ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Yrjö-Koskinen

12/1 1937

5000—10—35 4261

Moskovassa 14 päivänä tammikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 56.

ULKOASIAINMIN.
No 3 255 Sal. D 37.
14/1-37
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja N:ot 1 ja 2;

N:o 1. Neuvostoliitto ja puuttumattomuus sisällissotaan Espanjassa.

N:o 2. Täytäntöönpanevan Keskuskomitean istuntokauden avajaiset.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

O. S. Gröhn-Koskinen.

Herra Tohtori R. H o l s t i,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1

Moskova ssa 12 p:nä tammi kuuta 1937

3 25 Val. X -37.

Asia: Neuvostoliitto ja puuttumattomuus sisällissotaan Espanjassa.

16/1-37

5 C18

Kuten tunnettua, kääntyivät Englannin ja Ranskan hallitukset viime kuun lopulla myös neuvostohallituksen puoleen tiedustellen, olisiko se halukas laajentamaan voimassaolevan puuttumattomuussopimuksen alaa siten, että se tulisi koskemaan myös vapaaehtoista elävää voimaa, toisin sanoen, että kiellettäisiin maastalähtö niiltä asianomaisen sopimusmaan kansalaisilta, joiden tarkoituksena on osallistua sotatoimiin Espanjassa. Neuvostohallituksen vastaus on myöskin jo tunnettu. Palautettakoon sen sisältö kuitenkin tässä lyhyesti mieleen: Neuvostohallitus pitää oikeana ja asianmukaisena, että Espanjan sisällissota, jota tähän asti kapinallisten puolella on käyty pääasiallisesti ei-espanjalaisilla sotavoimilla, ratkaistaisiin yksinomaan puhtaasti espanjalaisin voimin. Joskin osoittautuisi mahdottomaksi poistaa ulkomaalainen aines jo taistelevista joukoista, on kuitenkin täysin tarkoituksenmukaista ryhtyä toimenpiteisiin sen täydentämisen estämiseksi. Tähän kat-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

soen on neuvostohallitus valmis yhtymään ehdotetunlaatuiseen sopimukseen Lontoon komiteassa edustettujen valtojen välillä, kuitenkin seuraavilla ehdoilla: 1. että sopimusvallat suostuvat järjestämään tehokkaan valvonnan sopimuksen täytäntöönpanoa silmälläpitäen; 2. että mainittuihin valvontatoimenpiteisiin ryhdyttäisiin mahdollisimman pian riippumatta siitä, antavatko kapinalliset kenraalit niihin suostumuksensa vai eivät; 3. että sopimusvallat, jo ennen valvonnan järjestämistä, sitoutuvat moraalisesti, virallisten tai epävirallisten edustajiensa välityksellä paikalla, seuraamaan n.s. vapaaehtoisten saapumista ja saattamaan esiintyvät tapaukset julkisuuteen sekä 4. että sovittaisiin mahdollisimman aikaisesta ajankohdasta sopimuksen päättämiselle, jotta väliaikaa ei voitaisi käyttää n.s. vapaaehtoisten Espanjaan lähettämisen tehostamiseen sekä että edellämainittu kohta 3 tulisi voimaan viipymättä.

Vastauksesta voidaan huomata ensinnäkin, että se on niin sommiteltu, kuin kysymyksessä olisi yksinomaan vapaaehtoisavustuksen ehkäiseminen Espanjan kansallisille. Tässä suhteessa on vastaus täysin yhdenmukainen sen kanssa, miten neuvostolehdistö johdonmukaisesti on tapahtuvan vapaaehtoisavustuksen esittänyt, toisin sanoen, lehdistössä kerrotaan päivittäin kansallisten puolelle Espanjassa saapuvista vapaaehtoislähetyksistä, mutta vaietaan kokonaan hallituksen joukoissa taistelevista ulkomaalaisista.

Toiseksi voidaan jo itse vastauksestakin, mutta varsinkin sitä seuranneista lehtikommentaareista päätellä, ettei Neuvostoliitto paljoa usko tällaisen sopimuksen aikaansaantimahdollisuuksiin tai sen tehoon, jos se jossakin muodossa saataisiin aikaan. Tässä suhteessa on neuvostolehdistö saanut uutta tuulta siipiensä alle Saksan ja Italian vastausten nyttemmin tultua julkisuuteen. Lehtien, varsinkin "Izvestijan" ja "Pravdan", näiden vastausten johdosta tekemien lausuntojen perusteella voidaan sanoa, että neuvostovalta ei toivo Englannin ja Ranskan alotteesta mitään ratkaisevaa parannusta puuttumattomuuskysymyksessä tähän asti vallinneeseen tilanteeseen, vaan että -- niinkuin täällä rakastetaan sanoa -- "komedia jatkuu". Samalla on ilmeistä, että se pelkää lähinnä Saksan ja Italian avustuksen kansallisille Espanjassa vähitellen saavan sellaiset mittasuhteet, että kansallisten voitto ei ole estettävissä, jolleivät läntiset suurvallat päättävämmin käy sitä estämään.

Etupäässä tämän vuoksi on luultavaa, että neuvostohallitus tosissaan mielellään näkisi, että puuttumattomuus ulkoapäin Espanjan sisällissotaan voitaisiin puolin ja toisin saattaa tehokkaaksi. Se katsonee, että sen mahdollisuudet Caballeron hallituksen avustamiseen ovat, jo maantieteellisistä syistä, pienemmät, kuin Saksan ja Italian mahdollisuudet avunantoon Kenr. Francolle, eikä se luottane myöskään Ranskan kommunistien avunannon tehokkuuteen tässä

suhteessa. Tämän vuoksi olisi neuvostohallitus todennäköisesti valmis lopettamaan myös oman avunantonsa Espanjan punasille, jos sillä olisi varmuus siitä, että Espanjan kansallisten avustajat myös lopettaisivat omansa. Mikäli olen kuullut kollegojeni ajatuksia näistä asioista, näyttää täkäläisessä diplomaattikunnassa olevan se käsitys jotenkin yleinen, että Neuvostoliitto jo tahtoisi vetäytyä pois seikkailusta, jossa kansainvälisen konfliktin vaarat ovat käyneet yhä suuremmiksi, jos se voisi sen tehdä ilman prestige-menetystä. Puuttumattomuuden saattaminen tästä lähtien tehokkaaksi tarjoaisi tällaisen mahdollisuuden. Lisäksi on huomattava, että täällä kaikesta päättäen on se käsitys vallalla, että jos kaikki avustus sotiville puolille loppuisi ja Espanjan sisällissota saisi jatkua nykyisten voimasuhteiden varassa, niin Caballeron hallitus ajan mittaan voittaisi. Mahdollisesti on takana myös sellaisia laskelmia, että Ranskasta Caballeron hallitukselle tuleva avustus kaikista sopimuksista huolimatta tulisi joissakin mittasuhteissa jatkumaan, koska maarajaa on vaikeampi tehokkaasti valvoa, kuin merirajaa.

Miten suuri Neuvostoliiton avustus Valencialle todellisuudessa on tähän asti miehissä, sotatarpeissa ja rahavaroissa ollut, on kysymys, johon toistaiseksi lienee mahdotonta antaa täsmällistä vastausta. Tiedot rahavarojenkin ja elintarpeiden lähetyksistä, joita aikaisemmin näkyi lehdissä, ovat jo kauvan sitten tyystin loppu-

neet. Näyttää kuitenkin siltä, että tiedot Europan porvarillisessa lehdistössä, mitä tulee varsinkin Neuvostoliitosta saapuneiden "vapaaehtoisten" määrään, olisivat suuresti liioiteltuja. Saksan täkäläinen suurlähettiläs Kreivi von der Schulenburg on kertonut ruotsalaiselle kollegalleni Saksassa laskettavan, että neuvostovenäläisten "vapaaehtoisten" lukumäärä Espanjassa nykyään nousee 4000-6000 mieheen. Eihän ole aihetta luulla saksalaisten pyrkivän tätä lukua supistamaan. Sensijaan nousee muiden maiden, varsinkin ranskalaisten kommunistien vapaaehtoisavustus hänen mukaansa huomattavampiin määriin.

Viime päivinä ovat neuvostolehdet kiinnittäneet yhä kasvavaa huomiota lisääntyneiksi väitettyihin uusiin saksalaisiin ja italialaisiin vapaaehtoislähetyksiin Espanjaan sekä saksalaisten muuhun toimintaan varsinkin Espanjan Marokossa. Kirjoituksilla on ilmeinen osoite läntisiin suurvaltoihin, ennen kaikkea Englantiin. Missä määrin näissä hälyytyksissä m.m. saksalaisten varusteluista Marokossa ja muissakin Espanjan siirtomaissa, joista tietoja on ollut europalaisessakin lehdistössä, on perää, on mahdotonta täältäkäsin arvostella.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Yrjö-Koskinen

12/1 1937.

5000—10—35 4361

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2

Moskova ssa 12 p:nä tammi kuuta 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro J 255 Pal. 3 37.
16/1-37
5 C18

Asia: Täytäntöönpanevan Keskuskomitean istuntokauden avajaiset.

Neuvostoliiton täytäntöönpanevan Keskuskomitean nykyisen kokoonpanon 3:s istuntokausi avattiin eilen tavanmukaisin menoin. Läsnäolevaan diplomaattikuntaan tekivät avajaiset laimeamman vaikutuksen, kuin tavanmukaisesti vastaavat tilaisuudet. Kokouksen avasi Petrovski, eikä Kalinin, kuten tavallista. Puhemiehistön estradilla nähtiin suurin osa täkäläisistä johtomiehistä: Stalin, Molotov, Kaganovitsh, Voroshilov, Kalinin, Ordshonikidse j.n.e. Avajaistunnelman laimeuden selittänee se, että istuntokausi on omistettu miltei yksinomaisesti budgettikysymysten käsittelylle. Näin ollen ei tässä istunnossa tule myöskään esitettäväksi mitään poliittista katsausta kansainväliseen tilanteeseen mailmassa, mistä johtunee se, että ulkoasiainkomissariaatti loisti poissaolollaan.

Avajaisistunnon päänumerona olikin finanssiasiainkomissaarin, Grinkon, selostus viime vuoden budgetin täytän-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

töönpanosta sekä nyt vahvistettavaksi esitettävästä budgetista vuodelle 1937. Kun lähetystö tulee molempia näitä selostuksia taloudellisissa katsauksissaan yksityiskohtaisemmin selostamaan, rajoitun tässä vain eräisiin yleisiin huomautuksiin, mitä ensi vuoden budgettiin tulee.

Budgettiehdotus tulevalle vuodelle päättyy tulopuolella 97.782,4 milj. rpl. ja menopuolella 96.832 milj. rpl. mikä merkitsee tulopuolella 14.390.2 milj. laskettua lisäystä viime vuoden tosiasiallisiin tuloihin ja menopuolella 15.140 milj. lisäystä samoin viime vuoden todellisiin menoihin. Viime vuoden budgetti oli vahvistettu sekä tulojen että menojen osalta 78.715 milj. rpl, mutta tuli -- Grinkon ilmoituksen mukaan -- ylitetyksi tulopuolella 5,9 %:lla ja menopuolella 3,8 %:lla. V. 1937 budgetin tulopuolen jätän erikoisselostuksen varaan ja kiinnitän tässä huomiota vain puolustuslaitoksen kasvaviin menoihin. Ne nousevat nimittäin ensi vuoden budgetissa yli 25 %:lla. Ilmoitetut menot puolustustarkoituksiin olivat nimittäin viime vuonna 14.9 mldr. rpl. Ensi vuoden budgetissa sensijaan on tähän tarkoitukseen varattu 20.102,2 milj. rpl. Komissaari Grinkon selostuksen mukaan aiheutuu menojen kasvu etupäässä seuraavien puolustustarpeiden tyydyttämisestä: 1. viime vuonna päätetystä puna-armeijan miesluvun korottamisesta; 2. raskaan teollisuuden teknillisestä sopeuttamisesta varustamaan armeijaa täysin ensiluokkaisella

aseistuksella ja tässä yhteydessä erikoisen Puolustusteollisuuden komissariaatin perustamisesta; 3. armeijan välittömässä hallinnassa olevien elintarve- ja muiden varastojen suurentamisesta ja varastosuojien rakentamisesta niitä varten, samoin kuin niiden hoidosta; 4. uusien kasarmien rakentamisesta ja vanhojen korjaamisesta, sekä 5. niiden etuoikeuksien poistamisesta, joita armeijaleveranssit tähän asti ovat nauttineet hinnoissa ja kuljetustariffeissa.

Komissaari Grinko lopettaa tämän osan selostuksestaan huomauttamalla ei epäilevänsä, että kokous yhtä yksimielisesti,kuin viimekin vuonna, hyväksyy puolustuslaitoksen määrärahojen ehdotetun kasvun. Että näin tulee käymäänkin, sitä osoitti jo Kom. Grinkon määrärahojen korottamista koskevan ilmoituksen osaksi salissa tulleet applodit.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Yrjö-Koskinen

18/1 1987.

Moskovassa, 21 päivänä tammikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 113.

4 255 Sal. D 37.
22/1-37
5 C18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja N:ot 3 ja 4:

N:o 3. Lisää Saksan kansalaisten pidätyksistä.

" 4. Edelleen Neuvostoliiton suhtautumisesta puuttumattomuuteen Espanjassa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. K. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. H O L S T I,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3

Moskova ssa 18 p:nä tammi kuuta 1937 4 255 Sal. D 37

27/1-37

Asia: Lisää Saksan kansalaisten pidätyksistä.

5 C18

Pidätettyjä Saksan kansalaisia, joita jo on 35, koskevan asian käsittely ei toistaiseksi ole edistynyt. He istuvat edelleenkin tutkintovankeudessa, useat jo marraskuun alulta. Tästä huolimatta jatkuu mielenkiinto asiaa kohtaan diplomaattikunnassa. Koetetaan arvailla todellisia syitä pidätyksiin, sillä väitetään suurinta osaa heistä ei voitavan järjellisesti syyttää kansallissosialistisesta toiminnasta täällä. Päinvastoin ilmoitetaan Saksan suurlähetystöstä, että useat pidätetyistä ovat saksalaiselta kannalta katsoen verrattain epäilyttäviä.

Toistuvista pyynnöistä huolimatta ei kukaan Saksan suurlähetystöstä toistaiseksi ole saanut lupaa asettua pidätettyjen kanssa yhteyteen, siitä huolimatta että Saksan ja Neuvostoliiton välillä voimassa olevassa ystävyys- ja maahanasettumissopimuksessa on suurlähetystölle varattu tällainen oikeus. Neuvostohallituksen taholta lienee kuitenkin haluttu antaa tälle sopimusmääräykselle sikäli restriktiivinen tulkinta, että se ei olisi sovellutettavissa tutkimusten ollessa valmistavalla asteella.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Saksan täkäläinen suurlähettiläs, Kreivi von der Schulenburg on, huomattuaan, etteivät hänen demarchensa Ulkoasiainkomissariaatissa johtaneet mihinkään tulokseen, pyytänyt ja saanut puheillepääsyn Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajan, Herra Molotov'in luona. Käynti tapahtui 23 päivänä kulunutta joulukuuta. Saapuvilla oli myös ulkoasiainkomissaari Litvinov. Suurlähettiläs on ruotsalaiselle virkaveljelleni kertonut käynnillä vakavasti huomauttaneensa, että Saksan hallitus kiinnittää suurta huomiota pidätettyjen kohtaloon. Sen on vaikea pidättää kärsimättömyyttään sen johdosta, että asian käsittely venyy näin pitkälle, varsinkin kun sen tietoon on tullut, että pidätetyt ovat joutuneet häikäilemättömän ja osittain provokatoorisenkin kohtelun alaisiksi. Hän oli myös maininnut huomauttaneensa siitä, että Saksan hallituksella kyllä on keinoja harjoittaa painostusta neuvostohallitukseen, mutta se ei ole toistaiseksi tahtonut niihin ryhtyä, koska se on katsonut, että molempien puolien etujen mukaista on saattaa tämä ikävä asia niin pian kuin mahdollista pois päiväjärjestyksestä. Asian käsittelyn jouduttamiseksi oli hän lisäksi ehdottanut, että pidätetyt luokiteltaisiin eri luokkiin lähinnä sen perusteella, missä määrin suurlähetystö, henkilökohtaisen tuntemuksen perusteella, katsoo voivansa ottaa vastuun asianomaisten lojaalisuudesta, missä määrin taas ei. Lopuksi oli hän painostanut sitä, että kaikissa tapauksissa oli tärkeätä, ettei tulevalle oikeudenkäynnille anneta mitään sensatioluonnetta,

minkä kautta suuressa yleisössä voisi syntyä käsitys, että neuvostohallitus haluaa käyttää oikeudenkäyntiä poliittisiin tarkoituksiin. - Molotov ei ollut näihin esityksiin paljoakaan vastannut. Ainoa tulos, jonka suurlähettiläs luuli saavuttaneensa, oli se, että tuleva oikeudenkäynti todennäköisesti järjestetään oikeudellisissa muodoissa, poliittista näyttämöllepanoa välttäen.

Tapasin itsekin joitakin päiviä myöhemmin Kreivi von der Schulenburg'in. Hän mainitsi käynnistään Molotov'in luona sekä vahvisti toivovansa, että oikeudenkäynti voi tapahtua suuremmatta melutta. Keskustelun muihin detaljeihin emme syventyneet. Puheen siirtyessä yleensä tilanteeseen täällä sanoi hän olevansa erittäin huolestunut sen viimeaikaisesta kehityksestä. Näyttää hänen mielestään siltä, kuin sisäpoliittinen hermostuneisuus täkäläisten johtajien piirissä olisi yhä kasvamassa, johtuen ensi sijassa siitä, että pelätään neuvostovastaisten ainesten yrittävän vielä jatkaa provokatoorista toimintaansa täällä.

A. S. Yrjö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Yrjö-Koskinen

20/1 1937.

5000—10—35 4361

M O S K O V A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4

Moskova ssa 20 p:nä tammi kuuta 19 37

4 255 Pol. S 37.

Asia: Edelleen Neuvostoliiton suhtautumisesta puuttumattomuuteen Espanjassa.

27/1-37

5 C 18

Kuluvan kuun 9 päivänä on Englannin täkäläinen suurlähettiläs, Lord Chilston jättänyt uuden nootin neuvostohallitukselle puuttumattomuutta Espanjan sisällissotaan koskevassa kysymyksessä. Kuten lehdistöstä on tunnettua, ehdottaa Englannin hallitus siinä, todettuaan, että Neuvostoliiton, Saksan, Italian ja Portugalin hallitusten vastaukset ranskalais-englantilaiseen, asiaa koskevaan alotteeseen ovat olleet periaatteessa myönteisiä, eräitä käytännöllisiä toimenpiteitä alotteen edelleen kehittämiseksi, ennen kaikkea, että asianomaiset hallitukset jo ennen valvonnan toimeenpanoa kieltäisivät maastalähtöluvan henkilöiltä, joiden tarkoituksena on osallistua sotatoimiin Espanjassa.

Neuvostohallitus on Litvinov'in kautta kuluvan kuun 15 päivänä, siis samana, jolloin hän täältä matkusti neu-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vostokokoukseen Genevessä, x) antanut noottiin vastauksensa. Se ei sisällä mitään sanottavaa uutta, mitä tulee neuvostohallituksen periaatteelliseen kannanottoon ja sen omiin suggestioihin varsinkin valvonnan pikaiseen järjestämiseen nähden, mutta itse pääasiaan nähden s.o. maastalähtökiellon yksipuoliseen voimaansaattamiseen joidenkin Lontoon komitean jäsenvaltioiden taholla, samalla kun toiset sen jäsenet säilyttäisivät toimintavapautensa, on se kielteinen. Neuvostohallitus katsoo, että tällaiset erilliset kiellot eivät ainoastaan ole epätarkoituksenmukaisia, vaan johtaisivat asiallisesti kapinallisten suosimiseen Valencian hallituksen kustannuksella. Neuvostohallituksen mielestä olisi, odotettaessa eräiden Lontoon komiteassa edustettujen valtojen (Saksan, Italian ja Portugal'in) suostumusta, ilman reservationeja, tehokkaan maastalähtökiellon ja sen noudattamisen valvonnan järjestelyyn, rajoituttava väliaikaiseen valvontaan, jonka tarkoituksena etupäässä olisi todeta, mistä maista ja missä määrin vapaaehtoislähetyksiä saapuu. Senjälkeen kun edellämainittujen maiden -- niitä ei kylläkään vastauksessa mainita -- suostumus varaumattoman maastalähtökiellon voimaansaattamiseen on saatu, on sen noudattamisen valvonta neuvostohallituksen mielestä järjestettävissä 10 päivän kuluessa joidenkin tai vaikkapa kaikkien Lontoon komiteaan osallistuvien valtojen meri-

---

x) Lord Chilston on kertonut minulle, että Litvinov'in äkkinäinen lähtö teki häneen sen vaikutuksen, kuin hän olisi tahtonut välttää uutta keskustelua, jonka Chilston olisi tahtonut saada aikaan vastauksen jälkeen ennen Litvinov'in lähtöä.

voimien avulla.

Neuvostolehdistö, kuten ymmärrettävää on, yhtyy täysin neuvostohallituksen vastaukseen. "Izvestija" lausuu m.m. "Englannin hallitus, vedoten omaan esimerkkiinsä, ehdottaa, että jokainen (komiteassa edustettu) valta, odottamatta muiden valtojen suostumusta, saattaisi viipymättä voimaan maastalähtökiellon henkilöille, joiden aikomuksena on osallistua sotatoimiin Espanjassa Tähän ei neuvostohallitus voi suostua. -- Vapaaehtoisten Espanjaan lähdön yksipuolinen kieltäminen, samalla kuin fascistiset vallat eivät sitoudu samaan velvoitukseen, vaan tietoisesti jatkavat interventiotaan lähettämällä Espanjaan kokonaisia sotilasosastoja, kohdistuu suoranaisesti Espanjan laillista hallitusta vastaan ja merkitsee todellisuudessa sen suhteen vihamielistä tekoa. Se kääntää puuttumattomuuspolitiikan sen vastakohdaksi, fascistien interventtien suosimiseksi". "Journal de Moscou" taas lausuu m.m. seuraavaa: "La décision individuelle du gouvernement britannique d'interdire le départ des volontaires anglais pour l'Espagne aboutit en fait au resultat contraire. Si tous les pays, sauf l'Allemagne et l'Italie, adoptent de telles mesures, les rebelles espagnols se trouveront ainsi placés dans une situation privilégiée, leurs protecteurs ne seront pas liés par aucun engagement, ni aucun document juridique. En l'absence de tout contrôle, dont l'applica-

tion est sabotée par les rebelles espagnols, l'interdiction, par quelques pays, du départ des volontaires pour l'Espagne, serait une grossière violation de la plus élémentaire justice envers le gouvernement espagnol légal et serait envers lui une nouvelle discrimination".

Neuvostohallituksen äskeinen vastaus ei anna minulle aihetta tehdä korjausta siihen, mitä aikaisemmin olen Neuvostoliiton kannanotosta asiassa tiedoittanut (Rap. no. 1, v. 1937). Uudestakin vastauksesta mielestäni loistaa läpi neuvostohallituksen epäusko ranskalais-englantilaisen alotteen käytännöllisiin tuloksiin nähden. Olen myös edelleenkin sitä mieltä, että täällä yhä enemmän aletaan ajatella sisällissodan Espanjassa mahdollisesti johtavan kansainväliseen konfliktiin, johon Neuvostoliitto ei tahdo osallistua. Asettuessaan taas vastustamaan vapaaehtoisten erillistä maastalähtökieltoa ajatellee neuvostohallitus lähinnä Ranskaa, niin hyvin sieltä suoranaisesti tulevan, kuin sen kautta matkustavan, myös neuvostolaisen vapaaehtoisavustuksen vuoksi.

On syytä panna merkille, että neuvostohallitus äskeisessä vastausnootissaan uudistaa suurlähettiläs Maiskin Lontoon komiteassa esittämät, ja täkäläisen lehdistön jatkuvasti toistamat väitteet siitä, että Neuvostoliitosta ei tapahtuisi mitään sotilaallista avustusta Espanjaan, vaan yksinomaan "humanitääristä". Katson sen vuoksi

voivani, asianmukaisin varaumin, tähän lisätä eräät, Japanin suurlähetystöstä, sotilasasiamiehemme välityksellä, saamani tiedot, jotka Japanin salaisen tiedustuksen välityksellä on saatu Istambul'in Kauttakulkutullista ja luotettamuksellisesti sotilasasiamiehille ilmoitettu. Niiden mukaan on 29 p:n elokuuta ja 31 p:n joulukuuta 1936 välisenä aikana mainitun tullin kautta kulkenut 63 neuvostolaista, Espanjaan suunnattua laivaa, joiden kuormaukseen on yhteensä sisältynyt:

Ruokatavaraa	25.550	ton.
Naftaa	154.940	"
Hiiliä	31.350	"
Ammus- ja sotatarpeita	31.050	"
Muita sotilastarpeita	12.975	"
Kuorma-autoja	361	kpl.
Hyökkäysvaunuja	107	"
Raskaita tykkejä	136	"
Lentokoneita	46	"

Missä määrin elävää voimaa Neuvostoliitosta lähetetään Valencian hallituksen avuksi, on vaikeata tarkemmin määritellä, koska tämä avustus pääasiallisesti tapahtunee Ranskan kautta maitse. En ole tässä suhteessa saanut lisää tietoja niihin, joista edellämainitussa raportissani olen tiedoittanut.

A. V. Ehrnrooth

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 5.

Ministeri Yrjö-Koskinen

25/1 1937.

5000—10—35 4261

Moskovassa 28 päivänä tammikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 161

ULKOASIAINMINISTERIÖ
5 255 Yal. D 37.
30/1-37
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 5 ja 6,

n:o 5. Eräitä reunahuomautuksia Neuvostoliiton budgettiin.

" 6. Uusi "trotskilais"-prosessi.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5

Moskova ssa 25 p:nä tammi kuuta 1937

Asia: **Eräitä reunahuomautuksia Neuvostoliiton budgettiin.**

S 255 Tal: D 37.

30/1-37

5 C18

Neuvostoliiton tämän vuoden, äskeisessä täytäntöönpanevan keskuskomitean istunnossa hyväksytty budgetti antaa aiheen eräisiin lisähuomautuksiin.

Budgetin loppusumma on, kuten Lähetystö aikaisemmin on tiedoittanut, 98,1 miljaardia ruplaa, sisältäen tällöin 950 milj. rpl. ylijäämän. Menopuolen suhteen olen (rap. no. 2, v. 1937) tehnyt selkoa sen mielestäni meille tärkeimmästä osasta, nimittäin sotilastarkoituksiin tarkoitettujen varojen huomattavasta lisäämisestä. Tahdon tällä kertaa kiinnittää huomiota eräisiin tulopuolen erikoisuuksiin.

Neuvostoliiton tulevan vuoden budgetissa muodostaa tulopuolella verrattomasti suurimman erän välillinen väestöverotus s.o. niin sanottu liikevaihtovero. Tuloksi siitä on merkitty 76.8 mljrd. rpl, siis 78.2% koko budgettitulosta. Suoranaisesti maatalousväestöön kohdistuu tästä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

se voitto, mikä saadaan pakollisesta viljanluovutuksesta valtiolle, voitto, joka budgetissa on laskettu 24.1 mljrd. rpl:ksi. Valtio maksaa nimittäin tästä pakollisesta viljan ja eräiden muidenkin elintarpeiden luovutuksesta talonpojille aivan minimaalisen hinnan, mutta myy sen itse kuluttajille satojen prosenttien korotuksella. Pääasiassa tämän vuoksi ovatkin elintarpeiden hinnat Neuvostoliitossa suhteettoman korkeita. Muusta välillisestä väestörasituksesta mainittakoon, että raskaan teollisuuden liikevaihtovero, joka siis myös tulee väestön kannettavaksi, on budgettiin otettu 8.860 milj. suuruisena, kevyen teollisuuden 11.382 milj. suuruisena, elintarveteollisuuden 20.387 milj. ja spriiteollisuuden 6.190 milj. suuruisena, vähäisempiä tuloeriä mainitsematta.

Välittömiä veroja ei budgetissa esiinny, kuin nimeksi. Maatalousväestöltä s.o. suureksi osaksi jäljellä olevilta yksityistalonpojilta kannetaan niitä n. 1½ miljard. rpl. ja suunnilleen saman verran kaupunkilaisväestöltä. Teollisuus myöskin maksaa suhteettoman vähän välitöntä veroa. Kuluvan vuoden budgetissa nousee teollisuuden "voittoosuuden" nimellä valtiolle suorittama välitön vero vain suunnilleen 6 mljrd. ruplaan. Tämäkin todennäköisesti on liikaa, sillä neuvostoteollisuus on, eräitä raaka-aineen tuotannon poikkeuksia lukuunottamatta, yleensä länsimaisten laskelmien mukaan kannattamatonta ja sitäpaitsi tuotteiden

laadun huomioonottaen keskinkertaista huonompaa. Mutta siitä huolimatta pannaan väestö maksamaan, liikevaihtoveron muodossa, europalaisessa mielessä aivan kohtuuttomia hintoja. Siitä neuvostobudgetiin kerääntyvät suuret liikevaihtovoitot.

On tietenkin selvää, että väestö muuallakin mailmassa monissa maissa tuontitullien muodossa maksaa enemmän välillistä veroa, kuin välitöntä. Mutta kaikissa näissä maissa ottaa kuitenkin teollisuus ja kauppa, puhumattakaan palkansaajista, erittäin huomattavalla tavalla suoranaisestikin osaa valtion tulojen kerääntymiseen. Neuvostoliitossa sensijaan, budgettienkin mukaan arvostellen, saa väestö, ja tällöin etupäässä maatalousväestö, joka Neuvostoliitossa muodostaa n. 80 %, ensi sijassa vastata budgetin tulopuolen täyttymisestä, koska se on, olkoonpa vaatimattomissakin olosuhteissa, suurin kuluttaja ja siis myös suurin liikevaihtoveron maksaja.

Ylläsanotusta jo lienee käynyt selväksi, että Neuvostoliitolla ei ole sanottavia tullituloja. Tämän vuoden budgetissa ne lasketaan vain 860 milj. ruplaksi.

A. V. Ojo-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön rap. n:o 6.

Ministeri Yrjö-Koskinen

26/1 1907

5000—10—35 4961

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6

Moskova ssa 26p:nä tammi kuuta 19 37

Asia: Uusi "trotskilais"-prosessi.

5 255 Sal. D 37.
30/1-37
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C18

Ulkomaalaisessa lehdistössä on jo arvatenkin selostettu täällä viime lauvantaina alkanutta uutta "trotskilais"-prosessia. Katson kuitenkin asianmukaiseksi, sen lisäksi, mitä Lähetystö aikaisemmin on tiedoittanut (Kts. Sanomalehtikatsaus no. 3, v. 1937) tehdä yhteenvedon syytettyihin kohdistetuista syytöksistä, lisäten siihen eräitä huomautuksia prosessin kulusta ja asiasta yleensäkin.

Pääsyytetyt ovat siis ent. raskaan teollisuuden apulaiskomissaari J.L. Pjatakov, ent. ulkoasiain apulaiskomissaari ja Lontoon suurlähettiläs G.J. Sokolnikov, ent. "Izvestijan" ulkomaanosaston toimittaja K.B. Radek ja ent. tiehallinnon apulaispäällikkö L.P. Serebrjakov. Näiden ohella istuu syytettyjen penkillä 13 muuta henkilöä, joita pidettänee ensinmainittujen avustajina ja käskyläisinä.

Virallisen syyttäjän Wischinskin syytekirjelmän mukaan luetaan heidän syykseen:

1. että he L. Trotskin toimeksiannosta ovat v.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

1933 järjestäneet sinovjevilais-kamenevilaisen maanalaisen keskuksen rinnalle toisen rinnakkaiskeskuksen, jonka tehtävänä oli rikollisen, neuvostovastaisen, Neuvostoliiton sotilaallisen mahdin järkyttämiseen tähtäävän vakoilu- ja terroritoiminnan johto, sotilaallisen hyökkäyksen jouduttaminen Neuvostoliittoa vastaan, yhteistoiminta ulkomaalaisten hyökkääjien kanssa neuvostoalueiden anastusta ja Neuvostoliiton jakoa silmälläpitäen, neuvostovallan kukistaminen sekä kapitalismin ja porvariston vallan jälleen voimaan saattaminen Neuvostoliitossa;

2. että tämä rinnakkaiskeskus Sokolnikov'in ja Radek'in välityksellä, samoin Trotskin toimeksiannosta, on asettunut yhteyteen eräiden ulkomaisten hallitusten edustajien kanssa yhteisen taistelun järjestämiseksi Neuvostoliittoa vastaan, sitoutuen samalla, tultuaan valtaan, myöntämään näille hallituksille joukon poliittisia ja taloudellisia etuja sekä alueellisia myönnytyksiä;

3. että tämä keskus, agenttiensa välityksellä, johdonmukaisesti on harjoittanut vakoilua mainittujen hallitusten hyväksi, toimittaen niiden tiedustuselimille valtakunnallisesti mitä tärkeimpiä salaisia tietoja;

4. että tämä keskus edelleen, järkyttääkseen Neuvostoliiton taloudellista mahtia ja puolustusvoimaa, on järjestänyt ja toimeenpannut erinäisissä teollisuuslaitoksissa, samoinkuin kulkulaitoksessa tuholaistekoja, jotka ovat aiheuttaneet ihmishenkien menetystä sekä kallisarvoisen valtionomaisuuden tuhoutumista, sekä

5. että tämä keskus on valmistellut terroritekoja kommunistisen puolueen ja neuvostohallituksen johtajia vastaan ja osittain yrittänyt niitä toteuttaakin.

Kuten näkyy, ei ole kysymys mistään pienistä asioista siinä, mistä vangittuja tässä prosessissa syytetään. Syytöskirjelmän voimasanat kalpenevat kuitenkin kerrassaan, jos niitä verrataan sanomalehdistön kielenkäyttöön tämän asian yhteydessä. Koko venäjänkielen rikas haukkumasanavarasto näyttää siinä tulleen käytäntöön. Otan tähän pienen näytteen siitä, miten näitä, vielä joitakin kuukausia sitten huomattavissa asemissa neuvostohallinnossa ja puolueessa olleita henkilöitä nykyään "tituloidaan". Esim. "Izvestija" antaa päätekijöistä tänään seuraavan luonnekuvan:

"Pjatakov - tämä koko elämänsä Lenin'iä vastaan taistellut henkilö, joka yhdessä sosiaalivallankumouksellisten kanssa yritti vangita Lenin'in anastaakseen hänen paikkansa neuvostohallituksessa, tämä mädäntynyt itserakas veijari, jonka sisälle ei ole jäänyt mitään tilaa oikeudelle eikä kunnialle, tämä vesikauhuinen trotskilaiskoira, sokeritehtailijan poika, joka on palannut verenimijä- ja sortajaluokkansa palvelukseen!

"Radek - tämä saastainen, läpeensä mädäntynyt teeskentelijä, tämä kunniaton poliittinen vehkeilijä, Trotskin vanha urkkija, verenhimoinen jesuiitta, jolle Loyola, Talleyrand ja Fouchékaan eivät vedä vertoja".

"Sokolnikov - tuo saksalais-japanilaisen vakoilun

kiillotettu kätyri, keinoista välittämätön kiipijä, joka Trotskin edessä on opiskellut kansainvälisten seikkailujen taitoa, kauppiaan poikanen, joka koko elämänsä on koettanut suojella tehtailijoita, kauppiaita ja kulakkeja ja joka ulkokomissariaatin seinien sisällä salavehkeili henkilöiden kanssa, jotka valmistavat meille sotaa, sileäksi nuoltu fascistinen matelija."

"Serebrjakov - tämä siveellisesti rappiolle joutunut saastainen henkilö, nepiläisen porvariston hengenheimolainen, Trotskin adjutantti, henkisesti tylsä, kyynillinen ja mätä kansan vihollinen."

Ei ole syytä jatkaa. Onhan tässäkin jo mainesanoja kerrakseen. Samaan tyyliin jatkavat lehdet päivästä päivään. On kuitenkin pidettävä mielessä, että kielenkäyttö täällä yleensäkin ja varsinkin tällaisten juttujen yhteydessä on aina ollut voimasanoista rikasta. Mutta tämänkin huomioonottaen näyttää minusta lehdistön äänensävy, joka tällä kertaa on, jos mahdollista, entistäkin ärtyneempi, samoinkuin syytteen ilmeisesti teennäinen suurentelu viittaavan siihen, että jutulle aijotaan antaa edellistäkin trotskilaisprosessia suurempi sisäpoliittinen kantavuus. Osittain se kyllä voi johtua siitäkin, että päässyytetyt nykyisessä prosessissa ovat olleet huomattavilla paikoilla hallinnossa ja puolueessa ja omanneet senvuoksi suuremmat mahdollisuudet toimintaan, josta heitä syy-

tetään, kuin edellisen prosessin miehet, jotka jo aikoja sitten olivat tällaisilta paikoilta syrjäytetyt, mutta todennäköistä on sen ohella, että neuvostovalta epäilee tai tietää ei vieläkään tyystin kitkeneensä "pahan" juuria ja koettaa senvuoksi jälleen vanhaa keinoaan, pelotuksella ja terrorilla painaa alas tyytymättömien ainesten halun tai uskalluksen esiintyä. Tähän katsoen on vaikeata ajatella muuta, kuin että taas on odotettavissa, ainakin pääsyytettyihin nähden, uusia kuolemantuomioita. Siihen viittaavat myös ympäri maata järjestetyt kokoukset, joissa -- tietenkin yksimielisesti -- hyväksytään korkeinta rangaistusta vaativia päätöslauselmia.

Mitä asian käsittelyyn oikeudessa tulee, toistuu siinä sama näytelmä, mikä tällaisille lavastetuille oikeudenkäynneille Neuvostoliitossa vanhastaan on luonteenomaista: syytetyt tunnustavat auliisti kaikki, mitä yleinen syyttäjä tahtoo heidän viakseen lukea. Diplomaattikunnalle on tässä oikeudenkäynnissä varattu tilaisuus määräpäivinä olla saapuvilla asian käsittelyssä. Kävin kuriositeetin vuoksi istunnossa viime sunnuntaina. Itse syytetyt näyttivät olevan hyvällä tuulella, niinkuin kysymys olisi ollut paremmastakin huvitilaisuudesta. Radek vilkuili ja naureskeli diplomaattipenkkejä kohden eikä muitakaan syyllisyys näyttänyt paljoa painavan. Mutta kun heitä vuorotellen kutsuttiin esille, tunnustivat he silmää räpäyttämättä kaikki, mitä syyttäjä vain halusi heidän viakseen panna, laverrel-

len lisäksi kaikenlaista itseään raskauttavaa, jota syyttäjä ei ollut kysynytkään. Kuulijaan teki kuulustelu sen vaikutuksen, kuin syytetyt olisivat kaikin tavoin tahtoneet auttaa syyttäjää osoittamaan heidän rikollisuutensa niin suureksi kuin mahdollista.x)

On näissä olosuhteissa erittäin vaikeata eritellä, mikä asiassa on totuus. Epäilysten yläpuolella kuitenkin on, että syyte, pääasiallisesti kai sisäpoliittisissa tarkoituksissa, on suuresti liioiteltu. Eihän esim. voida järjellisesti ajatella, että sellainen tunnettu kommunisti kuin Radek, jota lisäksi yleisesti on pidetty vasemmistokommunistina, salavehkeilisi kapitalismin ja porvarillisuuden palauttamiseksi Venäjälle. Ei myöskään hevin voida pitää mahdollisena, että syytetyt edes olisivat ajatelleet -- puhumattakaan siitä, onko tällaisista kysymyksistä ensinkään ollut puhetta ulkovaltojen edustajien kanssa -- valtaanpääsynsä hinnaksi maksaa Ukrainan ja Tyynen valtameren rannikon luovutuksen vieraille valloille. Myös syytteet tuholaisuudesta näyttävät, ainakin pääasiassa, olevan keksittyjä. Kaikkialla mailmassahan teollisuudessa, kaivok-

---

x) Diplomaattikunnassa väitetään, että syytetyt tällaisissa prosesseissa, tutkimusten ollessa poliisikuulusteluasteella, saatetaan lääketieteen tarjoamilla keinoilla psyykillisesti ja fyysillisesti sellaiseen tilaan, että heistä tulee syyttäjän tahdottomia välikappaleita. En ole kuitenkaan kuullut, että tästä olisi todistuksia olemassa. Mutta kieltämätöntä on, että syytettyjen esiintyminen oikeudessa on kokonaan epäluonnollista, varsinkin, jos otetaan huomioon, että pääsyytettyjen ainakin pitäi-

jatk. seur. siv.

sissa ja kulkulaitoksissakin tapahtuu onnettomuuksia, joissa ihmishenkiäkin hukkaantuu, sitä suuremmalla syyllä Neuvostoliitossa. Tässäkin luullakseni ensi sijassa on kysymys täällä tavanomaisesta metoodista, nim. syntipukin löytämisestä, kun tällaiset onnettomuudet ja vauriot aivan luonnollisista syistä täällä ovat suuremmat, kuin missään muualla mailmassa.

Yritettäessä päästä asian ytimeen täytyy ottaa huomioon eräs seikka, nimittäin se, että diktatuurivaltioista mailmassa luultavasti Neuvostoliitto kaikkein eniten elää terrorin varassa. Diktatuuri täällä merkitsee nykyään sitä, että vähäinenkin poikkeaminen, jotten sanoisi mielipiteen eroavaisuus, Stalin'in hyväksymältä linjalta merkitsee neuvostovastaista, siis rikollista toimintaa. Yleensä se nykyään selitetään trotskilaisuudeksi -- se on päivän iskusana -- olkoonpa että poikkeama tapahtuisi oikealle tai vasemmalle. Tässä mielessä on tietenkin mahdollista, että nykyisessä prosessissa syytetyillä, vaikka ulkopuolinen ei sitä ole voinut havaita, on ollut yleislinjasta poikkeavia käsityksiä. Luulisin, että ne silloin kohdistuvat suurelta osalta talonpoikaisväestön kohteluun nykyisen regimen aikana. Jotakin enempääkin voidaan tietenkin kohtuullisissa rajoissa pitää mahdollisena. Mutta sellaisista asioista, joista syytteessä puhutaan, ei mielestäni ole voinut olla kysymys, eikä kukaan, mikäli täällä olen voinut asiasta vaihtaa mielipiteitä, sitä uskokaan.

A. V. Yrjö-Koskinen.

---

si ymmärtää kuolemanrangaistuksen heitä odottavan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti a:o 7.

Ministeri Yrjö-Koskinen

31/1 1932

5000—10—35 4261

Moskovassa 4 päivänä helmikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 195

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 6 255 Tal. 1937.
6/2-37
RYHMÄ 5 OSASTO C18 ASIA

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 7

Tuomio "trotskilais"-prosessissa.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. J. Sjö-Rosbiken

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7

Moskova ssa 31 p:nä tammi kuuta 1937

Asia: Tuomio "trotskilais"-prosessissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 6/255 Sal. D 37.
6/2-37
RYHMÄ 5 OSASTO C18 ASIA

Toinen "trotskilais"prosessi on nyt päättynyt. Kuten lehdet epäilemättä ulkomailla ovat kertoneet, vaati yleinen syyttäjä kaikille syytetyille korkeinta rangaistusta, kuolemaa. Tuomio kuitenkin lankesi niin, että syytetyistä 13 tuomittiin kuolemanrangaistukseen, näiden joukossa Pjatakov ja Serebrjakov, jotavastoin pääsyytetyistä Sokolnikov ja Radek pääsivät 10 vuoden vankeusrangaistuksella, koska he muka välittömästi eivät olleet ottaneet osaa tuholaistai terroritekojen järjestelyyn ja toimeenpanoon, yhtä vähän kuin suoranaisesti harjoittaneet vakoilutoimintaa.

Mitä itse prosessiin tulee, ei minulla ole paljoa lisättävänä siihen, mitä viime raportissani kirjoitin. Syytetyt pysyivät loppuun saakka tunnustuksissaan. Jos heidän loppulausunnoistaan tahdotaan löytää jotakin itsepuolustukseen viittaavaa, koskee se heidän vaikuttimiaan sekä sitä, etteivät he ryhtyessään yhteistoimintaan Trotskin kanssa aavistaneet, miten pitkälle se heidät johtaisi. Suunnitelmien

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kehityttyä määrätylle asteelle oli muka myöhäistä peräytyä. Myös protestoivat eräät heistä m.m. Radek sitä vastaan, että heitä pidettäisiin tavallisina rikollisina, bandiitteina, koska heidän aikaisemman toimintansa työväenluokan riveissä pitäisi todistaa, että heillä on ollut aatteellisia, joskin lopulta rikollisuuteen johtaneita tarkoitusperiä. Näistä tarkoitusperistä puhuessaan mainitsee hän, muun ohella, Trotskin vanhastaan tunnetun väitteen, että sosialismi ei olisi toteutettavissa yksinään yhdessä maassa, vaan edellyttää laajempaa kansainvälistä vallankumousta.

Eräät seikat tuomioistuimessa suoritettujen kuulustelujen yhteydessä näyttävät viittaavan siihen, ettei tämäkään "trotskilais"-prosessi vielä jää viimeiseksi. M.m. on Buharin'in nimi siinä tullut liian usein mainituksi, jotta voitaisiin ajatella muuta, kuin että hänkin vielä joutuu syytettyjen penkille.[x] Siihen viittaa myös se, että tämä tunnettu leninismin teoreetikko uudelleen joku aika sitten vapautettiin "Izvestijan" vastaavan toimittajan tehtävistä ja erotettiin äskettäin myös Tiedeakatemian jäsenyydestä. Eräitä muitakin, vähemmän huomattuja nimiä on kuulusteluissa tullut esille. Sen lisäksi liikkuu huhuja erinäisistä uusista pidätyksistä, mutta niiden todenperäisyydestä yksityistapauksissa on vaikeata päästä selville. Että niitä kuitenkin tapahtuu, on enemmän kuin todennäköis-

---

x) Kuten muistettaneen, pidätettiin Buharin, samoin kuin Rykov'kin, jo kerran aikaisemmin nyt päättyneen prosessin yhteydessä, mutta päästettiin jälleen vapaaksi.

tä.

Kenraali Putnan, entisen sotilasasiamiehen Lontoossa väitetään jo ilman julkisuutta tulleen ammutuksi, koska Voroshilov ei halua, että sotilaita, kurin ylläpitämistä armeijassa silmälläpitäen, saatetaan julkisen oikeudenkäynnin alaisiksi.

x x
x

Tarpeetonta lienee lisätä, että neuvostolehdistö, samoinkuin monilukuiset "kansankokoukset" eri tahoilla maata julkituovat tyytyväisyytensä varsinkin langetetuista kuolemantuomioista. Neuvostovalta kaipaa, luultavasti propagandatarkoituksessa, tällaisia järjestettyjä kannantuksen ilmaisuja. Myös Moskovan "Punaselle torille" oli eilen järjestetty tällainen kokous, johon lehtien mukaan yli 200.000 ihmistä osallistui. Kokouksessa hyväksyttiin päätöslauselma samaan, voimasanoista rikkaaseen tyyliin, johon täällä tämänkin prosessin yhteydessä on saatu tottua.

A. S. Yli-Luoma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetyslä raportti n:o 8.

Ministeri Yrjö-Koskinen

14/2 1937

5000—10—35 6361

Moskovassa 18 päivänä helmikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 277

8 / 25 Jal. 37.
20/2-37
5 C18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 8.

N:o 8. Jälkimainintaa ulkoministerin vierailusta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Gjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8

Moskova ssa 14 p:nä helmi kuuta 1937

8 25 Pal. 8 37.

Asia: Jälkimainintaa ulkoministerin vierailusta. 20/2-37

5 C 18

Jo Ulkoministerin täällä käydessä voitiin havaita, että varsinkin viralliset neuvostopiirit ovat olleet erittäin tyytyväisiä matkaan, kasvaen tämä tyytyväisyys vierailun kestäessä päivästä päivään. Luulen, että Liettuan ministeri Baltrušaitis, jolla vanhana moskovalaisena ja venäläisenä runoilijana on edelleenkin mahdollisuus vapaasti liikkua eri venäläisissä piireissä, oikein luonnehti mielialoja täällä vierailun yhteydessä kertoessaan, että tiedon ensin saapuessa tänne Ministeri Holstin suunnitellusta matkasta siihen suhtauduttiin jotenkin välinpitämättömästi. Arveltiin, ettei kai siitä vahinkoakaan liene. Kun sitten päivä jo vierailulle määrättiin, kuuli hän samoista piireistä, että vierailua pidettiin tervetulleena. Ensimäisenä vierailupäivänä jo sanottiin, että sillä saattaa olla huomattava poliittinen merkitys ja kun vierailu sitten läheni loppuaan, puhuttiin jo sen kansainvälisestäkin merkityksestä. -- Omasta puolestani olen kuitenkin saanut sen vaikutelman, että tyyty-

JAKELUOHJE:

Ministeriön harkinnan mukaan.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

väisyys on täydellinen vain virallisissa piireissä, puoluepiirien asettuessa pidättyväisemmiksi.

Ulkomaalaisissa kollegoissani on vierailu herättänyt erittäin suurta mielenkiintoa. Puhumattakaan siitä, että kaikki, joita vierailun jälkeen olen tavannut, ovat onnitelleet Suomea sen saavuttamasta menestyksestä, on ilmeistä, että myös suurvallat ovat kiinnittäneet vierailuun tavallisuudesta poikkeavaa huomiota. Ranskan ja Englannin suurlähettiläiden demarcheista täällä vierailun yhteydessä olette Te, Herra Ministeri, tietenkin kotona tehnyt selkoa. Kerron senvuoksi ainoastaan, mitä lähtönne jälkeisissä keskusteluissa olen diplomaattikunnan taholta kuullut.

Toissa päivänä kävi Saksan suurlähettiläs, Kreivi von der Schulenburg luonani. Hän kertoi kaikenlaisia, osittain ilmeisesti mielikuvituksellisiakin huhuja liikkuvan diplomaattikunnassa ulkoministerin matkan päätyttyä ja tahtoneensa senvuoksi tulla lähemmin informoitumaan, ennenkuin lähettää raporttinsa vierailusta hallitukselleen. M.m. mainitsi hän väitettävän, että vierailu olisi tapahtunut Eden'in ja Sandler'in painostuksesta. Saatoin vakuuttaa hänelle, että joskin vierailusta on jo aikaisemmin ollut puhetta ulkoministeri Sandler'in kanssa ja hän on ollut vierailun tarkoituksenmukaisuuteen nähden yhtämieltä, ei mistään painostuksesta ole tietenkään ollut kysymystäkään. Mainitsin hänelle tässä yhteydessä myös luottamuksellisesti, että, sikäli kuin tiedän, ovat Ranskan ja Englannin hal-

litukset antaneet täkäläisille suurlähettiläilleen ohjeen ilmoittaa neuvostohallitukselle mainittujen hallitusten toivovan, että ulkoministerin vierailu täällä saisi hyvän vastaanoton. Mitään painostusta matka-alotteeseen nähden ei sensijaan tietääkseni ole mainittujen hallitusten taholta harjoitettu. Hän tiedusteli edelleen, mikä merkitys Suomen taholla annetaan virallisissa puheissa käytetyille sanoille "securité collective". Saatoin vaikeudetta hänelle selittää -- ja luulen, että hän tuli siitä vakuutetuksikin -- että kun Suomen taholta puhutaan kollektiivisesta turvallisuudesta, voi kysymys yksinomaan olla sen tehostamisesta Kansainliitossa. Epäilykset, jos niitä on, n.s. itäpaktin jälleen henkiinherättämisestä ovat täysin perusteettomia ja sitäpaitsi kokonaan ristiriidassa Suomen omaksuman skandinaavisen suuntautumisen kanssa. Sensijaan -- selitin hänelle edelleen -- on täysin ymmärrettävää, että Suomi, johdonmukaisesti seuraten aikaisempaa politiikkaansa Kansainliitossa, yhä pyrkii kansainvälisen turvallisuuden vahvistamiseen Kansainliiton puitteissa. Geneven Protokolla, Traité d'assistance mutuelle -- puhumattakaan Suomen omasta, kollektiivista finanssiapua tarkoittavasta alotteesta -- ovat saaneet Suomen taholta täyden hyväksymisen. En voinut tässä yhteydessä olla viittaamatta siihen, että kollektiivista turvallisuutta koskevien sanojen käytöllä vierailun aikana pidetyissä virallisissa puheissa

on eräässä suhteessa hieman koomillinen sivumaku, nimittäin siinä, että molemmat puolet käyttävät näitä sanoja ilmeisesti eri merkityksessä. Kun Suomen taholta puhutaan kollektiivisen turvallisuuden tehostamisesta Kansainliitossa, tarkoitetaan sillä tietenkin ensi sijassa omien avunsaantimahdollisuuksiemme lisäämistä kansainvälisessä mittakaavassa Venäjän mahdollista hyökkäystä silmälläpitäen. Muita näkyvissä olevia vihollisiahan meillä ei ole. Toisin sanoen, meidän pyrkimyksemme Kansainliitossa kollektiivisten turvallisuustakeiden tehostamiseen ovat itse asiassa tähdätyt Venäjää vastaan. Neuvostoliitto taas puhuessaan suuriäänisesti kollektiivisesta turvallisuudesta tähdännee nykyään etupäässä Saksan ja ehkä joidenkin muidenkin valtojen isoloimiseen eurooppalaisessa politiikassa.

Luulen, että Kreivi von der Schulenburg lähti keskustelusta rauhoittuneena, jos hänellä oli ollut joitakin epäilyksiä vierailun saksanvastaisista tarkoitusperistä. Viimeksi sanottua en kuitenkaan usko, sillä hän esiintyi koko vierailun ajan, ainakin ulkonaisesti, täysin ymmärtäväisenä. Sensijaan olen kuullut, että Saksan suurlähetystössä ambassadineuvos v. Tippelskirch ja lähetystöneuvos Hensel, jota diplomaattikunnassa yleisesti pidetään Gestapon edustajana, ovat suhtautuneet ulkoministerin vierailuun yksinomaan negatiivisesti, pitäen sitä epäystävällisenä tekona Saksaa kohtaan.

Samana päivänä tapasin myös Tanskan täkäläisen minis-

terin, Engell'in, joka onniteltuaan vierailun menestyksestä myös kertoi edellä jo selostetuista epäilyksistä saksalaisella taholla. Yhteisskandinaviselta kannalta tahtoi hän erikoisesti saada varmuuden siitä, ettei puheilla kollektiivisesta turvallisuudesta tarkoiteta n.s. itäpaktin jälleen henkiinherättämistä missään muodossa. Saatoin hänet tässä suhteessa tietenkin täysin rauhoittaa.

Seuraavana päivänä kävi luonani Ruotsin ministeri, Vapaaherra Gyllenstierna. Hän oli myös tietoinen saksalaisella taholla vierailun yhteydessä esiintyneistä erilaisista arvailuista, mutta halusi omasta puolestaan ensi sijassa saada lähempiä tietoja siitä, mikä osuus Ranskan ja Englannin hallituksilla on ollut vierailun erittäin näkyvässä onnistumisessa. Saatoin hänelle ainoastaan toistaa sen, minkä jo olin Kreivi von der Schulenburg'ille sanonut. Hän mainitsi keskustelun kuluessa myös nyttemmin saaneensa ohjeen ulkodeparttementiltaan esiintyvissä tilaisuuksissa tukea pyrkimyksiämme suhteiden parantamiseen Neuvostoliiton kanssa, joista Ministeri Holstin vierailu on osoituksena. Tiedän hänen omakohtaisesti sen jo aikaisemminkin tehneen.

Olen tämän lisäksi viime päivinä tavannut useita muitakin kollegojani. Voin sanoa, että ilman mitään soraääntä, on vierailua pidetty erittäin onnistuneena ja lausuttu sen johdosta onnitteluja. Syytä ehkä on mainita vielä, että Eestin ministeri Traksmaa lausui minulle

erikoisen tyytyväisyytensä vierailun johdosta, koska hän katsoi sen vahvistaneen myös Eestin ja muiden Baltian maiden asemaa Neuvostoliittoon nähden.

x x
x

Vierailun päätyttyä on mielestäni tärkeätä, että aikaa hukkaamatta koetetaan hyväksikäyttää sen aikaansaamaa hyvää vaikutusta. Kokemuksesta on nimittäin tunnettua, että hyvä tuuli ei täällä kestä kauvaa, jollei sitä järjestelmällisesti ylläpidetä. En tässä yhteydessä kuitenkaan tahdo tehdä mitään käytännöllisiä, yhtä vähän poliittisia, kuin kaupallisia ehdotuksia, vaan tulen palaamaan niihin erikseen.

A. S. Yrjö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovasta Helsinkiin lähetetyistä raporteista n:o 9.

Ministeri Yrjö-Koskinen

29/2 1937.

4000—10—35 4961

Moskovassa 25 päivänä helmikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 327.

№ II 252 Sal. 8 37.
27/2-37
5 C 08

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 9 ja 10:

N:o 9. Marsalkka Jegorov'in matka Baltian maihin.

N:o 10. Tasavallan Presidentin vaalin vastakaiku Neuvostoliitossa.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9

Moskova ssa 19p:nä helmi kuuta 1937

11 256 Sal. 8 37.

Asia: Marsalkka Jegorov'in matka Baltian maihin.

27/2-37

5 Cis

Neuvostoliiton yleisesikunnan päällikön, marsalkka Jegorov'in matka Baltian maihin ei täkäläisessä diplomaattikunnassa, eikä lehdistössäkään näytä herättävän suurempaa huomiota. Diplomaattikunnassa sitä yleensä pidetään luonnollisena vastauksena baltilaisten yleisesikuntapäällikköjen viimevuotiseen vierailuun täällä. Kuitenkin olen kuullut, varsinkin saksalaisella taholla, udeltavan, piileekö mitään erikoista sen tosiasian alla, että vierailu Kaunas'issa ja Tallinnassa sattuu yhteen Liettuan ja Viron kansallispäivien kanssa. Ministeri Traksmaa, jonka tänään tapasin, vakuutti minulle, että matka on täysin epäpoliittinen, joskin välillisesti se on osoituksena hyvien suhteiden jatkumisesta Neuvostoliiton ja puheenaolevien maiden välillä.

Kuten sanottu, ei matka täkäläisessä lehdistössäkään, ainakaan toistaiseksi, ole herättänyt erikoisempaa huomiota. Lehdet sisältävät päivittäin ainoastaan uutisia vastaanottomenoista, niitä kommentoimatta. Kuitenkin lienee matkan yh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teyteen luettava eräs artikkeli eilisessä "Pravdassa", vaikka matkaa ei siinä mainitakaan. Artikkelin otsikkona on "Neuvostoliitto ja Baltian maat" (Pribaltika) ja on sen tarkoituksena -- usein aikaisemminkin jo toistettuna - osoittaa näille mailla, miten fascistinen Saksa -- vastakohtana Neuvostoliiton rauhanomaisille tarkoitusperille -- johdonmukaisesti valmistautuu näiden maiden valtaukseen, voidakseen senjälkeen käyttää niitä lähtökohtana hyökkäyksen kehittämiselle edelleen Neuvostoliittoa vastaan. Lehti lausuu tässä yhteydessä m.m. "Valtaantulonsa ensi päivistä lähtien ei saksalainen fascismi ole keskeyttänyt hyökkäävää toimintaansa Baltian maita vastaan. Sen lopullisena päämääränä on näiden maiden valtaus ja niiden muuttaminen siirtomaikseen, samoinkuin niiden rannikon hyväksikäyttö sopivana tukikohtana (platsdarm) valtaussuunnitelmiensa toteuttamiselle Itä-Europassa. -- Baltilaisilla valtioilla on maantieteellisen asemansa vuoksi tärkeä sija saksalaisen fascismin strategisissa suunnitelmissa. Näiden valtioiden satamat -- ja erikoisesti saaret Hiidenmaa ja Saarenmaa -- kiinnostavat Berlin'iä niin hyvin Saksan laivaston tukikohtana, kuin joukkojen maihinlaskupaikkoina. Baltilaisten satamien arvo kasvaa vielä siitä, että ne ovat hyvin varustettuja, rautateiden keskenään yhdistämiä ja täysin sopivia huomattavienkin sotilaallisten yhdistelmien maihin laskuun ja levittäytymiseen. Varsin mitätön välimatka, mikä erottaa nämä satamat läheisimmistä neuvostokeskuksista, te-

kee ne sitä arvokkaimmiksi saksalaiselle hyökkääjälle, jos se päättää käydä Neuvostoliiton kimppuun. " -- Lopuksi seuraa kehoitus puheenaolevien valtioiden johtomiehille pitää silmänsä auki näihin saksalaisiin seikkailusuunnitelmiin nähden.

Jos lehden tarkoituksena on viitata siihen, että marsalkka Jegorov'in matkalla on muitakin tarkoitusperiä, kuin yleensä otaksuttuja -- ja muutenkin -- täytyy sanoa että se, varsinkin isäntävaltioiden kannalta, on valinnut huonon hetken lausunnolleen.

A. S. Ipiö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 10

Ministeri Yrjö-Koskinen

21/2 1917

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10

Moskova ssa 21p:nä helmi kuuta 1937

11 256 Sal. 8 37

27/2.37

Asia: Tasavallan Presidentin vaalin vastakaiku Neuvostoliitossa.

5 C18

On heti aluksi todettava, että nykyisen hallituksen Pääministerin valitseminen Tasavallan Presidentiksi on täällä, niin hyvin sanomalehdistössä, kuin virallisissa piireissä, mikäli olen niiden kanssa vaalin jälkeen ollut kosketuksissa, otettu suopeasti vastaan. Sitä pidetään Ulkoministeri Holstin vierailun jälkeen Moskovassa uutena todistuksena siitä, että Suomen kansa ei tahdo olla mukana Saksan johtamassa, neuvostovastaisessa valtaryhmityksessä, vaan haluaa elää hyvissä naapurisuhteissa myös Neuvostoliiton kanssa.

Mikäli viimeksisanottu koskee Suomen ulkopoliittisia pyrkimyksiä, pitää se tietenkin paikkansa. Sensijaan, kun vaalin katsotaan merkitsevän Suomen tähänastisen ulkopolitiikan muutosta ja sen aivan uutta suuntautumista, ollaan tietysti kokonaan harhateillä. Jos tämänkaltaiset lausunnot pitäisi ottaa täydestä, osoittaisivat ne vain

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

miten vähän täällä Suomen ulkopoliittisia pyrkimyksiä tunnetaan. Todennäköisesti ovat ne kuitenkin tietoisesti väritettyjä, tahdottaessa perustella sitä myötämielisempää asennetta mille Neuvostoliitto on katsonut tarkoituksenmukaiseksi Suomeen nähden toistaiseksi asettua.

Kun ylläsanottu pidetään mielessä, käy jossakin määrin ymmärrettävämmiksi sellaisetkin lausunnot täkäläisissä lehdissä presidentinvaalien yhteydessä, että Suomen viimeaikainen ulkopolitiikka on ollut enemmän tai vähemmän suorastaan Saksan ohjaama, tähdäten, liitossa Saksan kanssa, sodan aikaansaamiseen Neuvostoliittoa vastaan. Niinpä lausuu "Journal de Moscou" m.m. "Cette défaite (Svinhufvud'in) est un vote du peuple de Finlande contre la politique d'agression, contre la politique de préparation d'une guerre contre l'URSS, en alliance avec le fascisme allemand et le militarisme japonais, dont M. Svinhufvud était le drapeau". "Pravda" taas kirjoittaa m.m. "Svinhufvud'in ehdokkuuden osaksi vaaleissa tullut tappio merkitsee Saksan fascistisen asioimiston sortumista Suomessa". Samaan suuntaan, joskin punnitummin sanoin, kirjoittaa myös "Izvestija".

Täällä ei nähtävästi kiinnitetä huomiota siihen, että tällaiset lausunnot, olkoonpa, että otettaisiin huomioon niiden tarkoituksellinen värityskin, ovat suuresti kunnioitettua Valtion Päämiestämme loukkaavia. Täkäläisissä olosuhteissa tässä tuskin kuitenkaan on mitään erikoisemmin oudoksuttavaa. Muiden maiden lehdistöltä vaaditaan kyllä korrektia

esiintymistä neuvostovallan johtajia kohtaan, mutta omalle lehdistölle annetaan jotenkin vapaat kädet jopa henkilökohtaisiinkin hyökkäyksiin ulkovaltojen johtavia valtiomiehiä vastaan, jos he sattuvat olemaan neuvostovallalle vastenmielisiä. Näin myöskin presidentinvaalin yhteydessä Tasavallan nykyistä Herra Presidenttiä vastaan. Varsinkin, kun tämä tapahtuu heti Ministeri Holstin vierailun jälkeen täällä, jonka välillisenä tarkoituksena myös oli rauhallisemman ja objektiivisemman sävyn aikaansaaminen molempien maiden sanomalehdistöjen välisissä suhteissa, ovat tällaiset lausunnot sitäkin valitettavampia, puhumattakaan siitä, että ne ovat kokonaan totuuden vastaisia. Pitäisi nimittäin täälläkin olla tunnettua, että Tasavallan nykyinen Herra Presidentti on valtiomiehenä pyrkinyt normaalien naapuruussuhteiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen myös Neuvostoliiton kanssa, kuten monet hänen ratkaisunsa osoittavat.

Joka tapauksessa jää vaalista, kuten sanottu, täällä jäljelle se tosiasia, että Pääministeri Kallion valinta Tasavallan Presidentiksi on saanut hyvän vastaanoton. Miten kauvan tämä vaikutelma kestää, jää kuitenkin nähtäväksi. Toivoa sentään sopii, että se yhdessä Ministeri Holstin vierailun jättämän vaikutelman kanssa ainakin joksikin aikaa pystyy hälventämään ne epäluulot, mitkä täällä

lä Suomen ulkopolitiikan puolueettomaan suuntautumiseen nähden viime aikoina ovat vallinneet. Tarvinnee tuskin huomauttaa, että molempien maiden lehdistöllä on tässä suhteessa ensiluokkaisen tärkeä ja vastuunalainen tehtävä täytettävänään.

A. A. Ahlo-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Yrjö-Koskinen

27/2 1937.

5000—10—35 4261

Moskovassa, 4 päivänä maaliskuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 361

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 12/256 Sal. 1937
6/3-37 | Sa | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 18 | ASIA

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 11 ja 12:

n:o 11. Eräitä lisämainintoja Ministeri Holstin vierailun johdosta Moskovassa.

" 12. Uusi Raskaan teollisuuden komissaari.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Gyö-Koskinen

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11

Moskova ssa 27 p:nä helmi kuuta 19 37

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 12/256 Sal. 1937
6/3-37 | Fe | Lit.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C18

Asia: Eräitä lisämainintoja Ministeri Holstin vierailun johdosta Moskovassa.

Olen voinut todeta, että Ministeri Holstin vierailu täällä ja siihen liittyen Pääministeri Kallion valinta Tasavallan Presidentiksi on jatkuvasti täkäläisessä diplimaattikunnassa pitänyt yllä mielenkiintoa Suomen ulkopoliittisia pyrkimyksiä kohtaan. Monet virkaveljistäni ovat, tavatessani heitä kutsuilla, joita nykyään pidetään täällä erikoisen runsaasti, kääntyneet puoleeni tiedustellen varsinkin sitä, merkitsevätkö mainitut tapaukset jonkinlaista muutosta Suomen ulkopoliittisissa suuntaviivoissa. Katson olevan syytä lyhyesti selostaa paria keskusteluani.

Pari päivää sitten olin päivällisillä Ranskan suurlähettilään Coulondre'n luona. Hän otti puheeksi mainitun vierailun, lausuen tyytyväisyytensä siitä, että se kaikesta siitä päättäen, mitä hän oli kuullut neuvostolaiselta taholta, oli jättänyt jälkeensä hyvän vaikutelman. Myös

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kertoi hän keskustelleensa vierailusta täkäläisten baltilaisten ministerien kanssa ja saaneensa sen vaikutelman, että hekin ovat vierailuun tyytyväisiä. Litvinov'ia itseään ei hän ollut vierailun jälkeen tavannut, mutta ennen vierailua ja vierailun aikana oli hän, kuten Teille, Herra Ministeri, on tunnettua, pariin kertaan keskustellut asiasta Litvinov'in kanssa. Hän vahvisti tiedon siitä, (kts. Lontoon-lähetystön raportti n:o 6 v. 1937, U.M:n tiedoitus n:o 39 A v. 1937) että Litvinov vielä vierailun aikanakin suhtautui jossakin määrin epäillen ulkopoliittisiin pyrkimyksiimme, vaikkakin hän oli iloinen itse vierailusta, koska hän piti sitä joka tapauksessa osoituksena hallituksen hyvästä tahdosta. Hän mainitsi lopuksi, että Ranskassa vierailu on tehnyt hyvän vaikutuksen.

Englannin suurlähettilään, Lord Chilston'in olen myöskin äskettäin tavannut. Hän toisti suurin piirtein katsoen, mitä Coulondre oli lausunut vaikutelmistaan vierailun vaikutukseen nähden täällä yleensä. Lisäksi kertoi hän vierailun jälkeenkin tavanneensa Litvinov'in, jolloin tästäkin asiasta oli tullut puhe. Tiedustellessani ilmoitti hän, ettei Litvinov vierailun yhteydessä eikä jälkeen hänelle ollut ilmaissut mitään epäluuloja Suomen ulkopoliittiseen suuntautumiseen nähden. Päinvastoin oli hän saanut sen käsityksen, että Litvinov oli ollut erittäin tyytyväinen vierailuun -- a very good visit -- li-

säten kuitenkin, että joka tapauksessahan täällä aina ollaan epäluuloisia kaikkia porvarillisia valtioita kohtaan.

Katson vielä olevan syytä mainita eräästä keskustelusta, mikä minulla on ollut Saksan täkäläisen ambassaadineuvoksen v. Tippelskirch'in kanssa. Hänhän on kuulunut niihin harvoihin diplomaattikunnassa, jotka, mikäli minulle on kerrottu, asettui kielteiselle kannalle Ministeri Holstin vierailuun nähden täällä. (Kts. rap. n:o 8 v. 1937). Hän oli kyllä keskustelussa verrattain pidättyväinen, mutta sanoi kuitenkin hyvin ymmärtävänsä sen, että me tahdomme olla johdonmukaisia ja uskollisia pyrkimyksillemme kollektiivisen turvallisuuden lisäämieksi Kansainliiton puitteissa. Toivon, että hän vakuuttui siitä, että muusta ei meidän tahollamme ole kysymyskään. Sain tämän lisäksi sen vaikutelman keskustelusta, että ne epäilykset, joita hänellä mahdollisesti oli jostakin muutoksesta Suomen ulkopoliittisissa pyrkimyksissä, ainakin jossakin määrin hälvenivät.

Muut keskusteluni täkäläisten kollegojeni kanssa ovat olleet ylimalkaisempia, antamatta aihetta selostukseen.

x x
x

1/3 1937. Olin tänään kutsuttuna hiihtolounaalle Litvinov'in huvilalle Moskovan läheisyydessä. Sain tällöin tilaisuuden pitempään kahdenkeskiseen keskusteluun hänen

kanssaan, minkä kestäessä hän pariin kertaan esiintoi ilonsa siitä, että ilmapiiri suomalais-neuvostolaisissa suhteissa näyttää nyt kirkastuneen. Yhtenä merkkinä tästä piti hän sitäkin, että suomalainen yleisö niin runsaslukuisena oli ottanut vastaan kutsun Ministeri Assmuksen Pushkin'in 100-vuotisjuhlan yhteydessä järjestämiin illanviettoihin ja että eräille juhliin saapuneille neuvostolaisille taiteilijoille nyt ensimäistä kertaa oli tarjoutunut tilaisuus oman konsertin antamiseen Helsingissä.

Samalla kertoi hän odottavansa Ruotsin ulkoministeriä Sandler'ia vierailulle Moskovaan. Hän oli osoittanut viimeksimainitulle kutsun ja voidaan asiaa pitää periaatteessa päätettynä, joskaan ajan kohdasta vielä ei oltu sovittu. Katsoen siihen, että Sandler'illa lähiaikoina on eräitä muita matkoja ohjelmassa, piti hän todennäköisenä, että vierailu Moskovassa tapahtuu vasta myöhemmin keväällä.

A. S. Ojo-Ranta

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Yrjö-Koskinen

27/2 1937.

M O S K O V A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. ..... Salainen.

RAPORTTI n:o 12

Moskova ssa 27 p:nä helmi kuuta 19 37

Asia: Uusi Raskaan teollisuuden komissaari.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
12 25 Sal. 37.
4/3-37.
KYHMÄ 5 OSASTO C18 ASIA

Pari päivää sitten täytettiin Ordshonikidzen kuoleman jälkeen uudelleen tärkeä Raskaan teollisuuden komissariaatin päällikön paikka. Ennen nyt tapahtunutta nimitystä liikkui täällä monenlaisia huhuja kysymykseen tulevista ehdokkaista. Erittäin vahvoina niminä mainittiin Tshubar, neuvostohallituksen sijaispuheenjohtaja ja Mikojan, elintarvekomissaari. Nimitetyksi tuli kuitenkin Meshlauk, josta täällä kiertäneet huhut eivät mitään olleet maininneet.

x x
x

Voitaneen sanoa, että Neuvostoliiton hallintokoneistossa on Raskaan teollisuuden komissaarin toimi kaikkein tärkein, koska tämän komissariaatin toiminnasta riippuu enemmän tai vähemmän useimpien muiden hallinnon haarojen toiminta. Ennen kaikkea ovat puolustuslaitos ja kulkulaitos sen toiminnasta kokonaan riippuvaisia. Kuten yleisemminkin lienee tunnettua, on Neuvostoliiton raskas teollisuus Ordshonikidzen monivuotisella johdolla viisivuotiskausien kuluessa kehittynyt suurteollisu

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

deksi, joka nykyään jo muodostaa huomioon otettavan tekijän yleismailmallisessakin mittakaavassa. Seuraavat numerot valaisevat kehitystä viimeksi kuluneina vuosina, vertausluvuksi ottaen vuoden 1913 tuotannon:

	1913	1932	1933	1934	1935	1936
Rautamalmia (tuh.ton.)	ei tiet.	33.1	40.0	59.8	75.9	81.5
Terästä "	4.2	16.1	18.6	26.1	34.1	44.3
Valurautaa "	4.2	16.8	19.4	28.6	34.2	39.3
Valssaustuotteita"	3.5	12.2	13.9	19.3	26.0	34.1
Kivihiiltä "	29.0	174.9	207.4	253.7	293.5	239.2
Naftaa "	9.2	60.5	61.3	70.0	73.4	79.7
Sähköenergiaa (milj.kwt)	1.9	24.2	30.2	39.7	49.5	62.5

x x
x

Äsken nimitetty Ordshonikidzen työn jatkaja Meshlauk on vielä verrattain nuori mies, syntynyt v. 1893. Hän on täkäläisiin olosuhteisiin nähden verrattain sivistynyt, suoritettuaan aikanaan loppututkinnon Harkov'in yliopiston historiallis-kielititeellisessa tiedekunnassa ja harjoitettuaan senjälkeen vielä opintoja lainopillisessa tiedekunnassa. Vallankumouksellisessa liikkeessä on hän nuoruudestaan saakka ollut mukana ja otti myös osaa lokakuun vallankumoukseen ja senjälkeen kansalaissotaan. Myös teknillisesti on hän uuteen tehtäväänsä jotenkin hyvin valmistunut palveltuaan viisi vuotta rautatielaitoksessa ja johdettuaan kuusi vuotta

Neuvostoliiton metalliteollisuutta. V. 1928 nimitettiin hänet Neuvostoliiton Korkeimman Talousneuvoston varapuheenjohtajaksi ja v. 1931 Valtion Suunnitelmakomitean varapuheenjohtajaksi. V. 1934 hänet vihdoin nimitettiin Kansankomissaarien Neuvoston (neuvostohallituksen) ja Työ- ja Puolustusneuvoston varapuheenjohtajaksi sekä Valtion Suunnitelmakomitean puheenjohtajaksi, missä toimissa hän tähän saakka on ollut.

Hänen kannettavakseen, ensi sijassa, tulee nyt vastuu neuvostotalouden edelleenkehittämisestä.

A. V. Ylä-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Yrjö Korkinen

31/3 1937

000—10—35 4561

Moskovassa 1 päivänä huhtikuuta 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 512

ULKOASIAINMINISTERIÖ
14/257 Sal. 8 37.
7/4-37
C 18

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 13:

Krestinskin syrjäyttäminen.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioituksen vakuutus.

A. F. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13

Moskova ssa 31 p:nä maalis kuuta 1937

14 257 Sal. 8 37.

7/4-37

5 C 18

Asia: Krestinskin syrjäyttäminen.

Tapaus, joka tällä haavaa suuresti askarruttaa täkäläistä diplomaattikuntaa, on Ulkoasiainkomissaarin ensimäisen apulaisen Krestinskin äkillinen syrjäyttäminen tältä paikalta ja siirtäminen Oikeuskomissaarin apulaiseksi. Mainittu "retrettipaikka" on Neuvostoliiton hallituskoneistossa kaikkein vähimmin huomatuita ja lisäksi Krestinski siihen jotenkin valmistumaton, niin että siirrossa ilmeisesti poliittiset näkökohdat ovat olleet määräävinä.

Asia lienee tullut päätetyksi yleisvenäläisen kommunistisen puolueen keskuskomitean äskeisessä täysistunnossa ja vahvistetuksi ulkoasiainkomissariaatin "aktiivin" kokouksessa 21-23 päivänä kuluvaa kuuta. Siirron todellisista syistä on kuitenkin toistaiseksi ollut vaikeata saada luotettavia tietoja. Yleisesti tunnettua kyllä on ollut, ja neuvostohallituskin siitä epäilemättä on tietoinen, että Krestinski ei tullut hyvin toimeen diplomaattikunnan kanssa. Useat ambassadöörit ja lähettiläät pitivät, hänen ylei-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen negatiivisen ja saamattoman asenteensa vuoksi, turhana käydä asioillaan hänen luonaan. Mutta tästä huolimatta tuntuu vaikealta uskoa, että tämä olisi ollut varsinainen syy hänen syrjäyttämiseensä. Helsingistä toimipaikkaani palattuani olen tavannut useita kollegojani. Käsitykset heidänkin keskuudessaan näyttävät jossakin määrin vaihtelevan. Yleensä näytetään kuitenkin katsottavan, että Krestinskin syrjäyttäminen, ainakin osittain, on asetettava yhteyteen täällä nykyään vallitsevan trotskilaispakkomielteen kanssa, koska hänellä aikaisemmin, s.o. ennen nimitystään ambassadööriksi Berliniin lienee ollut läheiset suhteet Trotskiin, kallistuen tällöin n.s. trotskilaiseen oppositioon. Samalla on kuitenkin uskottavaa, että tapahtuman taustaksi myös on otettava Neuvostoliiton ulkopoliittiset vastoinkäymiset viime aikoina ja halu ulkoasiainkomissariaatin osittaiseen uudistamiseen tässä yhteydessä.

Olisi tietenkin lähinnä, jos äskenmainittu käsitys on oikea, että Litvinovin asema olisi kysymyksessä. Niin ei kuitenkaan, kuten jo aikaisemmin olen tiedoittanut, liene asian laita. Kun muutosta ulkoasiainkomissariaatin johdossa joka tapauksessa on vaadittu, on tahdottu säilyttää Krestinskiä monin verroin älykkäämpi ja aktiivisempi Litvinov ja uhrata Krestinski.

Kuka tulee Krestinskin seuraajaksi tässä osittaisessa näyttämön muutoksessa Neuvostoliiton ulkoasiainhallinnon alalla on vielä arvailujen varassa. Pidetään todennäköise-

nä, että apulaiskomissaari Stomonjakov nyt siirtyy ensimäiseksi, mutta siitä, kuka hänen paikalleen tulisi ovat tiedot vielä erittäin häilyviä. Kolme nimeä kuitenkin mainitaan lähinnä huomioon tulevina ehdokkaina, nimittäin: Stein Roomasta, Surits Berlinistä ja Potemkin Pariisista. Stein'iä pidetään Litvinov'in ehdokkaana, koska hän on Litvinov'in vanha avustaja, varsinkin varustusten supistamiskysymyksissä ja muutenkin -- väitetään -- hänen suhteensa täysin lojaali. Surits'in taas kerrotaan pyrkivän pois Berlin'istä. Mitä Potemkin'iin tulee, pidetään häntä erittäin vahvana neuvostoulkopolitiikan edustajana, mutta säästettäneen häntä vielä -- kuulemani mukaan -- Litvinovin mahdolliseksi seuraajaksi, kun se aika on esillä. Jos hän kuitenkin nyt tulisi huomioonotetuksi, tulisi hänestä kaiketi ensimäinen apulaiskomissaari.

Kuten edellä jo mainitsin, perustuvat yllä kertomani tiedot Krestinskin mahdollisesta seuraajasta etupäässä huhupuheisiin, mutta olen tahtonut kuitenkin saattaa ne Ministeriön tietoon.

A. V. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Yrjö-Koskinen

8/4 1937.

5000—10—35 4961

Moskovassa 8 päivänä huhtikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

17 257 Sal 8 37.

10/4-37 -3

5 C 18

N:o 553.

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i. oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 14 ja 15,

N:o 14. Neuvostoliitto ja kansainvälinen tilanne Europassa.

N:o 15. Ulkoasiain ensimäisen apulaiskomissaarin nimitys.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. K. Cajander

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Moskova ssa 7 p:nä huhti kuuta 19 37.

Asia: Neuvostoliitto ja kansainvälinen tilanne Europassa.

Ei voida erehtyä siitä, että neuvostohallitus nykyään on varsin tyytymätön kansainvälisen tilanteen kehitykseen yleensä Europassa ja sen vastavaikutuksiin Neuvostoliittoon nähden erikoisesti -- en tässä ota huomioon sitä tyydytystä, jonka suhteiden normalisoituminen Suomeen sille "neuvostodiplomatian saavutuksena" kaikesta päättäen antaa. Muissa suhteissa on kehitys ilmeisesti käynyt vastoin sen toivomuksia. Tällöin on ensiksikin mainittava Saksan ja Italian lähentyminen ja sen jo muuallakin, kuin Espanjassa näkyvät käytännölliset seuraukset. Erittäinkin seurataan täällä suurella mielenkiinnolla ja huolestuneina Italian tunkeutumista Tonavan laaksoon. Pidetään selviönä, että Italia tässä toimii yhteisymmärryksessä Saksan kanssa Pienen Ententen hajoittamiseksi tai ainakin heikentämiseksi. Yleinen käsitys täällä näyttää lehdistä päättäen olevan, että Pienen Ententen valtojen äskeinen konferenssi Belgradissa on siinä mielessä epäonnistunut, että se on heikentänyt Ranskan vaikutusta näiden valtioiden piirissä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja vahvistanut Italian, mikä täkäläiseltä kannalta katsottuna tietenkin merkitsee epätoivottavaa kehitystä. Samalla katsotaan, että Pienen Ententen sisäinen solidarisuus on Jugoslavian viimeaikaisen itsenäisen politiikan seurauksena -- sopimus Bulgarian ja äskettäin Italian kanssa, lähentyminen Unkariin -- huomattavassa määrässä särkynyt, mikä taas on ollut omansa heikentämään rauhantakeita Keski- ja Kaakkois-Europassa. Neuvostoliiton omasta, aktiivisemmasta politiikasta Tonavan laaksossa ei enää suunnitelmien rauettua Rumanian liittämiseksi neuvostolais-ranskalais-tšekkiläiseen sopimussikermään, ole kuultu mitään puhuttavan.

Suurempaan levottomuuteen kuitenkin näyttää tilanteen kehitys Länsi-Europassa täällä antavan aihetta. Keskusteluja länsipaktista Locarnosopimuksen tilalle seurataan ilmeisesti suurella epäluulolla ja pelolla, joskin oltaneen siinä käsityksessä, että ne eivät Saksan ja Italian asettamilla ehdoilla voi johtaa tulokseen. Mutta tästä huolimatta näyttää siltä, että luottamus Ranskaankin, puhumattakaan Englannista alkaisi horjua ja että täällä jo nyt alettaisiin ajatella seuraamuksia siitä, että aikoinaan haudattu nelipakti kuitenkin jossakin muodossa voitaisiin uudelleen herättää henkiin. Sehän tietäisi nykyisessä kansainvälisessä konstellatioonissa Europassa Neuvostoliiton yhä kasvavaa eristymistä.

Kaiken tämän täällä pelätyn kansainvälisen kehityksen takana näkee Neuvostoliitto nykyään ensi sijassa Hitler'in ja vasta toisessa sijassa Mussolinin -- tämä

sanottuna Espanjan tapauksista riippumatta, koska nämä ovat alkaneet -- suhteellisesti ottaen -- yhä vähemmän kiinnostaa Neuvostoliittoa. Sekään ei nimittäin enää uskone, että sisällissota Espanjassa, kaiken ulkomaisenkin avustuksen huomioonottaen, voisi semmoisenaan johtaa mihinkään yleiseuropalaiseen konfliktiin. Enemmän pelkää se tällä hetkellä sitä, että Saksan "divide et impera" -politiikka voi Keski- ja Länsi-Euroopan kysymyksissä johtaa tuloksiin. Jollen suuresti erehdy, on täkäläinen käsitys emäistä Saksan nykyisistä ulkopoliittisista pyrkimyksistä suunnilleen se, että viimeksimainittu ensiksikin, mahdollisuuksien mukaan, koettaa saada Ranskan ja Englannin vakuutetuiksi siitä, että turvallisuusprobleemin ratkaisu Länsi-Europassa tapahtuu yksinkertaisimmin ja helpoimmin ilman Kansainliiton osanottoa siihen missään muodossa, joskin täällä kylläkin pidetään naivina sitä Saksan ehdotusta, että Kansainliiton neuvoston asemasta Englannille ja Italialle yhteisesti annettaisiin tehtäväksi hyökkääjän määrittely mahdollisessa konfliktissa. Tässä yhteydessä ei näytä paljoakaan otettavan huomioon sitä, että myöskin Puolalle ajatus nelipaktista on mitä vastenmielisin. Toiseksi katsottaneen täällä, että Saksa europalaisen yhteisymmärryksen ehkäisemiseksi sen mielestä liian aikaisella asteella koettaa kannustaa Italiaa Englantia ja osittain Ranskaakin vastaan ennen kaikkea Välimeren kysymysten pohjalla. Ja kolmanneksi, kuten jo edellä mainitsin, pidettäneen täällä selviönä, että Saksa Italian avulla koettaa rikkoa Pienen

Ententen, mikä samalla johtaisi Ranskan vaikutusvallan huomattavaan heikkenemiseen Tonavan laaksossa. Muitakin, osaksi hyvinkin tunnettuja ajatuksia neuvostohallituksella tietenkin on Saksan ulkopoliittisista pyrkimyksistä, mutta edelläesittämäni ovat viime aikoina olleet etualalla.

Tästä huolimatta olen tullut siihen käsitykseen -- mitään varmoja käsityksiä neuvostohallituksen ajatteluta-voistahan tuskin täällä ystävällisissä suhteissa olevat suurlähettiläätkään voivat muodostaa[+)] -- että täällä epäillään tai uskotaan Saksan nykyisin näyttelevän kaksinaamaista peliä, tavoitellen kaukaisempia päämääriä. Pidettäneen ainakin mahdollisena sitä, että Saksa saatuaan kollektiivisen turvallisuuden aikaansaamiseen Europassa tähtäävät pyrkimykset ehkäistyiksi ja Neuvostoliiton yhä enemmän isoloiduksi ei olisi aivan haluton sovinnon

---

[+)] Tapasin eilen Ranskan täkäläisen suurlähettilään Coulondren. Hän kertoi pari päivää sitten käyneensä Litvinov'in luona keskustellakseen tilanteesta ennen näinä päivinä tapahtuvaa matkaansa Parisiin. Hän sanoi Litvinovin ei koskaan aikaisemmin olleen niin reserveeratun kaikissa kysymyksissä, joista hän olisi tahtonut kuulla viimeksimainitun mielipidettä, kuin nyt. Johtopäätös, minkä Coulondre tästä teki, oli, että neuvostohallitus on tyytymätön Ranskan viimeaikaiseen ulkopolitiikkaan -- lehdistä tämä muutenkin näkyy -- ja näytti itsekin, osittain, olevan tässä suhteessa yhtä mieltä.

hieromiseen Neuvostoliiton kanssa. On vanhastaan tunnettua, että täkäläisissä sotilaspiireissä on ollut tähän suuntaan käyviä, tosin toistaiseksi kaiketi yksinomaan teoreettisia harrastuksia ja saksalaisista sotilaspiireistä kerrotaan samaa. Nyt väitetään lisäksi, että Saksan raskas teollisuus, raaka-ainekysymyksen vuoksi, olisi vedonnut Hitler'iin pyytäen häntä järjestämään sovinnollisemmat suhteet Neuvostoliittoon. Missä määrin näissä tiedoissa on perää, jää minun arvosteluni ulkopuolelle, mutta tosiasia on, että tällaiset mahdollisuuksien kuvittelut täällä tällä hetkellä niin sanoakseni liikkuvat ilmassa. Se kuitenkin voitaneen pitää uskottavana, että jos kansainvälisen tilanteen kehitys Europassa kävisi Neuvostoliiton pelkäämään suuntaan, se ei nykyisellä varusteluasteellaan olisi haluton kallistamaan korvaansa Saksan sovittelupyrkimyksille.

A. K. Cajander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Yrjö-Koskinen

8/4 1937.

5000—10—35 4261

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15

Moskova ssa 8 p:nä huhti kuuta 1937

17 257 Pol. 37.

10/4-37

5 C 18

Asia: Ulkoasiain ensimäisen apulaiskomissaarin nimitys.

Kuten jo tiedossa on, on Herra Krestinskin seuraajaksi Ulkoasiainkomissaarin ensimäisenä apulaisena nyttemmin nimitetty Neuvostoliiton suurlähettiläs Pariisissa V.P. Potemkin. Annan seuraavassa - Isvestijan mukaan - eräitä henkilötietoja hänestä.

Hän on syntynyt Tver'issä v. 1876 lääkärin perheessä. Käynyt klassillisen kimnaasin ja suorittanut jatkoopintonsa Moskovan yliopistossa. Vuonna 1905 hänet karkoitettiin Siperiaan osallistumisensa vuoksi vallankumoukselliseen liikkeeseen, istuttuaan jo v. 1899 vankilassa osanotosta ylioppilaslevottomuuksiin. Päästyään Siperiasta toimi hän aina lokakuun vallankumoukseen saakka koulunopettajana ja kirjallisissa töissä. Liittyi heti vallankumouksen alussa vallankumouksellisten riveihin, mutta tuli bolsheviki-puolueen jäseneksi vasta v. 1919. Kansalaissodan aikana kuului hän punaiseen armeijaan, toimien kuitenkin vain sen poliittisissa osastoissa. Vuosina 1921-22 oli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hän Odessan piirin täytäntöönpanevan komitean jäsen.

Vuosina 1922-23 työskenteli hän osaksi Punaisessa Ristissä Marseillessa, osaksi venäläisen rapatrioimiskomission puheenjohtajana Istambul'issa. V. 1924 nimitettiin hänet Neuvostoliiton pääkonsuliksi Istambul'iin, v. 1926 lähetystöneuvokseksi Ankaraan, v. 1929 Neuvostoliiton lähettiläälksi Kreikkaan, v. 1932 suurlähettiläälksi Italiaan ja sieltä vihdoin joulukuussa 1934 suurlähettiläälksi Ranskaan.

V.P. Potemkin kuuluu siis n.s. nuoriin bolshevikeihin s.o. sellaisiin, jotka vasta vallankumouksen jälkeen ovat liittyneet puolueeseen. Tähän seikkaan on syytä kiinnittää huomiota, koska sen takana, että Stalin viime aikoina on tärkeämpiin johtoasemiin yleensä valinnut juuri "nuoria bolshevikeja", näyttää piilevän ajatus. Hän katsoo todennäköisesti voivansa enemmän luottaa äskenmainittuihin, kuin n.s. vanhoihin, joista, kuten tunnettua, hänellä vuosien kuluessa on ollut paljon vastusta. Tässä mielessä ei ole mahdotonta, että Potemkin'ista ajan mittaan voi tulla vaarallinen kilpailija itselleen Litvinov'ille, joka kuuluu vanhaan kaartiin.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Yrjö-Koskinen

12/4 1937

5000—10—35 4261

Moskovassa 15 päivänä huhtikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 600

ULKOA...
№ 19/257 Tal. 37.
17/4-37
RYHMÄ 5
OSASTO C 18
ASIA

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 16 ja 17,

n:o 16. Taloudellisesta tilanteesta Neuvostoliitossa.

n:o 17. Jagodan kukistuminen.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16

Moskova ssa 12 p:nä huhti kuuta 19 37

Asia: Taloudellisesta tilanteesta Neuvostoliitossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
19/257 Tal. B 37.
17/4-37
5 Cg

Neuvostovallan vakiinnuttua on aina ollut ja on edelleenkin erittäin vaikeata saada luotettavia tietoja sisäisestä tilanteesta Neuvostoliitossa yleensä ja sen yhteydessä myös taloudellisesta kehityksestä. Vain poikkeustapauksissa saa ensi käden tietoja, tavallisesti toisen ja kolmannen ja silloinkin vain rajoitetuilta aloilta ja seuduilta. Pääasiallisimmaksi tietolähteeksi tässä suhteessa jäävät kuitenkin lehdet. Päälehdet -- "Izvestija" ja "Pravda" -- ovat tosin erittäin pidättyväisiä, mitä tulee sisäisten olojen ja taloudellisen kehityksen arvosteluun kohdistaen päähuomion määrätyissä rajoissa hyvin ymmärrettävään neuvostolaiseen itsekerskailuun, mutta niistäkin voi aina rivien välistä lukea jotakin. Ammattilehdet sitävastoin ovat avomielisempiä, joskin niiden tuotantolaitoksiin ja kokonaisiin tuotantoaloihin kohdistuva arvostelu useissa tapauksissa epäilemättä on tarkoitukseellista. Tarkoitan tällä sitä, että neuvostojohto näiden ammattilehtien välityksellä, saavutuksia väheksymällä, koettaa kannustaa

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

työväestöä niin hyvin teollisuudessa kuin maataloudessa yhä nouseviin työsuorituksiin.

Kuten tunnettua, perustuu taloudellinen tuotanto Neuvostoliitossa kaikki tuotantoalat käsittävään suunnitelmatalouteen. Nämä suunnitelmat laaditaan osaksi pitempiä ajanjaksoja käsittäviksi, kuten tunnetut viisivuotissuunnitelmat, osaksi ja niiden ohella taas vuotuissuunnitelmiksi, joita sitäpaitsi vuoden kuluessa usein muutellaan. Tämän lisäksi vahvistetaan jokaiselle teollisuuslaitokselle, jokaiselle kolhoosille ja jälellä oleville yksityistiloillekin vuotuinen tuotantosuunnitelma, alueittain vaihdellen, mutta ei siinä kyllin, vaan tämän ohella annetaan kaikelle tuotannolle niin hyvin yleinen, kuin yksilöllinen työnormi, jonka täyttämisestä, mahdollisuuden mukaan, koetetaan pitää kiinni. Tavallisesti on tämä normi, vuodesta vuoteen nousten, vahvistettu niin korkeaksi, että venäläinen työväestö, kaikista kannustuskeinoista huolimatta, usein vain parhaiden ammattimiesten osalta voi sen täyttää tai jopa joskus ylittää. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että kaikki työ Neuvostoliitossa nykyään on <u>urakkatyötä</u>. Palkan määrä niin hyvin teollisuudessa kuin maataloudessa riippuu työsuorituksen määrästä. On olemassa vahvistettu normipalkka. Joka ylittää normin mukaisen työsuorituksen, hän saa siitä erikoiskorvauksen, joka taas sen alittaa, hänen palkastaan vähennetään. Tuntuisi luonnolliselta, että tällainen palkkaustapa, mitä siitä muuten

sanottaneenkin, johtaisi yhä nouseviin työsuorituksiin, ja eräässä suhteessa niin onkin asianlaita ainakin teollisuudessa, nimittäin siinä, että suunnitelmat usein voidaan täyttää paljousmäärään nähden, mutta tällöin yleensä laadun kustannuksella. Kuitenkin on myönnettävä, että laatukin, eräillä teollisuustuotannon aloilla on viimeisinä vuosina jossakin määrin noussut.

Samalla on todettava, että Neuvostoliiton teollisuustuotanto, huolimatta erinäisistä häiriöistä ja vaikeuksista, nousee vuodesta vuoteen, johtuen pääasiallisesti teollisen rakennustoiminnan kiihtyvästä temposta. Rakennustoiminnan kiihkeys teollisuudessa on viime vuosina ollut niin suuri, että teollisuuden tarvitseman raaka-aineen tuotannon on ollut vaikeata seurata kehityksen mukana. Varsinkin nafta ja hiili aiheuttaa neuvostovallalle nykyään huolia. Molempienkin tuotanto tosin hiljalleen nousee, mutta ei samassa suhteessa, kuin sisäinen tarve. Nämä molemmat tuotantoalat alittavat nykyään n. 15 %:lla taloussuunnitelman. Mutta on otettava huomioon, että varsinkin naftassa, derivaatteineen, on Neuvostoliitolla vielä huomattava reservi viennissä, joskin sitä jo osittain ollaan oltu pakoitettuja hyväksikäyttämään -- naftatuotteiden vienti on nimittäin viime vuosina yhä vähentynyt.-- Hiiltä sensijaan ei ole aikaisemminkaan maastaviety huomattavammissa määrissä, mutta siitä huolimatta näyttää hiilentuotannon olevan vaikea pysytellä raskaan teollisuuden ja voimalai-

tosten tarpeiden tasalla. On ymmärrettävää, että näiden kahden raaka-ainetuotannonalan kehittämiseen neuvostovalta nykyään kiinnittää erittäin suuren huomion.

Muillakin teollisen tuotannon aloilla, kuin raaka-aineiden ja raskaan teollisuuden, on nousua havaittavissa, tosin ylempänä mainituista syistä etupäässä paljousmääriin, mutta eräissä tapauksissa myös laatuun nähden. Samalla on tässä yhteydessä syytä huomauttaa, että Neuvostoliitto yhä useammilla tuotannon aloilla pyrkii omavaraiseksi ja on vuosittain kasvavassa määrässä siinä onnistunutkin, pakoittamalla tällöin väestön tyytymään siihen, mitä neuvostoteollisuus voi tuottaa.

Mitä maataloustuotantoon tulee, ei se ole jaksanut seurata teollisen tuotannon kehityksen mukana. Keskimäärin ottaen ei viljan tuotanto bolshevikivallan aikana ole sanottavasti lisääntynyt ajoista ennen vallankumousta, huolimatta väestön huomattavasta kasvusta -- se lisääntynee nimittäin keskimäärin ainakin n. 3 milj. vuodessa. Pääasiallisena syynä tähän epäilemättä on maatalouden kollektiivisoiminen, joskin toistaiseksi vielä voitaneen huomauttaa, kuten neuvostotaholla tehdään, että kollektiivinen tuotantomuoto maataloudessa ei vielä ole täysin ennättänyt näyttää, mihin tuloksiin se voi johtaa. Joka tapauksessa näytään jo neuvostojohdonkin taholla huomatun, että n.s. sovhosit - valtion tilat eivät ole kannattavia, koska useilla alueilla jo on ryhdytty niiden likvidoimiseen yhdistämällä tilukset läheisiin kolhooseihin. Pitäisin us-

kottavana, että ennemmin tai myöhemmin tehdään sama havainto myös kolhooseihin nähden. Eräät merkit siihen jo viittaavatkin, ennen kaikkea se, että kolhoositalonpojille jo on annettu oikeus pitää yksityisessä hallinnossaan tai omistuksessaan vähäinen viljelysala ja alueittain vaihteleva määrä kotieläimiä. On todennäköistä, että tätä kasvavaa yksityisomistusta suosivaa suuntaa tullaan jatkamaan, myös eräillä alueilla havaittavan talonpoikain paon ehkäisemiseksi kolhooseista x).

Vuosittaiseen satotulokseen vaikuttavat tietenkin ratkaisevasti sääsuhteet. Viime kesä oli tässä suhteessa suurilla alueilla epäsuotuisa, kuivuuden aiheuttaessa koko Keski-Venäjällä, Wolgan mustan mullan alueen mukaanlukien, erittäin tuntuvan kadon. Kokonaistulos jyväviljaan ja karjanrehuun nähden jäi senvuoksi viime kesänä huomattavasti alle keskimääräisen. Seuraukset ovatkin selvästi olleet havaittavissa Moskovassa, joka sijaitsee katoalueen läntisellä sivulla. Kuitenkaan ei yksinomaan sadon osittaisella epäonnistumisella voida selittää elintarvetilanteen yleistä huonontumista tämän talvikauden kuluessa Moskovassa edelliseen talveen verrattuna, jollei ehkä selitykseksi oteta sitä, että lähiseutujen väestö, viljan niukkuuden vuoksi, on ollut pakoitettu itse käyttämään ravinnokseen ne muut elintarpeet, jotka se muuten on tottunut tuomaan kaupunkiin.

Neuvostoliiton tuotantotuloksista puhuttaessa on

x) Sama ilmiö on havaittavissa myös teollisuudessa. Työväestön siirtyminen pois tärkeiltäkin teollisuusaloilta, kuten hiilen ja naftan tuotannosta, on vuosien mittaan aiheuttanut ja aiheuttaa edelleenkin paljon huolta neuvostojohdolle. Ilmiö johtuu tietenkin niin epätyydyttävistä asunto-, ravinto- ja palkkaussuhteista, että se houkuttelee parempien elinmahdollisuuksien etsimiseen.

lisäksi syytä mainita vuoriteollisuuden -- naftaa ja hiiltä lukuunottamatta, joista edellä on ollut puhe -- osittain voimakaskin nousu. Näin on laita ennen kaikkea kullan tuotannossa. Oltuaan vielä 1931 -- saksalaisten tietojen mukaan -- määrältään n. 47.500 kg. on sen tuotanto vuodesta vuoteen noussut, tehden viime vuonna jo n. 200.000 kg., ehkä jonkun verran ylikin. Odotettavissa sitäpaitsi on, että se tulee edelleenkin nousemaan, sillä ymmärrettävistä syistä kiinnittää neuvostojohto kullan tuotannon kehittämiseen aivan erikoista huomiota. Nykyiselläkin tasollaan merkitsee se jo huomattavaa tekijää valtion rahataloudessa ja on epäilemättä huomattavassa määrässä myötävaikuttanut Neuvostoliiton finanssiaseman vahvistumiseen. Viimeksikuluneina vuosina on Neuvostoliitto nimittäin kyennyt maksamaan pois kaikki ulkomaiset velkansa, lukuunottamatta juoksevia, useimmiten luottosopimuksiin perustuvia kauppavelkoja. Ennen kaikkea on tässä suhteessa merkillepantava, että se on voinut maksaa pois miljaardivelkansa Saksalle. -- Parantunut rahataloudellinen tilanne Neuvostoliitossa saa ilmaisunsa myös siinä, että nyttemmin taas, usean vuoden jälkeen, katsotaan voitavan sallia kauppataseen käydä passiiviseksi. Viime vuonna jo nousunsa alkanut tuonti on nimittäin kuluvana vuonna yhä suhteellisesti kohonnut.

Lienee asianmukaista, puhuttaessa taloudellisesta tilanteesta tällä hetkellä Neuvostoliitossa, mainita myös ly-

hyesti neuvostolaisesta elintasosta. Tilapäisesti täällä käyvä ja vain keskuksissa liikkuva havainnoitsija sen arvostelemisessa helposti erehtyy. Varsinkin Moskovassa, mutta myös Pietarissa ja arvatenkin muissakin neuvostokeskuksissa näyttää nyttemmin nimittäin siltä, kuin väestön elintasossa ei ulkonaisesti olisi kovin paljon moitittavaa. Tarvikkeiden saanti -- paitsi tänä talvena elintarpeiden -- on tullut runsaammaksi ja kaupoissa käyvä ostavakin yleisö on lisääntynyt. Myös vaatetus näyttää jossakin määrin parantuneen. Itse asiassa ei tämä kuitenkaan todista väestön suurten joukkojen elintason sanottavaa parantumista, vaan lienee se seurausta. Neuvostoliitossa johdonmukaisesti käytäntöön otetusta, progressiivisesta urakkapalkkajärjestelmästä, jonka avulla pystyvät ammattityömiehet, työnjohtajat ja insinöörit voivat päästä huomattaviinkin palkkatuloihin. Osittain vaikuttanee tähän ulkonaiseen ilmiöön myös sellainen näennäisesti toisluokkainenkin tekijä kuin taiteilijain ja kirjailijain suosittu asema -- he voivat päästä monien tuhansienkin ruplien, joskus kymmenienkin tuhansien kuukausituloihin -- osaksi tämän lisäksi n.s. spekulanttien luokka, jota neuvostovalta kaikista ponnistuksistaan huolimatta ei ole onnistunut likvidoimaan, etupäässä kai senvuoksi, että heillä vanhaan venäläiseen tapaan on liikekumppaneita ja suojelijoita itse virkamieskoneistossa. Kuten sanottu, suurten joukkojen elintason sanottavaa parantumista eivät nämä ilmiöt todista, mutta lienee siinä-

kin kuitenkin vähäistä nousua olemassa. Tavallisen teollisuustyöläisen kuukausiansio lienee nykyään n. 250 à 350 rpl. oltuaan joitakin vuosia sitten vain 150. Kun kuitenkin otetaan huomioon, että heiltä samalla luontaisetuja on supistettu, puhumattakaan siitä, että ruplan ostoarvo, varsinkin elintarpeista puhuen, on laskemut, eikä juuri nykyään ylitä Suomen markan ostoarvoa, tulee usein itseltään kysyneeksi, miten tämä väestö lainkaan tulee palkallaan toimeen. Maatalousväestön elintaso taas luonnollisesti ratkaisevassa määrässä riippuu satotuloksesta. Niillä alueilla, missä se on ollut huono, eletään nälkätason partaalla -- suoranaisesta nälänhädästä ei tänä talvena kuitenkaan ole kuullut puhuttavan -- sillä neuvostovalta pitää, jos vain joitakin mahdollisuuksia on olemassa, jyrkästi kiinni siitä, että vahvistetut viljan y.m. elintarpeiden luovutusnormit valtiolle täytetään. Edellä esitetyistä syistä onkin senvuoksi paljon tyytymättömyyttä olemassa niinhyvin talonpoika- kuin teollisuustyöväestön keskuudessa. Tähän kysymykseen palaan kuitenkin toisessa yhteydessä.

A. K. Cajander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Yrjö-Koskinen

14/4 1937

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17

Moskova ssa 14 p:nä huhti kuuta 1937

Asia: Jagodan kukistuminen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 19/257 Sal. D 37.
17/4-37
5 C18

Entisen tšekapäällikön Jagodan vangitseminen muodostaa nyt päivän keskusteluaiheen Moskovassa ei ainoastaan diplomaattikunnan, vaan vielä suuremmassa määrässä, mikäli olen kuullut, väestön keskuudessa. Juttu näyttää nimittäin saavan erittäin suuret mittasuhteet. Paitsi Jagodaa lienee nimittäin useita satoja tšekistejä viime aikoina vangittu, heidän joukossaan paljon korkeimpaan päällystöön kuuluvia. Useat sitä paitsi vaimoineen ja muine sukulaisineen. Väestön piirissä näytään oltavan tyytyväisiä siitä, että peljätty OGPU on, varsinkin päällystöosaltaan, paljastunut kokonaan turmeltuneeksi laitokseksi, joka valtiona valtiossa on tähän saakka voinut kenenkään estämättä harjoittaa rikollista toimintaansa.

Kun Jagoda joku aika sitten erotettiin OGPU:n päällikön paikalta ja siirrettiin Posti- ja Lennätin komissaariksi, katsottiin yleensä sen johtuneen, osaksi hänen halustaan sekaantua myös armeijan asioihin ja tässä aiheutunees-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta ristiriidasta Voroshilov'in kanssa, osaksi taas pyrkimyksestä saattaa myös OGPU kiinteämmin puoluekontrollin alaiseksi. Mistään tavallisesta rikollisuudesta ei silloin ollut puhetta. Mahdollista onkin, että siitä ei virallisellakaan taholla tällä asteella tiedetty, vaan kaikki on paljastunut vasta sitten, kun tutkimuksia Jagodan jälkeen oli ryhdytty OGPU:ssa toimittamaan. Nyttemmin on kuitenkin käynyt selville, että Jagodasta lähtien huomattava osa Tšekan johtoa on käyttänyt väärin kaiken kontrollin ulkopuolella ollutta valta-asemaansa suoranaiseen rikollisuuteen: lahjusten ottoon, kiristyksiin, kavalluksiin, salakuljetukseen j.n.e. Ulkomaisten lehtien kaikesta tästä levittämät tiedot eivät tällä kertaa näytä olevan suurestikaan liioiteltuja.

On vielä epätietoista, tullaanko asia lavastamaan julkiseksi oikeudenkäynniksi. Se käsitys näyttää kuitenkin olevan diplomaattikunnassa yleisempi, että niin tuskin tulee olemaan asianlaita. Neuvostovallan johtavain tahollahan on viime aikoina sattunut niin paljon skandaaleja, tosin tähän saakka etupäässä poliittista laatua olevia, ettei tahdottane antaa uutta ainesta porvarillisen ulkomailman pureskeltavaksi. Samasta syystä arvellaan nykyään, ettei oikeudenkäynnistä Buharin'ia & consortes, yhtä vähän kuin saksalaisiakaan pidätettyjä vastaan tule mitään, vaan järjestettäneen asiat kaikessa hiljaisuudessa hallinnollista tietä.

On ehkä tarpeetonta lisätä, että erehdytään epäilemättä suuresti, jos luullaan tsekan otteen väestöön tämän skandaalin johdosta höltyvän.

A. J. Ilpo-Karkinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Yrjö-Koskinen

20/7 1937.

5000—12—35—5337

Moskovassa 22 päivänä huhtikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 651

ULKOASIAINMINISTERI
20/258 Pol. 37.
24/4-37
5 C18

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 18,

n:o 18. Eräistä järjestelyistä Neuvostoliiton ulkoasiain hallinnon alalla.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Gio-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18

Moskova ssa 20 p:nä huhti kuuta 1937

20/258 Tal. D 37.

24/4-37

Asia: Eräistä järjestelyistä Neuvostoliiton ulkoasiain hallinnon alalla.

Krestinskin syrjäyttämistä Ulkoasiainkomissaarin ensimäisen apulaisen paikalta on jo, kuten tunnettua, seurannut suurlähettiläs Potemkin'in nimitys hänen seuraajakseen - hän astui 16 päivänä kuluvata kuuta virantoimitukseen - ja suurlähettiläs Surits'in siirtäminen Berlinistä Pariisiin. Nämä syrjäyttämiset ja siirrot ovat, kuulemani mukaan, johtuneet Stalin'in henkilökohtaisesta asioihin puuttumisesta ja käyneet osittain vastoin Litvinov'in suunnitelmia. Väitetään kyllä Litvinov'in ja Krestinskin välisen suhteen viimeiseen saakka olleen lojaalin, mutta kun kerran Stalin tahtoi viimeksimainitun syrjäyttää, olisi Litvinov mieluummin nähnyt hänen seuraajakseen tulevan Jurenev'in Tokiosta eikä, kuten aikaisemmin luultiin, Stein'in Roomasta, molemmat hänen henkilökohtaisia ystäviään. Stalin oli kuitenkin valinnassaan päätynyt Potemkin'iin, osaksi koska hän piti hänta luotettavampana, osaksi taas koska Potemkin on venäläinen eikä juutalainen. Näyt-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tää siltä, kuin viimeksimainittuun seikkaan jo alkaisi olla aihetta kiinnittää huomiota, huolimatta siitä, että tämä näkökohta ei, varsinkaan ulkoasiainhallinnon alalla, vielä ole päässyt sanottavammassa määrässä vaikuttamaan. Neuvostoliiton tärkeimmät ulkomaisen edustuksen paikathan ovat edelleenkin juutalaisten käsissä. Kuitenkin viittaavat merkit siihen, että Stalin, omaksumansa natsionalistisen politiikan mukaisesti, pyrkii yhä enemmän vapautumaan juutalaisista avustajistaan ja nojautumaan asteettain kasvavassa määrässä venäläiseen ainekseen, missä pyrkimyksessä hänellä tietenkin on väestön täysi kannatus.

Tapasin eilen diplomaattikunnassa täkäläisistä olosuhteista ja suunnitelmista parhaiten selvillä olevan Liettuan monivuotisen lähettilään, Ministeri Baltrusaitis'en. Hän kertoi minulle, että Stalin'in suunnittelemat uusjärjestelyt ulkoasiainhallinnon alalla eivät tule rajoittumaan siihen, mikä nyt on tunnettua, vaan että niitä tulee jatkumaan. Ensiksikin - kertoi hän - tulee Neuvostoliiton suurlähettiläs Ankarassa, Karahan, poistettavaksi ja nimitettäväksi johonkin toimeen tuskin ulkoasiainhallinnon, vaan jonkun muun hallinnonhaaran alalla. Hänen sijalleen Turkkiin tulee nimitettäväksi nykyinen ensimäisen läntisen poliittisen osaston päällikkö Ministeri Karski, jolle jo agrementti on pyydetty. Surits'n seuraajaksi Berliiniin tulee, hänen tietojensa mukaan, Ministeri Aleksandrovski Prahasta, joka aikaisemmin on ollut lä-

hettiläänä Suomessakin.

Edellämainitun lisäksi kosketteli Ministeri Baltrusaitis keskustelussamme myös Litvinov'in asemaa, josta mailman lehdistössä viime aikoina niin paljon on kirjoitettu. Hän väitti, että se Stalin'in suhteen toistaiseksi on vakava. Stalin katsoo hänen oikein ja tarmokkaasti edustaneen Neuvostoliiton s.o. hänen omia ulkopoliittisia pyrkimyksiä eikä senvuoksi toistaiseksi halua hänestä luopua. Mutta -- huomautti Baltrusaitis samalla -- ennemmin tai myöhemmin tulee todennäköisesti sekin aika, jolloin Litvinov'in juutalaisena, kansallistunnon Neuvostoliitossa kasvaessa, täytyy väistyä ja silloin on Stalin'in ehdokas ulkoasiainkomissaarin paikalle, ei Potemkin, vaan Trojanovski Washingtonista.

Huolimatta siitä, että Litvinov'in asema ulkoasiainkomissaarina Stalin'in tuen vuoksi toistaiseksi näyttää vahvalta, jäytää sitä, Baltrusaitiksen mukaan, varsinkin väestön keskuudessa eräät perheseikat, joista liikkuvissa huhuissa kuitenkaan ei tarvitse olla, eikä todennäköisesti olekaan sanottavaa perää. Tunnettua kuitenkin on, että Litvinov'in englantilaissyntyinen rouva ei ole Moskovassa eikä, vaikka hän pari päivää aikaisemmin ennen Ministeri Holstin vierailua vielä oli täällä, saanut jäädä ministeriparin vastaanottoon, vaan täytyi hänen palata "karkoituspaikkaansa" Sverdlovskiin, jossa olevassa yliopistossa hän nykyään toimii englannin kielen opettajana. Kerrotaan, että

avioriidan syynä olisi Litvinov'in ottotytär, 18 a 19 vuotias, huomattavan kaunis tyttö, jonka suhteen Litvinovilla muka olisi muitakin, kuin isällisiä tunteita. Todennäköistä kuitenkin on, että puheet tässä muodossa ovat paljasta juorua, joista ehkä virallisessa raportissa ei pitäisi mainitakaan, mutta tosiasiaksi jää, että Litvinov'in oma tytär ja poika ovat alistetut täysin neuvostolaiseen kasvatusjärjestelmään, joka edellyttää opiskelua niin hyvin koulussa kuin tehtaissa, jotavastoin ottotytär on ainakin viimeksimainitusta välttynyt, ottaen sensijaan osaa seuraelämään, myös diplomaattikunnassa.

Viimeksimainitsemillani seikoilla tuskin toistaiseksi on käytännöllistä merkitystä, mutta jos Stalin joskus haluaa vapautua Litvinov'ista, voi hän niitäkin käyttää hyväkseen. Aikaisemmin mainitsemani lähde väittää hänen jo Litvinov'ia tässä suhteessa varottaneen.

A. T. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 19

Ministeri Yrjö-Koskinen

24/4 1937

Moskovassa, 29 päivänä huhtikuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 688

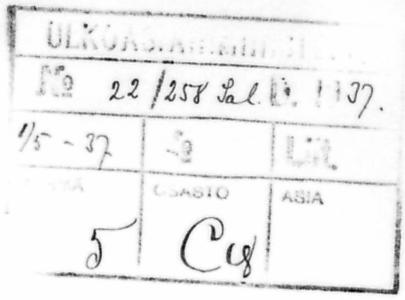

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 19 ja 20:

N:o 19. Jatkuvia poliittisia pidätyksiä Neuvostoliitossa.

" 20. Neuvostoliiton suhtautumisesta Ranskaan ja Englantiin.

Ottakaa vastaan, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19

Moskova ssa 24 p:nä huhti kuuta 19 37

Asia: Jatkuvia poliittisia pidätyksiä Neuvostoliitossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 22/258 Sal. 1937.
1/5-37
5 C 18

Neuvostovallalla on alusta lähtien, kuten yleisesti on tunnettua, terrorin käyttö ollut yhtenä pääasiallisista välineistä maan hallitsemisessa. Eräin ajoin on ote näyttänyt jossakin määrin höltyvän, kiristyäkseen taas ennen pitkää. Lievemmässä tai ankarammassa muodossa tällainen poliittinen terrori lieneekin eroittamaton diktatuurimaiden hallintojärjestelmästä. Nykyään on Neuvostoliitossa taas havaittavissa uusi terroriaalto, joka saa ilmauksensa lukuisissa, eri piireihin ulottuvissa pidätyksissä.

Mikäli voidaan päätellä, on siihen nykyään kaksi syytä. Ensiksikin Jagodan jutun aiheuttama puhdistus Tshekan piirissä ja toiseksi n.s. trotskilaisten jatkuva takaa-ajo. Viimeksimainitussa suhteessa on käynyt yhä ilmeisemmäksi, että täällä iskusanaksi muodostunut sanonta: trotskilaisuus, itse asiassa merkitsee vain tai ainakin etupäässä Stalinin vahvistamasta puolueen yleislinjasta poikkeavaa ajattelua ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

CE 2: A 4.

toimintaa, toisin sanoen siis tyytymättömyyttä väestön keskuudessa. Sehän jo semmoisenaan täkäläisissä oloissa on terrorin kohde.

Viimeaikaisista pidätyksistä on varsinkin eräs diplomaattikunnassa herättänyt erikoista huomiota, koske se koskee henkilöä, joka, olkoonpa että yleisessä tiedossa on ollut hänen suhteensa GPU:hun, on kuluneina vuosina ollut sen keskuudessa kaikkein useimmin nähty ja osittain myös suosittu. Tarkoitan Herra Steiger'ia, jonka kaikki Moskovassa oleskelleet diplomaatit tuntevat. Hyvin informoituna on hänen kanssaan aina ollut mielenkiintoista keskustella, puhumattakaan siitä, että hän usein on voinut olla lähetystöille avullinen sellaisessakin, missä "Protokolla" ei ole voinut tai tahtonut tehdä mitään. Nyttemmin hänet kuitenkin on pidätetty ja todennäköistä on, että hän lopullisesti on kadonnut näyttämöltä, kuten aikaisempi protokollapäällikkö Florinski.

Hänen pidättämisensä syistä liikkuu erilaisia arveluita -- Ulkoasiainkomissariaatin taholla ei nimittäin ole suostuttu ilmoittamaan mitään syitä. Todennäköisintä on kuitenkin, että ratkaisevin seikka on ollut hänen alistussuhteensa Jagodaan ja siitä johtuvat epäluulot häntä vastaan. Myöskin on tunnettua, että hän jonkinlaisen keskinäisen kilpailun vuoksi ei ollut hyvissä suhteissa nykyiseen protokollapäällikköön Barkov'iin. Väitetään vielä neuvostotaholla katsotun, että hän diplomaattikunnassa liian avoimesti keskus-

teli neuvostohallituksen ajatuksista ja suunnitelmista. Lisäksi kerrotaan hänen eräitä kertoja koettaneen saada komennusta ulkomaille, johon kuitenkaan ei ole suostuttu, koska on epäilty, todennäköisesti täydellä syyllä, että hän päästyään kerran Neuvostoliiton rajojen ulkopuolelle ei koskaan enään tänne palaisi. Neuvostolaisessa mielessä siis epäisänmaallinen henkilö.

Olen näin pitkälti viipynyt Herra Steiger'in pidätyksessä senvuoksi, että se on antanut uuden, voimakkaan sysäyksen närkästykselle diplomaattikunnassa neuvostolaisia menettelytapoja kohtaan niiden henkilöiden suhteen, joiden sallitaan sen piirissä seurustella. Ollaan, sikäli kuin olen voinut havaita, <u>yleisesti</u> sitä mieltä, että on sopimatonta ja merkitsee ulkovaltojen edustuksen arvon väheksymistä se, että yhtenä iltana joku niistä harvoista, joiden yleensä sallitaan seurustella diplomaattien kanssa, on arvossapidettynä vieraana läsnä joillakin kutsuilla ja seuraavana päivänä saadaan kuulla, että hänet on pidätetty rikollisuudesta epäiltynä. Tällaisia esimerkkejä on viime aikoina ollut siksi paljon -- Sokolnikov, Radek, Florinski Steiger y.m. -- että tällainen kysymys nousee itsestään. Katsotaan, että neuvostohallituksen jo oman prestigensä vuoksi pitäisi välttää tällaisia, ulkomaistakin edustusta täällä läheisesti sivuavia julkisia skandaaleja ja järjestää, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asiat huomaamattomammin, esim. retrettipaikkojen muodossa, kuten <u>Krestinskin</u>

suhteen on menetelty.

Minun tarvinnee tuskin edellä kerrottuun lisätä, että täällä neuvostovallan alkuajoista lähtien vallitseva poliittinen ja yhteiskunnallinen terrori ja pakkovalta tekee kaikkiin ulkovaltojen edustajiin jotenkin lyhyessä ajassa vaikutuksensa. Miten hyvin ajatuksin ja toivein monet tänne ovat saapuneetkaan, on lopputuloksena aina ollut pettymys. Olen vakuutettu siitä, ettei ainoakaan täällä jonkun aikaa olekellut ulkovallan edustaja ole täältä lähtenyt, muuta kuin neuvostojärjestelmän, kaikki myönteiset ja kielteiset puolet huomioonottaen, vihollisena.

A. I. Kio-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovasta olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Yrjö-Koskinen

27/4 1935.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20

Moskova ssa 27 p:nä huhti kuuta 19 37

Asia: Neuvostoliiton suhtautumisesta Ranskaan ja Englantiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 22/258 Sal. D. 1937
1/5-37 № Liit.
OSASTO ASIA
5 C 18

Neuvostohallituksen kannanotto n.s. puuttumattomuuskomitean toimintaan nähden jatkuu edelleenkin kielteisenä. Se on kyllä, kuten tunnettua, koettanut käyttää sanottua komiteaa hyväkseen, osaksi propagandatribuunina kansanrintamapyrkimysten tukemiseksi eri maissa, osaksi myös erimielisyyden siementen kylvämiseen läntisten suurvaltojen välille, mutta itse asiassa on se pitänyt komitean toimintaa komediana, jossa pääosaa Espanjan "kansallisten" avustamiseksi näyttelee Lordi Plymouth s.o. Englanti. Tämän mukaisesti on Neuvostoliitto, ainakin senjälkeen kun suurlähettiläs Maiskille oli annettu valtuudet puuttumattomuuskomitealle ilmoittaa, että Neuvostoliitto tulee noudattamaan puuttumattomuussopimusta ainoastaan samassa määrin, kuin muutkin sopimusvallat sen tekevät, jatkuvasti avustanut Valencian hallitusta ja tekee sitä, kaikesta päättäen myös sotilaallisesti, edelleenkin.

Seuratessa viime viikkoina neuvostolaisia lehtiä ei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ole voinut olla huomaamatta sitä arvostelevaa sävyä, minkä ne ovat omaksuneet Englannin ja Ranskan hallituksia vastaan niinhyvin Espanjan kysymyksessä kuin myöskin niiden muka sovittelevan asenteen vuoksi Europan politikassa yleensä tällä haavaa. Jo Hitler'in valtaantulosta lähtien ja varsinkin neuvostolais-ranskalaisen avustussopimuksen tultua solmituksi on neuvostohallitus koettanut painostaa Ranskaa jyrkempään esiintymiseen Saksaa vastaan. Suurlähettiläs Coulondre kertoi minulle ennen äskeistä matkaansa Pariisiin, että tämä seikka on toistuvasti ja viime aikoihin saakka tullut esille hänen keskusteluissaan Litvinov'in kanssa. Omasta puolestaan sanoi hän huomauttaneensa, että neuvostohallituksen on helppoa puhua voimakeinojen käyttämisestä, kun se kaiken todennäköisyyden mukaan ei laske suosittelemastaan menettelytavasta mahdollisesti aiheutuvan aseellisen konfliktin vuoksi tarvitsevansa itse komentaa väestöä juoksuhautoihin.

Neuvostolehdistön nykyään omaksumassa kriitillisessä asenteessa Ranskaa kohtaan on epäilemättä mukana myös Komintern'in vaikutusta. Onhan nimittäin luonnollista, että Komintern katsoo tai toivoo Ranskassa nykyään vallassa olevan kansanrintaman voivan muodostua väliasteeksi puhtaasti sosialistista, jolleikaan ehkä vielä kommunistista yhteiskuntajärjestelmää kohti. Tällä pyrkimyksellä on todennäköisesti neuvostohallituksen kannatus, ei luullakseni niin paljon ideologisista syistä, kuin sen vuoksi, että se laskee tällaisen hallintojärjestelmän Ranskassa olevan

omien ulkopoliittisten pyrkimystensä kannalta katsoen luotettavamman. Tässä suhteessa näyttelee Espanjan kysymys pienempää osaa. Suurempaa sensijaan kansainvälisen tilanteen kehitys Europassa varsinkin Saksan ja Italian suhteen, koska neuvostohallitus kaikesta päättäen näyttää uskovan, että sen valtaryhmityksen taholta, jonka mainitut suurvallat ovat keränneet tai ehkä voivat kerätä ympärilleen, on olemassa sodanvaara, johon Neuvostoliitonkin, toistaiseksi ainakin vastoin tahtoaan, täytyisi sekaantua.

Sikäli kuin täällä, saamatta tilaisuutta asioista avoimesti keskustella neuvostopolitiikan johtajien kanssa, voi päätellä, on neuvostohallituksen suhtautuminen Englannin hallituksen politiikkaan ollut viime aikoina eräissä suhteissa toinen, kuin Ranskan hallitukseen nähden. Kuten edellä jo mainitsin, pitää se kyllä Englantia pääsyyllisenä siihen, ettei n.s. puuttumattomuuskomitean toiminta sen mielestä ole johtanut suurempiin tuloksiin.[x] Myöskään ei se tietenkään koskaan ole hyväksynyt Englannin hallituksen pyrkimyksiä sovinnon aikaansaamiseen Länsi-Europassa, sivulle jättämällä Itä-Europan kysymykset, koska kerran täkäläisen iskulauseen mukaan "rauha on jakamaton" ja neuvostohallitus tietenkin ymmärtää, että tällainen ratkaisu, jos se osoittautuisi mah-

---

x) Viimeksi se on kylläkin tyydytyksellä huomioinut englantilaisten elintarvelaivojen pääsyn Bilbaon satamaan.

dolliseksi, tietäisi Neuvostoliiton kasvavaa eristymistä. Viime aikoina on kuitenkin esiintynyt eräitä merkkejä siitä, että neuvostohallitus alkaisi arvioida Englannin poliittisia pyrkimyksiä hieman uudessa näkökulmassa. Lehdistöstä päättäen katsottaneen täällä, että Englanti nykyään kahdesta, yleisessä mielipiteessä vähitellen yhä enemmän vaikuttavasta syystä olisi muuttamassa politiikkaansa Saksan suhteen. Ensimäinen niistä on Saksan yksipuolinen irtisanoutuminen Versailles'in rauhansopimuksesta, koska se, liittyneenä Saksan voimakkaaseen uusvarusteluun, on siirtänyt Englannin kannatuksen, jatkaessaan perinnäistä pyrkimystään valtatasapainon ylläpitämiseen Euroopan mannermaalla, uudelleen Ranskan puolelle. Toiseksi saksalais-japanilainen sopimus, siihen ainakin täkäläisen arvostelun mukaan läheisesti liittyvine sopimuksineen Italian ja Saksan sekä Italian ja Japanin välillä, koska se voi muodostua uhaksi myös Suur-Britannian mailmanvallalle.[x] Viimeksimainitussa suhteessa näyttää siltä, kuin täällä alettaisiin hautoa hiljaisia toiveita siitä, että Kaukaisessa Idässä voitaisiin aikaansaada jonkunlaista yhteistoimintaa Neuvostoliiton ja Englannin välillä Japanin ekspansionipyrki-

---

x) Neuvostoliitto pitää selviönä, että julkisuuteen saatettu sopimus Saksan ja Japanin välillä kommunismin vastustamiseksi on vain vehikkelisopimus, jonka sisällä on jotenkin yksityiskohtainen sotilassopimus.

myksiä vastaan, aluksi Kiinassa, mutta myöhemmin ehkä laajemmallakin pohjalla. Samanlaisen vaikutuksen toivotaan mainitun sopimuksen tekevän myös Washingtonissa. Mikään ei Neuvostoliitolle tietenkään olisi sen mieluisempaa.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 21

Ministeri Yrjö-Koskinen

2/5 1917.

5000—12—35—5337

Moskovassa 6 päivänä toukokuuta

1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 725

24 258 Sal. 37.

8/5-37

5 C18

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 21 ja 22;

N:o 21. Tyytymättömyydestä Neuvostoliitossa.

" 22. Neuvostoliitto ja Turkki.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. P. Gjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. H O L S T I,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21

Moskova ssa 3 p:nä touko kuuta 1937

24 258 Sal. 37

8/5. 37

Asia: Tyytymättömyydestä Neuvosto-
liitossa.

5 Cs

Olen aikaisemmin huomauttanut (Kts. rap. no. 19, v. 1937), että n.s. "trotskilaisuus" Neuvostoliitossa ainakin suurelta osalta kaikesta päättäen merkitsee Stalin'in hyväksymästä puolueen yleislinjasta poikkeavaa ajattelua ja toimintaa, joka viimeksimainittu kuitenkin useimmissa tapauksissa lienee rajoittunut vain hallituksen toimenpiteiden ja vallitsevien olojen arvosteluun.x) Muissa maissa, ainakin useimmissa, kutsuttaisiin tällaista tyytymättömyydeksi väestön keskuudessa, joka saisi ilmauksensa oppositiossa hallitusta vastaan. Täkäläisissä oloissa se taas merkitsee rikollista, vastavallankumouksellista toimintaa, ja on sellaisena rikoslain alainen.

On kuitenkin tehtävä eroitus luvallisen ja luvattoman arvostelun välillä. Neuvostovalta käyttää nimittäin itse hyväkseen arvostelua varsin laajassa mittakaavassa, ku-

---

x) Käsitteen "trotskilaisuus" alle mahtuu kyllä paljon muutakin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ten lehtien palstoilta päivittäin on todettavissa. Sen täytyy kuitenkin tapahtua positiivisessa mielessä. Tällainen, järjestelmää tukemaan tarkoitettu arvostelu onkin eräs sen tärkeimmistä välikappaleista työsuoritusten nostamiseksi niin hyvin teollisuudessa, kuin maataloudessa. Sensijaan ei neuvostovalta salli arvostelua, jolla on tyytymättömyyden luonne. Sellainen osoittaa muka vastavallankumouksellista mielenlaatua ja on senvuoksi tuomittavaa.

Tyytymättömyyttä vallitseviin oloihin on tietenkin eräissä väestön kerroksissa kaikkialla olemassa. Neuvostoliitto ei siis tässä suhteessa tee mitään poikkeusta. Tyytymättömyys täällä on kuitenkin aikaisemmin usein saanut aseellisen vastarinnan muodon hallituksen tai sen edustajien toimenpiteitä vastaan. Näin ei useisiin vuosiin enää ole tapahtunut. Nyttemmin ei mistään sanottavasta vastarinnasta viranomaisten määräyksiä vastaan talonpoikienkaan taholta enää kuule puhuttavan. Silti on, kuten sanottu, tyytymättömyyttä edelleenkin väestön keskuudessa huomattavan laajassa määrin olemassa, joskin ehkä voidaan sanoa, että se on vuodesta vuoteen vähentynyt, johtuen epäilemättä pääasiallisesti siitä, että nuori polvi, joka ei koskaan ole muuta nähnytkään, kuin neuvostokomentoa, yhä enemmän alkaa astua esille.

Olen raportissani no. 16 kuluvalta vuodelta lyhyesti maininnut eräistä tärkeimmistä syistä, jotka tätä tyyty-

mättömyyttä aiheuttavat. Ensi sijassa on tällöin kysymys väestön elantosuhteista. Palkkanormi on toistaiseksi vielä niin alhainen työväestön suurelle massalle, että se on pakoitettu edelleenkin elämään toimeentulon alimmilla asteilla. Myötävaikuttavana tekijänä tässä suhteessa on samalla otettava huomioon täällä voimaan saatettu urakkapalkkajärjestelmä, jonka tarkoituksena tietenkin on puristaa työläisen työkyvystä, mitä siitä irti lähtee. Etupäässä koskee edelläsanottu teollisuustyöväestöä, mutta on sama periaate, hieman toisessa muodossa, ulotettu myös talonpoikaisväestöön. Kolhooseissakin nimittäin riippuu kolhoosin jäsenen osuus kolhoosille jäävän satotuloksen määrään hänen työsuorituksestaan. -- Edellisen lisäksi painanee väestön elintasoa vielä, ainakin käytännössä pakollinen osallistuminen valtion kotimaiseen lainanottoon.

Huolimatta siitä, ettei tämä tyytymättömyys enää sanottavaa merkinne, seuraa neuvostovalta kuitenkin erittäin valppaasti sen ilmauksia, käyttäen sen nujertamiseen toiselta puolen ja ehkä etupäässä terroria, toiselta taas positiivisia, väestön elintason kohottamiseen tähtääviä keinoja. -- varsin luonnollinen pyrkimys jo senkin vuoksi, että Neuvostoliiton valtava taloudellinen rakennustoiminta on voitu suorittaa vain väestön elintason kustannuksella. On ilmeistä, että terrorin käyttö tässä tarkoituksessa juuri "trotskilaisuuden" vainoamisen nimellä taas viime aikoina on lisääntynyt. Syynä tähän etupäässä lienevät

ensimäiset, uuden valtiosäännön pohjalla ennen pitkää toimitettavat valtiolliset vaalit. Pelko tässä suhteessa näyttää kuitenkin turhalta, sillä mainitun valtiosäännön vaalijärjestelmää koskevat määräykset ovat sellaiset, että kaikki keskusvallalle epämieluisat mielialojen ilmaukset valitsijain taholta tuskin ovat mahdollisia.

Neuvostovallan huolenpito väestön oikeauskoisuudesta on saanut yhä selvemmäksi käyneen ilmauksensa myös siinä että neuvostokansalaisia koetetaan mahdollisuuden mukaan estää kaikesta kosketuksesta ulkomaalaisten kanssa, ilmeisesti senvuoksi, etteivät he saisi viimeksimainituilta huonoja vaikutuksia. Moninaiset, yhä toistuvat tapaukset ovat todistuksena siitä, että tällainen kosketus on johtanut pakkotoimenpiteisiin asianomaisia vastaan. Viime aikoina on tässä suhteessa jo menty niin pitkälle, että korkeissakin virka-asemissa olevilta henkilöiltä ja heidän rouviltaan on kielletty seurustelu diplomaattikunnan kanssa. Seurauksena tästä tietenkin on ollut, että diplomaattikunta näkee ja tuntee itsensä yhä enemmän neuvostolaisesta yhteiskunnasta eristetyksi. Sen seurustelu neuvostolaisten kanssa, joitakin suuria, kuten ministerivierailujen yhteydessä järjestettäviä vastaanottoja lukuunottamatta, on siten viime aikoina rajoittunut miltei yksinomaan Ulkoasiainkomissariaatin virkamiehiin.

Itse asiassa todistaa viimeksimainittu menettely tietenkin täkäläisen johdon taholla olemassa olevaa tietoisuutta siitä, etteivät olosuhteet Neuvostoliitossa, mitä väestön elintasoon ja vallitseviin oloihin muuten tulee, ainakaan toistaiseksi ole verrattavissa ulkomailla vallitseviin, sillä päinvastaisessa tapauksessahan ei pitäisi olla mitään järjellistä syytä tällaisen kosketuksen estämiseen siinäkään tapauksessa, että kosketuksessa oltaisiin n.s. porvarillisen mailman edustajain kanssa.

A. V. Ehrnrooth

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Yrjö-Koskinen

4/5 1937

4000—13—35—5337

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 22

Moskova ssa 4 p:nä touko kuuta 19 37

Asia: Neuvostoliitto ja Turkki.

ULKOASIAINMIN
24 258 Sal. 37.
8/5-37
5 C18

Siitä lähtien kun Turkin ja Neuvostoliiton väliset suhteet sopimuksella v:lta 1921 järjestettiin ovat ne, kuten tunnettua, varsinkin poliittisella, mutta myöhemmin myös taloudellisella alalla olleet erittäin läheiset. Kansainvälisissä kysymyksissä on Turkki ja Neuvostoliitto siten vuosien kuluessa säännönmukaisesti nähty samalla linjalla. Ainoa huomattavampi sorasääni, mikä niitä on päässyt häiritsemään, oli erimielisyys Montreux'n konferenssissa viime vuonna Dardanellein salmien uudesta statuutista keskusteltaessa Turkin alkuaan ehdottaessa niin hyvin ei-Mustan meren valloille, kuin Mustan meren valloille oikeutta saman sotalaivatonnimäärän kuljettamiseen salmien kautta ilman Turkin hallituksen suostumusta, Neuvostoliiton taas vaatiessa Mustan meren valloille täyttä vapautta salmien läpikulkuun. Riita ei kuitenkaan päässyt kehittymään pitkälliseemmäksi Turkin ja lopulta

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Englanninkin annettua tässä kysymyksessä peräänkuuluttaa, niin että Neuvostoliitto loppujen lopuksi sai suurin piirtein katsoen tahtonsa läpi.

Aivan viime aikoina on taas alkanut näkyä merkkejä siitä, että Neuvostoliitto on tyytymätön liittolaiseensa Turkkiin. Syynä siihen ovat Neuvostoliitossa heränneet epäilykset siitä, että Turkin hallitus nykyään etsisi kosketusta n.s. fascististen maiden kanssa. On pantu merkille ensinnäkin taloudellisella alalla, että Turkki on viime aikoina antanut erittäin huomattavia tilauksia ja toimeksiantoja Saksalle. Poliittisessa suhteessa taas pelätään Turkin nykyään uudelleen pyrkivän yhteisymmärrykseen Italian kanssa itäistä Välimerta koskevissa kysymyksissä. Eikä siinä kyllin vaan, päättäen eräästä äskeisestä "Izvestijan" artikkelista, uskotaan täällä, että valmisteilla on, Turkin aloitteesta, laajempikin itäistä Välimerta koskeva pakti, johon osallistuisivat Italia, Turkki, Jugoslavia ja Kreikka. Tämä kysymys olisi lehden mukaan tullut esille myös niissä neuvotteluissa, joita Turkin pääministerin Ismet Inönin ja ulkoministerin Rusty Aras'in äskettäin vieraillessa Beogradissa Jugoslavian hallituksen kanssa käytiin. Minkälaisen vastaanoton ajatus Beograd'issa sai osakseen, siitä ei lehti ole tietoinen, mutta sensijaan mainitsee se Italian jo suunnitelman hyväksyneen. -- Lisäksi ovat lehdet väittäneet, että Turk-

ki olisi aktiivisesti myötävaikuttanut Jugoslavian ja Bulgarian sekä Italian ja Jugoslavian äskeisten sopimusten syntymiseen -- molemmat sopimuksia, joita Neuvostoliitto pitää, jollei suorastaan itsensä, niin ainakin ulkopoliittisten pyrkimystensä vastaisina.x)

On tunnettua, että neuvostohallitus katsoo karsaasti kaikkea poliittista sovittelua niin kutsumiensa "agressiivisten" valtojen kanssa, joina se tietenkin ensi sijassa pitää Saksaa ja Italiaa, mutta sen ohella, suuremmin tai pienemmin varaumin, kaikkia muitakin maita, jotka eivät ole yhtyneet kannattamaan sen propagoimaa kollektiivista turvallisuusjärjestelmää. Senvuoksi ei lehdistökään ensinkään sievistele huonotuulista arvosteluaan niiden uusien pyrkimysten johdosta, joita neuvostohallitus katsoo Turkilla nykyään olevan. Vanhalla, hyvällä ystävällä Rusty Aras'ella on senvuoksi tällä haavaa täällä varsin "huono pressi".

x x
x

Saadakseni selville, missä määrin näissä neuvostolehtien väitteissä Turkin uusista ulkopoliittisista pyrkimyksistä on perää, kävin tänään, edelläolevan jo kirjoitettuani, tapaamassa Turkin täkäläistä suurlähettilästä Zekai Apaydin'ia. Hän kertoi Turkin hallituksen viime aikoina yhä määrätietoisemmin pyrkineen siihen, että poliittinen tä

x) Neuvostoliittohan on yhdessä Ranskan kanssa m.m. yrittänyt Tshekoslovakian välityksellä taivuttaa Jugoslaviaa keskinäiseen avunantosopimukseen Pienen Entenen maiden välillä, mihin Jugoslavia kuitenkaan ei ole suostunut.

lanne Balkanilla jatkuvasti vakiintuisi. Tässä tarkoituksessa oli Rusty Aras, joka siihen aikaan oli Balkanin liiton presidentti, suositellut muille liiton jäsenille suopeaa suhtautumista silloin tekeillä olleeseen Jugoslavian ja Bulgarian väliseen sopimukseen. Tätä ennen oli hän kuitenkin käynnillään Beogradissa tullut vakuutetuksi siitä, että Jugoslavia pysyi uskollisena sitoumuksilleen Balkanin liiton jäsenenä sekä että sopimus ei sisältänyt mitään, josta olisi vaaraa tai haittaa mainitun liiton toiminnalle. Samoista syistä oli hän kannattanut myös Jugoslavian ja Italian välisen sopimuksen aikaansaamista. Neuvostohallitus ei kuitenkaan ole hyväksynyt niitä näkökohtia, jotka Turkin hallitusta tässä politiikassa ovat ohjanneet. Hän on näistä asioista viime aikoina useita kertoja ollut keskusteluissa Litvinov'in kanssa onnistumatta vakuuttamaan häntä näiden Turkin pyrkimysten rauhan vakiinnuttamista Kaakkois-Europassa tarkoittavasta luonteesta. Litvinov näyttää -- sanoi hän m.m.-- olevan sitä mieltä, että jos tahtoo olla hyvissä suhteissa Neuvostoliittoon, ei samalla kertaa voi olla hyvissä suhteissa muihin maihin, kuin niihin, joilla myös on hyvät suhteet Neuvostoliittoon. Että joku maa, kuten esim. Turkki, joka vilpittömästi haluaa jatkaa vanhastaan ystävällisiä suhteitaan Neuvostoliittoon, voisi pyrkiä hyviin suhteisiin myös sellaisten maiden kanssa, jotka eivät ole

samalla ulkopoliittisella linjalla, kuin Neuvostoliitto, sitä ei Litvinov näytä ollenkaan käsittävän eikä hyväksyvän. Sellainen menettely merkitsee Litvinov'in mielestä saksalaisten poliittisten menettelytapojen käytäntöönottamista, kaksipuolisine sopimuksineen j.n.e. lyhyesti sanoen myöntyväisyyttä "fascismin" edessä. "Kaikki tai ei mitään" näyttää suurlähettilään mielestä olevan se politiikka, jota Litvinov nyt yrittää toteuttaa myös Turkin suhteen.

Mitään uutta, itäistä Välimerta koskevaa paktia ei suurlähettiläs Apaydin uskonut hallituksensa suunnittelevan. Näin kahdestakin syystä. Ensinnäkin on Turkin ja Italian välillä jo voimassa hyökkäämättömyyssopimus -- samoin myös Kreikan ja Italian -- ja toiseksi on Italia sen ja Englannin välisessä "gentleman-agrement'issa" sitoutunut kunnioittamaan nykyistä status-quo'ta Välimeren ympärillä. Sitäpaitsi saattaisi Englanti ottaa pahakseen tällaisen erillisen Välimeren paktin, mitä Turkki ei millään muotoa halua, koska jos sen täytyisi valita, se antaa nykyisin ehdottomasti etusijan Englannin ystävyydelle Italian ystävyyden rinnalla.

Huomauttaessani, että Rusty Aras'in sanomalehdissäkin jo tiedoitetulla vierailulla Moskovassa kaiketi on tarkoituksena hälventää niitä epäluuloja, joita neuvostohallitukselle näyttää olevan Turkin nykyistä ulkopolitiikkaa kohtaan, ilmoitti suurlähettiläs vierailusta kyllä periaatteessa sovitun, mutta ajankohtaa ei vielä oltu määrätty. Aras'elle sopisi saapua Moskovaan joskus heinäkuulla, mutta

silloin on Litvinov suunnitellut ottaa kesälomansa ja tahtoisi senvuoksi vierailun järjestyvän kesäkuun kuluessa. On kuitenkin vähän todennäköistä, että Aras voisi kesäkuussa saapua, sillä Kansainliiton kokouksen päätyttyä on hänellä kesäkuun alkupuolella edessä vierailu Bagdad'issa ja myöhemmin kesäkuulla vielä Teheran'issa. Mainitut herrat tapaavat kuitenkin toisensa Genevessä, missä heillä on tilaisuus asiasta keskustella. Suurlähettilään puheesta kuulsi kuitenkin läpi hänen pitävän epävarmana, tuleeko koko vierailusta tällä kertaa mitään.

Olen, varsinkin keskusteltuani Apaydin'in kanssa saanut sen vaikutelman, että nykyinen erimielisyys Neuvostoliiton ja Turkin välillä on siksi vakavaa laatua, että nähtäväksi jää, kestääkö maiden välinen vanha ystävyys sen painoa.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 23

Ministeri Yrjö-Koskinen

10/5 1937

6000—12—35—5337

Moskovassa 13 päivänä toukokuuta 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 770

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 25/258 Sal D. 1937.
15/5-37 | № | Lit.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 23:

N:o 23. Neuvostoliiton ja Japanin välisistä suhteista.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Gyö-Koskinen.

Herra Professori V. VOIONMAA
v.t. Suomen ulkoasiainministeri
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23

Moskova ssa 10 p:nä touko kuuta 19 37

Asia: Neuvostoliiton ja Japanin välisistä suhteista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 25/258 Sal. 37.
15/5.37 № L.
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C18

Åskeiset valtiolliset vaalit Japanissa ovat kaikesta päättäen muodostuneet pettymykseksi neuvostohallitukselle. Lehdet tosin alleviivaavat sosialistisen puolueen saamaa parinkymmenen mandaatin lisäystä ja myöskin sitä, että uusikin parlamentti on valtavalta enemmistöltään nykyistä sotilashallitusta vastaan, vaatien sen eroa, mutta vaikeasti voidaan peitellä sitä, että oli toivottu sisäisen tilanteen Japanissa kypsyneen äärimmäisen vasemmiston ratkaisevampaan vaalivoittoon. Nyt kohdistunevat toiveet siihen, että parlamentti uudelleen tulisi hajoitetuksi ja että sitä seuraavissa uusissa vaaleissa siirtyminen vasemmalle jatkuisi.

Neuvostoliitossa tietenkin mielellään nähdään, että Japanin sisäiset olot ovat mahdollisimman sekavat. Parlamentin ja "sotilasryhmän" välistä taistelua vallasta on

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

senvuoksi, varsinkin helmikuun 26 päivän v. 1936 tapahtumien jälkeen, täällä seurattu erittäin tarkkaan. Täällä laskelmoitaneen niin, että päättyköönpä tämä valtataistelu miten tahansa ovat tulokset siitä Neuvostoliitolle myönteisiä. Jos nimittäin parlamentti voittaa, odotetaan sen merkitsevän Japanin ekspansioonipyrkimysten heikkenemistä ja samalla Neuvostoliiton ja Japanin välisen sodanvaaran vähenemistä. Jos taas sotilaspiirit saisivat ratkaisevan yliotteen, mikä ehkä merkitsisi täydellistä tai osittaista diktatuuria, on toiveena se, että väestön tyytymättömyys yhä kasvaa ja samalla sille tähän asti jotenkin vieras vallankumouksellinen mieliala.

Japanin nykyiseen ulkoasiainministeriin Satoon näyttää neuvostohallitus olevan suhteellisen tyytyväinen. Häntä pidettäneen maltillisena, seikkailupolitiikkaa karttavana miehenä, jonka pyrkimyksenä on parempien suhteiden järjestäminen yleensä ulospäin ja tällöin myös Neuvostoliittoon nähden. Sikäli kuin olen voinut havaita, katsottaneen täällä myös, että hän ei ole paljon puheenaihetta antaneen japanilais-saksalaisen sopimuksen ystäviä. Mitään kommentaareja ei toistaiseksi ole liitetty hänen harvoihin esiintymisiinsä parlamentissa, mikä arvatenkin todistaa odottavaa asennetta neuvostovallan taholla.

x x

x

Välikohtaukset Neuvostoliiton toiselta ja Mandshukuon ja Ulko-Mongolian toiselta puolen rajoilla ovat viime aikoina rajoittuneet varsin vähiin. Joitakin rajanylityksiä väitetään sattuneen puolin ja toisin, mutta mihinkään vakavampiin yhteenottoihin ne eivät ole johtaneet. Aikaisemmin usein toistuneet protestit ja vastaprotestit tästä syystä ovatkin senvuoksi toistaiseksi loppuneet. Sensijaan aletaan Neuvostoliitossa kiinnittää yhä suurempaa huomiota Kwantung'in armeijan väitettyihin sotilaallisiin valmisteluihin Sisä-Mongoliassa, varsinkin Dolonnoor'issa, kolmannen sisämongolilaisen maakunnan, Suijuan'in valtaamista silmälläpitäen. On ilmeistä, että täällä uskotaan tilanteen näillä alueilla ennen pitkää kehittyvän aseelliseen yhteenottoon japanilais-mandshulaisten ja valtakunnan eheyttä puolustavien kiinalaisten joukkojen välillä. Neuvostoliiton kannalta olisi tietenkin tärkeätä, että Kiina pystyisi tehokkaaseen vastarintaan, koska Japanin eteneminen länteen sen eteläistä rajaa pitkin luonnollisesti heikentää sen strategista asemaa Japanin suhteen, mutta kaikesta päättäen ei siihen kiinnitetä suurempia toiveita.

x x
x

Japanilais-neuvostolaisten suhteiden puheena ollen mainitsen lopuksi, että <u>Litvinoville</u> pari viikkoa sitten

täällä äskettäin käytäntöön otettuun tapaan nojautuen, on "Izvestijassa" osoitettu avoin kysymys syistä, jotka ovat saattaneet Neuvostoliiton myöntämään Japanille kalastusoikeuksia ensinmainitun aluevesillä Kaukaisessa Idässä. Kyselijän mielestä ei Neuvostoliitolla nimittäin nykyisissä olosuhteissa ole mitään aihetta osoittaa huomaavaisuutta Japania kohtaan. Litvinov vastaa tähän asiallisesti, että puheenaoleva kalastusoikeus myönnettiin Japanille Portsmouth'in rauhassa tsaari-Venäjälle onnettoman venäläis-japanilaisen sodan jälkeen ja että Neuvostoliitto solmiessaan diplomaattiset suhteet Japaniin suostui jättämään voimaan mainitun sopimuksen. Hän lisää kuitenkin, että kun neuvostolais-japanilaisen kalastussopimuksen määräaika viime vuonna meni umpeen, Neuvostoliitto ei suostunut sitä uusimaan, vaan ainoastaan pidentämään sen voimassaoloa yhdellä vuodella. Selvää onkin, että Neuvostoliitto koettaa tästä sopimuksesta vapautua, jos se vain voi tapahtua vaikeammitta häiriöittä maitten välisille suhteille.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Valtiostoon rap. n:o 24.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

18/5 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa, 20 p:nä toukokuuta 1937.

№ 824.

ULKOASIAINMINISTERI
№ 26/259 sal. 1937
22/5.37 № Lit.
PÄHMÄ 5 | OSASTO C18 | ASIA

Herra M i n i s t e r i .

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan- lähetystön raportteja №№ 24, 25 ja 26:

№ 24 Puhdistus Neuvostoliitossa jatkuu,

№ 25 Neuvostoliiton käsityksiä puolueettomuudesta ja

№ 26 Uusia ajatuksia pohjoismaisesta puolustusliitosta Neuvostoliitossa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Gjö-Koskinen.

Herra v.a. Ulkoasiainministeri
Professori Väinö VOIONMAA.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Moskova ssa 18 p:nä touko kuuta 1937.

Asia: Puhdistus Neuvostoliitossa jatkuu.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
26/259 Pac. 22/5.37
HMA 5 OSASTO C18 ASIA

Puhdistus yleisneuvostolaisessa kommunistisessa puolueessa ja virkakoneistossa jatkuu heikentymättömällä vauhdilla. Jagodan juttu ja muut aikaisemmat alkavat jo painua unhoon, sillä viikottain tapahtuu yhä uusia huomattavia pidätyksiä ja syrjäyttämisiä. Posti- ja lennätinkomissariaatin johto on uusittu miltei kokonaisuudessaan ja muissakin komissariaateissa on lukuisia määräävissä asemissa olleita henkilöitä poistettu. M.m. väitetään Neuvostoliiton kulta- ja platinateollisuuden tähänastisen pääjohtajan Serebrovskin äskettäin tulleen pidätetyksi. Sama puhdistus jatkuu johdonmukaisena myös maaseutukeskuksissa sekä varsinaisen maaseudunkin virka- ja puoluejärjestöissä.

Eniten huomiota näiden neuvostojohdon viime aikoina toimeenpanemien puhdistustoimenpiteiden joukossa on epäilemättä kuitenkin herättänyt Voroshilov'in ensimäisen apulaisen, neuvostomarsalkka Tukhatševskin syrjäyt-

JAKELUOHJE: Tavallinen

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

täminen+! Neuvostohallituksen päätöksellä 12 päivältä kuluvaa kuuta erotettiin hänet nimittäin nykyisestä toimestaan ja nimitettiin verrattain vaatimattomaan tehtävään Volgan sotilaspiirin komentajana. Jo kauvan oli kyllä liikkunut enemmän tai vähemmän epämääräisiä huhuja siitä, että hän olisi jollakin tavalla sekaantunut n.s. trotskilaisjuttuun – silloin järjestetyssä oikeudenkäynnissä tulikin hänen nimensä pari kertaa mainituksi -- mutta yleisenä käsityksenä on ollut, että häneen, Neuvostoliiton parhaaksi sotilasasiantuntijaksi katsottuna, ei koskettaisi. Tähän käsitykseen oli aikaisemmin eräitä ulkonaisiakin syitä m.m. se, että hänen nimensä julkaistiin, hänen matkoilla ollessaan, viimeksi vietetyn Neuvostoliiton vuosipäivän onnittelijoiden joukossa ja varsinkin se, että hänet aivan viime aikoihin saakka julkisesti nimettiin yhtenä jäsenenä Neuvostoliitosta Yrjö VI kruunajaisiin lähetettävässä valtuuskunnassa. Ainoastaan paria päivää ennen valtuuskunnan lähtöä ilmoitettiin Englannin suurlähetystölle, että lähetyskunnan kokoonpanossa oli tapahtunut muutos – ensimmäisen arvoluokan amiraalin Orlov'in siirtyessä valtuuskuntaan Tukhatševskin tilalle.

Tapasin pari päivää sitten Englannin täkäläisen suurlähettilään, Lordi Chilston'in . Hän kertoi muutoksen

---

+) Tässä yhteydessä mainittakoon täydellisyyden vuoksi, että Tukhatševskin tilalle Voroshilov'in ensimäisenä apulaisena nimitettiin samalla hallituksen päätöksellä nykyinen yleisesikunnan päällikkö, marsalkka Jegorov, jonka seuraajaksi taas yleisesikunnan päällikkönä tuli nykyinen Pietarin sotilaspiirin päällikkö Shaposnikov.

valtuuskunnan kokoonpanossa, näin myöhäseen tehtynä, tulleen Englannin hallitukselle yllätyksenä. Puhumattakaan siitä -- sanoi hän -- että Tukhatševski olisi paljoa mieluimmin otettu vastaan Englannissa, kuin jotenkin tuntematon Orlov, aiheutti tämä muutos viime hetkellä neuvostolaisen valtuuskunnan kokoonpanossa huomattavia uusjärjestelyitä kruunajaisjuhlallisuuksien yhteydessä.

x x x

Nykyisistä pidätyksistä ja syrjäyttämisistä puhuttaessa on vaikeata ymmärtää erästä seikkaa, nim. sitä, että nämä pakkotoimenpiteet hyvin suurelta osalta kohdistuvat eri alojen parhaisiin asiantuntijoihin Neuvostoliitossa. Luulisi nimittäin, että varsinkin sen jälkeen kun käytännöllisesti katsoen kaikki ulkomaalaiset ekspertit on pakoitettu lähtemään pois täältä, neuvostovalta koettaisi säilyttää edes omat, yhä harvemmiksi käyvät asiantuntijansa paikoillaan. Niin ei kuitenkaan näytä tapahtuvan, vaan yhä kasvavassa määrässä nämä vanhat spesialistit syrjäytetään. Syynä on tietenkin poliittinen epäluottamus heihin ja samalla kaiketi pyrkimys paikkojen varaamiseen nuorille kommunisteille, joiden ammatillinen erikoissivistys, riippuen Neuvostoliiton kiihkeästä rakennustemposta ja siitä johtuvasta, kasvavasta ammattimiesten tarpeesta, perustuu vain verrattain lyhytaikaiseen ja vastaavasti pintapuoliseen kouluutukseen. Heitä pidetään kuitenkin puolueuskossaan luotettavampina, mikä ratkaissee asian. Ei ole senvuoksi ihme, että

Neuvostoliiton ammattilehdistö jatkuvasti valittaa, varsinkin tärkeimmillä teollisuusaloilla, tuotannon huonoa tasoa vahvistettuun normiin nähden.

x

x x

Ei voi välttää sitä käsitystä, että edellä-selostettu, kiristynyt sisäpoliittinen valvonta ja siihen liittynyt puhdistus on välillisenä aiheena myös viime aikoina yhä epäystävällisemmäksi käyneeseen suhtautumiseen ulkomaalaisiin. Kaikissa täkäläisissä ulkomaisissa lähetystöissä on voitu todeta viime aikoina kasvanut painostus Neuvostoliitossa asuvia ulkovaltojen kansalaisia vastaan. Tämä ilmenee m.m. siinä muodossa, että heidät, jos ei löydetä mitään päteviä syitä asianomaisten pidättämiseen, karkoitetaan maasta. Meillähän on omassa kokemuksessamme tuores esimerkki tästä kirkkoherra Laurikkalan karkoituksessa, ainoan suomalaisen, luterilaisen papin, jonka tähän asti oli sallittu jäädä Inkerin ja Pietarin luterilaisen väestön uskonnollisista ja kirkollisista tarpeista huolehtimaan. Mainitsen samalla, että Moskovasta ovat jo kaikki luterilaiset papit karkoitetut tai vangitut, niin että jos joitakin kirkollisia toimituksia tahdotaan toimittaa luterilaisen seremonian mukaan täällä, on pappi hankittava muualta, jos se yleensä on mahdollista. Toiseksi ilmenee tämä kiristynyt suhtautuminen ulkomaalaisiin vaikeutu-

neessa visum'in saannissa Neuvostoliittoon. Yleisenä valituksen aiheena diplomaattikunnassa on nykyään, että visum'ia sellaisillekin henkilöille, joille vice versa muissa maissa annetaan se ilman muuta, saa nykyään täällä odottaa useita viikkoja. Ylläsanotusta on vaikeata tulla muuhun johtopäätökseen, kuin siihen, että taloudellisen tilanteen nyttemmin parantuessa useimmissa maissa tahdotaan välttää Neuvostoliitolle epäedullista vertailua, mihin kosketus, varsinkin "porvarillisten" ulkomaalaisten kanssa ehkä voisi johtaa.

x x x

Marshalkka Tukhatševskin syrjäyttämiseen palatakseni ansaitsevat ehkä mainitsemista eräät arvelut, joita varsinkin täkäläisessä sotilasasiamieskunnassa liikkuu. Marshalkka Tukhatševski on tunnetusti erittäin kunnianhimoinen mies. Sitä todistaa koko hänen uransa. Nyt ajatellaan mainituissa piireissä, että ratkaisevana syynä hänen syrjäyttämiseensä olisivat olleet jonkunlaiset brumaire- haaveilut hänen tahollaan Ranskan vallankumouksen esimerkkiä jäljitellen, otaksuma , joka äskenmainitusta syystä helposti on käsillä, mutta jonka väitetään saaneen vahvistusta eräistä "tunnustuksista", joita Tukhatševskin, jo trotskilaisoikeudenkäynnin aikana pidätetty adjutantti Smutnij olisi vankeudessa tehnyt. Tämän mukaisesti valetaan samoissa piireissä edelleen kannuja siitä, että hän, siirrettynä nyt huomattavasti itään,

voisi yhteistoiminnassa myös tyytymättömäksi katsotun, Kaukaisen Idän hyvin varustetun armeijan päällikön Blücher' in kanssa sopivan hetken saapuessa tulla neuvostovallalle vaaralliseksi. Jätän nämä käsitykset kommentarioitta, mutta olen kuitenkin halunnut niistä mainita.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 25.

Ministeri, Yrjö-Koskinen.

18/5 1937

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Moskova ssa 18 p:nä touko kuuta 19 37.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 26/259/ae. 37
22/5-37
THÄÄ 5 OSASTO C18 ASIA

Asia: Neuvostoliiton käsityksiä puolueettomuudesta.

Tunnettua lienee, että Neuvostoliitto katselee enemmän tai vähemmän karsaasti kaikkia pyrkimyksiä n.s. puolueettomuuteen kansainvälisissä konflikteissa. Ensi sijassa johtunee tämä siitä, että se pitää sanontaa: puolueettomuus vain eräänlaisena iskusanana, jonka alle se epäilee kätkeytyvän halun mahdollisuuksien varaamiseen avunantoon, muodossa tai toisessa, " hyökkääjille". Tästä syystä on se myös, varsinkin Kivimäen hallituksen vallassa ollessa Suomessa , epäluuloin suhtautunut pohjoismaiden yhteistoimintaan puolueettomuuden pohjalla. Tähän aikaan näkyi julkisuudessakin toistuvasti lausuntoja, joissa esitettiin Suomen osallistumisen tarkoituksena tähän yhteistoimintaan olevan avustuksen organisoinnin Saksalle sen mahdollisesti joutuessa sotaan Neuvostoliiton kanssa. Nyttemmin ovat, tunnetuista syistä, nämä epäilykset ainakin julkisuudessa loppuneet.

Tuoreina esiintyvät sensijaan samanlaiset epäluulot nykyään lehdistössä Belgian suhteen, sen äskettäin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

omaksuman uuden, puolueettomuuden säilyttämiseen sitä itseään koskemattomissa kansainvälisissä konflikteissa tähtäävän asenteen vuoksi. Tässäkin nähdään Hitler'in Saksan vaikutusta ja spekuloidaan samalla vaaran kasvulla Saksan taholta Ranskaa ja Englantia vastaan. Tämän mukaisesti ei viimeksi mainittujen maiden sovinnollista suhtautumista Belgian vaatimuksiin myöskään hyväksytä. Pohjimmaisena syynä täkäläiseen kannanottoon tässä tapauksessa kuitenkin lienee, että Belgian irtautuminen puolustusliitosta Ranskan kanssa Neuvostoliiton mielestä heikentää sen propagoimaa kollektiivista turvallisuusjärjestelmää.

Toisena tuoreena todistuksena Neuvostoliiton pelosta kaikkea n.s. puolueettomuutta kohtaan ovat ne epäilykset, joita täkäläisessä lehdistössä on viime aikoina esiintynyt Puolan ulkoasainministerin Beck'in äskeisen Bukarest'in matkan yhteydessä. "Izvestija" lausuu kuluneen huhtikuun 28 päivänä m.m. seuraavaa: "Eversti Beck, toiminimen Hitler & K:nin kauppamatkustaja, jatkaa Bukarest'issa saksalaisten fascistien Brysselissä alkamaa toimintaa, minne, kuten tunnettua, Beck myös matkusti levittääkseen ja selvittääkseen hitleriläisiä käsityksiä "puolueettomuudesta". Lehti viittaa sitten erääseen "Kurjer Porannyi'n lausuntoon, josta se siteeraa seuraavan kohdan: "Puolan politiikka, jota vastaan , alkaen vuodesta 1934 (puolalais-saksalainen sopimus), on tunnetuissa kansainvälisissä piireissä

käyty kiivasta taistelua, on Rumaniassa tullut ei ainoastaan ymmärretyksi, vaan myös arvoon pannuksi. Millä muulla, kuin tämän politiikan oikeellisuuden täydellä ymmärtämyksellä voidaan selittää se, että Rumaniakin on hyväksynyt sen kaksi perusajatusta: puolueettomuus ja syrjässäpysyminen Europaa raastavista ideologisista konflikteista. Ministeri Antonescu ei ole ainoastaan toistuvasti julkituonut näitä periaatteita, vaan sovelluttaa niitä myös käytännössä". "Izvestija" jatkaa: "Missä ilmenee tämä käytäntö" ja vastaa: Rumanian kieltäytymisessä yhtymästä keskinäistä avunantoa tarkoittavien paktien järjestelmään ja kielteisessä suhtautumisessa viimeaikaisiin yrityksiin Pienen Entenen keskinäisten velvoitusten laajentamiseksi, samoin kuin odotettavissa olevassa italialais- rumanialaisessa sopimuksessa". Artikkelinsa lopulla "Izvestija" vielä lausuu: "Eversti Beck'in "puolueettomuus", se merkitsee aktiivista, yhteisymmärryksessä fascistisen Saksan ja Italian kanssa harjoitettua, rauhaa vastaan, Kansainliittoa vastaan ja kollektiivisen turvallisuuden järjestelmää vastaan tähdättyä särkevää toimintaa. "Puolueettomuus" sodan lietsojia kohtaan tietää suoranaisen kannatuksen antamista näille, yhteisymmärrystä näiden kanssa. -- Kysymys on sodan lietsojien blokin poliittisesta valmistelusta uutta mailmansotaa silmälläpitäen."

Kuten edellä jo Belgian suhteen mainitsin ja

kuten näkyy myös yllä esittämistäni otteista "Izvestijan" artikkelista, näkee Neuvostoliitto pyrkimyksissä puolueettomuuteen pienten tai keskisuurien valtioiden taholta kansainvälisissä konflikteissa samalla pyrkimyksen irtautumiseen Kansainliiton peruskirjan 16 art. säätämästä velvoituksesta keskinäiseen avunantoon hyökkääjää vastaan. Tässä suhteessa sillä tietenkin, määrätyissä rajoissa, on oikein, sillä mainittuun artiklaan sisältyvän velvoituksen tulkintahan, etenkin mitä sotilaalliseen avunantoon tulee, on, varsinkin juuri n.s. puolueettomissa maissa, erittäin vapaamielinen, jotten sanoisi Kansainliiton paktin hengen vastainen. Ei senvuoksi ole varsin yllättävää, jos Neuvostoliitto pitää kaikkia pyrkimyksiä puolueettomuustahdon tehostamiseen kansainvälisissä konfliktitapauksissa Kansainliiton perusajatusta, kollektiivista turvallisuutta vastaan tähdättynä. Toinen asia on, että koko käsite: kollektiivinen turvallisuus, on juuri Neuvostoliiton edesottamusten kautta koko maailmassa joutunut enemmän tai vähemmän huonoon huutoon.

Neuvostoliiton käsityksiä puolueettomuudesta selostettaessa ei lienee myöskään syytä unohtaa täkäläistä iskulausetta rauhan jakamattomuudesta. Tulevassa maailmansodassa ei nimittäin täkäläisen käsityksen mukaan tule olemaan sijaa puolueettomille valloille. Saanen kuitenkin tilaisuuden, mitä pohjoismaihin tulee, palata tähän kysymykseen tuonnempana.

A. V. Ehrnrooth

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 26.

Ministeri Gyj. Koskinen.

9/5 1937

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Moskova ssa 19 p:nä touko kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 26/259 Cue. 37
22/5.37 № LIT.
AMÄ OSASTO ASIA
5 Ces

Asia: Uusia ajatuksia pohjoismaisesta puolustusliitosta Neuvostoliitossa.

Kuluneina vuosina on neuvostolehdistössä silloin tällöin näkynyt mainintoja siitä keskustelusta, jota Skandinavian maissa ja Suomessa on käyty mahdollisuuksista pohjoismaisen puolustusliiton aikaansaamiseen. Milloin tätä kysymystä koskevia lausuntoja täällä on kommentoitu, on kannanotto ajatusta kohtaan ollut epäluuloinen, usein suorastaan vihamielinen. Sitä enemmän on omansa herättämään huomiota eräs täällä julkaistun aikakauskirjan "Kommunistitšeskii International" huhtikuun numerossa ilmestynyt artikkeli, jossa puolustusliittoajatukseen nähden asetutaan päinvastaiselle kannalle. Katson olevan syytä sitä lyhyesti selostaa.

Artikkelin kirjoittajana esiintyy joku R. Magnus ja on sen otsikkona: "Ajatus puolustusliitosta fascistista hyökkäystä vastaan kypsyy Skandinaviassa". Jo otsikosta siis ilmene syy, joka on saattanut kirjoittajan asettumaan myötämieliseksi tällaista suunnitelmaa kohtaan. Tilanteen, mitä tulee puolustusliittoajatuksen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

kehittymiseen eri pohjoismaissa, esittää kirjoittaja seuraavasti:

Vielä joku aika takaperin ei fascistisella Saksalla ollut erikoista syytä olla tyytymätön skandinaaviseen yhteistoimintaan. Näin oli asian laita varsinkin silloin, kun tämä "n.s. pohjoismainen yhteistyö, perustuen yhteisymmärrykseen taantumuksellisen hallituksen kanssa Suomessa, todellisuudessa merkitsi hitleriläisen fascismin toiminnan sallimista sen pyrkiessä liittämään skandinaviset maat sodanlietsojien neuvostovastaiseen rintamaan". Senjälkeen on kuitenkin tilanne huomattavasti muuttunut. Niin hyvin Ruotsissa, kuin Norjassa ovat silmät yhä enemmän avautuneet näkemään Saksan liian suuren mielenkiinnon niiden luonnonrikkauksiin. Yhä enemmän alaa voittaa myös käsitys, että Saksa ei sotatapauksessa tule kunnioittamaan niiden puolueettomuutta, jolleivat ne itse pysty sitä puolustamaan. Mitä Suomeen tulee, on sielläkin uusien valtiollisten vaalien ja Presidentinvaihdoksen jälkeen, tilanne nyttemmin toinen. Kirjoittaja huomauttaa siitä, että ohjelmajulistuksessaan uusi hallitus, johon kuuluu myös 5 sosiaalidemokraattia, nimenomaan lausuu, että "rauhanpolitiikan edistämiseksi on välttämätöntä lähestyä Skandinavian maita ja parantaa suhteita Neuvostoliittoon".

Ainoa pohjoismaista, jonka politiikkaa kirjoittaja,

pohjoismaisesta yhteistoiminnasta puhuessaan, nykyään nimenomaan ei hyväksy, on Tanska. Varsinkin käy hän ankarasti Stauning'in kimppuun hänen viime maaliskuussa Lund'issa, Tukholmassa ja Oslossa pitämien puheiden johdosta, joissa tämä jyrkästi Tanskan osalta torjuu ajatuksen pohjoismaisesta puolustusliitosta, nimittäen sitä "utopiaksi". Kirjoittaja väittää, että mainitut puheet, jotka muissa pohjoismaissa aiheuttivat paljon arvostelua ja vastaväitteitä, Saksassa saivat täyden hyväksymisen. Muutenkin -- hän lisää -- on Saksalla viime aikoina ollut täysi syy olla tyytyväinen Tanskan politiikan hoitoon. Saksalainen fascismi saa muka esteettömästi toimia itsessään Tanskassa. M.m. levittää Tanskan valtion radiotiedoitus Hitler'in puheita "ikäankuin Tanska jo olisi kolmannen valtakunnan piirikunta". Puhtaasti ulkopoliittisessa suhteessa palauttaa kirjoittaja myös mieliin ulkoministeri Munch'in pidättymisen äänestyksestä Kansainliiton neuvoston keväällä 1935 päättäessä kannanotosta Saksan pantua voimaan yleisen asevelvollisuuden sekä hänen esiintymisensa samassa instanssissa Reinin alueen valtauksen tapahduttua. "Völkischer Beobachter" olisi tällöin -- kirjoittajan mukaan -- mm. lausunut, että herra Munch "harvinaisella innolla puolusti Saksaa Kansainliitossa". Kirjoittaja ei ymmärrä Tanskan edellä-selostettua asennetta, varsinkaan kun Saksa jotenkin avonaisesti on julkisuudessa tehnyt selkoa suunnitelmistaan Tanskan salmien suhteen sotatapauksessa.

Kuten jo edellä mainitsin, katsoo kirjoittaja, että Skandinavian maat eivät erillään ollen voi suojella puolueettomuuttaan Saksan hyökkäystä vastaan sodan syttyessä. Mutta hän lisää: "mutta jos ne tulevat valmiiksi yhteiseen puolustukseen, muodostaa Skandinavian ja Suomen 16-mijoonainen väestö jo vakavan vastustajan fascistiselle viholliselle".

Olen edellä selostanut puheenaolevan, 7-sivuisen artikkelin pääajatuksen. Tarvinnen tuskin lisätä, että jos pohjoismaisesta puolustusliitosta joskus jotakin realipoliittista syntyy, se tietenkin yhtä suuressa määrässa, ehkä suuremmassakin tulisi kohdistumaan Neuvostoliiton taholla mahdollisesti heräävii pyrkimyksiä vastaan pohjoismaiden puolueettomuuden rikkomiseen.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

21/5 1937.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

№ 864.

Moskovassa 27 päivänä toukokuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIO
№ 28/259/ne. 1937
28/5.37
KUNMA 5 OSASTO C18 ASIA

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavasti lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja №t 27, 28 ja 29:

№ 27. Lisää Neuvostoliiton ja Turkin välisistä suhteista,

№ 28. Sotilasneuvostot palautetaan Neuvostoliiton puolustusvoimiin,

№ 29. Litvinov'in keskustelut Lontoossa ja Pariisissa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Ehrö-Horkinen.

Herra Tohtori R. H O L S T I,
Suomen Ulkoasiainministeri.
H e l s i n k i.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Moskova ssa 21 p:nä touko kuuta 1937.

28 259/ac. 37

28/5.37

5 C18

Asia: Lisää Neuvostoliiton ja Turkin välisistä suhteista.

Ensimäisen läntisen poliittisen osaston päällikkö, Ministeri Karski, joka on äskettäin nimitetty suurlähettilääksi Ankaraan, oli eilen jäähyväiskäynnillä luonani. Kysyin häneltä tällöin oliko mitään täsmällisempää jo tiedossa Ministeri Rusty Aras'en suunnitellusta vierailusta Moskovassa. Hän vastasi, ettei vierailun ajasta vielä oltu sovittu, mutta arveli hän sen voivan tapahtua kesä- ja heinäkuun vaihteessa, missä tapauksessa Rusty Aras saapuisi Moskovaan suoraan Teheran'ista, vierailun siellä päätyttyä. Diplomaattikunnassa taas olen kuullut, että vierailu, jos siitä yleensä tällä kertaa mitään tulee, todennäköisimmin tapahtuu välittömästi Ministeri Sandler'in vierailun jälkeen, joka lienee sovittu alkavaksi 6 päivänä heinäkuuta. +)

Raportissani № 22 kerroin Neuvostoliiton ja Turkin välisten suhteiden viilentymisestä viime aikoina sekä syistä, jotka sen ovat aiheuttaneet. Täkäläisessä diplomaattikunnassa onkin samoilla perusteilla senvuoksi

---

+) Mainittakoon tässä yhteydessä, että kesäkuun 19 päivänä saapuu, mikäli olen kuullut, Neuvostoliittoon ruotsalainen sanomalehtimies-retkikunta, joka viipyy täällä yli vierailun.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

se käsitys yleinen, että Rusty Aras, jos vierailusta tulee tosi, ei tällä kertaa saa yhtä sydämellistä vastaanottoa, kuin aikaisemmin täällä käydessään, joskin ulkonaiset muodot tietenkin säilytetään. Sitäpaitsi - niin otaksutaan — tullaan antamaan virallinen tiedonanto keskustelujen tuloksesta, jossa vanhojen, hyvien suhteiden jatkuminen todetaan, mutta kuoren alla oleva erimielisyys ulkopoliittisissa käsityksissä, mikä viime aikoina on esiintynyt, tulee tuskin olemaan asiallisesti sovitettavissa.

Tapasin pari päivää sitten bulgarilaisen kollegani, ministeri Antonov'in — erittäin järkevä ja yleensä hyvin informoitu mies — joka kertoi Potemkin'in kanssa äskettäin keskustelleensa Turkin viime aikaisesta Balkan'in politiikasta. Tässä yhteydessä oli Potemkin hänelle väittänyt, että neuvostohallituksella oli täsmälliset tiedot siitä, että Rusty Aras suunnittelee itäistä Välimerta koskevaa paktia Italian, Jugoslavian, Kreikan ja Turkin välillä ja että tästä suunnitelmasta olisi keskusteltu Aras'en ja Ismet Inöni'n viimeksi vieraillessa Beograd'issa.

Sain tämän jälkeen tilaisuuden uudelleen tavata Turkin täkäläisen suurlähettilään Apaydin'in. Mainitsin silloin hänelle edelläkertomastani Potemkin'in lausunnosta. Hän sanoi, ettei hänellä tosin ole suoranaisia tietoja asiassa hallitukseltaan, mutta hän ei voi käsittää, että näissä väitteissä voisi olla mitään perää. Hän kehitti

ajatustaan seuraavasti: Abessiinian sodan aikana, kuten tunnettua, kysyi Englanti kaikilta Välimeren valtioilta olivatko ne valmiit aseellisesti avustamaan Englantia, jos sen kimppuun Välimerellä Italian taholta hyökätään. Myös Turkki antoi tähän tiedusteluun myönteisen vastauksen, sillä ehdolla että Englanti puolestaan sitoutui puolustamaan sitä, jos se joutuisi hyökkäyksen alaiseksi. Kun Englannin ja Italian välillä sitten tehtiin n.s. gentleman agreement, asetti Italia ehdoksi sen, että edellämainitut sitoumukset ja vastasitoumukset Englannin ja Välimeren valtojen välillä puretaan. Englannin tiedusteltua puheenaolevien valtojen mieltä ne sitten purettiinkin ja sijalle tuli Englannin ja Italian välinen yhteinen sopimus status quo:n säilyttämisestä Välimerellä. Kuinka — sanoi hän — Turkki tämän jälkeen voisi mennä, Englannin sivuuttaen, erilliseen sopimukseen Italian kanssa itäistä Välimerta koskevissa kysymyksissä, sopimukseen, jonka Englanti hyvällä syyllä voisi katsoa tähdätyksi omia etujaan vastaan Välimerellä. Hän toisti tässä yhteydessä vielä, että Englannin ystävyyden säilyttäminen on Turkille ensiluokkainen kysymys — hyvien suhteiden ylläpitäminen Italiaan, johon Turkki myös pyrkii, tulee vasta sen jälkeen.

Lisään vielä, että kaikesta päättäen eivät Neuvostoliiton ja Turkin väliset suhteet Montreux'n, Dardanellein salmien uutta statuuttia käsitelleestä konferenssista lähtien, jossa ne saivat ensimäisen kolauksen,

koskaan ole palautuneet entiselleen, huolimatta siitä että Turkki lopulta suostui kaikkiin Neuvostoliiton vaatimuksiin. Tästä johtunee myös, että Neuvostoliitto, saamieni tietojen mukaan, on viime vuoden kuluessa erittäin aktiivisesti koettanut aikaansaada läheisempää poliittista vuorovaikutusta Iran'in kanssa, mutta saanut jotenkin kylmän vastaanoton. Kaiken tämän jälkeen on se alkanut epäillä myös jo toista vuotta sitten parafoitua Etu-Aasian valtojen välistä ystävyyssopimusta, jonka tekemiseen se aikoinaan Turkin sitä tiedustellessa, antoi suostumuksensa ja jonka nyt pitäisi tulla allekirjoitetuksi Rusty Aras'en vierailun aikana Teheran'issa. Tämäkin mainitaan yhtenä syynä siihen, että hänen vastaanottonsa täällä ei tulisi olemaan erikoisemmin sydämellinen.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C c 8

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön rap. n:o 28.

Ministeri Gripenberg - Koskinen.

22/5 1937.

5000—12—35—5337

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Moskovassa 22 p:nä touko kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
28/259 Kr. 37
28/5.37
PYHMÄ OSASTO ASIA
5 C18

Asia: Sotilasneuvostot palautetaan Neuvostoliiton puolustusvoimiin.

Kaikesta päättäen on niissä tutkimuksissa, joita trotskilaisprosessin jälkeen on suoritettu myös Neuvostoliiton puolustusvoimissa ja jotka äsken johtivat m.m. neuvostomarshalkka Tuhatshevskin syrjäyttämiseen ja korkeimman sotilasjohdon uudestijärjestelyyn, käynyt ilmi jotakin, joka on antanut keskusvallalle aihetta epäillä, että puolustusvoimat eivät yleisemmässäkään mielessä olisi täysin luotettavia. Muuhun päätelmään, on nimittäin vaikea tulla senjohdosta, että Neuvostoliiton eri sotilaspiireihin ja armeija- ja laivasto-osastoihin jälleen on asetettu neuvostot, joiden tehtävänä, muun ohella, on valvoa piirin joukkoosastojen luotettavaisuutta.

Määräys tästä annettiin Neuvostoliiton kommunistisen puolueen Toimeenpanevan komitean ja neuvostohallituksen yhteisellä päätöksellä 16 päivänä kuluvaa toukokuuta. Sen mukaan muodostaa mainitun neuvoston sotilaspiirin komentaja ja kaksi jäsentä — vastaavasti armeija- ja laivastoosastoissa komentaja ja kaksi jäsentä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Neuvoston tehtäviin kuuluu määräyksen mukaan m.m. joukkojen sotilaallinen ja poliittinen valmistus, punaarmeijalaisten ja koko päällystön kasvatus herkeämättömään alttiuteen isänmaalle ja neuvostovallalle, säälimättömään taisteluun kansan vihollisia — vakoilijoita, hiperteliijoita ja tuholaisia vastaan. Neuvosto on vastuunalainen joukkojen poliittis-moraalisesta mielialasta. Sotilasasiamiehemme, Majuri Wahren lienee tehnyt Yleisesikunnalle selkoa määräyksen muista, enemmän sotilasteknillisistä kohdista, joten jätän ne tässä yhteydessä selostamatta.

Määräys sotilasneuvostojen asettamisesta sotilaspiireihin ja armeija- ja laivastoosastoihin näyttää ulkonaisesti palautumiselta aikaisempaan, jo aikoja sitten hyljättyyn järjestelmään. Sitä se ei kuitenkaan ole muussa mielessä, kuin siinä, että sotilasjohdon taholla ilmeisesti on katsottu välttämättömäksi, nykyisen puhdistuksen käynnissä ollen, antaa sen verran perää puolueen vaatimuksille, että myös puolustuslaitos muodollisesti asetetaan poliittisen valvonnan alaiseksi. Itse asiassa on määräystä, näissä olosuhteissa, katsottava Voroshilov'in voitoksi. Aikaisemmin nimittäin, milloin sotilasneuvostoja puolustuslaitoksessa oli — poliittisia komissaareja on kyllä ollut jatkuvasti — olivat niiden jäsenet GPU:n nimittämiä. Nyt annetun määräyksen mukaan sensijaan on neuvostojen puheenjohtajana automaattisesti sotilaspiirin ja vastaavasti armeija- ja laivastoosaston päällikkö ja samalla on neuvosto suoranaises-

ti alistettu puolustuskomissaarin alaiseksi, joka myös nimittää neuvoston kaksi muuta jäsentä. Voisi näyttää siltä, että määräys antaa Voroshilov'ille entistäkin täydellisemmän vallan, mitä Neuvostoliiton puolustusvoimiin tulee, mutta olisi ennenaikaista tästä vielä mitään täsmällisempää päätellä, ennenkuin nähdään, miten määräystä sovellutetaan käytäntöön.

A. K. Cajander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

24/5 1937.

5000—12—35—5337

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Moskova ssa 24 p:nä touko kuuta 1937.

Asia: Litvinov'in keskustelut Lontoossa ja Pariisissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 28/259/ae 37
28/5.37
5 C48

Ulkoasiainkomissaari Litvinov'in keskusteluja Lontoossa ja Pariisissa ja niiden julkisuuteen laskettuja tuloksia arvosteltaessa Moskovasta käsin on lähdettävä siitä, että neuvostohallituksen epäluulot läntisten suurvaltojen, myöskin Ranskan, ulkopoliittisia suunnitelmia ja pyrkimyksiä kohtaan ovat viime aikoina olleet selvästi havaittavissa. Tämän mielessä pitäen on hyvin ymmärrettävissä, että keskustelujen tulos, varsinkin Pariisissa, on täällä herättänyt suurta tyydytystä. Täydellä syyllä voinee Neuvostoliitto taas joksikin aikaa haudata pelon isoloitumisestaan.

Litvinov'in keskusteluista Pariisissa julkaistu virallinen tiedonanto poikkeaa mielestäni siinä suhteessa tavanmukaisuudesta, että siinä todella sanotaan jotakin. Ja sitä, mikä sanotaan, on epäilemättä pidettävä ulkopoliittisena saavutuksena Neuvostoliitolle. Ranskan ja Neuvostoliiton välinen, keskinäinen luottamus neuvostolais-ranskalaisen paktin pohjalla, joka Neuvostoliitossa jo alkoi horjua, lienee Pariisin neuvottelujen kautta palautunut.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tuntuu ensi silmäyksellä jossakin määrin yllättävältä, että Ranska niin kategoorisesti, kuin tiedonannosta näkyy, on sitonut kätensä, mitä tulee kysymykseen "rauhan jakamattomuudesta", toisin sanoen yhdistänyt läntiset turvallisuuskysymykset itäisiin. Todennäköisesti on tähän näin täsmälliseen sanontaan Ranskan taholla tällä hetkellä montakin syytä vaikuttamassa, joita kaikkia ehkä on vaikea täältä käsin nähdä. Mutta eräät tosiasiat tulevat kuitenkin tässä yhteydessä mieleen. Ensinnäkin Belgian sanoutuminen irti Locarnosta ja siitä johtunut Belgian kansainvälisen aseman uusjärjestely. Toiseksi Saksan ja Italian vaikutusvallan kasvaminen Tonavan laaksossa, mikä jo on näyttänyt uhkaavan Pienen Ententen yhtenäisyyttä ja sen seurauksena Tsekkoslovakiaa isoloitumisella Keski-Europassa. Kolmanneksi ranskalais-puolalaisen liittosuhteen viime aikoina yhä selvemmäksi käynyt kehittyminen kuoreksi ilman sisältöä. Ja vihdoin Berlin'in ja Rooman välisten suhteiden tiivistyminen. Tässäkin on jo riittävästi perusteita sen seikan ymmärtämiseksi, että Litvinov tällä kertaa on kohdannut otollisen maaperän Ranskassa pyrkiessään uudelleen vahvistamaan ja tiukentamaan ranskalais-neuvostolaisia suhteita rauhan jakamattomuuden ja kollektiivisen turvallisuuden merkeissä.

Mutta tämän lisäksi on todennäköisesti vielä olemassa eräs syy, joka Ranskan taholla on vaikuttanut valmiuteen suhteiden tiivistämiseksi Neuvostoliitoon, ni-

mittäin pelko siitä, että Neuvostoliitto, jos se huomaisi Ranskan horjuvan ranskalais-neuvostolaisessa paktissa vahvistettuihin periaatteisiin nähden, pyrkisi hakemaan yhteisymmärrystä Saksan kanssa. On viime aikoina paljon puhuttu tällaista lähentymistä tukevista virtauksista niin hyvin Saksassa, kuin Neuvostoliitossa. Toistaiseksi niille tuskin voidaan antaa realipoliittista merkitystä, mutta on syytä ottaa tällainenkin mahdollisuus laskelmissa huomioon, varsinkin sen tapauksen varalta, että Saksan onnistuisi horjuttaa Ranskan ja Neuvostoliiton välillä nykyään vallitsevaa liittosuhdetta. Olen tästä kysymyksestä joku aika sitten keskustellut Ranskan täkäläisen suurlähettilään, Herra Coulondre'n kanssa, joka oli sitä mieltä, että edelläselostettu perspektiivi, joskin tällaista kehitystä toistaiseksi on pidettävä vain hypoteesina, muodostaa yhden tärkeimmistä syistä ranskalais-neuvostolaisen liittosuhteen säilyttämiselle. Tämän käsityksensä sanoi hän saattaneensa toistuvasti myös hallituksensa tietoon.

Julkaistusta virallisesta tiedonannosta käy kuitenkin mielestäni ilmi vielä muutakin nimittäin se, että Englannin hallitus ilmeisesti on antanut hyväksymisensä sille käsitykselle kansainvälisestä tilanteesta ja sen vaatimuksista Europassa tällä hetkellä, mistä mainittu tiedonanto on ilmaisuna. Sillä vaikea on uskoa, että Ranskan hallitus menisi näin kategoriseen julkilausumaan, ilman että se siitä etukäteen on Eng-

lannin hallituksen kanssa sopinut. Kaikesta päättäen eivät marsalkka von Blomberg'in esitykset Lontoossa ole olleet erikoisemmin houkuttelevia.

Joka tapauksessa, jos niin on asian laita, että Englanti on antanut hyväksymisensä sille käsitykselle turvallisuusprobleemin ratkaisemiseksi Europassa, mikä ilmenee edellämainitusta virallisesta tiedonannosta, merkitsee se merkillepantavaa muutosta Englannin tähänastisessa kannanotossa. Tähän saakkahan Englanti ei ole tahtonut sekottaa läntisiä turvallisuuskysymyksiä itäisiin. Täältä käsin on vaikea arvostella syitä tähän kannanmuutokseen, jos se on tapahtunut, sillä julkisuudessa näkyneet poliittiset syyt, kuten nykyinen kahnaus Italian kanssa, eivät mielestäni selvitykseksi riitä. Olisiko ehkä Berlin'in - Rooman "akselin" tiivistyminen ja sen yhteydessä Saksan ja Italian taloudelliset tavoitteet Espanjassa, joita "Economist" äskettäin selvitteli, tähän aiheena, jätän arvailematta.

Neuvostoliitto on luonnollisesti Litvinov'in keskusteluihin Lontoossa ja Pariisissa ja niiden tiedotettuun tulokseen erittäin tyytyväinen. Tämä näkyy selvästi lehdistön lausunnoista, mutta olen sen voinut todeta myös pari päivää sitten käydessäni ulkoasiainkomissaarin ensimäisen apulaisen, Potemkin'in puheilla. Jollen häntä väärinkäsittänyt — hän puhui nimittäin hieman peitetyin sanoin — ilmaisi hän tällöin neuvostohalli-

tuksen erikoisen tyytyväisyyden siitä, että Englanti nyt on taipunut harkitsemaan itäisiä turvallisuuskysymyksiä läntisten yhteydessä.+)

A. S. Yrjö-Koskinen.

+) Tämän raporttini sivulla mainitsen, että hän samassa keskustelussa kertoi Litvinov'in tiedoittaneen Pariisista, että sikäläisissä johtavissa poliittisissa piireissä ollaan erittäin tyytyväisiä Suomen ja Neuvostoliiton välisten suhteiden parantumiseen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Yrjö-Koskinen

28/5 1937.

4000—10—35 4261

SUOMEN LÄHETYSTÖ

№ 892. Moskovassa, 3 päivänä kesäkuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 29/259 Sal. D. 1937.
5/6. 37
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja №№ 30 ja 31:

№ 30. Rosengoltz Neuvostoliiton pyrkimyksistä ulkomaankaupan alalla kolmannella viisivuotiskaudella.

№ 31. Neuvostoliitto ja Tonavan laakso.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. P. Gyö-Koskinen.

Herra Tohtori R. H O L S T I,
Suomen ulkoasiainministeri.
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Moskova ssa 28 p:nä touko kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
29/259 Sal. 37.
5/6.37
5 C 18

Asia: Rosengoltz Neuvostoliiton pyrkimyksistä ulkomaankaupan alalla kolmannella viisivuotiskaudella.

Lehdissä selostettu ulkomaankaupan komissaarin Rosengoltz'in äskettäinen lausunto Neuvostoliiton ulkomaankaupan tarkoitusperistä kolmannen viisivuotiskauden kuluessa on mielestäni siksi huomattava, että sitä on syytä poliittisissakin raporteissa kosketella.+) Osaksi tarjoaa se nimittäin tilaisuuden erinäisiin toteamisiin, joista useat kyllä ovat olleet muutenkin pääteltävissä, mutta joita aikaisemmin ei neuvostovallan taholta ole näin selvästi julkituotu, osaksi taas eräisiin huomautuksiin Neuvostoliiton ulkomaankaupan luonteesta yleensä.

Ensinnäkin näkyy mainitusta lausunnosta, että Neuvostoliiton tarkoituksena on kolmannen viisivuotiskauden aikana pyrkiä taloudellisesti yhä suurempaan omavaraisuuteen, rajoittaen ostoksensa ulkomailta koskemaan pääasiassa vain teknillisesti pisimmälle kehitettyjä tuotteita. Tämä merkitsisi sitä, että väestö yhä kasvavassa määrässä aijotaan pakottaa ostamaan, ulkomaisiin tuotteisiin

+) Vrt.myös lähetystön Taloud.tied. № 40, 27/5 1937.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nähden usein moninkertaisesta hinnasta, laadultaan huonoja neuvostolaisia teollisuustuotteita. Näin on jo nyt ollut asian laita moniin jokapäiväisen elämän tarvikkeisiin nähden, puhumattakaan esim. paperista, jonka laatu täällä on huono ja puute huutava, mutta jota sittenkään, ilmeisesti enemmän ambitio-, kuin finanssisyistä, ei tahdota ostaa ulkoa.

Herra Rosengoltz tekee erään rajoituksen edellämainittuun, Neuvostoliiton tuontia kolmannen viisivuotiskauden aikana koskevaan pääohjeeseen, nimittäin sen, että Neuvostoliitto voi lisätä ulkomaisten tavaroiden tuontia, jos se tapahtuu pitkäaikaisella finanssiluotolla. Kuitenkaan ei tämä luotto saa sisältyä kolmannen viisivuotiskauden maksutaseeseen, mikä merkinnee sitä, että luoton eräytyminen maksettavaksi on tapahtuva vasta kolmannen viisivuotiskauden päätyttyä.

Herra Rosengoltz sanoo lausunnossaan myös, että kolmannen viisivuotiskauden tarkoituksena ulkomaankaupan alalla on vahvistaa Neuvostoliiton valuuttareserviä. Tässä hän tietenkin esiintuo hyvin ymmärrettävän pyrkimyksen Neuvostoliiton ulkomaankaupassa. Kuitenkin, jos otetaan huomioon yksinomaan ulkomaankauppa, on kehitys viime vuosina käynyt päinvastaiseen suuntaan. Oltuaan nimittäin vielä v:n 1934 ensi neljänneksellä aktiivinen 153 miljoonalla nykyisellä kultaruplalla on Neuvostoliiton ulkomaankaupan tase vuodesta vuoteen muuttunut yhä epäedullisemmaksi, osoittaen kuluvan vuoden ensi neljänneksellä jo 76 milj. ruplan passiivisaldoa. Tällöin on kuitenkin huomattava, että kullan ja muiden jalometallien vienti-

arvoa, joka nykyään on varsin huomattava, ei kauppatilastossa ilmoiteta.

Mainitusta lausunnosta käy esille muutakin, kuten esim. että Neuvostoliitto aikoo kolmannen viisivuotiskauden aikana lisätä pitemmälle kehitettyjen teollisuustuotteiden vientiä, entisestäänkin supistaa ulkolaisen tonniston käyttöä rahtauksissa j.n.e. Erästä seikkaa ei Herra Rosengoltz lausunnossaan kuitenkaan yhtään koskettele, seikkaa, jonka taustaa vasten asioita katseltaessa koko lausuntokin saa huomattavasti rajoitetumman kantavuuden, nimittäin sitä, että Neuvostoliiton ulkomaankauppa on edelleenkin suurimmalta osalta poliittista. Laskukonjunktuurin aikana laskelmoi Neuvostoliitto ulkomaankaupassaan tilauksillaan, nousukonjunktuurin taas vallitessa raakaaineittensa myynnillä. Kaikissa maissa, kuten yleisesti on tunnettua, käyttää se tätä, ulkomaankaupan monopooliinsa nojautuvaa suurta etua määrätietoisesti myös poliittisessa tarkoituksessa hyväkseen. Niihin puhtaasti kaupallisiin näkökohtiin, joita Herra Rosengoltz lausunnossaan selvittelee, on senvuoksi suhtauduttava huomattavin varaumin.

A. J. Yrjö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Yrjö-Koskinen

31/5 1937

5000—10—35 4261

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Moskova ssa 31 p:nä touko kuuta 1937.

Asia: Neuvostoliitto ja Tonavan laakso.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
29/259 Sal. 1937.
5/6-37 Vo
5 C18

On todettava, että viimeaikainen kehitys Tonavan laaksossa on poliittisessa suhteessa käynyt Neuvostoliiton pyrkimyksiä vastaan. Selvästi onkin näkyvissä, että täällä ei olla tähän kehitykseen tyytyväisiä. Jonkinlaisena valopilkkuna esitetään nyt Tsekoslovakian pääministerin Hodzan äskeiset keskustelut Lontoossa ja Pariisissa, joiden muka antamaa vaikutelmaa varsinkin Englannin kasvaneesta aktiivisesta kiinnostuksesta rauhantilan säilymistä ja vahvistumista kohtaan Tonavan laaksossa erikoisesti alleviivataan.

On ilman muuta selvää, että valkoinen lammas Tonavan valtioiden joukossa on Neuvostoliitolle Tsekoslovakia ja mustin taas Jugoslavia, joka ei Neuvostoliittoa edes ole tunnustanut. Asian luonnosta johtuu näin ollen, että juuri Tsekoslovakian kautta koettaa Neuvostoliitto nykyään vaikuttaa Tonavan valtioiden politiikkaan. Tämä pyrkimys ei kuitenkaan kaikesta päättäen enää ole niin aktiivinen, kuin joitakin aikoja taaksepäin — Titulescon aika — jolloin vielä oli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toiveita siitä, että Rumaniakin solmisi keskinäistä avunantoa tarkoittavan sopimuksen Neuvostoliiton kanssa Ranskan ja Tsekoslovakian malliin, samalla tarjoten Neuvostoliitolle mahdollisuuden sotavoimien siirtoon Saksan rajalle, sivullisten maiden koskemattomuutta loukkaamatta.+) Mutta toimeton ei Neuvostoliitto nytkään ole Tonavan laaksossa. Siitä on todistuksena m.m. se, että se, kuten aikaisemmin luotettavista lähteistä diplomaattikunnassa saamieni tietojen perusteella olen kertonut, antoi aktiivisesti tukensa Ranskalle viimeksimainitun yrittäessä äskettäin Tsekoslovakian välityksellä saada Pienen Ententen sitoumukset laajennetuiksi yleistä keskinäistä avunantoa koskevaksi sopimukseksi.

Kuten edellä jo viittasin, pitää Neuvostoliitto ensi sijassa Jugoslaviaa sinä maana, joka edustaa Neuvostoliiton kannalta epäsuotuista poliittista kehitystä Tonavan laaksossa. Neuvostoliittohan ei hyväksy mitään yhteisymmärrystä maiden kanssa, joita se pitää faskistisina s.o. "hyökkääjinä". Jugoslavialla on tässä mielessä tilillään sopimus Italian kanssa, sopimus Bulgarian kanssa, lähentymispyrkimykset Unkariin ja osittain Itävaltaan sekä ennen kaikkea kieltäytyminen osallistumisesta Pienen Ententen väliseen, laajennettuun sopimukseen keskinäisestä avunannosta. Täällä kuviteltuihin suunnitelmiin itäistä Välimerta koskevasta paktista Italian myötävaikutuksella, johon Jugoslaviakin osallistuisi, ei sen sijaan mielestäni ainakaan toistaiseksi ole syytä kiin-

---

+) Sotilaalliset asiantuntijat pitävät kuitenkin epäkäytännöllisenä ja vähän todennäköisenä, että tulevassa mahdollisessa sodassa tultaisiin käyttämään tällaisia kiertoteitä.

nittää huomiota.

Kuitenkin on Jugoslavian viimeaikainen ulkopolitiikka — sen omalta kannalta ottaen — mielestäni täysin johdonmukainen ja selvä. Jäsenänä Pienessä Ententessa on sillä täysi garantia Unkarin pyyteitä — olkoonpa oikeutettujakin — vastaan. Sopimustensa kautta Italian ja Bulgarian kanssa ja osallistumisellaan Balkan'in Ententeen on se hankkinut itselleen turvallisuuden myös muilla tahoilla. Ei kai näissä olosuhteissa sillä ole mitään aihetta sitoutua keskinäiseen avustussopimukseen Pienen Ententen piirissä lähinnä vain avustaakseen Tsekoslovakiaa mahdollisen hyökkäyksen tapahtuessa sitä vastaan Saksan taholta, kun kerran Tsekoslovakialla ei ole tarjottavana sille mitään mainittavampaa vastapalvelusta. Että Neuvostoliitto kuitenkaan ei tätä kansallista politiikkaa hyväksy, on sen yleisen ulkopoliittisen asenteen pohjalla hyvin ymmärrettävissä.

Mutta on toinenkin Tonavan valta — Unkarista ja Itävallasta/ Bulgariasta, ei tässä yhteydessä kannata paljon puhua — joka viime aikoina on antanut aihetta Neuvostoliiton epäluuloihin, nim. Rumania. Senjälkeen nimittäin, kun Titulesco syrjäytettiin vallasta ja Antonesco tuli Rumanian ulkopolitiikan johtoon, on Neuvostoliiton epäluottamus Rumanian ulkopoliittisiin tarkoitusperiin kasvamistaan kasvanut. Muodollisesti korrekteista suhteista huolimatta näkyy tästä johtuva epäystävällisyys usein täkäläisten lehtien palstoilla. Tällä hetkellä on Rumaniaa kohtaan täällä vallitsevan huonon tuulen, jotten sanoisi agressiivisuuden pääasiallisena aiheena

se, että uskotaan Rumanian — Turkin, Kreikan ja Jugoslavian esimerkkiä seuraten — tavoittelevan yhteisymmärrystä Italian kanssa, missä täkäläisten tietojen mukaan lieneekin perää.

Olen aikaisemmin huomauttanut täällä uskottavan, että Turkki on näytellyt huomattavaa osaa Tonavan valtioiden orientoitumiseksi kasvavassa määrässä Italiaa kohti. Siitä kasvanut epäluottamus myös Turkin ulkopoliittisia pyrkimyksiä kohtaan. Kuitenkin on Turkki nähdäkseni viime aikoina tehnyt erittäin hyödyllistä ja rakentavaa työtä Balkan'illa. Suuressa määrin lienee nimittäin Turkin ansiota se, että ristiriidat Balkan'illa ovat lieventyneet ja tällä hetkellä voitaneen katsoa Balkan'illakin vallitsevan tunnelman suhteellisen rauhantilan saavuttamisesta ja mahdollisuuksista sen jatkuvaisuuteen. Tämä ei kuitenkaan, Neuvostoliiton propagoimasta rauhanpolitiikasta huolimatta, ole sen kannalta hyväksyttävää, koska se on aikaansaatu yhteisymmärryksessä faskististen valtioiden kanssa ja siis — täkäläistä terminologiaa käyttäen — merkitsee valmisteluja hyökkäykseen. Neuvostoliiton yksipuolisuuteen tässä suhteessa saanen vielä usein tilaisuuden palata.

A. S. Ehrö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Yrjö-Koskinen

4/6 1937.

5000—10—35 4261

Moskovassa 10 päivänä kesäkuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 955

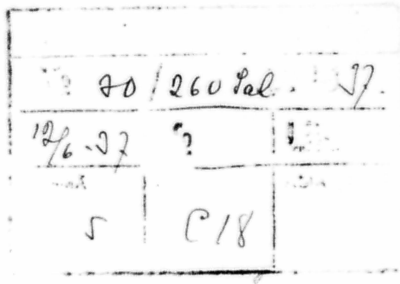

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 32, 33 ja 34,

N:o 32. "Kommunistitseskij International" Helsingin ministerikonferenssista.

N:o 33. Lordi Plymouth'in vierailu Suomessa ja Balticum'issa.

N:o 34. Terrori Neuvostoliitossa kasvaa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. H o l s t i,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Moskova ssa 4 p:nä kesä kuuta 1937.

Asia: "Kommunistitseskij International" Helsingin ministerikonferenssista.

30/260 Sal. 37.
12/6-37
5 C 18

Täällä julkaistun kuukausilehden "Kommunistitseskij International" toukokuun numerossa esiintyy sama kirjoittaja, R. Magnus, joka aikaisemmin samassa lehdessä on kirjoittanut pohjoismaisesta puolustusliitosta (Kts. läh. rap. N 26 v. 1937), Helsingissä huhtikuulla pidetyn pohjoismaisen ulkoministerikonferenssin tuloksia koskettelevalla artikkelilla. Katson olevan syytä lyhyesti selostaa kirjoittajan näkemyksiä mainitun konferenssin yhteydessä.

Kirjoittaja ottaa lähtökohdaksi n.s. fashististen valtojen sotavalmistelut, niiden sekaantumisen Espanjan sisällissotaan ja niiden taholta pohjoismaitakin uhkaavan vaaran, mainiten tässä yhteydessä myös Helsingin konferenssissa päätetyn esittää vastalause kenraali Francon hallitukselle pohjoismaisten kauppalaivojen kaappamisen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

johdosta Espanjan vesillä+). Kirjoittaja kysyy tämän jälkeen: "Osasiko Helsingin konferenssi tehdä tästä oikeat johtopäätökset niiden Pohjolalle mitä vakavimpien kysymysten ratkaisemiseksi, jotka sodan uhka fashistisen hyökkääjän taholta on nostanut esille?" Hänen vastauksensa on epäilevä. Pääsyntipukkina esiintyy taas, kuten hänen esittäessään ajatuksiaan pohjoismaisesta puolustusliitosta, Tanska. Hän esittää tämän väitteensä tueksi pari Stauning'in ja Munch'in julkista lausuntoa sekä ennen että jälkeen Helsingin konferenssin, joissa he muka ovat tahtoneet antaa Saksalle vakuutuksia siitä, että Tanska, "riippumatta valtaryhmityksistä", tulee kiinnipitämään ystävyydestään Saksaan sekä että "pohjoismaisesta puolustusliitosta ei voi olla puhettakaan".

Huomattavasti toisin arvostelee kirjoittaja muiden

+) Äskettäin tapasin täällä erään ruotsalaisen merivakuutusmiehen, joka kertoi yksityiskohtia mainituista kaappauksista. Säännönmukaisesti — väitti hän — tapahtuu kaappaus siten, että joku kenr. Francon puolella oleva sotalaiva pysäyttää kauppalaivan ja pakoittaa sen ohjaamaan kulkunsa Ceutan satamaan. Täällä viedään laiva jonkun saksalaisen — hän puhui nimenomaan saksalaisista — laivan viereen, jonne lasti siirretään ja viikon perästä on se Hampurissa. Lastin kulkua voidaan tarkkaan seurata, mutta jos lastin omistajan tai Ruotsin hallituksenkin taholta tehdään joitakin vaatimuksia tai huomautuksia Saksalle, saadaan vastaukseksi, että pidätyksen on toimittanut kenr. Franco, joka taas on luovuttanut lastin Saksalle korvaukseksi saamastaan avusta. Kaikki vaatimukset on senvuoksi osoitettava Kenr. Francon hallitukselle. Tässä on kuitenkin se pulma edessä, että Ruotsi ei ole tunnustanut Francon hallitusta. Lopputulokseksi jää, ainakin toistaiseksi, että ruotsalainen lastinomistaja saa todeta tulleensa suoranaisesti ryöstetyksi.

pohjoismaiden kannanottoa Helsingin konferenssissa. Hän lausuu tässä yhteydessä m.m.: "Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Helsingin konferenssi, muiden pohjoismaiden toivomusten mukaisesti, olisi omaksunut suuntausta huomattavasti tiivistettyyn yhteistoimintaan erinäisissä kysymyksissä skandinavisten maiden ja Suomen välillä. Tämän osoittavat konferenssissa tehdyt päätökset. Stauning'in linja kärsi tappion". Ja jatkaa: "Se seikka, että pohjoismaisissa valtioissa kasvaa tietoisuus kohtalonyhteydestä, ei ole mieleen fashismille. Sellainen tietoisuus vahvistaa rauhanpyrkimysten voimaa". Hän antaa eräitä opastuksiakin pohjoismaisille hallituksille, esittäen ne työväenjoukkojen vaatimuksena. Hän lausuu tässä yhteydessä m.m.: "Kansan suuret joukot Skandinaviassa antavat arvon skandinavisten valtioiden yhteistoiminnalle askeleena eteenpäin, verrattuna aikaisempaan hitleriläiseen suuntaukseen. Mutta niiden täytyy vaatia enemmän päättäväisyyttä ja selvyyttä. Ennen kaikkea on tärkeä pohjoismaisten valtioiden kaksimielisyydestä vapaa politiikka fashistisen hyökkäyksen vastustamiseksi ja Kansainliiton tukemiseksi sen taistelussa rauhan puolesta". Tässä yhteydessä lausuu hän eräitä arvostelevia sanoja myös Sandler'in, mielestään liian "optimistisista" käsityksistä, mitä tulee Saksan poliittisiin tarkoitusperiin.

Kirjoittajan lopputulos on se, että "pohjoismaat

voi pelastaa katastroofilta — oman puolustuksensa ohella — ainoastaan yhteistoiminta niiden valtojen kanssa, jotka pyrkivät aikaansaamaan kollektiivisen turvallisuuden sodan lietsojia vastaan Kansainliiton puitteissa". Helsingin konferenssi ei — kirjoittajan mielestä — edes yhteisen pohjoismaisen puolustuksen järjestelyn kannalta vielä anna mitään selvyyttä, mutta toivoo hän, että syksyllä Tukholmassa pidettävässä seuraavassa konferenssissa päästäisiin pitemmälle.

A. K. Cajander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Yrjö-Koskinen

6/6 1937

5000—10—35 4961

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Moskova ssa 6 p:nä kesä kuuta 1937.

30 260 Sal. 37

12/6-37 2

5 C18

Asia: Lordi Plymouth'in vierailu Suomessa ja Balticum'issa.

Lordi Plymouth'in vierailusta Suomessa ja Baltian maissa ei neuvostolehdissä aikaisemmin ole ollut tietoja. Että matka neuvostohallitusta kuitenkin kiinnostaa, olen voinut havaita tavatessani ulkoasiainkomissariaatin herroja. Tänään omistaa kuitenkin "Isvestija" vierailulle ulkopoliittisissa katsauksissaan artikkelin, jonka on allekirjoittanut nimimerkki "Vig". Tämän nimimerkin alla piilee, diplomaattikunnassa yleisesti vallitsevan käsityksen mukaan, itse asiassa ulkoasiainkomissariaatti, jonka poliittisen osaston korkeammat virkamiehet saavat tehtäväkseen asianomaisten ohjeiden mukaan laatia artikkelit. Senvuoksi ansaitsevatkin nämä artikkelit erikoista huomiota senkin seikan huomioonottaen, että yleensä kaikki, mitä neuvostolehdistö ulkopolitiikasta kirjoittaa, tapahtuu valvonnan alla. Kun mainittua artikkelia tämän vuoksi on pidettävä ainakin puolivirallisen ilmaisuna neuvostohallituksen kannanotosta vierailuun nähden, on sitä nähdäkseni aihetta pääkohdittain selostaa.

Kirjoittaja huomauttaa aluksi, että Lordi Plymouth'in

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

matkalla ulkonäisesti on vastavierailun luonne, vastauksena niihin käynteihin, joita Suomen ja Baltian maiden johtavat poliittiset toimihenkilöt ovat viime aikoina tehneet Lontooseen, mutta lisää samalla, että matkan merkitys huomattavasti ylittää tavallisille kohteliaisuusvierailuille annettavan merkityksen. Jo se seikka, että Lordi Plymouth on katsonut mahdolliseksi keskeyttää työnsä Lontoossa kansainvälisesti niin tärkeänä ajankohtana ja että hän ei ole matkaansa keskeyttänyt edes Almerian pommituksen jälkeen eikä Saksan ja Italian vetäydyttyä pois puuttumattomuuskomiteasta osoittaa kirjoittajan mielestä sitä, että matkaa on pidettävä poliittisena tekona, jolle Englannissa annetaan tavallisuudesta poikkeava merkitys.

Koettaessaan selvittää syitä Englannin hallituksen, Lordi Plymouth'in matkasta esillekäyvään, nykyiseen mielenkiintoon Suomea ja Baltian maita kohtaan kirjoittaja tulee ensinnäkin siihen päätelmään, että Kenr. Blomberg'in esitykset Lontoossa niistä perusteista, joille Englannin ja Saksan välinen yhteisymmärrys olisi rakennettava, eivät ole saaneet Englannin hallituksen hyväksymistä. Ennen kaikkea on tällöin — kirjoittajan mukaan — ollut kysymys siitä, että Englannin hallitus ei ole ollut valmis suostumaan Saksan vaatimuksiin yliherruudesta Itämerellä, vaatimus, jonka hyväksymiseen Saksa, varsinkin heinäkuussa 1935 solmitun englantilais - saksalaisen laivastosopimuksen jälkeen, muka varmasti oli luottanut.

Toisena syynä, joka selittää Englannin, Lordi Ply-

mouth'in nykyiselle matkalle antaman merkityksen, mainitsee kirjoittaja — tässä kohdin vedoten myös eräseen äskeiseen "Times'in" lausuntoon — sen seikan, että Saksan ja Englannin taloudelliset edut ovat tulleet viime aikoina yhä suurempaan ristiriitaan keskenään Itämeren maissa. Hän katsoo kuitenkin, että ristiriita vain näennäisesti on taloudellinen, pohjimmiltaan sensijaan poliittinen. Se seikka nimittäin, että Saksan kauppatase Itämeren maiden kanssa yleensä on huomattavasti aktiivinen, sensijaan että se Englannin kanssa on passiivinen, tarjoaa muka Saksalle mahdollisuuden ylijäämän käyttöön varustelujensa lisäämiseen ja "salaisen kultafondinsa" täydentämiseen. "Englannin pyrkimys kauppavaihtonsa tasoittamiseen Itämeren maissa häiritsee näin ollen ei ainoastaan Saksan tavoittelua niin hyvin taloudellisen kuin poliittisen vaikutuksensa lisäämiseen näissä maissa, vaan myöskin sen sodanvalmisteluja".

Tärkeimpänä aiheena Englannin aktiviteetin kasvuun Itämeren maissa pitää kirjoittaja kuitenkin sen pyrkimystä toiselta puolen asemiensa vahvistamiseen eri tahoilla Eurooppaa fashistista hyökkäysvaaraa silmälläpitäen, toiselta taas otollisemman pohjan hankkimiseen neuvotteluilleen fashististen valtojen kanssa. Tässä mielessä sa. Englannin politiikka ja Lordi Plymouth'in matka täyden tunnustuksen kirjoittajan taholta.

Kirjoittaja lopettaa artikkelinsa eräisiin happamiin mietelmiin Itämeren valtojen pyrkimyksestä puolueettomuuteen kansainvälisissä konflikteissa ja Englannin politiikan tai-

pumuksesta tämän kannanoton hyväksymiseen. Hänen mielestään ainoastaan määrätietoinen toiminta rauhan turvaamiseksi kollektiivisen turvallisuuden nojalla voi pienille ja keskisuurille valtioille antaa vakuuden niiden itsenäisyyden säilymisestä.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön rap. n:o 34.

Ministeri Yrjö-Koskinen

8/6 1937

5000—10—35 4261

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34

Moskova ssa 8 p:nä kesä kuuta 19 37

Asia: Terrori Neuvostoliitossa kasvaa.

30 260 Pol. 37.
12/6-37.
5 C18

Huolimatta siitä, että olen jo parissa raportissani kiinnittänyt huomiota n.s. trotskilaisprosesseista alkaneeseen uuteen terroriaaltoon Neuvostoliitossa katson olevan syytä vieläkin palata asiaan. Tämä terrori tai niinkuin sitä täällä kutsutaan puhdistus neuvostovallalle vihamielisistä aineksista jatkuu nimittäin heikentymättömällä voimalla. Päivittäin saadaan täällä kuulla uusista vangitsemisista, kuolemantuomioista, itsemurhista j.n.e. ja vaikeata usein on päätellä, missä kulloinkin on perää, missä ei. Mutta sen voi epäilyksittä todeta, että koko neuvostoyhteiskunta elää nykyään, kuin tulivuoren partaalla -- tuskin kukaan voi enää olla varma siitä, onko hän huomenna vapaa kansalainen vai poliittinen vanki.

Ulkomaisessa lehdistössä on viime aikoina ollut tietoja siitä, että GPU:n entinen päällikkö Jagoda ja Punaarmeijan poliittisen hallinnon päällikkö, Voroshilov'in ai-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaisempi toinen apulainen, kenraali Gamarnik olisivat nyttemmin poistuneet elävien kirjoista. Neuvostolehdissä on ollut tieto siitä, että kenr. Gamarnik olisi tehnyt itsemurhan. Jagodan kohtalosta sensijaan ei julkisuudessa ole mitään mainittu. Joka tapauksessa on todennäköistä, että molemmat tavalla tai toisella nyttemmin ovat tulleet "likvidoiduiksi". Vielä tämän kuun 5 päivän "Pravda" antaa Gamarnik'ista pääkirjoituksessaan sen, hänen aikaisempaan asemaansa nähden yllättävän mainesanan, että hän on ollut "trotskilainen sekasikiö", joka on käyttänyt hyväkseen asemaansa "isänmaan myymiseksi saksalaisille ja japanilaisille imperialisteille."

Edellämainitut tapahtumat kuuluvat kuitenkin jo menneisyyteen. Terrorin käsi on senjälkeen tavoittanut monta muutakin huomattavaa uhria -- pienemmistä tekijöistähän ei tässä kannata puhuakaan, sillä näiden, systeemin uhreiksi joutuneiden määrää on mahdotonta edes arvioida. Diplomaattikunnassa kerrotaan nyt yleisesti, että entinen ulkoasiainkomissaarin ensimäinen apulainen Krestinski nyttemmin olisi vangittu. Hänethän syrjäytettiin, kuten tunnettua, jo aikaisemmin vähemmän huomattuun paikkaan oikeuskomissaarin apulaisena. Edelleen kerrotaan, että ent. suurlähettiläs Ankarassa, ent. ulkoasiainkomissaarin apulainen Karahan olisi palattuaan Neuvostoliittoon myös vangittu, samoin ent. suurlähettiläs Madridissa, Rosenberg. Pari päivää sitten Moskovan radiossa tosin peruutettiin kahden viimeksimainitun pidättämistä koskevat huhut -- Krestinskistä ei puhuttu mitään -- mutta vielä tä-

nään tavatessani kollegojani saatoin havaita, että peruutukseen ei kiinnitetä täyttä huomiota. Ulkoasiainhallinnon alalla väitetään edelleen toisen läntisen poliittisen osaston päällikön Stern'in sekä ensimäisen itäisen poliittisen osaston päällikön Zukerman'in tulleen pidätetyiksi. Myös Rouva Litvinov olisi kiertävien huhujen mukaan nyttemmin pidätettyjen kirjoissa.

Sotilashallinnon alalla taas väitetään Neuvostoliiton korkeimman sotilaallisen oppilaitoksen, Frunsen sota-akatemian johtajan Kork'in -- virolainen syntyperältään -- sekä Osoviahim'in johtajan Eidemann'in -- hän taas latvialainen synnyltään -- tulleen pidätetyiksi. Huomiota on herättänyt myös se seikka, että viimeisten kahden kolmen kuukauden kuluessa seitsemän sotilaspiirin komentajat on vaihdettu uusiin, näistä neljän Neuvostoliiton rajoilla olevan. Tukhatsevskin kohtalo on edelleen myös hämärän peitossa. Liikkuu epämääräisiä huhuja hänen pidättämisestään. Joka tapauksessa lienee varmuudella todettu, että hän ei vielä ole saapunut uuteen toimipaikkaansa -- Kuybyshev'iin.

Puoluepiireissä tapahtuvat pidätykset -- suuren puhdistuksen jo tultua toimeenpannuksi -- huomaamattomammin. Eräästä väitetystä pidätyksestä on tässä yhteydessä kuitenkin ehkä syytä mainita, nim. siitä, että tunnetun, Saksassa laakerinsa hankkineen kommunistin Dimitrov'in puoliso olisi hänen itsensä ollessa ulkomailla vangittu.

Mainittakoon vielä, että Neuvostoliiton suurin sydän-

spesialisti, ulkomaillakin hyvin tunnettu Prof. Pletnev on äskettäin vangittu.

On vaikeata löytää mitään järjellistä selitystä sille terrorin aallolle, joka nykyään vyöryy koko Neuvostoliiton yli. Selitykseksi eivät enää riitä valmistelut lähestyviä, uuden valtiosäännön mukaan ensimäisiä, valtiollisia vaaleja varten. Ei myöskään n.s. trotskilaisuus, sillä sen ontto sisältö alkaa jo tulla kaikille ajatteleville ihmisille ilmeiseksi. Takana täytyy olla jotakin muuta ja tällöin on sivullisen vaikea välttää sitä vaikutelmaa, että tämä "jotakin" on Stalin'ia lähinnä ympäröivässä piirissä tai ehkäpä vain etupäässä Stalin'in taholla valtaanpäässyt pelko, jonka aihe kuitenkin on vaikeasti ymmärrettävissä. Sillä niin kauvan kuin keskusvalta voi luottaa armeijaan - mikäli olen voinut todeta, pidetään täkäläisissä, hyvin informoiduissa piireissä armeijaa toistaiseksi täysin luotettavana -- ei mitään "vastavallankumouksen" vaaraa ole olemassa. Mutta kun terrori tästä huolimatta kuitenkin jatkuu täytyy sivullisen kysyä itseltään, miten kauvan se voi tapahtua aiheuttamatta vastavaikutusta. Sen alettua kohdistua puhtaasti oikeauskoisina pidettyihin ja itsekin itseänsä oikeauskoisina pitämiin nousiin bolshevikehin, on se vaara lähellä, että tyytymättömyys vain kasvaa. "Stalin kaivaa omaa hautaansa" onkin se ajatus, minkä nykyään usein ulkomaalaisissa piireissä täällä kuulee esiintuotavan. Kuitenkin on muistettava, että Venäjän kansaa ei voida verrata länsimaisiin. Se on vuosisatoja elänyt orjuudessa ei-

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön rap. n:o 34.

Ministeri Yrjö-Koskinen

8/6 1937

5000—10—35 4261

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34

Moskova ssa 8 p:nä kesä kuuta 19 37

Asia: Terrori Neuvostoliitossa kasvaa.

30 260 Pol. 37.
12/6-37.
5 C 18

Huolimatta siitä, että olen jo parissa raportissani kiinnittänyt huomiota n.s. trotskilaisprosesseista alkaneeseen uuteen terroriaaltoon Neuvostoliitossa katson olevan syytä vieläkin palata asiaan. Tämä terrori tai niinkuin sitä täällä kutsutaan puhdistus neuvostovallalle vihamielisistä aineksista jatkuu nimittäin heikentymättömällä voimalla. Päivittäin saadaan täällä kuulla uusista vangitsemisista, kuolemantuomioista, itsemurhista j.n.e. ja vaikeata usein on päätellä, missä kulloinkin on perää, missä ei. Mutta sen voi epäilyksittä todeta, että koko neuvostoyhteiskunta elää nykyään, kuin tulivuoren partaalla -- tuskin kukaan voi enää olla varma siitä, onko hän huomenna vapaa kansalainen vai poliittinen vanki.

Ulkomaisessa lehdistössä on viime aikoina ollut tietoja siitä, että GPU:n entinen päällikkö Jagoda ja Punaarmeijan poliittisen hallinnon päällikkö, Voroshilov'in ai-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaisempi toinen apulainen, kenraali Gamarnik olisivat nyttemmin poistuneet elävien kirjoista. Neuvostolehdissä on ollut tieto siitä, että kenr. Gamarnik olisi tehnyt itsemurhan. Jagodan kohtalosta sensijaan ei julkisuudessa ole mitään mainittu. Joka tapauksessa on todennäköistä, että molemmat tavalla tai toisella nyttemmin ovat tulleet "likvidoiduiksi". Vielä tämän kuun 5 päivän "Pravda" antaa Gamarnik'ista pääkirjoituksessaan sen, hänen aikaisempaan asemaansa nähden yllättävän mainesanan, että hän on ollut "trotskilainen sekasikiö", joka on käyttänyt hyväkseen asemaansa "isänmaan myymiseksi saksalaisille ja japanilaisille imperialisteille."

Edellämainitut tapahtumat kuuluvat kuitenkin jo menneisyyteen. Terrorin käsi on senjälkeen tavoittanut monta muutakin huomattavaa uhria -- pienemmistä tekijöistähän ei tässä kannata puhuakaan, sillä näiden, systeemin uhreiksi joutuneiden määrää on mahdotonta edes arvioida. Diplomaattikunnassa kerrotaan nyt yleisesti, että entinen ulkoasiainkomissaarin ensimäinen apulainen Krestinski nyttemmin olisi vangittu. Hänethän syrjäytettiin, kuten tunnettua, jo aikaisemmin vähemmän huomattuun paikkaan oikeuskomissaarin apulaisena. Edelleen kerrotaan, että ent. suurlähettiläs Ankarassa, ent. ulkoasiainkomissaarin apulainen Karahan olisi palattuaan Neuvostoliittoon myös vangittu, samoin ent. suurlähettiläs Madridissa, Rosenberg. Pari päivää sitten Moskovan radiossa tosin peruutettiin kahden viimeksimainitun pidättämistä koskevat huhut -- Krestinskistä ei puhuttu mitään -- mutta vielä tä-

nään tavatessani kollegojani saatoin havaita, että peruutukseen ei kiinnitetä täyttä huomiota. Ulkoasiainhallinnon alalla väitetään edelleen toisen läntisen poliittisen osaston päällikön Stern'in sekä ensimäisen itäisen poliittisen osaston päällikön Zukerman'in tulleen pidätetyiksi. Myös Rouva Litvinov olisi kiertävien huhujen mukaan nyttemmin pidätettyjen kirjoissa.

Sotilashallinnon alalla taas väitetään Neuvostoliiton korkeimman sotilaallisen oppilaitoksen, Frunsen sota-akatemian johtajan Kork'in -- virolainen syntyperältään -- sekä Osoviahim'in johtajan Eidemann'in -- hän taas latvialainen synnyltään -- tulleen pidätetyiksi. Huomiota on herättänyt myös se seikka, että viimeisten kahden kolmen kuukauden kuluessa seitsemän sotilaspiirin komentajat on vaihdettu uusiin, näistä neljän Neuvostoliiton rajoilla olevan. Tukhatsevskin kohtalo on edelleen myös hämärän peitossa. Liikkuu epämääräisiä huhuja hänen pidättämisestään. Joka tapauksessa lienee varmuudella todettu, että hän ei vielä ole saapunut uuteen toimipaikkaansa -- Kuybyshev'iin.

Puoluepiireissä tapahtuvat pidätykset -- suuren puhdistuksen jo tultua toimeenpannuksi -- huomaamattomammin. Eräästä väitetystä pidätyksestä on tässä yhteydessä kuitenkin ehkä syytä mainita, nim. siitä, että tunnetun, Saksassa laakerinsa hankkineen kommunistin Dimitrov'in puoliso olisi hänen itsensä ollessa ulkomailla vangittu.

Mainittakoon vielä, että Neuvostoliiton suurin sydän-

spesialisti, ulkomaillakin hyvin tunnettu Prof. Pletnev on äskettäin vangittu.

On vaikeata löytää mitään järjellistä selitystä sille terrorin aallolle, joka nykyään vyöryy koko Neuvostoliiton yli. Selitykseksi eivät enää riitä valmistelut lähestyviä, uuden valtiosäännön mukaan ensimäisiä, valtiollisia vaaleja varten. Ei myöskään n.s. trotskilaisuus, sillä sen ontto sisältö alkaa jo tulla kaikille ajatteleville ihmisille ilmeiseksi. Takana täytyy olla jotakin muuta ja tällöin on sivullisen vaikea välttää sitä vaikutelmaa, että tämä "jotakin" on Stalin'ia lähinnä ympäröivässä piirissä tai ehkäpä vain etupäässä Stalin'in taholla valtaanpäässyt pelko, jonka aihe kuitenkin on vaikeasti ymmärrettävissä. Sillä niin kauvan kuin keskusvalta voi luottaa armeijaan - mikäli olen voinut todeta, pidetään täkäläisissä, hyvin informoiduissa piireissä armeijaa toistaiseksi täysin luotettavana -- ei mitään "vastavallankumouksen" vaaraa ole olemassa. Mutta kun terrori tästä huolimatta kuitenkin jatkuu täytyy sivullisen kysyä itseltään, miten kauvan se voi tapahtua aiheuttamatta vastavaikutusta. Sen alettua kohdistua puhtaasti oikeauskoisina pidettyihin ja itsekin itseänsä oikeauskoisina pitämiin ~~pitämiin~~ uusiin bolshevikehin, on se vaara lähellä, että tyytymättömyys vain kasvaa. "Stalin kaivaa omaa hautaansa" onkin se ajatus, minkä nykyään usein ulkomaalaisissa piireissä täällä kuulee siintuotavan. Kuitenkin on muistettava, että Venäjän kansaa ei voida verrata länsimaisiin. Se on vuosisatoja elänyt orjuudessa ei-

kä orjan merkki vieläkään ole poistunut sen otsalta. Mitä muualla ei kauvaakaan voitaisi sietää, se ehkä sittenkin täällä voi käydä päinsä.

Nykyään täällä vallitseva terrori käy selvästi jo ilmi myös virastojen toiminnassa. Näyttää siltä, että kukaan ei uskalla sanoa mitään täsmällistä, ei ottaa mitään vastuuta, ei tehdä mitään päätöstä. Myös ulkoasiainhallinnon alalla on tämä havaittavissa. Kaikki ulkomaiset edustustot täällä valittavat, että mikään vähänkään tärkeämpi asia ei täällä nykyään liiku paikoiltaan, jollei nimittäin Neuvostoliitolla itsellään ole siihen erikoista mielenkiintoa. Ulkokomissariaatissa on kuitenkin johto vielä suurin piirtein katsoen ennallaan, mutta monilla muilla hallinnon aloilla ovat tähänastiset johtajat ja ammattimiehet suurelta osalta joko siirretyt pois tai pidätetyt. Seurauksena on -- niin väitetään -- monissa virastoissa täydellinen sekasorto.

x x
x

Palatakseni vielä edellä koskettelemiini huhuihin haluan huomauttaa, että niihin, kun ne koskevat määrättyjä henkilöitä, on toistaiseksi suhtauduttava varovaisesti, sillä siinä painajaisatmosfeerissa, mikä täällä nykyään vallitsee, syntyy tietenkin helposti huhuja, joissa aina ei ole perää. Tämän raportin yleistä sisältöä ei tämä seikka kuitenkaan mitenkään muuta.

A. V. Ehrnrooth

x x
x

Kesäkuun 10 päivänä 1937.

Senjälkeen kun edelläoleva jo oli puhtaaksikirjoitettu, on puna-armeijan virallinen äänitorvi, "Krasnaja Svesda" sisältänyt tietoja uusista, huomattavista henkilösiirroista sotilashallinnon alalla. Huomattavin näistä on se, että Voroshilov'in toinenkin apulainen, kansalaissodan ja Puolan sodan ajoilta kuuluisa ratsuväenkenraali, neuvostomarsalkka Budyennij Voroshilov'in päiväkäskyllä on vapautettu nykyisestä toimestaan ja siirretty Moskovan sotilaspiirin komentajaksi, siirto, joka merkitsee huomattavaa alennusta virka-asemassa. Jos tahdotaan ruveta arvailemaan syitä tähän syrjäyttämiseen, on lähinnä se otaksuma, että hänen katsotaan liian näkyvästi ja avoimesti seurustelleen diplomaattikunnan ja tällöin varsinkin sotilasasiamiespiirien kanssa. "Izvestijan" eilinen pääkirjoitus tukee mielestäni tätä käsitystä. Lehti lausuu nimittäin, eräitä otteita esittääkseni, m.m. "Neuvostotoimihenkilöiden joukossa on huomattava määrä tovereita, joille ei ole vierasta ystävien ja tuttujen seurassa keskailla suurella asiain tuntemuksellaan. Sellaiset henkilöt ansaitsevat huonosti sen luottamuksen, minkä puolue ja hallitus heille on osoittanut. He tahtovat jokaisessa sopivassa ja sopimattomassa tilaisuudessa tuoda esille, että heille on tunnettua sellainen, mikä "tavallisille kuolevaisille" ei ole sallittua. Jos otetaan huomioon, että tällaiset ihmiset eivät tavallisesti erikoisemmin valikoi tuttavuuksiaan, on helppoa kuvitella, minkä laajuuden "salaisuutena" kerrottujen faktojen ja

tietojen levittäminen voi saada. Samalla kun nämä tiedot, jotka muodostavat valtiosalaisuuden, joutuvat sellaisten ihmisten korviin, joille niiden tunteminen vain ei kuulu, ne myöskin kulkeutuvat vakoilijoiden, kansan vihollisten muistiinpanokirjoihin". Vähän myöhemmin jatkaa lehti Stalin in sanoilla: "Eikö ole selvää, että niin kauvan kuin elämme kapitalismin ympäröiminä, meillä tulee olemaan ulkovaltojen selkämme taakse lähettämiä tuholaisia, vakoilijoita ja jarruttajia". Ja edelleen omilla sanoillaan: "Niinkauvan kun rajojemme ulkopuolella hallitusvalta on porvariston käsissä, tulevat niiden vastavakoilu ja yleisesikunnat keksimään yhä uusia ja uusia muotoja vakoilulle ja vahingonteolle". Artikkeli päättyy seuraavalla lopputoteamisella: "Meillä ei ole minkäänlaista oikeutta, silmämme ummistaen, pehmeästi suhtautua niihin, jotka jaaritteluillaan paljastaen valtiosalaisuuksia helpottavat tuholaisten työtä, jotka toimittavat vihollisen tietoon julkisuuteen ei-tarkoitettuja, silmäterän tavoin suojeltuja, vain luottamushenkilöiden saavutettavissa olevia numeroita, tosiasioita, suunnitelmia ja ainehistoa" -- Tässä on todennäköisesti myös pääsyy Herra Steiger'in aikaisemmin tiedoittamaani "likvidoimiseen".

Edellämainitusta päiväkäskystä näkyy kuitenkin muutakin. Ensinnäkin, että Volgan sotilaspiirin komentajaksi Tukhatsevskin tilalle nyt on nimitetty uusi mies, divisio-

nan komentaja Jefremov ja että Pietarin sotilaspiirin komentajaksi joku aika sitten nimitetyn armeijankomentaja Jakir'in tilalle on määrätty toisen luokan armeijan komentaja Dybenko. Tämä vahvistaa huhut siitä, että Tukhatsevski ja todennäköisesti myös Jakir ovat tulleet pidätetyiksi.

Joka hetki virtaa tietoja uusista puhdistustoimenpiteistä. Tänään olen saanut kuulla, että täällä tilapäisesti oleskeleva Kaukaisen Idän armeijan päällikkö, neuvostomarsalkka Blücher olisi asetettu kuulustelujen alaiseksi. Edelleen, että yleisesikunnan ulkomaanosaston päällikkö Gekker olisi vangittu. Myös väitetään luottamusta ansaitsevasti, että neuvostohallituksen puheenjohtajan, Molotov'in apulainen Rudzutak olisi pidätetty. Pienemmistä henkilöistä mainittakoon ulkokomissariaatin sanomalehtiosaston apulaispäällikkö Mironov sekä ent. neuvostolaisen sanomalehtiliiton puheenjohtaja, viimeksi Espanjassa täältä lähetettynä käynyt Koltzov.

Toiselta puolen olen tänään saanut tietoja siitä, että Jagoda edelleenkin olisi hengissä ja että häntä vastaan, senjälkeen kun joidenkin viikkojen kuluttua koollekutsuttavaksi suunniteltu puoluekongressi on antanut Stalin'in saneleman tuomion "neuvostovallan vihollisille", tultaisiin nostamaan oikeudenkäynti. Hyviä todistajia väitetään nimittäin olevan saatavissa.

A. S. Ehrö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Yrjö-Koskinen

12/6 1917

5000—10—35 4261

Moskovassa 17 päivänä kesäkuuta

1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 991

Pol.

ULKOASIAINMINISTERI
Nr 33/260 Sal. D. 1. 37.
19/6-37 | 2 | LIK.
NYMÄ | OS. STO | ASIA
5 | C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 35, 36 ja 37:

N:o 35. Kahdeksan kenraalia ammuttu.

" 36. Puhdistus jatkuu.

" 37. Ulkoministeri Munters'in vierailu.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Grö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35

Moskova ssa 12p:nä kesä kuuta 19 37

Asia: Kahdeksan kenraalia.

ammuttu.

ASIAINMINISTERIÖ
33/260 Sal. 37
19/6-37
5 C 18

Kuten kotimainen lehdistökin tämän saapuessa jo on tiedoittanut, on terrorin käsi nyt tavoittanut joukon mitä huomattavimmissa asemissa sotilashallinnon alalla olleita henkilöitä. Yksi Neuvostoliiton marsalkka ja seitsemän kenraalia ovat tulleet teloitetuiksi.

Nämä ovat:

1. Tukhatsevskij, M.N., neuvostomarsalkka, ent. puolustuskomissaarin apulainen, viimeksi nimitetty Volgan sotilaspiirin komentajaksi, mihin toimeen hän ei kuitenkaan koskaan ennättänyt saapua. Hän on kansallisuudeltaan venäläinen;

2. Jakir, U.S. ensimäisen luokan armeijankomentaja, aikaisemmin Kiev'in sotilaspiirin komentaja, mistä vähän aikaa sitten nimitettiin Pietarin sotilaspiirin komentajaksi. Kansallisuudeltaan juutalainen;

3. Ubarevits, I.P., toisen luokan armeijankomentaja, ent. Valkovenäjän sotilaspiirin komentaja, kansallisuudeltaan puolalaista alkuperää;

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

4. Kork, A.I., toisen luokan armeijankomentaja, aikaisemmin Moskovan sotilaspiirin komentaja, sitten Pietarin sotilaspiirin komentaja ja viimeksi Frunsen sota-akatemian johtaja. Kansallisuudeltaan virolainen;

5. Eideman, R.P. armeijakunnan komentaja, aikaisemmin Frunsen sota-akatemian johtaja, viimeksi "Osoviahim'in" johtaja. Kansallisuudeltaan latvialainen;

6. Feldman, B.M., armeijakunnan komentaja, ent. henkilöosaston päällikkö puolustuskomissariaatissa. Kansallisuudeltaan juutalainen;

7. Primakov, W.M., armeijakunnan komentaja, ent. komentajan apulainen Pietarin sotilaspiirissä, aikaisemmin sotilasasiamies Pariisissa. Kansallisuudeltaan venäläinen, sekä

8. Putna, W.K. divisionan komentaja, ent. sotilasasiamies Lontoossa. Kansallisuudeltaan virolainen.

Edellämainituista ovat Tukhatsevski, Ubarevits ja Kork tsaarivallan aikaisia ammattiupseereita, kaksi viimeksimainittua sitäpaitsi keisarillisen yleisesikunta-akatemian läpikäyneitä.

Telotettuja koskeneitten tutkimusten tuloksista ei mitään yksityiskohtaisempia tietoja ole annettu julkisuuteen itse oikeudenkäynti on ymmärrettävistä syistä ollut salainen. Kaikki, mitä viralliselta taholta on ilmoitettu, sisältyy Neuvostoliiton prokuraattorin viraston kuluvan kuun 11 päivänä lehdille antamaan tiedonantoon, jonka syytettä selostava kohta otettakoon tähän kokonaisuudessaan. Siinä

lausutaan: "Tutkijaviranomaisten keräämän ainehiston perusteella on todettu, että syytetyt, samoin kuin itsemurhalla päivänsä päättänyt Gamarnik, J.B., ovat ylläpitäneet valtakunnanvastaista yhteyttä erään ulkovallan x) johtavien sotilaspiirien kanssa, ulkovallan, joka harjoittaa epäystävällistä politiikkaa Neuvostoliittoa kohtaan. Ollen tämän vallan sotilaallisen tiedustelun palveluksessa syytetyt ovat järjestelmällisesti toimittaneet tämän vallan sotilaspiireille vakoilutietoja puna-armeijan tilasta, ovat harjoittaneet tuholaistoimintaa puna-armeijan voiman heikentämiseksi, ovat koettaneet valmistaa, siltä varalta että Neuvostoliiton kimppuun hyökättäisiin, puna-armeijan tappiota ja ovat pitäneet päämääränään myötävaikuttaa suurtilanomistajien ja kapitalistien vallan palautumiseen Neuvostoliitossa." Tiedonannon tämä osa päättyy tällaisissa oikeudenkäynneissä täällä tavanmukaiseen toteamukseen: "Kaikki syytetyt ovat tunnustaneet itsensä täysin syypäiksi heille esitettyihin syytöksiin."

Tänään julkaistussa tuomiossa -- koko oikeudenkäynti kesti siis vain päivän ja oli kaikesta päättäen vain muodollinen -- toistetaan, tuomioistuimen toteamuksena, miltei sanasta sanaan syyte. Mainitsemista ansainnee tässä yhteydessä, että neuvostomarsalkat Budyennij ja Blücher ovat oikeudenkäynnissä kuuluneet korkeimman oikeuden tuomarikuntaan. Tämän ei semmoisenaan kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että heitä itseään pidettäisiin epäilysten ulko-

---

x) Tarkoitetaan Saksaa.

puolella olevina. Todennäköistä kuitenkin on, ainakin, mitä Budyennij'in tulee, että hänen nauttimansa suuri kansansuosio suojelee hänet enemmiltä toimenpiteiltä Stalin'in taholta.

Tuomion jälkeen on toistunut näytelmä, johon täällä jo on saatu tottua ja joka ilmeisesti kuuluu systeemiin. Kaikenlaiset kansankokoukset julkilausuvat kirouksensa isänmaankavaltajille ja näitä julkilausumia julkaistaan sivumäärin lehdissä. Todennäköisesti koettaa neuvostovalta tällä vakuuttaa väestöä -- samoinkuin työläisjoukkoja ulkomailla -- siitä, että Neuvostoliitto taas on pelastunut suuresta, fascistien taholta sitä uhanneesta vaarasta. Samaan tyyliin kirjoittavat myös lehdet. Niidenkin artikkeleissa lähdetään tietenkin siitä, että ollaan tekemisissä isänmaankavaltajien, vakoilijoiden, tuholaisten ja porvarillisuuden palauttajien kanssa. "Pravda" päättää asiaa koskevan artikkelinsa seuraavalla uhkauksella: "Suuri proletäärinen vallankumous on Lenin'in - Stalin'in puolueen tunnuksen alla lopullisesti ja riidattomasti voittanut kuudennella osalla maapalloa. Se tulee, tämän tunnuksen alla, vielä voittamaan koko mailmassa!"

Mikä on totuus nyt telotettujen asiassa?. On helpompi ensiksi vastata kysymykseen, mikä ei ole totuus. Tällöin on ensinnäkin todettava -- koko diplomaattikun-

nassa on tämä käsitys yksimielinen -- että on mahdotonta uskoa nyt puheenaolevia henkilöitä isänmaankavaltajiksi. Koko heidän aikaisempi toimintansa osoittaa, että he ovat olleet venäläiskansallisesti ajattelevia, isänmaallisia henkilöitä, jotka epäilemättä, jos Neuvostoliitto joutuisi hyökkäyksen alaiseksi, olisivat vilpittömästi asettaneet kaiken kykynsä ja tarmonsa sen palvelukseen. Monet heistä ovat myös liikkuneet diplomaattikunnassa, mistä johtuu, että ulkovaltojen edustajilla täällä on viime vuosina ollut tilaisuus keskustella heidän kanssaan joidenkin kanssa verrattain useinkin. Mainitsen senvuoksi, joskaan tämä seikka ei miksikään todistukseksi kelpaa, että kaikki kolleganikin -- olen nimittäin viime päivinä tavannut melkein kaikki nykyään täällä olevat -- ovat saaneet heistä isänmaallisina miehinä edelläesitetyn käsityksen.

Kysymyksen positiiviseen puoleen siirryttäessä joudutaan arvailujen tielle. On todennäköistä, että eräissä johtavissa sotilaspiireissä on esiintynyt tyytymättömyyttä sekä Stalin'in sisäpoliittista yksinvaltiutta ja tyranniutta että varsinkin hänen viimeaikaista ulkopolitiikkaansa vastaan. Tunnetuthan ovat tiedot siitä, että niin hyvin Neuvostoliiton, kuin Saksan sotilastaholla on ollut piirejä, jotka ovat harrastaneet molempien maiden välisten suhteiden parantamista, niitä ilmeisiä ulko- ja sotilaspoliittisia etuja silmälläpitäen, jotka Saksan ja Neuvostoliiton armeijain yhteistoiminta toisi mukanaan. On mahdol-

listä -- käsissäni ei ole mitään varmoja tietoja tässä suhteessa -- että nyt tuomitut ovat edustaneet tätä pyrkimystä. Jos asia on näin, on edelleen mahdollista, että heillä on ollut jonkunlaista kosketusta -- esim. Saksan täkäläisen sotilasasiamiehen, nykyään poissaolevan Kenraali Köstring'in välityksellä -- Saksan johtavien sotilaspiirien kanssa. Olisiko tässä kosketuksessa, jos sitä on tapahtunut, asetettu Saksan taholta yhteistoiminnan ehdoksi -- kuten jotkut kollegani spekuloivat -- myös Stalin'in syrjäyttäminen vallasta, on enemmän kuin uskallan ryhtyä edes arvailemaan. Mutta sitä voitaneen pitää varmana, että tässä kosketuksessa ei missään tapauksessa ole ollut mitään, mikä heitä venäläis-kansallisessa mielessä olisi kompromettoinut.

Joka tapauksessa Stalin'in miekka on nyt langennut ja puna-armeija on nykyään kahdeksaa kokenutta kenraalia heikompi, joista varsinkin Tukhatsevskia ja Ubarevitshia pidettiin Neuvostoliiton parhaimpiin sotilaallisiin kykyihin kuuluvina.

Mainitsen lopuksi, että Suomenkin lehdissä esiintyneet tiedot sisäisistä levottomuuksista Neuvostoliitossa ovat kaikkea perää vailla. Yleensäkään ei Varsovasta ja Berlin'istä, ei myöskään Riiasta tuleviin Neuvostoliittoa koskeviin sensatiouutisiin kannata kiinnittää huomiota.

x x

x

Kesäkuun 13 päivänä 1937.

Tänään on lehdissä julkaistuna Voroshilov'in päiväkäsky tuomion johdosta. Mitään sanottavaa uutta se ei sisällä, joskin siinä laajemmin selostetaan syytöskohtia. Täydellisyyden vuoksi otettakoon siitä tähän seuraava kohta:

"Lopullisena päämääränä tällä joukolla oli hävittää keinoilla millä tahansa neuvostojärjestelmä maassamme, tuhota neuvostovalta, syöstä vallasta työläisten ja talonpoikain hallitus ja palauttaa Neuvostoliittoon suurtilallisten ja tehtailijoiden ies.

Tämän maanpetoksellisen päämääränsä saavuttamiseksi fascistiset salavehkeilijät eivät häikäilleet keinojen valinnassa: he valmistelivat puolueen ja hallituksen johtomiesten murhia, harjoittivat kaikenlaista kavalaa vahingontekoa niin hyvin kansantaloudessa yleensä, kuin sotalaitoksessa, koettivat jäytää puna-armeijan voimaa ja valmistaa sen tappiota tulevassa sodassa.

Piilottautuen korkeitten nimitysten alle puolueen jäseninä ja työläis-talonpoikaisen puna-armeijan päällikköinä myivät he Neuvostoliiton vihollisille valtiomme sotilas salaisuuksia, tehden kaikkensa jouduttaakseen ulkonaisen vihollisen hyökkäystä Neuvostoliittoa vastaan.

He laskivat voivansa maanpetokselliselle toiminnallaan, suoranaisella kavalluksella ja tuholaisuudella, mitä tulee rintaman teknilliseen ja aineelliseen varusteluun samoinkuin sotaliikkeitten johtoon, aikaansaada puna-armei-

jan tappion rintamalla ja neuvostohallituksen syöksemisen vallasta. He odottivat apua isänniltään, erään ulkovallan sotilas-fascistisilta piireiltä, ollen valmiita tämän avun korvaukseksi luovuttamaan Neuvosto-Ukrainan, osalla paloittamaan maatamme".

Edelläesitetty ei anna minulle aihetta tehdä muutoksia siihen, mitä aikaisemmin olen esiintuonut. En voi luopua siitä käsityksestä, että syytökset nyt telotettuja vastaan isänmaankavalluksesta, tuholaisuudesta j.n.e. ovat tuulesta temmattuja. Sensijaan on mahdollisempaa, että he ovat hautoneet salahankkeita Stalin'in yksinvaltiutta vastaan, ehkäpä suunnitellen sen tilalle sotilasdiktatuuria tai jotakin muuta järjestelmää.

A. S. Upio-Krakinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 14

ASIA:

Moskovasta olevan lähetystön raportti n:o 96.

Ministeri Yrjö-Koskinen

15/6 1907

5000—19—35 4261

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36

Moskova ssa 15p:nä kesä kuuta 1937

Asia: Puhdistus jatkuu.

ULKOASIAINMINIST
33 260 Sal. 37.
19/6-37 ? LIK.
5 C18

Stalin'in johdolla alullepantu viimeaikainen puhdistus jatkuu Neuvostoliitossa edelleen keskeytymättä. Yhä uusia tietoja pidätyksistä saapuu päivittäin, niin että niiden tiedoittaminen jo alkaa kyllästyttää. Eräistä huomattavammista uusista puhdistustoimenpiteistä ja pidätyksistä mainitsen kuitenkin seuraavassa.

Ulkomaankaupan komissaari Rosengoltz on nyttemmin erotettu virastaan, siirrolla "toiseen toimeen". Hänen apulaisensa taas, Eliava, on, mikäli kerrotaan, pidätetty. Molemmatkin olivat diplomaattikunnassa hyvin usein nähtyjä vieraita, joilla kukaan ei ole huomannut olleen mitään erikoisia poliittisia harrastuksia. Kulkulaitoskomissaarin poliittinen apulainen Žimin on myös vapautettu toimestaan. Sisäasiain hallinnon alalla taas ovat molemmat komissaarin GPU:n päällikön Jeshov'in apulaiset Agrafov ja Wulf siirretyt Saratov'iin, mitä toimenpidettä ei voida selittää

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muuten kuin puolittaisena karkoituksena.

Sotilashallinnon alalla on myös tapahtunut edelleen uusia pidätyksiä. Mainitsen niistä pari huomattavinta. Moskovan sotilaspiirin ent. komentajan, äskettäin Valkovenäjän sotilaspiirin päälliköksi nimitetyn Belov'in apulainen, kenraali Gorbatshov on äskettäin vangittu. Väitetään myös, että sama kohtalo olisi tullut tunnetun Itämeren laivaston amiraalin Haller'in osaksi. Äskeisen tuomion jälkeen on viimeksimainittuihin huhuihin mielestäni syytä kiinnittää huomiota.

Kuitenkin on todennäköistä, joskin tietoja uusista pidätyksistä yhä saapuu, että terroriaalto täällä tällä haavaa on ylittänyt kohokohtansa. Jo kahdeksan, Neuvostoliiton huomattavimman kenraalin telotus ja sen maassa aiheuttama järkytys antanee Stalin'ille jonkun ajan rauhan. Kuinka pitkän, on vaikeata arvioida, sillä kaiken todennäköisyyden mukaan ei se, mikä nyt on tapahtunut, ole ollut omansa nostamaan puna-armeijan moraalia. Jos missään, niin armeijassahan tunnetaan nämä miehet, jotka nyt ovat joutuneet terrorin uhreiksi. On senvuoksi lähellä se päätelmä, että näiden, puna-armeijan keskuudessa suurta arvoa nauttineiden miesten telotus Stalin'in mahtikäskyllä, jonka alle Voroshilovinkin on täytynyt alistua, on omansa lisäämään turvattomuuden tunnetta puna-armeijan upseeristossa yleensä. Puolustuslaitoksessakin on näin, kaikesta päättäen, jouduttu samaan kauhuntilanteeseen, minkä nykyinen terrori

jo on aiheuttanut kaikilla muilla hallinnon aloilla.

Mikä ajaa Stalin'ia nykyiseen terroriin, on kysymys, jolle on vaikeata löytää täsmällistä vastausta. Olen aikaisemmin eräässä raportissani esittänyt sen ajatuksen, että aiheena olisi pelko, vastavallankumouksen pelko, ja sehän tietenkin on eräs selitys. Jos tälle pelolle on ollut perusteita, toisin sanoen, jos varsinkin sotilastaholla on ollut jonkinlaisia vallankaappaussuunnitelmia häntä vastaan, on vain todettava, että hänen on onnistunut iskeä ensimäiseksi ja sen kautta välttää vaara. Monet kollegani ovat kuitenkin sitä mieltä, että tällaisiakaan suunnitelmia ei telotettujen taholla tietoisesti ole haudottu. Olkoonpa tämän asian laita miten tahansa -- omasta puolestani kallistuisin pikemmin siihen otaksumaan, että joitakin salahankkeita tässä suhteessa on ollut olemassa -- on joka tapauksessa todettava, että Stalin taas, ainakin toistaiseksi, on säilyttänyt sen yliotteen koko neuvostoyhteiskunnan elämään, mikä hänellä jo vuosikausia on ollut.

x x
x

Diplomaattikunnassa täällä keskustellaan nykyään paljon siitä, onko äsken tapahtunutta pidettävä merkkinä neuvostovallan konsolidoitumisesta vai heikentymisestä. Ne, jotka katsovat, että sitä lähinnä on pidettävä ilmiönä kasvavasta sekasorrosta, lähtevät yleensä siitä, että

Stalin nykyisellä terrorillaan ajaa puhtaasti henkilökohtaisia etujaan, toisin sanoen, että hän on "kaukaa viisas" ja tahtoo senvuoksi ennakolta tuhota, kykyyn ja ansioihin katsomatta, kaikki ne, joista hänelle mahdollisesti voisi koitua vaaraa, olkoonpa, ettei mitään välittömiä salahankkeita häntä vastaan olisi paljastunutkaan. Toiset taas näyttävät ottavan käynnissä olevan puhdistuksen jossakin määrin toiselta kannalta. Nämä edustavat niitä, jotka pitävät mahdollisena, että joitakin salahankkeita on ollut tekeillä neuvostojärjestelmää tai ainakin Stalin'ia vastaan. Näiden viimeksimainittujen joukkoon kuulun -- kuten edellisestä jo on voitu havaita -- myöskin minä, mutta siitä huolimatta olen sitä mieltä, että tapahtunut puhdistus on ainakin hetkellisesti heikontanut Neuvostoliittoa niin hyvin taloudellisesti, kuin sotilaallisesti. Muuta johtopäätöstä on vaikea tehdä sen tosiasian edessä, että suuri osa Neuvostoliiton johtavimpia ja kykenevimpiä voimia niin hyvin talous- kuin sotilashallinnon alalla on nykyisen terrorin aikana syrjäytetty paikoiltaan tai "likvidoitu". Sijalle tulevilla uusilla, oikeauskoisuudessaan ehkä luotettavammilla miehillä ei, melkoisella varmuudella päätellen, ole entisten ammattituntemusta.

A. S. Yli-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Yrjö-Koskinen

17/6 1937.

8090—10—35 6861

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 37

Moskova ssa 17 p:nä kesä kuuta 19 37

Asia: Ulkoministeri Munters'in vierailu.

ULKOASIAINMINIST
№ 33/260 Sal. 37
19/6-37
KYHMÄ 5 OSASTO C 18

Latvian ulkoministeri Munters saapui rouvineen kuluvan kuun 15 päivänä kolmipäiväiselle vierailulle. Hänellä on mukanaan kaksi osastopäällikköä ulkoasiainministeriöstä, nimittäin itäisen poliittisen osaston päällikkö Freimanis ja oikeudellisen osaston päällikkö Kampe.

Vierailulla, joka täällä tapahtuu tavanmukaisissa ulkonaisissa muodoissa, ei liene mitään erikoisempia poliittisia tarkoitusperiä. Näin on minulle ilmoittanut jo ennen vierailua Latvian täkäläinen ministeri Kociņš ja samaa vakuutti myös ministeri Munters itse. Mitään poliittisia tai muita asiakirjoja ei tulla allekirjoittamaan. Vierailua on siten yksinomaan pidettävä maiden välillä vallitsevien hyvien suhteiden ilmauksena, johon on sitä enemmän aihetta, kun Latvia, Rumaniaa lukuunottamatta, on ainoa Neuvostoliiton läntisistä naapureista, jonka ulkoministeri ei vielä ole käynyt virallisella vierailulla Moskovassa. Vierailun

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

yhteydessä vaihdetuissa virallisissa puheissa, yhtävähän kuin lehtien tervehdyskirjoituksissakaan, ei, tämän lisäksi, esiinny mitään, johon olisi syytä kiinnittää erikoisempaa huomiota, jollei ehkä ansaitse mainitsemista se kohta Litvinov'in puheessa, jossa hän lausuu "Latvian Tasavallan maantieteellisen aseman olevan sellaisen, että Neuvostoliitto ei voi olla omistamatta erikoista[x] mielenkiintoa sen koskemattomuuden ja itsenäisyyden täydelliseen säilyttämiseen Kansainliiton paktin mukaisesti".

Litvinov'in vieraan kunniaksi toissailtana järjestämien päivällisten jälkeen pidetyillä iltakutsuilla voitiin selvästi nähdä jälkiä täällä viimeaikoina toimeenpannusta puhdistuksesta. Suuri osa tällaisissa tilaisuuksissa tavallisesti nähdyistä neuvostolaisista arvohenkilöistä oli nyt poissa. Sotilastaholta olivat saapuvilla ainoastaan Voroshilov'in apulainen, neuvostomarsalkka Jegorov -- Voroshilov itse ei, -- ilmavoimien päällikkö Alksnis, yleisesikunnan päällikkö Šaposnikov ja eräs nuorempi upseeri. Toiselta puolen sai täällä jonkun aikaa kiertänyt huhu rouva Litvinovan pidätyksestä juhlassa oikeutensa. Hän oli nimittäin juhlan emäntänä läsnä.

Eilen pidetyillä Latvian hallituksen vastakutsutuilla nähtiin jonkun verran enemmän hallituksen jäseniä ja muita arvohenkilöitä. Tässä tilaisuudessa saatiin myös kuul-

---

x) Alleviivaus minun.

la, että Molotov'in samana päivänä pitämiin aamiaiskutsuihin oli osallistunut myös Stalin, tieto, minkä tämän päivän lehdet vahvistavat. Väitetään, että ministeri Munters olisi esiintuonut toivomuksen saada tutustua Stalin'iin. Viimeksimainitun halua tämän vierailun yhteydessä esiintyä julkisuudessa lienee kuitenkin ensi sijassa katseltava viimeaikaisten tapausten ulkomailla herättämän vastakaiun taustaa vastaan.

A. S. Ojo-Ahokainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Yrjö-Koskinen

19/6 1937

Moskovassa 21 päivänä kesäkuuta
1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1018

...OASIAINMINISTERIÖ
36 /261 Sal. 1937.
25/6-37 | No | LSL
5 | C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovanlähetystön raporttia n:o 38,

N:o 38. Stalin'in diktatuuri ja ulkomaat.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Chiö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38

Moskova ssa 19p:nä kesä kuuta 1937

Asia: Stalin'in diktatuuri ja ulkomaat.

SALAINEN
36 261 Sal. 37
25/6-37
5 C 18

Nykyisestä sisäisestä kriisistä Neuvostoliitossa näyttää Stalin vielä kerran selviytyneen voittajana. Niin järkyttävät kuin viimeaikaiset tapahtumat täällä ovat olleetkin ja niin paljon kauhua kuin ne ovat herättäneetkin ei ainoastaan ulkomailla, vaan myöskin Neuvostoliitossa, on tulosta sittenkin ulkomaiden kannalta mielestäni pidettävä onnellisena, siinä mielessä, että, jos Stalin saa olla vallassa, ei ulkomailla ja tällöin lähinnä Neuvostoliiton naapureilla käsitykseni mukaan ole toistaiseksi pelättävissä mitään sodan vaaraa Neuvostoliiton taholta.x) Olen aikaisemmin esiintuonut eräitä syitä tämän käsitykseni tueksi. Tärkein näistä lienee Stalin'illa ilmeisesti oleva tie-

x) Neuvostoliiton toisen ulkopoliittisen linjan, Komintern'in linjan toiminnan jätän tässä yhteydessä käsittelemättä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toisuus neuvostorakennuksen keskeneräisyydestä ja pyrkimys sen häiritsemättömään loppuunsaattamiseen. Viimeaikaiset tapahtumat näyttävät kuitenkin aikaisempiin syihin tuovan yhden lisää, nimittäin sen, että Stalin ei, kaikesta päättäen, katso voivansa luottaa edes puna-armeijaan. Sodan aikanahan armeija, tai täsmällisemmin sanoen puolustuslaitos semmoisenaan, tulee maassa tärkeimmäksi valtatekijäksi. Jos se Stalin'in mielestä ei sisäpoliittisesti ole luotettava, on hänellä tietenkin syytä välttää antamasta sille sodanaikaisia valtuuksia, toisin sanoen, välttää sotaa.

Mainitut syyt Stalin'in "rauhanrakkaudelle" tuskin kuitenkaan ovat tyhjentäviä. Kysymyshän on erittäin komplisoitu ja johtopäätösten teko suurelta osalta arvailujen varassa. On esimerkiksi mahdollista, että hän, kommunismin levittamiseksi mailmaan, laskee pääsevänsä pitemmälle toisella ulkopoliittisella linjallaan. Espanjan tapahtumat näyttävät viittaavan siihen. Mutta olkoonpa syy mikä tahansa, tosiasiaksi jää täällä olevien ulkovaltain yksimielisen käsityksen mukaan, että Stalin ei ainakaan toistaiseksi halua sotaa. Jos se taas Neuvostoliitolle ulkoapäin pakoitettaisiin, uskon nyttemmin omasta puolestani, että epäilykset armeijan luotettavaisuuteen nähden ovat liioiteltuja. Kuta pitemmälle nimittäin aika kuluu, sitä suuremman osan armeijan miehistöstä ja upseeristostakin muodostaa sukupolvi, joka lapsesta saakka on kasvatettu vihaan kaikkea porvaril-

lista vastaan, joka ei ulkomaista tiedä mitään muuta, kuin mitä koulut, lehdet ja poliittiset kasvattajat mustamaalauksissaan ovat sille selittäneet. Toisin sanoen, se todennäköisesti näkee ulkomailmassa kaiken inhimillisen negationin, kaikkien yhteiskunnallisten siveyskäsitteiden vastakohdan, kansan suurten joukkojen häikäilemättömän riiston, nälän ja puutteen, sillä näin on tälle sukupolvelle johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti opetettu. Pitäisin senvuoksi vain luonnollisena, että se -- oman, mailman paraitenvoivaksi maaksi selitetyn isänmaansa puolustuksesta puhumattakaan -- taistelisi todellisella kommunistisella innostuksella sorrettujen työläisveljiensä vapauttamiseksi kapitalismin ikeestä.

Olen joutunut hieman etäälle lähtökohdastani, jona oli Stalin'in diktatuurin jatkuvaisuuden edullisuus lähinnä Neuvostoliiton naapurimaille. Olen nimittäin siinä uskossa, että jos Neuvostoliitossa pääsisi valtaan mikä muu järjestelmä tahansa: sotilasdiktatuuri, perustuslaillinen monarkia tai porvarillinen yksinvaltius vanhaan malliin, tulisi paine naapurimaita vastaan kasvamaan. Senvuoksi, kuten sanottu, on mielestäni Neuvostoliiton kaikilla naapureilla syytä olla tyytyväisiä siihen, että neuvostovalta täällä jatkuu, sillä niitä imperialistisia tavotteita vastaan toisella linjalla, joiden kohteena kaikki mailman maat sen taholta ovat, olemme ainakin me toivottavasti tarpeeksi varustautuneita.

A. S. Ojo-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 11

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 39

Ministeri Yrjö-Koskinen

22/6 1937

5000—19—35 4201

Moskovassa 26 päivänä kesäkuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1046

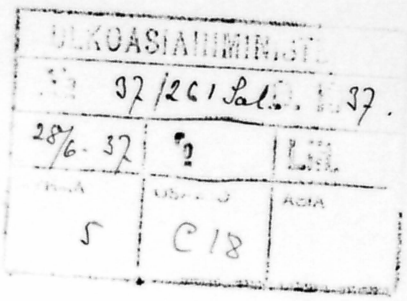

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 39 ja 40;

N:o 39. Edelleen Turkin ja Neuvostoliiton välisistä suhteista.

" 40. Neuvostoliitto ja Kaukainen Itä.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

Huom!
I jäljennös
Riikaan,
Tallinnaan,
Varsovaan
RR.

UE 10: A 3/2.

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 39

Moskova ssa 22 p:nä kesä kuuta 1937

Asia: Edelleen Turkin ja Neuvostoliiton välisistä suhteista.

KOASIAINMINIST
37 /261 Sal. 37.
28/6-37
5 C 18

Turkki on viime aikoina tavalla, jota on mahdoton väärinymmärtää, koettanut hälventää niitä epäluuloja, joita Neuvostoliitossa oli päässyt syntymään sen ulkopoliittisia pyrkimyksiä kohtaan. Jo Neuvostoliiton uuden suurlähettiläänä, Karskin, vastaanotto Ankarassa oli niin hyvin hallituksen, kuin lehdistön taholta tavallista sydämellisempi. Molemmilta tahoilta vakuutettiin muuttumatonta kiinnipitämistä vanhasta liittosuhteesta. Äskettäin on taas Turkin pääministeri, Ismet Inöni, Suuressa kansalliskokouksessa antanut ulkopoliittisen julkilausuman, jossa hän vielä kategorisemmin torjuu väitteet siitä, että Turkin politiikassa Neuvostoliiton suhteen olisi tapahtunut jotain muutosta. Hän lausuu -- "Izvestijan" mukaan -- m.m.: "Suhteilla Neuvostoliittoon on ystävällinen, vilpitön luonne. Tämä ystävyys on viime aikoina jopa tullut suuremman sydämellisyyden läpitunkemaksi. Ne, jotka ovat ajatelleet ja otaksuneet, että

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

molempien maiden välisille suhteille viime aikoina olisi päinvastoin ollut luonteenomaista kylmyys, oudoksuvat ehkä tällaista, niin täsmällistä ja selvää julkilausumaa. --- Turkkilais-neuvostolainen ystävyys tulee säilymään muuttumattomana aineksena molempien maiden politiikassa. Minä luulen, että tämä selitykseni on omansa kokonaan hälventämään kaikki epäluulot, joita on voinut ja voi mielissä syntyä hyviin suhteisiin ja vilpittömään ystävyyteen nähden molempien maiden välillä."

Joskin tätä julkilausumaa osittain on katsottava valmistuksena ulkoministeri Rusty Aras'in nyttemmin päätetylle, tulevan kuun puolivälissä tapahtuvalle Moskovanvierailulle, osoittaa se samalla, että Turkki ei tahdo heikentää liittosuhdettaan Neuvostoliittoon, puhumattakaan sen särkemisestä. Turkillehan tämä liittosuhde on syntymästään lähtien ollut erittäin huomattava ulkopoliittinen tuki ja on epäilemättä sitä edelleenkin, joskin sen merkitys sille viime aikoina näyttää vähentyneen. Joka tapauksessa on hyvin ymmärrettävää, että se edelleenkin tahtoo pitää siitä kiinni.

Kuten aikaisemmin olen tiedoittanut, (kts. rap. 22 ja 27 v. 1937) on Neuvostoliitto Montreux'n salmikonferenssista lähtien erinäisin ja mielestäni yhä kasvavin epäluuloin seurannut Turkin ulkopolitiikan ilmauksia. Siinä myös tietenkin pääasiallinen syy uusiin vakuutuksiin. Mutta niillä

ei nähdäkseni voida muuttaa sitä tosiasiaa, että Turkin viimeaikainen politiikka varsinkin Balkan'illa ei ole ollut Neuvostoliitolle mieleen ja että viimeksi sen aiheuttama sorrääni maiden välisissä suhteissa edelleen säilyy. Nähtävästi Rusty Aras'in vierailua ajatellen suhtautuu "Izvestija" kuitenkin nyt erittäin myötämielisesti Ismet Inönin edelläselostettuun lausuntoon, tekemättä tämän yhteydessä mitään huomautuksia Turkin viimeaikaisesta ulkopolitiikasta, kuten usein ottein aikaisemmin. Mainitsemista ansaitsee kuitenkin seuraava "Izvestijan" loppulausunto: "On syytä toivoa, että se julkilausuma, minkä Turkin pääministeri, Ismet Inöni, on antanut Suuressa kansalliskokouksessa osoittautuu ehkäiseväksi varotukseksi niille agressiivisille voimille Europassa, jotka rakentavat suunnitelmiaan sille pohjalle, että Turkki voitaisiin vetää irti ystävyydestään Neuvostoliiton kanssa ja johtaa kaikenlaisiin vaarallisiin seikkailuihin.

A. F. Ehrnrooth

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Yrjö-Koskinen

25/6 1937

5000—10—35 4261

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40

Moskova ssa 25 p:nä kesä kuuta 1937

Asia: Neuvostoliitto ja Kaukainen Itä.

ULKOASIAINMIN
37/261 Sal: 37.
28/6-37
5 C18

Neuvostoliitossa seurataan tilanteen kehitystä Japanissa jotenkin yhtä tarkkaan, kuin samoja asioita Saksassa. Paitsi päivälehtien jokapäiväistä kiinnostusta Kaukaisesta Idästä tuleviin uutisiin, on siitä merkkinä myös se, että täällä julkaistaan erikoista, Kaukaiselle Idälle omistettua aikakauskirjaa: "Tihii Okean" Joskin siinä käsitellään Tyynen valtameren kysymyksiä yleensä, on tässä, neuvostolaiseen julkiseen sanaan nähden verrattain asiallisessa ja hyvintoimitetussa julkaisussa kuitenkin pääosa omistettu Japanin niin hyvin sisä-, kuin ulkopolitiikan selvittelylle Neuvostoliiton kannalta. On mielestäni syytä lyhyesti selostaa eräitä tämän julkaisun väitteitä Japanin imperialistisista tavotteista.

On tietenkin luonnollista, että mainittu julkaisukin katsoo Japanin laajentumispyrkimysten ensimäiseksi kohteeksi

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Pohjois-Kiinan s.o. nykyään jo Japanin määräysvallan alaisina olevien alueitten lisäksi Sisä-Mongolian viimeisen maakunnan Suijuan'in ja sen jälkeen Itä-Turkestan'in (Sinkiang). Hyvällä syyllä pitää julkaisussa ilmenevä neuvostolainen mielipide tätä etenemistä ei ainoastaan Japanin strategisen aseman vahvistumisena Neuvostoliiton suhteen, vaan myöskin suoranaisena uhkana sille Kaukaisessa Idässä.

Neuvostoliitto edellyttää kuitenkin, mainitsemastani julkaisusta päättäen, jota olen seurannut parin vuoden ajan, että Japanin ekspansionipyrkimys ei rajoitu tähän, vaan että sen lisäkohteina on ensinnäkin koko Kiinan alistaminen Japanin, ainakin taloudellisen, yliherruuden alaiseksi. Tuskin on syytä epäilläkään, etteikö Neuvostoliitto tässä suhteessa laskelmoisi oikein. Kun se ei itse toistaiseksi tahdo tai ei voi tapahtumain kulkuun puuttua, toivoo se, että läntiset suurvallat, lähinnä Englanti ja Yhdysvallat, joiden edut sitäpaitsi paljoa suuremmassa määrin, kuin Neuvostoliiton, ovat kysymyksessä, asettuisivat Kiinan nykyisessä heikkouden tilassa päättäväisesti vastustamaan näitä valtauspyrkimyksiä. Tämän vuoksi on Neuvostoliitolle ilmeisesti ollut suuri, sen kaikkia laskelmia vastaan käynt pettymys se, että Englanti nykyään, mikäli täällä uskotaan ja täältä käsin voi päätellä, neuvottelee Japanin kanssa yhteisestä Kiinan-politiikasta.

Jos tahdotaan luonnehtia Neuvostoliiton Kiinan politiikkaa, luulen, että ominaisinta sille on voimattomuus.

Se on koettanut vuosikausia saada Komintern'in linjalla tuloksia aikaan Kiinassa, mutta yhä heikkenevällä menestyksellä. Huomattuaan, ettei Kiinan bolshevisoimisesta puna-armeijain avulla tule mitään, onkin neuvostohallitus viime aikoina omaksunut siellä kokonaan toisen taktiikan. Nykyään antaa se ehdottoman ja jakamattoman kannatuksensa Nankingin hallitukselle sen pyrkiessä yhtenäistyttämään maata Japanin maahan tunkeutumisen vastustamiseksi ja muidenkin suurvaltojen otteen höllentämiseksi Kiinassa.

Edellämainitusta julkaisusta ensi sijassa, mutta myös päivälehdistä näkyvät, neuvostohallituksen epäilykset Japanin laajentumispyrkimysten tavotteista eivät kuitenkaan rajoitu edes Kiinaan. Pidetään tässä mielessä ensinnäkin selvänä, että Japani ei koskaan tule luopumaan niistä saarista Tyynellä valtamerellä, jotka se Versailles'in rauhassa sai mandaattialueikseen. Sehän on jo ne nyt tukikohdikseen linnoittanut. Tämän lisäksi ollaan täällä vakuutettuja siitä, että Japanin laajentumispyrkimys tulee lähivuosina yhä kasvavassa määrässä painamaan myös Australiaa, Hollannin Intiaa, jopa brittiläistä Taka-Intiaakin, puhumattakaan Siam'ista, jonka jo, maassa vallinneen sisäisen sekasorron myötävaikutuksella, katsotaan joutuneen kokonaan japanilaisen vaikutuksen alaiseksi.

On helppoa havaita, että kaikilla näillä kirjoitteluilla Japanin taholta Kiinassa ja Tyynellä valtamerellä uhkaavasta vaarasta on selvä osoite Englantiin ja osittain

myös Yhdysvaltoihin. Neuvostoliitto seuraakin tämän mukaisesti hyvin näkyvällä huolestumisella kaikkia ilmiöitä, jotka viittaavat mahdollisuuksiin mainittujen valtojen ja Japanin välisten erimielisyyksien sovinnollisesta järjestelystä.

A. S. Hjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Yrjö-Koskinen

28/6 1907

5000—10—35 4261

Moskovassa 1 päivänä heinäkuuta

1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1076

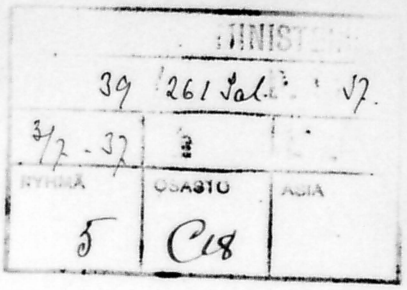

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 41, 42 ja 43:

n:o 41. Neuvostoliiton saavutuksista

" 42. Eräs välikohtaus Neuvostoliiton ja Japanin välillä.

" 43. Uusia pidätyksiä.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41

Moskova ssa 28p:nä kesä kuuta 1937

Asia: Neuvostoliiton saavutuksista.

39 / 261 Sal. 37.

7/7-37

RYHMÄ 5 | OSASTO C18 | ASIA

Neuvostoliitto elää nykyään lentosaavutustensa ja niiden juhlimisen merkeissä. Onnellisesti suoritettu Pohjoisnavan lento, siihen liittyneine napatutkimusaseman perustamisineen, ja äskettäinen, keskeymätön lento Moskovasta Pohjoisnavan yli Yhdysvaltoihin antaakin aiheen tällaiseen juhlimiseen. Kahdeksalle napalentoon osallistuneelle on nyttemmin annettu kunnianimitys: Neuvostoliiton sankari ja kaikki ovat sitäpaitsi saaneet Lenin'in kunniamerkin, Neuvostoliiton korkeimman.

Neuvostoliitto on uhrannut varsinkin viime vuosina suunnattomia varoja lentokokeiluihin Arcticum'issa, eikä ainoastaan lentokokeiluihin, vaan yleensä Pohjois-Jäämeren niin hyvin tieteelliseen, kuin taloudelliseen tutkimiseen. Se on näillä aloilla jo saavuttanutkin huomattavia, varsinkin tieteellisiä tuloksia. Sanon varsinkin tieteellisiä, koska laiva- ja lentolinjojen ulottamisella yhä kauvemmak-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

si itään Pohjoisen Jäämeren rannikkoa pitkin ei nähdäkseni ole, kannattamattomina, sanottavaa käytännöllistä merkitystä.

Toiselta puolen on kuitenkin huomattava, että Neuvostoliitto ei kiinnitä kannattavaisuuteen juuri mitään huomiota, jos on kysymyksessä jokin, ulkomaidenkin silmissä huomattava saavutus. Tähän näkökohtaan perustunee esim. pohjoisen vesitien avaaminen aina Lena-joen suulle. On myöskin ilmeistä, että lennot eri kohtiin Neuvostoliittoon rajoittuvalla Pohjoisella Jäämerellä, samoinkuin juuri tapahtunut lento Siperian ympäri vaativat suuria varoja, lentojen todennäköisesti tuomatta mukanaan mitään käytännöllisiä tuloksia.

Näiden seikkojen toteaminen johtaa mieleen ajatuksen, että mitallilla täytyy olla toinenkin puoli. Mistä saa Neuvostoliitto varat kaikkiin näihin kokeiluihinsa, joiden ala sitäpaitsi on ulotettava koko neuvostotaloutta koskevaksi? Vastausta ei olekaan vaikeata löytää: varat saadaan pääasiassa Neuvostoliiton 170-miljoonaisen väestön häikäilemättömästä riistosta. Mitä ensinnäkin maatalousväestöön tulee, pakkoluovutetaan siltä, ennakolta vahvistettujen normien mukaan, jotka on laadittu ennenkuin mitään tietoa on satotuloksesta, välittöminä veroina tai muuten polkuhintaan suuri osa vuoden sadosta, joka sitten myydään eurooppalaisiinkin olosuhteisiin verraten kohtuuttomilla hinnoilla takasin väestölle. Samoin laadultaan keskinkertainen tai huono teollisuus

tuotanto sijoitetaan väestölle erittäin korkeisiin hintoihin. Voitto tästä liiketoiminnasta peittääkin suurimman osan neuvostobudgetista. Lisäksi tulee, joskin tämän seikan merkitys edellisten rinnalla on vähempiarvoinen, että Neuvostoliitto vuosittain ottaa väestöltä pakkolainoja. Ne ovat tietenkin muodollisesti vapaaehtoisia, jopa usein, kuten paraillaan järjesteillä oleva puolustuslaina, eräitten väestöpiirien muka vaatimia -- komedia tässä suhteessa ylittää miltei naivisuudenkin rajat,-- mutta todellisuudessa tapahtunee lainojen merkintä seuraavalla, monasti kuulemieni kertomusten mukaisella tavalla: Jonkun tehtaan tai kolhoosin työväestö kutsutaan koolle. Poliittinen komissaari selostaa, mistä on kysymys ja tiedustelee, onko kellään vastaan, että luovuttaa määräprosentin palkastaan lainan merkitsemiseen. Jos joku tällöin uskaltaa huomauttaa jotakin, esim., kuten eräässä äsken kuulemassani kertomuksessa väitettiin, että hänen vaimonsa on sairaana, että hänellä on seitsemän lasta ja että hänen muutenkin on vaikeata tulla palkallaan toimeen, merkitään hänen nimensä pöytäkirjaan ja seuraavana päivänä ei häntä enää nähdä työpaikalla: hän on vaimoineen, lapsineen saanut lähteä maantielle.

Edellämainituista tosiasioista lankeaa tumma varjo Neuvostoliiton usein suurenmoistenkin saavutusten ylle.

A. S. Yli-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 72.

Ministeri Yrjö-Koskinen

1/7 1937.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42

Moskova ssa 1 p:nä heinä kuuta 1937

Asia: Eräs välikohtaus Neuvostoliiton ja Japanin välillä.

SAAPUNUT
39/261 Sal. 37.
7/2.37
OSASTO 5 C18

On ehkä syytä merkitä muistiin seuraava, paraillaan vireillä oleva välikohtaus Japanin ja Neuvostoliiton välillä:

Kuten tunnettua, kulkee Neuvostoliiton ja Mandshukuon välinen raja pitkän matkaa Amur-jokea pitkin. Mainitussa joessa sijaitsee Blagovestshenskin kaupungista n. 120 km. alaspäin joukko saaria. Näille saarille on Neuvostoliiton Kaukaisen Idän armeija alkanut viime aikoina lähettää vartiopatrulleja ja niiden rannikkovesille kanuunavenheitä. Tämän johdosta on japanilainen Kwantung'in armeija, katsoen saarten sijaitsevan Mandshurian puolella rajalinjaa, myös lähettänyt niille asestettuja joukkoja.

Näin syntyneen vaarallisen tilanteen huomioonottaen on Japanin hallitus antanut täkäläisen suurlähettiläänsä, Sigemitsun tehdä huomautuksen -- ei protestia -- asiasta neuvostohallitukselle, perustellen käsitystään saarien kuulumi-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sesta Mandshukuolle sillä, että ne sijaitsevat valtaväylän eteläpuolella. Litvinov on tähän vastannut, että kun raja Venäjän ja Kiinan välillä vahvistettiin sopimuksilla vv:lta 1858 ja 1860, sanottiin niissä rajasta Amur'illa ainoastaan, että joen vasemmalla puolella sijaitsevat alueet kuuluvat Venäjälle, sen oikealla taas Kiinalle. Saarista ei sopimuksissa mainita mitään. Sensijaan laadittiin rajasta kartta, joka allekirjoitettiin puolin ja toisin v. 1861. Kappale alkuperäistä karttaa on Neuvostoliiton ja toinen arvatenkin edelleen Kiinan hallituksen hallussa. Tällä kartalla osoittaa punainen viiva rajan suuntaa ja jättää se puheenaolevat saaret Venäjän puolelle. Siinäkin tapauksessa että valtaväylä mainituista sopimuksista lähtien olisi siirtynyt pohjoispuolelle saaria, ei tämä seikka ole neuvostohallituksen mielestä omansa automaattisesti siirtämään saarten omistusoikeutta Mandshukuolle.

Suurlähettiläs Sigemitsu ei ole hyväksynyt tätä selitystä. Tähän nähden on Litvinov, huomauttaen, että neuvostohallitus jo kauvan sitten on esittänyt Japanin hallitukselle yhteisten rajakomissionien asettamista, joiden tehtävänä olisi myös rajan suunnan tarkistaminen, ja tehostaen Neuvostoliiton yleistä rauhanrakkautta ehdottanut, että molemmat puolet vetäisivät asestetut joukkonsa pois puheenaolevilta saarilta, samoinkuin kanuunavenheensä niiden lähistöltä, jotta riitakysymyksestä voitaisiin diplomaattista tietä keskustella rauhallisemmassa ilmapiirissä.

Suurlähettiläs Sigemitsu on luvannut saattaa tämän ehdotuksen hallituksensa tietoon.

A. S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystö raportti n:o 43

Ministeri Yrjö-Koskinen

1/7 1937

5000—10—35 4261

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43

Moskova ssa 1 p:näheinä kuuta 19 37

Asia: Uusia pidätyksiä.

39 / 261 Sal. 57

2/7 - 37

5 | C 18

Viime aikoina on Neuvostoliitossa taas tapahtunut eräitä mainitsemisen arvoisia pidätyksiä. Huomattavimmat näistä ovat seuraavat:

Jo joku aika sitten vangittiin täällä, kuten lehdet jo ulkomaillakin ovat kertoneet, Neuvostoliiton Täytäntöönpanevan keskuskomitean jäsen, monissa vastuunalaisissa tehtävissä neuvostovallan aikana ansioitunut bolshevikki J.S. Unschlicht. Hänen nimensä onkin viimeksi mainitusta syystä vuosien kuluessa tullut monissa yhteyksissä esille, mutta hänen suurin ansionsa lienee se, että häntä on pidettävä Neuvostoliiton n.s. vapaaehtoisten puolustusjärjestöjen, joista tärkeimmäksi on muodostunut Osoviahim, varsinaisena luojana. Hän on syntyperältään puolalainen.

Edelleen on vangittu Neuvostoliiton virallisen tiedonantotoimiston, Tass'in, päällikkö, Doletski. Väitetään hänen ennen pidättämistä yrittäneen itsemurhaa ja hoidetaan häntä ~~[illegible]~~ sen seurauksista nykyään sairaalassa. Hän on Puolan juutalaisia.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Radek'in pidättämisen jälkeen "Izvestijan" ulkopoliittisen osaston johtajaksi tullut Kovalski on myöskin vangittu. Hänkin on, kuten nimestä jo voi päätellä, puolalaista alkuperää. Hänen ohellaan väitetään 11 muuta "Izvestijan" toimitus- ja henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä tulleen pidätetyiksi, näiden joukossa tunnettu sanomalehtimies ja Lenin'in vanha ystävä Lapinski, jonka oikea nimi kuitenkin lienee Mihailski. Mainittakoon tässä yhteydessä, että edellämainitun Kovalskin aikomuksena oli osallistua Suomen hallituksen kutsusta tänä kesänä suunniteltuun neuvostolehtimiesten vastavierailuun Suomessa.

Mainitsen vielä, että Usbekistan'in neuvostotasavallan komissaarien neuvoston puheenjohtaja Faizulla Khodjajev on vangittu. Hänen veljensä, sisämaankaupan komissaari teki tästä tiedon saatuaan itsemurhan.

En pidä tällä kertaa mitään kommentaareja tarpeellisina.

A. F. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 44

Ministeri Yrjö-Koskinen

3/7 1937.

5000—10—35 4261

Moskovassa, 8 päivänä heinäkuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1124

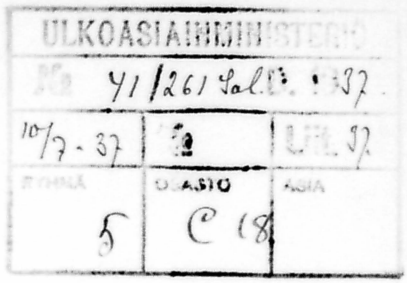

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 44 ja 45:

N:o 44. Välikohtaus Amur-joella

" 45. Neuvostoliitto ja puuttumattomuuskomitea.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. V. Ojo-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44

Moskova ssa 3 p:nä heinä kuuta 19 37

Asia: Välikohtaus Amur-joella.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 41/261 Sal. 1937.
10/7-37
RYHMÄ 5
OSASTO C 18
ASIA

Se välikohtaus Neuvostoliiton ja Japanin välillä Amur-joella, josta raportissani n:o 42 äskettäin tein selkoa, on nyttemmin kaikesta päättäen selvitetty, tosin vasta sen jälkeen kun raportissani mainittujen saarien vaiheilla oli sattunut vakavanlaatuinen yhteenotto neuvostolaisten ja japanilaisten kanuunaveneiden välillä. Tapahtumain kulku on seuraava:

Kuluneen kesäkuun 30 päivänä saapui, japanilaisten väitteiden mukaan, neuvostolainen kanuunavene kysymyksessäolevien saarien eteläpuolelle. Sitä vastaan avattiin tällöin aluksi kivääritulі, mutta lopulta yhtyi taisteluun puolin ja toisin myös tykistö. Tuloksena taistelusta oli, neuvostolehtien tietojen mukaan, että neuvostolaisilla kanuunaveneillä kaatui kaksi miestä ja kolme haavoittui, mutta niiden onnistui kuitenkin vallata japanilainen kanuunavene ja viedä se Neuvostoliiton puoleiselle rannalle.

Tiedot tapahtumasta ovat toistaiseksi verrattain niuk

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

koja, mutta yksityiskohdillahan ei olekaan tässä yhteydessä sanottavaa merkitystä. Säännönmukainen tykkitaistelu rajavartiostojen välillä on jo semmoisenaan sangen vakava tapahtuma. Molemmin puolin esitettiinkin jo samana päivänä jyrkkä protesti tapahtuneen johdosta. Seuraavana päivänä eli siis heinäkuun 1:nä oli Litvinov'illa ja Japanin täkäläisellä suurlähettiläällä Sigemitsulla pitkä keskustelu, jossa, sittenkun eräitä väitteitä ja vastaväitteitä välikohtauksen syistä oli esitetty, Litvinov uudisti aikaisemman ehdotuksensa, että aseelliset joukot ja kanuunaveneet molemmin puolin vedettäisiin takaisin puheenaolevilta saarilta ja niiden lähistöltä. Suurlähettiläs Sigemitsun huomautettua tähän, että Neuvostoliiton, joka ensimäisenä oli rikkonut aikaisemmin vallinneen olotilan, tulisi ensin myös viedä joukkonsa ja laivansa pois, Litvinov tiedusteli, mitä takeita Neuvostoliitolla on siitä, että näin menetellen aikaisempi olotila palautuisi, jollei sillä ennakolta ole tietoa siitä, että myös Japani poistaa kanuunaveneensä näiltä vesiltä. Sigemitsu lupasi seuraavana päivänä palata asiaan.

Kuluvan kuun 2 päivänä onkin suurlähettiläs Sigemitsu tehnyt ilmoituksen Litvinov'ille, että japanilaiset kanuunaveneet ovat nyttemmin poistuneet puheenaolevilta vesiltä. Samana päivänä on Puolustuskomissariaatti antanut määräyksen neuvostolaisten asestettujen voimien poistamisesta saarilta ja kanuunaveneiden niiden lähistöltä. Välikohtaus voitaneen näin ollen katsoa päättyneeksi ja jäänee kysymys riidanalaisten saarten omistusoikeudesta diplomaattista tietä ratkaistavaksi.

A. S. Ojo-Kiskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Yrjö-Koskinen

6/7 1937.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 45

Moskova ssa 6 p:nä heinä kuuta 1937

Asia: Neuvostoliitto ja puuttumattomuuskomitea.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 41/261 Sal D. 1937
10/7-37
Liit.
SYNNÄ OSASTO ASIA
5 C 18

Kuten aikaisemminkin olen huomauttanut, on Neuvostoliitto alusta lähtien pitänyt Lontoon puuttumattomuuskomitean toimintaa farssina. Se on osallistunut siihen, koska se ei juuri ole voinut olla sitä tekemättäkään ja koska osallistuminen on tarjonnut sille eräitä tilaisuuksia propagandan tekoon, mutta käytännössä on se ollut, Saksan ja Italian tavoin, puuttumattomuussitoumuksestaan välittämättä. Neuvostoliiton taholla ei tosin koskaan ole myönnetty, että Valencian hallitukselle olisi annettu muuta kuin "humanitääristä" apua -- siitäkään ei pitkään aikaan enää ole julkisuudessa puhuttu -- mutta moninaisia todisteita on olemassa siitä, että avustus on ollut myös puhtaasti sotilaallista.

Neuvostoliitossa katsotaan puuttumattomuuskomitean toiminnan nyt joutuneen ratkaisevaan kriisiin. Saksan ja Italian eroamisen Espanjan rannikoiden valvonnasta ja kieltäytymisen hyväksymästä englantilais-ranskalaisen valvonnan u-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lottamista myös niiden aikaisemmille rannikko-osuuksille katsotaan, yhtyneinä vaatimukseen taistelevien hallitusten tunnustamisesta kansainvälisoikeudellisessa mielessä sotaa käyviksi puoliksi, merkitsevän, jos nämä vaatimukset hyväksyttäisiin, puuttumattomuuspolitiikan lopullista luhistumista.

Toiselta puolen, joskaan näin ei uskota käyvän Englannin ja Ranskan pitäessä "muodollisesti" kiinni puuttumattomuuspolitiikasta, ei tällaisen mahdollisuuden toteutumisen katsota täällä, kaikesta päättäen, sanottavasti muuttavan nykyään jo vallitsevaa tilannetta. "Izvestija" kirjoittaa m.m. "Voidaan liioittelemalla sanoa, että puuttumattomuuspolitiikasta ei juuri mitään ole jäänyt jäljelle. Saksan ja Italian erkaneminen merivalvonnasta ei loppujen lopuksi merkinnyt muuta, kuin lisävalaistuksen luomista tilanteeseen, joka jo vallitsi ennen tätä hyökkääjäin provokatoorista tekoa. Saksan ja Italian edustajain häpeämätön taktiikka Lontoon komiteassa on vain uusi näyte siitä muutenkin ilmeisestä tosiasiasta, että Saksa ja Italia tekevät kaiken, mikä niistä riippuu, käyttääkseen mahdollisimman suuressa määrin hyväkseen shantaassipolitiikkaa väliintulonsa kehittämiseksi Espanjassa.

Näissä olosuhteissa ei puheita siitä, että puuttumattomuuspolitiikan lähestyvä luhistuminen toisi mukanaan kuulumattoman katastroofin, ole otettava vakavasti. Interventithän ovat tarpeeksi varustaneet Francoa jo ennenkin puuttu-

mattomuussopimuksen muodollista likvidoimista --- ".

Tämäkin lausunto, joka on aikaisemmissa raporteissani mainitsemani nimimerkki "Vig'in" laatima, osoittaa, ettei Neuvostoliitto anna suurta merkitystä sille, jatkuuko puuttumattomuuskomitean toiminta vai ei. Pääasiana se ilmeisesti pitää, että läntiset suurvallat, Ranska ja Englanti, käytännössä asettuisivat vastustamaan Saksan ja Italian pyyteitä Espanjassa. "Izvestija" lausuu edellä koskettelemassani artikkelissa edelleen: "Viimeaikaisten tapahtumien oleellinen merkitys ei ole siinä, että Lontoon komitean toimintaa uhkaa likvidointi. Pääasiallisin merkitys on sillä seikalla, että niille valloille, jotka lähinnä ovat tapahtumista Espanjassa kiinnostuneita, muodostuu ehdottomaksi välttämättömyydeksi ehkäistä Saksan ja Italian agressiivisten suunnitelmain toteuttaminen. Näinä valtioina on ensi sijassa pidettävä Ranskaa ja Englantia". Kirjoittaja lisää, että jokunenkin päättävä ote viimeksimainittujen valtojen taholta olisi riittävä Saksan ja Italian toiminnan ehkäisemiseksi Espanjassa.

On luonnollista, että Neuvostoliitto niin hyvin virallisesti, kuin lehdissä puolivirallisesti asettuu sille kannalle, ettei sillä itsellään ole mitään tekemistä Espanjan tapahtumain kanssa. Todellisuudessa on Neuvostoliitto kuitenkin, ymmärrettävistä syistä, erittäin suuressa määrin kiinnostunut siitä, kumpi puoli Espanjassa voittaa ja toimii myös käytännössä jatkuvasti Valencian hallituksen hyväksi.

Mutta yli tämänkin kiinnostuksen käy sen pelko sekaantumisesta mahdolliseksi katsomaansa sotaan Europassa. Käsitykseni on kuitenkin se, että Espanjan kysymyksen vuoksi ei puna-armeijaa eikä edes punasta laivastoa koskaan tulla mobilisoimaan. Riippumatta siitä, johtaako tapahtumain kehitys fascistisen Espanjan muodostumiseen vai neuvostolaisen, jättää Neuvostoliitto kaiken todennäköisyyden mukaan kehityksen tarkemman seuraamisen lähinnä kiinnostuneille valloille, Ranskalle ja Englannille.

A. T. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 46.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

11/9 1937.

5000—10—35 4961

Moskovassa 15 päivänä heinäkuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1174

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 42/262 Pai. D. 19 37
17/7.37 № Liit.
5 Cu

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliittyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 46:

Ministeri Sandler'in vierailu.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. F. Chiö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46

Moskova ssa 11 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: Ministeri Sandler'in vierailu.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 42 262 Pol. 1937
17/7. 37
OSASTO ASIA
5 C 18

Ulkoministeri Sandleri'in vierailu Moskovassa on nyt päättynyt. Se on ulkonaisesti tapahtunut tavanomaisissa muodoissa, neuvostolehdet ovat tervehtineet ystävällisesti, mutta kuitenkin saattoi panna merkille, että osanotto juhlallisuuksiin vierailun kestäessä supistui neuvostolaiselta taholta silmiinpistävän vähäiseksi. Kummassakaan iltakutsussa ei ollut saapuvilla, kuin pari, kolme hallituksen jäsentä, ulkoasiainkomissaareja lukuunottamatta -- m.m. Molotov oli kummastakin poissa -- eikä ainoatakaan neuvostomarsalkkaa. Ohjelmaan kuuluviin Molotov'in aamiaisiin ei Stalin osallistunut, kuten hän teki Munters'in täällä vieraillessa, tosin viimeksimainitun esiintuomasta toivomuksesta, eikä Sandler muutenkaan saanut tavata Stalin'ia. -- Vierailun yhteydessä pidetyt viralliset puheet, samoinkuin julkaistu kommunikea lähetetään Ministeriölle erikseen in extenso, minkä vuoksi en niihin sen lähemmin kajoa.

Vierailun aikana oli minulla kaksikin kertaa tilai-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

suus pitempään keskustella ministeri Sandler'in kanssa. Hän kertoi tällöin seuraavaa: Keskusteluissa, joita hänellä oli ollut Litvinov'in kanssa, oli viimeksimainittu kiinnittänyt päähuomion kysymykseen Ruotsin ja sen ohella muiden skandinavisten maiden suhtautumisesta Kansainliiton peruskirjan 16 artiklan sovelluttamiseen. Hän oli tällöin painostanut varsinkin sitä seikkaa, että Kansainliiton neuvoston suositusten myös sotilallisten pakkokeinojen käyttämiseen pitäisi olla kaikkia jäsenvaltioita velvoittavia. Sandler puolestaan oli pitänyt kiinni vanhastaan tunnetusta skandinaavisesta kannasta, että jokaisella jäsenvaltiolla on valta itse ratkaista, noudattaako se ja missä laajuudessa tällaisia suosituksia. Tässä yhteydessä oli myös ollut kysymys vieraan vallan sotavoimien läpikulkuoikeudesta Paktin vastaisen sodan aikana. Litvinov oli tällöin esiintuonut sen käsityksen, että Paktin 16 art. olisi siten selvennettävä ja tehostettava, että tällainen läpikulkuoikeus tulisi jäsenvaltioiden suostumuksesta riippumattomaksi. Sandler puolestaan oli ollut toista mieltä, huomauttaen, ettei ainakaan mikään pieni valta siihen voisi suostua. Hän kertoi asettaneensa Litvinov'ille kysymyksen: mahtaisiko Neuvostoliittokaan, jollei se vakinaisesti istuisi Kansainliiton neuvostossa ja näin ollen voisi estää sille epämieluisten suositusten syntymisen, sallia, että jokin ulkopuolinen instanssi määräisi, sen omatta suostumuksetta, mitä vieraita sotavoimia sen alueelle tulee. Lit-

vinov ei ollut antanut tähän kysymykseen suoraa vastausta.

Paktin 16 art. jouduttiin helposti kollektiivisiin turvallisuuskysymyksiin yleensä. Litvinov oli koettanut houkutella Sandler'in jonkinlaiseen positiiviseen lausuntoon, mitä tulee Ruotsin suhtautumiseen kollektiivisen turvallisuuden järjestelyyn Europassa, mutta oli Sandler, ilmoituksensa mukaan, pysytellyt pidättyväisenä. Hän oli tehostanut pohjoismaiden yleistä pyrkimystä pysyä erillään kaikista kansainvälisistä poliittisista ryhmämuodostelmista, huomauttaen samalla siitä, että merkitsee kansainvälisessä elämässä erittäin vähän, kuuluvatko pienet maat suurpoliittisiin ryhmämuodostelmiin tai ei. Suurvaltojen asiana lähinnä on keskenään järjestää kysymykset, jotka voivat johtaa kansainvälisiin konflikteihin. Tässä suhteessa olisi erittäin suotavaa, että Neuvostoliitto koettaisi käyttää mahdollista vaikutustaan Yhdysvaltojen vetämiseksi kiinteämmin yleisen rauhan säilymistä tarkoittaviin pyrkimyksiin mailmassa.

Sandler kertoi vielä johtaneensa tarkoituksellisesti keskustelun Litvinov'in kanssa koskemaan <u>Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita.</u> Molemmin puolin oli esiintuotu tyytyväisyys Ministeri Holstin Moskovan-vierailun aiheuttamasta parannuksesta näissä suhteissa. Sandler väitti Litvinov'in olleen erittäin positiivinen suhteista Suomen ja Neuvostoliiton välillä puhuessaan, minkä vuoksi hän sanoi

ei voivansa ymmärtää, mistä Ministeri Assmus on saanut aiheen Helsingissä puhua neuvostohallituksen uusista epäluuloista Suomen hallituksen ulkopolitiikkaa kohtaan. Hän sanoi lisäksi omasta puolestaan vielä huomauttaneensa Litvinov'ille tuntevansa monien vuosien kokemuksen ja tarkkailun nojalla henkilökohtaisesti siksi tarkkaan Suomen nykyisen ulkopolitiikan johdon -- sisällyttäen tähän myös Tasavallan Herra Presidentin -- sekä Eduskunnan ajattelutavan näissä kysymyksissä, että voi ottaa vastuulleen väitteen, ettei Suomella ole mitään epäystävällisiä aikeita Neuvostoliittoa vastaan, vaan haluaa elää sen kanssa hyvissä naapurisuhteissa. Myöskin tietää hän, ettei Suomen hallitus ole Saksan kanssa missään sellaisessa yhteistoiminnassa, joka voisi loukata Neuvostoliiton etuja. Litvinov oli tähän vastannut Neuvostoliitossakin nyttemmin uskottavan, ettei sitä Suomen taholta uhkaa vaara edes siinä tapauksessa, että Neuvostoliitto mahdollisesti joutuisi sotaan Saksan ja Japanin kanssa!

Keskustelu oli luonnollisesti koskenut muitakin kysymyksiä, kuten tapahtumia Espanjassa y.m., mutta tästä ei Ministeri Sandler tehnyt minulle lähempää selkoa.

Ruotsin täkäläiseltä lähettiläältä, vapaaherra Gyllenstiernalta, joka oli läsnä Sandler'in keskusteluissa Litvinov'in kanssa, kuulin eräitä kommentaareja edelliseen. Hän kertoi erimielisyyksien, varsinkin kollektiivista turvallisuutta koskevissa kysymyksissä olleen Sandler'in ja Litvinov'in

välillä siksi suuria, Sandler'in pitäessä tiukasti kiinni skandinaavisista periaatteista, että hän piti kysymyksenalaisena, onko vierailulla ensinkään ollut sille tarkoitettua suotuisaa vaikutusta Neuvostoliiton ja Ruotsin välisille suhteille.[x] Hän mainitsi myös ihmetelleensä sitä kategorisuutta, millä Sandler esiintyi Suomen hallituksen ulkopolitiikan puolesta.

A. K. Cajander

---

x) Kollektiivinen turvallisuus on kuitenkin mainittuna vierailun johdosta julkaistussa virallisessa tiedonannossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 47.

V.a. Asiainhoitaja Solanko.

21/7 1937.

8000—38—26 4901

Moskovassa 22 päivänä heinäkuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No 1235

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 43 262/ne. 1937
24/7-37
PYHMÄ OSASTO ASIA
5 Ca

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, ohellisina 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja n:ot 47 ja 48;

N:o 47. Kalininin (Tverin) seudun karjalaisten kansallinen piirikunta.

" 48. Puhdistusta jatketaan.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. Holanko

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 47

Moskovassa 21 p:nä heinä kuuta 1937

Asia: Kalininin (Tverin) seudun karjalaisten kansallinen piirikunta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
43 262 Pac. 1937
24/7.37
5 C18

Yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean puhemiehistön Moskovan Kremlissä 9 päivänä heinäkuuta 1937 antamalla ja kaksi päivää myöhemmin Izvestijassa julkaistulla käskykirjeellä on päätetty perustaa Kalininin alueelle Karjalan kansallinen piirikunta, jonka keskuksena on Lihoslavlin kaupunki ja johon kuuluvat Lihoslavlin, Novo-Karelian, Rameŝevon ja Maksatihin'in piirit sekä Spirovin piirin karjalaisten kyläneuvostojen alueista muodostettava Kozlovin piiri.

Neuvostolehdistö ei tietääkseni toistaiseksi ole kommentoinut mainittua päätöstä, eikä myöskään selostanut tämän kansansirpaleen omalaatuisia vaiheita.

Uuden kansallisen piirikunnan hallinnollisia elimiä ei vielä ole perustettu, eikä ennakkotietoja niiden toimivallasta ole saatavissa. K.o. lainsäädäntätoimenpiteet suoritetaan vasta jonkun ajan kuluttua Stalinin uuden valtio-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

säännön mukaisessa järjestyksessä. Voidaan kuitenkin pitää mahdollisena, että karjala tulee viralliseksi kieleksi kouluissa ja tuomioistuimissa. Piirikunnan keskus, Lihoslavl, on Tveristä luoteeseen, Moskovan-Leningradin radan varrella, 208 km. Moskovasta ja 442 km. Leningradista. Tässä turveteollisuudestaan tunnetussa kaupungissa on noin 3000 asukasta.

Tverin alueen karjalaiset siirtyivät nykyisille asuinsijoilleen, kuten tunnettua, pääasiassa 1600-luvulla.

Stolbovan rauhan jälkeen perustettiin Käkisalmen läänniin, josta suuri osa voittomaana läänitettiin tai myytiin ylimyksille, luterilaisia seurakuntia, mutta valtakunnan uudet kreikkalaiskatoliset alamaiset suhtautuivat vihamielisesti näihin käännytyspuuhiin. Tämän vuoksi ja kun virkamiesten räikeä mielivalta tuntui heistä rasittavalta, alkoivat he siirtyä Venäjälle, m.m. Tverin alueelle, jonne jo aikaisemmin oli nälkää pakoon lähtenyt karjalaisia Aunuksen läänin pohjoisista, n.s. Lapin pogostoista. Vv. 1627-35 muutti Käkisalmen läänistä 1530 perhettä rajan taakse.

Kreikanuskoiset karjalaiset yhtyivät 1656-57 sodan aikana maahan hyökkääviin venäläisiin ja rauhan jälkeen 4107 perhettä pakeni kostoa peläten Venäjälle.

On mielenkiintoista todeta, että silloistenkin "loikkarien" siirtymistä edistettiin Venäjältä käsin. Hallitus houkutteli nim. karjalaisia Tverin seuduille, ruton ja so-

dan autioittamille maille, joiden omistajat m.m. luostarit olivat työvoiman puutteessa.

Tällaisissa oloissa suurin osa Käkisalmen läänin asukkaita siirtyi Venäjän puolelle, mikä merkitsi vakavaa suoneniskua Suomelle, kun ottaa huomioon, että ainoastaan Tverin alueella nykyään lienee yli 100.000 karjalaista ja muualla Venäjällä, Neuvosto-Karjalaa lukuunottamatta, 50.000, puhumattakaan niistä, jotka jo aikoja sitten ovat sulautuneet ympäristöönsä.

Lopuksi tulkoon mainituksi, että 1600-luvun loikkarien, "perebestsiki" asiat muodostivat melkoisen osan Ruotsin silloisten edustajien, kuten nykyään Suomen lähetystön, työstä. Ruotsilla ei silloin vielä ollut vakinaista valtiollista edustusta Moskovassa, vaan lähetettiin tänne komissaareja, joiden arvonimeä tsaarit pitivät liian korkeana, joten siitä syntyi erimielisyyksiä. Nämä edustajat, samaten kuin ruotsalaiset kauppiaat, asuivat nykyisen Tverskoi bulvaarin läheisyydessä olleessa "Ruotsin talossa" (Švetskij dvor).

A. Jalanko

v.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. n:o 48.

V.a. Asiainhoitaja Solanko.

21/7 1937.

5000—10—35 4561

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Moskovassa 21 p:nä heinä kuuta 1937.

43262 Pae. 37

24/7.37

5 C18

Asia: Puhdistusta jatketaan.

Stalinin viimeaikainen, natsionalismiin viittaava puhdistustoiminta, josta ministeri Yrjö-Koskinen tiedoitti m.m. raportissaan N:o 18 viime huhtikuun 20 päivältä, jatkuu edelleen samassa hengessä. Syrjäytettyjen joukossa on suuri määrä juutalaisia, puolalaisia, baltilaisia ja muita vierasheimoisia, jotavastoin uudet miehet melkein järjestään ovat venäläisiä.

Kaukaisilla seuduilla olevista puhdistustoimenpiteistä on Moskovassa vaikeata saada tarkempia tietoja. Uutinen siitä, että Svobodnojessa Itä-Siperiassa pari viikkoa sitten teloitettiin 64 neuvostokansalaista "japanilais- saksalais- trotskilaisina vakoilijoina" pitää paikkansa. Habarovskissa Itä- Siperiassa ilmestyvä Tiho-okeanskaja Zvezda kertoo heinäkuun 10 päivän numerossaan 24 uudesta kuolemantuomiosta, jotka on pantu täytäntöön. Kahden viime kuukauden aikana on kaukaisessa idässä julkaistujen tietojen mukaan teloitettu 238 henkilöä. Tieto siitä, että viime

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

helmikuussa Tiflisissä tuomitut georgialainen Mdivani ja hänen kuusi toveriaan ovat ammutut, on oikea.

Huomattavin viime aikoina pidätetyistä henkilöistä on Neuvosto- Venäjän (R.S.F.S.R.) kansankomissaarien neuvoston puheenjohtaja Daniil Sulimov. Kun häntä ei näkynyt 7 päivänä heinäkuuta pidetyn toimeenpanevan keskuskomitean istunnossa, alettiin puhua hänen joutuneen epäsuosioon. Heinäkuun 18 päivän lehdet kertoivat, että Kaukasiassa olevan Sulimovin kaupungin nimi oli muutettu Ježovo- Tserkesk'iksi, mikä todistaa huhun oikeaksi. Sulimov oli syntynyt v. 1890 ja puolueen jäsen vuodesta 1905. Vv. 1927 - 30 hän oli kulkulaitoskomissaarin sijaisena ja vuodesta 1930 edellämainitussa virassa.

Neuvosto- Venäjän terveydenhoitokomissaari G.N. Kaminski kuuluu myöskin pidätettyjen joukkoon.

Vesiliikennekomissaarin toinen sijainen E.I. Rosenthal, kansallisuudeltaan juutalainen, on vapautettu virastaan, johon 19 päivänä heinäkuuta on nimitetty G.G. Kutšerov.

Virastaan eroitetun valtion tilojen kansankomissaarin Moses Kalmanovitšin ilmoitetaan tulleen pidätetyksi. Pidätetty on myöskin saman viraston kaksi apulaiskomissaaria G.L. Ostrovski ja Karl Soms.

Maatalouskansankomissariaatin päällikön sijaisen

F.A. Tsilkon pidättäminen näyttää niinikään varmalta. Tämän komissariaatin muitakin johtohenkiloitä lienee pidätetty.

Ulkokomissariaatista on hiljattain poistettu kolme virkamiestä. Ensimmäisen läntisen osaston apulaispäällikkö Andrei Fechner, joka hoiti osastoa Karskin tultua Karahanin jälkeen suurlähettiläälksi Ankaraan, on eroitettu ja mahdollisesti vangittu. Fechner on Baltian saksalaisia ja polveutuu tunnetusta luterilaisesta pappissuvusta. Ulkoasiain hallinnon alalle hän tuli G.P.U:sta, mitä hän ei salannut diplomaattikunnan jäseniltä. Hänen vaimollaan oli tapana kertoa olevansa kommunisti. Mainittakoon ohimennen, että Fechner on ministeri Assmuksen sukulainen, luultavasti serkku.

Sitten kuin ulkokomissariaatin sanomalehtiosaston monivuotinen apulaispäällikkö ja v.t. päällikkö Boris Mironov viime kuussa vangittiin, hoiti osastoa pääkonsulina San Fransiscossa toiminut G. Galkovitš, joka ei enää ole narkomindelin palveluksessa. Hän on kansallisuudeltaan juutalainen, samaten kuin Mironovkin.

Muutama viikko sitten hävisi ulkokomissariaatin lähetystokiinteistöosaston päällikkö I.I. Beckmann.

Virastaan eroitetun Neuvostoliiton ulkomaankauppakomissaarin A.P. Rosengolzin kohtalosta en ole saa-

nut tietoja. V.t. komissaarina toimii ensimmäinen apulaiskomissaari S.K. Sudin.

Neuvostoliiton ja ulkomaiden välisen kulttuuriyhteysseuran, VOKSin, päällikkö A.J. Arosjev on poistettu virastaan. Hän sekä hänen vaimonsa ovat juutalaisia. Arosjev on syntynyt v. 1890, liittynyt v. 1907 sos.dem. puolueen bolševistiseen ryhmään. Lokakuun vallankumouksen aikana hän oli Moskovan vallankumouskomitean sotajoukkojen komentajana ja myöhemmin Moskovan sotilaspiirin komentajan apulaisena. Vuonna 1921 Arosjev määrättiin lähetystöneuvokseksi Riikaan ja v. 1934 Pariisin suurlähetystön sanomalehtiosaston päällikoksi. Myöhemmin han toimi Neuvostoliiton edustajana Prahassa. Arosjev on myöskin tunnettu kommunistisena kirjailijana.

Suomen lehdissäkin julkaistut tiedot kirjailija Boris Pilnjakin vangitsemisesta ovat oikeat.

Moskovan ilmapiiri on kyllästytetty huhuilla huomattavien henkilöiden epäsuosioon joutumisesta ja vangitsemisesta, mutta niiden tarkistaminen vie vielä aikaa.

Vaikkakin on toivotonta edes yrittää peruuttaa kaikkia Suomen lehdissä olleita vääriä tietoja viimeaikaisesta puhdistuksesta, kerrottakoon tässä kuitenkin seuraavaa.

Rouva Litvinov, joka helmikuun alusta oli oleskellut Sverdlovskissa Uralin alueella, saapui lentokoneella Moskovaan 15 päiväna kesäkuuta, jolloin ministeri Muntersin vierailu alkoi, ja on hän siitä saakka ollut täällä.

Neuvosto- Venäjän (R.S.F.S.R.) opetuskomissaaria Andrei Bubnovia ei ole vangittu, (päinvastoin kuin Helsingin Sanomat kertovat 16 päivänä heinäkuuta,. Moskovassa on monen vuoden aikana silloin tälloin kerrottu, että Bubnovin ero olisi odotettavissa, mutta näma huhut ovat osoittautuneet vääriksi.

Suomen lehtien Riiasta saamat tiedot Neuvostoliiton raskaan teollisuuden kansankomissaarin Valeri Mešlaukin vangitsemisesta ovat niinikään perättömät. Eilen Mešlauk piti puheen geologikongressissa.

Peruuttamista tuskin kaivannee Tukholman Socialdemokratenin levittämä tieto, että N.I. Bunarin olisi tuomittu viiden vuoden vankeusrangaistukseen.

Eräät ulkolaiset lehdet ilmoittavat Inturistin johtajan Kurtzin joutuneen "epäsuosioon". Uutinen on ainakin ennenaikainen, sillä Kurtz on edelleen toimessaan.

Lopuksi tulkoon mainituksi marsalkka Blücher, jonka nimen ympärillä on liikkunut mitä erilaisimpia huhuja. Nämä huhut on peruutettu siten, että Pravda 16 päivänä heinäkuuta 1937 julkaisi marsalkan neuvostolentäjille lähettämän onnittelusähkeen.

V.a. Asiainhoitaja.

Sen jälkeen kuin edelläoleva jo oli kirjoitettu puhtaaksi, olen luotettavalta taholta kuullut Ukrainassa tapahtuneista vangitsemisista seuraavaa.

Vuodesta 1932 Stalinin luottamusmiehenä toimineen Ukrainan KP:n kk:n sihteerin Postyševin kukistumisen jälkeen nimitettiin viime maaliskuussa nänen tilalleen juutalainen Mendel Hamajevitš, joka on vangittu. Hän on syntynyt vuonna 1897, puolueen jäsen vuodesta 1913, alkuaan ammatiltaan hammasteknikko. Hän on Neuvostoliiton KP:n kk:n ja Neuvostoliiton toimeenpanevan keskuskomitean jäsen.

Ukrainan kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajan ensimmäinen sijainen I.S. Heleches ja rahaasiainkansankomissaari A.A. Rekis on pidätetty.

Ukrainan toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtajan G.I. Petrovskin asema on epävarma nanen poikansa tultua vangituksi trotskilaisena.

Useita puna-armeijan upseereita, m.m. kaksi kenraalia, lienee vangittu.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön rap. n:o 49

V. a. Asiainhoitaja Solanko.

26/7 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

№ 1264. Moskovassa 29 päivänä heinäkuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 44/262 ... 37
31/7-37
5 C18

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja №t 49 ja 50:

№ 49. Ulkoministeri Rüstü ARASin vierailu.

№ 50. Pidätyksiä ja nimityksiä.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. Tolanko
V.a. Asiainhoitaja.

Herra Professori Väinö VOIONMAA,
Suomen v.t. ulkoasiainministeri,
H e l s i n k i.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 49.

Moskova ssa 26 p:nä heinä kuuta 19 37.

Asia: Ulkoministeri Rüstü ARASIN vierailu.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
49262/37
31/7.37
OSASTO ASIA
5 C 18

Turkin ulkoministeri Rüstü ARAS saapui viralliselle neljä päivää kestäneelle vierailulle Moskovaan 13 päivänä heinäkuuta suoraan Teheranista, jossa hän oli allekirjoittanut Afganistanin, Irakin, Iraanin ja Turkin välisen hyökkäämättömyyssopimuksen.

Ulkoministerin seurue, johon kuuluivat sisäministeri Chukrü KAYA sekä kaksi muuta suuren kansalliskokouksen jäsentä, oli edellisenä päivänä Odessan kautta saapunut Moskovaan.

Vierailu tapahtui heinäkuussa, niinkuin Rüstü ARAS alunperin oli suunnitellut, eikä kesäkuussa, kuten LITVINOVille paremmin olisi sopinut. Ulkokomissaari oli nim. aikonut ottaa lomansa heinäkuussa, kuten ministeri Yrjö-Koskinen tiedoitti raportissaan n:o 22, toukokuun 4 päivältä.

Vierailuohjelmasta puuttui ulkokomissaarin iltakutsut, mikä lienee johtunut kesähelteestä tai siitä, että tällainen tilaisuus ehkä järjestetään vain ensimmäistä kertaa Moskovaan saapuville ulkoministereille.

Heinäkuun 14 päivänä LITVINOV antoi turkkilaisille vierailleen lounaan, jolla oli läsnä m.m. marsalkka JEGOROV, ope-

JAKELUOHJE: tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuskomissaari BUBNOV ja raskaan teollisuuden komissaari MEŠLAUK.

Samana päivänä MOLOTOV antoi Kremlissä päivälliset. Tässä tilaisuudessa olivat m.m. seuraavat henkilöt läsnä: Vorošilov, Kaganovitš, Mešlauk, Ješov ja Budjonnyi.

Turkin suurlähettilään päivällisillä ei ollut ainoatakaan marsalkkaa. Illanviettoon niiden jälkeen saapuivat marsalkat Jegorov ja Budjonnyi sekä yleisesikuntapäällikkö Šapošnikov. Vorošilov, joka v. 1933 oli neuvostohallituksen valtuuskunnan johtajana Turkin tasavallan 10-vuotisjuhlissa, osallistui ainoastaan Molotovin antamiin päivällisiin.

Ohimennen mainittakoon, että muutama kuukausi sitten suurlähettilään virasta eroitetun KARAHANin valokuva oli Turkin ambassaadissa entisellä paikallaan Vorošilovin ja Litvinovin kuvien vieressä. Karahanilla lienee armenialaisesta kansallisuudestaan huolimatta ollut erinomainen asema Ankarassa, ja Turkin lähetystön taholta lienee ulkokomissariaatista tiedusteltu hänen kohtaloaan.

LITVINOVin ja Rüstü ARASin maljapuheet, jotka sisältyvät lähetystön lehtikatsaukseen, antanevat selvän kuvan molempien maitten välisistä suhteista.

Kumpikin vakuutti puheessaan, että vierailun tarkoituksena on yksinomaan Neuvostoliiton ja Turkin välisen ystävyyden korostaminen ja että muut kysymykset tai asiat eivät ole sitä aiheuttaneet.

Litvinov tähdensi, että molempien maiden keskeinen ystävyys ei estä niitä järjestämästä suhteitaan kolmansiin valtioihin omien etujensa mukaisesti. Kuitenkin molemmat val-

takunnat välttävät kaikkea, mikä voisi auttaa tai vahvistaa hyökkääviä voimia. Ne (Neuvostoliitto ja Turkki) noudattavat aina sitä periaatetta, että niiden ystävien viholliset, rauhan viholliset eivät voi olla niiden todellisia ystäviä. Jos jommankumman kumppanin jokin teko on tämän periaatteen vastainen, toinen huomauttaa siitä toiselle, ystävyyden joutumatta tästä kärsimään.+) - Edelläolevaan Rüstü ARAS vastasi, että molempien maitten keskeiset sitoumukset ovat vastavuoroiset ja julkiset, eivätkä sisällä sotilaallisia sopimuksia.+) Me emme ole olleet, emmekä ole välinpitämättömiä toistemme kohtaloille. Näin ollen voin sanoa, että meidän ystävyytemme perustuu "erikoisiin suhteisiin". Rauha meille ja kaikille, ei yhdenkään hyökkääjän tule odottaa meiltä apua tai rohkaisua, sellainen on meidän politiikkamme integraalinen käsitys.

Litvinovin edellämainittu "tarjous":

" - - - - ne (Neuvostoliitto ja Turkki) noudattavat sitä periaatetta, että niiden ystävien viholliset, rauhan viholliset eivät voi olla niiden todellisia ystäviä. Jos jommankumman kumppanin jokin teko on tämän periaatteen vastainen, toinen huomauttaa siitä toiselle, ystävyyden joutumatta tästä kärsimään"

jäi Rüstü ARASin puheessa vastausta vaille.

Tämä merkinnee sitä, että Turkki aikoo jatkaa suhteittensa parantamista muihin maihin, niihin luettuina Italia ja Saksa.

Näistä puheista selvinnee ja diplomaattikunnassa ollaan sitä mieltä, että Rüstü ARAS on Moskovassa kyennyt Neuvostoliittoon nähden säilyttämään Turkin ulkopolitiikan viimeaikaiset saavutukset, luopumatta silti hänen maalleen edelleenkin tärkeästä Neuvostoliiton ystävyydestä, jonka merkitys ei tosin tällä hetkellä ole yhtä suuri kuin aikaisemmin.

+) Alleviivaus minun.

Le Tempsin Moskovan-kirjeenvaihtajan olettamus, että Rüstü ARAS olisi luvannut olla vastedes "hakkailematta" fascistisia valtoja Italiaa ja Saksaa, ei tämän mukaan pitäne paikkaansa.

Olen kuullut, että Turkin ulkoministeri olisi Moskovassa sopinut eräistä erimielisyyksistä, joiden vuoksi molempien maiden väliset Ankarassa käydyt kauppaneuvottelut viime huhtikuussa keskeytyivät, ja että neuvotteluiden odotetaan lähiaikoina johtavan myönteiseen tulokseen.

Vierailun kolmantena päivänä ulkokomissaarin toinen sijainen B. STOMONJAKOV ja Turkin suurlähettiläs Zekiai APAYDIN allekirjoittivat rajariitaisuuksia koskevan sopimuksen. Turkin asiainhoitajan ilmoituksen mukaan tämä sopimus on jonkunverran laajempi kuin nykyään voimassa oleva. Sopimuksen tekstiä hän ei sanonut voivansa antaa, koska se vielä on ratifioitava. Saman vastauksen antoi ulkokomissariaatin asianomainen virkamies.

v.a.Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 8

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön rap. 4:o 50

V.a. Asiainhoitaja Solanko

29/7 1937

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

Moskova ssa 29 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: Pidätyksiä ja nimityksiä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 44/262/al. 1937
31/7.37
QUASTO
5 C18
ASIA

Kuluneen viikon aikana on "puhdistusta" jatkettu tarmokkaasti, alkaen Neuvostoliiton kansankomissaarien neuvostosta, jonka jäsenistä lähes puolet on vaihtunut viime kuukausien aikana.

Kevyen teollisuuden komissaarin I.E. LJUBIMOVin syrjäyttämistä, josta parin viikon aikana on huhuiltu, voitaneen nyt pitää varmana. Liittohallituksen puheenjohtajan sijainen ja neuvostokontrollikomission puheenjohtaja N.K. ANTIPOV lienee pidätetty.

Heinäkuun 22 päivänä määrättiin ravintoaineteollisuuden kansankomissaari A.I. MIKOJAN liittohallituksen puheenjohtajan sijaiseksi.

MIKOJANia pidetään Stalinin luottamusmiehenä ja etevänä organisaattorina. Hän on syntynyt vuonna 1895 ja puolueen jäsen vuodesta 1915. Mikojanin seikkailurikkaasta elämästä mainittakoon, että hänet vangittiin Bakussa v. 1918 neuvostovallan kukistuessa, mutta maaliskuussa 1919 englantilaiset vapauttivat hänet. Englantilaisten okkupation aikana hän johti Bakun bolševiki-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puoluetta, järjesti siellä yleislakon, vangittiin, mutta onnistui karkaamaan. Bolševikien päästyä valtaan Kaukasiassa Mikojan toimi siellä erilaisissa tehtävissä kunnes hän jo vuonna 1926 tuli Neuvostoliiton kauppakomissaariksi.

Molotovilla on nykyään neljä sijaista, joista JAN RUDZUTAK pari kuukautta sitten vangittiin, vaikkei siitä ole virallisesti mitään ilmoitettu. Näin ollen lienee kysymys Rudzutakin paikan täyttämisestä. Se seikka, että ABRAHAM GILINSKI muutama päivä sitten nimitettiin Mikojanin sijaiseksi ravintoainekomissariaattiin, viittaa siihen, että Mikojan edelleen säilyttäisi tähänastisen virkansa. RUDZUTAK oli samalla työ- ja puolustusneuvoston puheenjohtajan sijaisena, mutta tätä virkaa ei vielä ole täytetty.

Valtion tilojen kansankomissaariksi nimitettiin 22 päivänä heinäkuuta T.A. JURKIN, joka v. 1934 jo oli tässä virassa, mutta alennettiin sittemmin komissaarin sijaiseksi, valtiopankin pääjohtajan MOSES KALMANOVITSin tullessa komissaariksi. Valtion tilojen komissariaatin edellinen päällikkö N.N. DEMTŠENKO nimitettiin virkaansa viime huhtikuun 11 päivänä ja eroitettiin siitä kaikessa hiljaisuudessa. Demtšenko ei ilmeisesti kyennyt saamaan aikaan järjestystä suuria tappioita tuottavien valtion tilojen hoidossa.

Heinäkuun 23 päivänä N.I. PRONNER-GRAŠTŠENKOV nimitettiin liittohallituksen terveyshoitokomissaarin sijaiseksi. Hiljattain vangittu G.N. KAMINSKI oli sekä Neuvos-

toliiton että Neuvosto-Venäjän terveyshoitokomissaarina.

Useiden osavaltioiden hallitusten jäsenet ovat vaihtuneet, vaikka näistä muutoksista on vaikeata saada tarkkoja tietoja.

Virastaan eroitetun Neuvosto-Venäjän (RSFSR) hallituksen puheenjohtajan SULIMOVin paikalle on 22 päivänä heinäkuuta nimitetty Moskovan neuvoston puheenjohtaja (pormestari) N.A. BULGANIN.

Ainoa virallinen tieto SULIMOVin kukistumisesta oli se, jonka mukaan Sulimovin kaupungin nimeksi annettiin Ježovo-Tšerkesk (rap. N 48 21/7-37). SULIMOV on vanha bolševikki, syntynyt v. 1890 ja puolueen jäsen vuodesta 1905. Ammatiltaan ensin sorvari ja sitten kirjanpitäjä. SULIMOV on kauan ollut vastuunalaisissa tehtävissä. Vuodesta 1927 hän oli liittohallituksen kulkulaitoskomissaarin sijaisena ja vuodesta 1930 Neuvosto-Venäjän hallituksen puheenjohtajana.

Neuvosto-Ukrainassa on puhdistus jatkunut monella alalla. Kansankomissaarien neuvoston jäsen, oikeuskomissaari RADZENKO ei pitkiin aikoihin ole hoitanut virkaansa. Sisäasiainkomisaaari V.A. BALITSKI on joku aika sitten siirretty toiseen virkaan, luultavasti Siperiaan.

Ukrainan raha-asiain hallinnon alalla, jonka päällikön REKISin pidättämisestä kerrottiin raportissa N 48 21/7, on vangittu lukuisia trotskilaisia ja "kansan vihollisia", m.m. raha-asiainkomissaarin sijainen KOSILO.

Ulkoasiain hallinnon alalla on taas tapahtunut uusia pidätyksiä. Syytetäänkö asianomaisia trotskilaisuudesta, va-

koilusta tai mahdollisesti jostakin muusta, ei kuitenkaan ole tiedossani.

Viime viikon alkupäivinä hävisi ulkokomissariaatin kolmannen läntisen poliittisen osaston päällikkö A.F.NEYMANN, joka kauan on palvellut ulkomailla, viimeksi suurlähetystöneuvoksena Washingtonissa. Hän on juutalainen, samaten kuin osastoa väliaikaisesti hoitava F.S. Weinberg.

Ensimmäisen läntisen poliittisen osaston päällikön tehtäviä hoitaa nykyään väliaikaisesti B.I. NIKOLAJEV.

Kansainliittoasioiden sihteeristön neuvotteleva virkamies G.N. LAŠKEVITŠ, joka on palvellut m.m. Pariisissa, lienee pidätetty. Hän on kansalaisuudeltaan puolalainen.

Ulkoasiainkomissariaatin Tbilisissä (Tiflisissä) viime vuodesta oleva edustaja LEONID NIKOLAJEVITŠ STARK on poistettu virastaan. Stark on toistakymmentä vuotta toiminut Kabulissa, vuodesta 1928 suurlähettiläänä.

Mainitun komissariaatin Bakussa oleva edustaja JAKOB PODOLSKI ei pariin kuukauteen ole hoitanut virkaansa, minkä vuoksi arvellaan hänen tulleen eroitetuksi. Podolski on aikaisemmin toiminut ulkokomissariaatin lehtiosaston päällikön sijaisena.

Selostaessaan Vladivostokiin saapuneen amerikkalaisen laivueen vierailua Moskovan lehdet kertovat AMIRAALI KIREJEVin toimivan kaukoidän neuvostolaivaston v.t. komentajana, mikä vahvistaa huhut AMIRAALI VIKTOROVin syrjäyttämisestä.

Erittäin vaikeata on tarkistaa KOMINTERNin piirissä ilmeisesti tapahtuneita pidätyksiä. Huhua BELA KUNin vangitsemisesta pidetään tällä kertaa mahdollisena, samaten

kuin sitä, että kominternin henkilöosaston päällikkö MOSKVIN ja useimmat hänen apulaisistaan on vangittu.

Kominternin pääsihteerin G. DIMITROVin sanotaan nyt olevan valtansa kukkuloilla. Suomen lehdissä julkaistut tiedot hänen vaimonsa pidättämisestä ovat perättömät.

Molotov

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raps. n:o 57.

V.o. Asiainhoitaja Solanko.

5/8 1939

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa 5 päivänä elokuuta 1937.

№ 1302.

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja №t 51 ja 52:

№ 51. Ulkolaisten lehtimiesten karkoittaminen.

№ 52. Pravdan hyökkäys Le Tempsia vastaan.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Professori Väinö VOIONMAA,
Suomen v.t. ulkoasiainministeri,
H e l s i n k i.

UE 10: A 3/2.

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Moskovassa 5 p:nä elo kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ 46/262 Pol. 37

7/8.37 | 2 | LÄL

TYRMÄ | OSASTO | ASIA

5 | Ca

Asia: Ulkolaisten lehtimiesten karkoittamiset.

Neuvostoviranomaiset ovat aina, kuten tunnettua, karsaasti katselleet Moskovassa olevia ulkolaisten lehtien kirjeenvaihtajia, mutta viime aikoina on lehtimiesten toimintaa entistä tarmokkaammin ryhdytty rajoittamaan, joten lienee syytä kiinnittää huomiota tähän ilmiöön.

Kirjeenvaihtajien on yhä vaikeampaa päästä kosketukseen neuvostokansalaisten kanssa, jotka päivittäin julkaistuista ulkolaisista "vakoilijoista" ja "diversanteista" varoittavista sanomalehtikirjoituksista ovat, ja usein täydellä syyllä, saaneet sen käsityksen, että keskustelu vierasmaalaisen kanssa voi johtaa syytteeseen valtiopetoksesta.

Ulkolaisten lehtimiesten sähkösanomat sensuroidaan ulkokomissariaatin lehtiosastossa. Ja tunnettua on, että sensorit useimmiten uskaltavat hyväksyä sähkeen vasta silloin kun asialla ei enää ole ensiluokkaista uutisarvoa. Niinpä marsalkka Tuhatševskin vangitseminen vahvistettiin vasta viisi päivää ennen hänen teloittamis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan, vaikka asia jo viikkoja ennen oli koko maailman lehdistön tiedossa.

Tähän eivät nykyajan suurlehdet tietenkään voi alistua, mistä johtuu, että kirjeenvaihtajat toimittavat perille uutisensa joko puhelimen tai jonkun lähetystön kuriiripostin välityksellä ja tällaisten sensuroimattomien tiedoitusten johdosta he tavallisesti joutuvatkin epäsuosioon.

Elokuun 3 päivänä ilmoitettiin lehtiosastosta useimmille kirjeenvaihtajille, että uutisten lähettäminen puhelimessa ei ole sallittua.

Esimerkkinä siitä, miten vaikeata on viralliselta taholta saada vahvistusta täällä liikkeellä oleviin huhuihin, mainitsen seuraavan esimerkin. Heinäkuun 28 päivänä eräät Helsingin lehdet julkaisivat STT:n niille toimittaman Havasin Moskovasta lähetetyksi ilmoitetun sähkeen, jonka mukaan huhuillaan Neuvostoliiton maatalouskomissaarin Tšernovin syrjäyttämisestä. Tiedusteltuani ulkokomissariaatin lehtiosaston päälliköltä tämän huhun todenperäisyyttä, hra GNEDIN vastasi, ettei hän voi suorittaa tällaista "henkilökohtaista tiedustelua", koska siitä muodostuisi ennakkotapaus.

Puhumattakaan aikaisemmista karkoituksista voin mainita, että tänä vuonna on Neuvostoliitosta karkoitettu tai muulla tavoin poistettu neljä ulkolaista lehtimiestä. Tiedossani ei kuitenkaan ole, ovatko he mahdollisesti lähettäneet ei ainoastaan epämieluisia, vaan myös-

kin vääriä tietoja.

Viime tammikuussa Moskovassa vuodesta 1925 toiminut Berliner Lokal-Anzeigerin kirjeenvaihtaja K.H.GÖRBING katsoi olevansa pakoitettu poistumaan maasta. Hänen rouvansa, joka on ent. neuvostokansalainen, oli käynyt Kalininissa (Tverissä) tervehtimässä kuolemansairasta äitiään. Tällöin rva Görbingille hänen omien sanojensa mukaan tehtiin tarjous ryhtyä antamaan tietoja GPU:lle, mistä hra ja rva Görbing pelästyivät niin, että he aluksi muuttivat Saksan ambassaadin turviin ja muutaman päivän kuluttua poistuivat Neuvostoliitosta.

Erään turkkilaisen lehden kirjeenvaihtaja DIMITRULI oli niinikään hiljattain pakoitettu lähtemään Neuvostoliitosta. Kuitenkin on mahdollista, että häntä vastaan on esitetty asiallisia syytöksiä. Rva DIMITRULIlle, joka on neuvostokansalainen, annettiin ulkomaanpassi, mutta hänet vangittiin rajalla.

Heinäkuun 3 päivänä karkoitettiin Neue Freie Pressen täkäläinen kirjeenvaihtaja NIKOLAUS BASSECHES, joka mainittuna päivänä aikoi viettää Moskovassa olonsa 15. vuosipäivää. BASSECHES oli samalla toiminut Uuden Suomen sekä eräiden virolaisten, tšekkiläisten ja romanialaisten lehtien edustajana. Muutama kuukausi sitten ilmoitettiin Bassecheselle, että hän saa olla vain Neue Freie Pressen edustajana, mutta tämä määräys peruutettiin Itävallan lähettilään ilmoitettua ulkokomissariaatille, että hänen hallituksensa siinä tapauksessa tu-

lee kieltämään TASSin Wienissä olevalta edustajalta oikeuden tiedoittaa Balkanin maiden oloista.

Kun Deutsche Allgemeine Zeitungin kirjeenvaihtaja A.W. JUST elokuun 2 päivänä lähetti sähkeen sensuroitavaksi, ilmoitettiin hänelle, ettei hänen uutisiaan enää hyväksytä.

A.W. Just on ollut Moskovassa vuodesta 1925 ja häntä pidetään ehkä parhaimpana Neuvostoliiton olojen tuntijana. Just oli jo viime talvena ilmoittanut ottaneensa vastaan toimen Frankfurter Zeitungin kirjeenvaihtajana Wienissä ja hänen piti muuttaa Moskovasta 15 päivänä syyskuuta. Tästä huolimatta viranomaiset tahtoivat nyt jo päästä eroon hänestä.

Edellämainittujen lisäksi oli Saksan ambassaadin sanomalehtiattasea WILHELM BAUM hiljattain pakoitettu lähtemään maasta. PJATAKOVin, RADEKin y.m. oikeusjutussa mainittiin nim. eräiden syytettyjen olleen yhteydessä erään ulkovallan suurlähetystön lehtiattasean kanssa, minkä jälkeen Baum ei enää ollut persona grata.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön kap. n:o 52.

V.a. Asiainhoitaja Solanko.

5/8 1937.

1000—7—37. 3448

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

Moskova ssa 5 p:nä elo kuuta 1937.

Asia: Pravdan hyokkäys Le Tempsia vastaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
46/262 ae. 1937
7/8.37
OSASTO
ASIA
5 C 18

Heinäkuun 26 päivänä Le Temps julkaisi "Neuvostomysteeriot" nimisen suurella asiantuntemuksella laaditun pääkirjoituksen, johon Pravda vastasi elokuun 3 päivänä kirjoituksella, jonka otsakkeena oli "Temps Göbbelsin palveluksessa".

Ryhtymättä tässä laajemmin selostamaan ranskalaisen lehden varmaan tunnetun kirjoituksen sisältöä, haluan kuitenkin mainita, että sen kirjoittaja sattuvasti sanoo nykyistä "puhdistusta" bolsevistisen järjestelmän likvidoimiseksi uuden "stalinilaisen" järjestelmän hyväksi. Hän vertaa Stalinin menetelmiä Iivana Julman ja Pietari Suuren määräämiin bojaarien teloittamisiin, joiden tarkoituksena oli asettaa viimeksimainittujen tilalle orjallinen virkakunta. Samalla tavalla Stalin , jatkaa Le Temps, likvidoi bolševismin valtaherrat korvaten heidät sokeasti tottelevilla olennoilla.

Pravdan harvinaisen räikeässä kirjoituksessa sa-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

notaan pääasiassa seuraavaa: Tässä lahjottavissa olevan journalistiikan tuotteessa ei ole mitään uutta verrattuna siihen löyhkäävään ruokottomuuteen, jota kolmannen valtakunnan viralliset lehdet Völkischer Beobachter ja Angriff päivästä päivään tarjoavat lukijoilleen. On kysymys orjallisen samanmukaisesta käännöksestä saksasta ranskaksi, jossa Göbbelsin tyyli ja fascistinen katukieli on säilytetty. Temps itkee saksalaisen vakoilun agenttien Tuhatševskin ja Kumpp:in teloitusta, minkä itkun läpi kuulostaa valittelu, etta sotilasvakoilijoiden joukkio on paljastettu ja likvidoitu, eikä enää voi jatkaa nävitystyotään Berliinistä saatujen ohjeitten mukaisesti.

Suuren maailman roistoja ja suuren mittakaavan korttihuijareita eroittavat luotettava ulkomuoto ja hienot tavat heidän nuoremmista virkaveljistään, pienistä katu- ja taskuvarkaista. Nämä ominaisuudet ovat aina eroittaneet ranskalaisten taantumuksellisten piirien välikappaleen Tempsin muista pariisilaisista mustasotnialaislehtisistä, jotka kuten tämä "arvovaltainen" lehti, ovat Ranskan fascististen piirien ja samalla ulkolaisen pääoman palveluksessa.

Mainittakoon vielä eräs Tempsille ominainen, jo tsaarin ajoilta tunnettu piirre. Tämä firma ei suinkaan ole "halvalla" ostettavissa. Sillävälin kuin Pa-

riisin mitätön "revolverilehdisto" tyytyy vähäiseen korvaukseen kiristysluontoisista ja herjaavista esiintymisistään, Tempsin johtajat ja huomattavimmat avustajat ovat myyneet ja edelleenkin myyvät lehtensä palstoja ja hienostuneet kynänsä vain kunnollisista panoksista. Näin ovat menetelleet Adrien Hebrard ja Charles Rivet saaden tsaarinhallitukselta satoja tuhansia frangeja sille edullisista kirjoituksista. On luultavaa, että Tempsin nykyisetkin johtajat menettelevät näin.

Pravda ei tahdo uskoa L'Humanitén olettamusta, että Quai d'Orsay olisi ennakolta saanut tietää tästä "huligaanimaisesta" kirjoituksesta. — Täysin mustasotnialainen Temps ei ole eikä voi olla Ranskan kansanrintaman äänenkannattajana, se on selvä.

Kaikesta päättäen tämä kirjoitus on lähtoisin muista+) virastoista, berliiniläisistä+) instansseista. Sillä on ilmeisesti saksalaisen sotilasvakoilun leima, se haiskahtaa saksanmarkoille.

Aikovatko Tempsin johtajat säilyttää lehden nykyisen nimen tahi muuttavatko he sen Völkischer Beobachteriksi, tietenkin ranskankielisenä käännöksenä?

Pravda toivoo, että kirjoitus on julkaistu Quai d'Orsayn tietämättä, mikä tuskin voinee olla mahdollis-

---

+) alleviivaus Pravdan.

ta. Keskusteluissa Ranskan suurlähetystön jäsenten kanssa, olen huomannut kirjoituksen vastaavan heidän käsitystään nykytilanteesta Neuvostoliitossa.

Kirjoituksen laatijana pidetään lehden päätoimittajaa Georges Chastenet'a, jolla ilmeisesti on käytettävänään tarkkoja tietoja Neuvostoliiton oloista. Sitäpaitsi hän kävi pari vuotta sitten Moskovassa ja sai käyntinsä aikana haastattelun itse Molotovilta. Chastenet joutui täällä monenlaisen huomaavaisuuden kohteeksi. Häntä juhlivat erikoisesti Izvestijan ulkopoliittinen toimittaja Radek, TASSin päällikkö Doletski, Leninin läheinen ystävä Lapinski ja ulkokomissariaatin lehtiosaston apulaispäällikkö Mironov, jotka kaikki nyt ovat telkien takana.

Lähipäivinä saadaan nähdä, miten Ranskassa reagoidaan Pravdan laskemaan koepalloon. Jos Neuvostoliitto todella alkaisi epäillä Ranskan uskollisuutta, tulee vanha kysymys mahdollisuuksista parantaa ensiksimainitun ja Saksan välejä päiväjärjestykseen.

M Holsti

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 53.

v.s. Asiainhoitaja Tolanko

12/8 1937

1000—7—37. 3448

SUOMEN LÄHETYSTÖ

№ 1346. Moskovassa 12 päivänä elokuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 47/263 Sal. 1937.
14/8-37 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C18 | ASIA

Herra M i n i s t e r i,

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 11 kappaletta Moskovan-lähetystön raportteja №:t 53 ja 54:

№ 53. Neuvostoliiton vaalilaki.

№ 54. Muutoksia puolue- ja valtiokoneistossa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. Salantö

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori Rudolf H O L S T I,
Suomen ulkoasiainministeri,
H e l s i n k i.

UE 10: A 3/2.

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

Moskova ssa 12 p:nä elo kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 42/263 Sal.D. 1937
14/8-37 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C18 | ASIA

Asia: Neuvostoliiton vaalilaki.

Viime heinäkuun 9 päivänä Neuvostoliiton "parlamentti", toimeenpaneva keskuskomitea, johon kuuluu 757 jäsentä, hyväksyi yksimielisesti Stalinin uuteen valtiosääntöön perustuvan korkeimman neuvoston vaalilain.

Neuvostolaiselle lainsäädäntötyölle on kuvaavaa, että lakiehdotusta ei ainakaan ensimmäisenä päivänä istuntosalissa jaettu edustajille — käsittely kesti kolme päivää -- vaan tyytyi puheenjohtaja toteamaan, että ehdotus oli julkaistu "asianmukaisessa järjestyksessä."

Neuvostolehdet ylistävät päivittäin tätä "maailman demokraattisinta vaalilakia" ja kehoittavat asianomaisia järjestöjä valmistautumaan vuoden lopulla toimitettaviin vaaleihin ja huolehtimaan siitä, että vain luotettavia stalinilaisia pääsee uuteen lainsäädäntöelimeen. Vaalivalmisteluina voidaan myöskin pitää kaikilla aloilla nykyään tapahtuvaa puhdistusta, jonka tarkoituksena on poistaa puolue- ja valtiokoneistosta kaikki sellaiset ainekset, jotka, tavallisesti vain läheisessä tuttavapiirissä, ovat uskaltaneet arvostella diktaattorin politiikkaa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mitä Neuvostoliitossa nykyään käsitetään demokratialla, selviää STALINin 25/11 1936 pitämästä puheesta, jossa hän lausui m.m.:

"On eräs ryhmä arvostelijoita, joka syyttää valtiosääntöehdotusta siitä, että se ei aiheuta mitään muutosta Neuvostoliitossa nykyään vallitsevaan tilanteeseen, että se jättää voimaan työväenluokan diktatuurin, ei hyväksy poliittisia puolueita ja pysyttää ennallaan kommunistisen puolueen nykyisen johtavan aseman. Nämä arvostelijat katsovat, että puoluevapauden puuttuminen merkitsee demokraattisten periaatteiden loukkaamista." — "Jos arvoisat arvostelijat pitävät tätä puutteellisuutena, niin tätä voidaan vain valittaa. Me bolševikit, pidämme tätä ansiona".

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston muodostavat liittoneuvosto, johon edustajia valitaan yksi Neuvostoliiton 300.000 asukasta kohden, ja kansallisuuksien neuvosto, johon edustajia lähettävät kukin osatasavalta 10, autonominen tasavalta 5 ja autonominen alue 2. Korkein neuvosto kokoontuu kahdesti vuodessa, kumpikin kamari samanaikaisesti. Liittoneuvosto ja kansallisuuksien neuvosto ovat keskenään samanarvoiset; lait on hyväksyttävä kummassakin kamarissa.

STALINin vaalilaki on näennäisesti kansanvaltainen sikäli, että vaalit 2 §:n mukaan ovat yleiset ja salaiset. Kaikilla 18 vuotta täyttäneillä neuvostokansalaisilla rodusta, kansallisuudesta, uskontunnustuksesta, sivistystasosta, syntyperästä ja aikaisemmasta toiminnasta

riippumatta on vaalioikeus ja oikeus tulla valituksi, lukuunottamatta mielisairaita ja henkilöitä, jotka tuomioistuimen päätöksellä ovat menettäneet vaalioikeutensa.

Mutta ehdokkaita saavat lain 56 §:n mukaan asettaa ainoastaan kommunistiset puolue-, nuoriso-, ammattiliitolliset, osuustoiminnalliset, sivistykselliset ja muut laillisessa järjestyksessä rekisteröidyt järjestöt. On tunnettua, että nämä järjestöt ottavat ohjeita ylemmiltä elimiltä ja huolehtivat siitä, että ehdokkaiksi asetetaan ei ainoastaan taattuja bolševikeja, vaan nimenomaan luotettavia ja kuuliaisia STALINin kannattajia.

Siltä varalta, että edellämainitut kommunistiset järjestöt kuitenkin syystä tai toisesta asettaisivat ehdokkaiksi puolueen "yleislinjalta" poikkeavia henkilöitä, on huolehdittu siitä, että tällaiset ehdokkaat eivät kuitenkaan voi tulla valituiksi. Vaalilautakunnat, jotka tarkkaan valvovat, etteivät epäsuotavat ainekset pääse tunkeutumaan korkeimpaan neuvostoon, voivat nimittäin kieltäytyä hyväksymästä edellämainittujen järjestöjen esittämiä ehdokkaita. Lautakunnan päätöksestä voidaan valittaa keskusvaalilautakunnalle, jonka päätös on lopullinen (§ 63).

Kuten edelläolevasta selviää, ei uusi vaalilaki mitenkään tule heikentämään kommunistipuolueen johtoasemaa, päinvastoin. Korkeimman neuvoston jäsenet tulevat, samaten kuin tähän saakka toimeenpanevan keskuskomitean jäsenet, "yksimielisesti" hyväksymään diktaattorin kaikki lakiehdotukset.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 54

v. g. Asiainhoitaja Tolanko

12/8-1937

1000—7—37. 2445

M o s k o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

Moskova ssa 12 p:nä elo kuuta 1937.

Asia: Muutoksia puolue- ja valtiokoneistossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 47/263 Sal. D. 1937
14/8-37 № LIIT
RYHMÄ 5 OSASTO C 18 ASIA

Noin kymmenen vuotta sitten, jolloin silloisen opposition sallittiin neuvostolehdistössä avoimesti vastustaa STALINin politiikkaa, muistan eräästä moskovalaisesta päivälehdestä lukeneeni kirjoituksen, jossa väitettiin LENINin sanoneen nykyisestä diktaattorista: "Tuo kokki on vielä keittävä kirpeän sopan".

Tämä ennustus on toteutunut, sillä useimmat LENINin lähimmistä työtovereista, jotka eivät ole poistuneet luonnollisen kuoleman kautta, ovat nykyään maanpaossa, vangittuina tai teloitettuja. Huomattavimmat näistä ovat "LENINin testamentin" toimeenpanijat TROTSKI, SINOVJEV, L.KAMENJEV, BUHARIN ja PJATAKOV, jotka LENIN aikoinaan mainitussa asiakirjassa oli määränhyt puolueen ja valtion johtajiksi, sekä seuraavat määräävissä asemissa olleet vanhat bolševikit: RYKOV, RADEK, RAKOVSKI, SOKOLNIKOV, TOMSKI, SMIRNOV, SEREBRJAKOV, SMILGA j.n.e.

Tätä taustaa vastaan nykyistä "puhdistusta" tarkastellessa huomaa että todellakin on kysymys bolševikien vanhan kaartin likvidoimisesta uuden "stalinilaisen" jär-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jestelmän tieltä.

Koska nyt jo on vaikeata muistaa, kutka Neuvostoliiton valtaherroista oikeastaan ovat vapaalla jalalla ja kutka eivät, todettakoon, että kommunistipuolueen keskuskomitean poliittisen toimiston varsinaisista jäsenistä ei tänä vuonna ketään ole eroitettu. Politbyroon, maan todellisen "hallituksen" jäseniä ovat STALINin ohella, kuten tunnettua, seuraavat henkilöt: KAGANOVITŠ, MOLOTOV, KALININ, VOROŠILOV, S.V. KOSSIOR, A.A. ANDREJEV, MIKOJAN ja TŠUBARJ. Politbyroossa ei siis toistaiseksi ole tavattu vakoilijoita, trotskilaisia y.m. kansan vihollisia, joita kuitenkin on päässyt siihen jäsenehdokkaiksi, kuten nyttemmin paljastetut Ukrainan kommunistipuolueen ent. sihteeri ja STALINin luottamusmies P.P. POSTYŠEV, Neuvostoliiton kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajan MOLOTOVin sijainen Jan RUDZUTAK+) ja Ukrainan toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtaja G.I. PETROVSKI.

Viimeksimainittu on syntynyt v. 1877, ammatiltaan rautasorvari, ja kuuluu vanhoihin bolševikeihin. V. 1912 PETROVSKI valittiin 4 duumaan, jossa hän toimi bolševistisen ryhmän johtajana. Hän osallistui LENINin johdolla ulkomailla pidettyihin neuvottelukokouksiin. Nyt hänestäkin on tullut "trotskilainen", jos ei suorastaan Saksan hyväksi toimiva vakoilija. Politbyroon uskolliset jäsenehdokkaat ovat R.I. EICHE ja A.A. ŽDANOV.

Puhdistustoiminta näyttää Moskovassa jossain määrin

+) RUDZUTAK tuli v.1926 Politbyroon jäseneksi, mutta alennettiin muutama vuosi sitten ehdokkaaksi.

tauonneen ja useat henkilöt ovat päässeet vapaiksi ja takaisin virkoihinsa. Neuvostoliiton osavaltioissa, joissa huomattava osa korkeimpien luottamustointen haltijoita on syrjäytetty, jatkuu puhdistus edelleen.

Kahden viime viikon ajalta voidaan valtio- ja puoluekoneistossa tapahtuneista muutoksista mainita seuraavaa;

Liittohallituksen terveysasiain kansankomissaariksi on nimitetty M.P. BOLDYREV, mainitusta virasta kaikessa hiljaisuudessa poistetun G.N. KAMINSKIn tilalle.

Neuvosto-Venäjän kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajan sijaiseksi on nimitetty S.B. ZODIONTŠENKO. BULGANINIlla on kaksi sijaista, mutta toistaiseksi ei ole varmaa tietoa siitä, kumpiko heistä on erotettu.

Uudessa Suomessa 4/8 mainittu tieto Neuvostoliiton ja Neuvosto-Venäjän oikeuskomissaarin N.V.KRYLENKOn kukistumisesta on ennenaikainen, sillä hän oli mainittuna päivänä tiettävästi virassaan ja 9/8 Izvestija julkaisi hänen laatimakseen merkityn kirjoituksen. KRYLENKOn asemaa pidetään kuitenkin heikkona, pääasiassa siitä syystä, että hän on tukenut sijaisensa prof. E.B. PAŠUKANISin neuvostovastaista laintulkintaa. Viimeksimainittu on jo jonkun ajan ollut vangittuna.

Huhut Neuvosto-Venäjän kotimaan kauppakomissaarin L.M. HINTŠUKin syrjäyttämisestä näyttävät vahvistuvan. HINTŠUK on syntynyt v. 1868, sos.demokraattisen puolueen hajaantuessa v. 1903 hän liittyi menševikeihin, tuli bolševikiksi vasta v. 1920, kauppaedustajaksi Lontooseen v.1926,

suurlähettilääksi Berliiniin v. 1930. Hänen sijaisensa V.N. HROMIN on 10/8 julkaistun uutisen mukaan eroitettu virastaan.

Elokuun 12 päivänä julkaistun tiedon mukaan, on M.A. ŠABUROV nimitetty Neuvosto-Venäjän sosiaalikomissaariksi. ŠABUROV ei aikaisemmin ole hoitanut huomattavia tehtäviä. Hänen edeltäjänsä J.A. NAGOVITSIN, jonka syrjäyttämisestä ei mainita mitään, on vanha bolševikki. Viimemainittu, kansallisuudeltaan votjakki, on syntynyt v. 1888 ja puolueen jäsen vuodesta 1905. Oltuaan useamman kerran karkoitettuna ja vangittuna hän pakeni ulkomaille v. 1913 ja oleskeli Liègessa, Pariisissa, Lontoossa ja Sveitsissä vuoteen 1919. Hän toimi m.m. votjakkien autonomisen alueen toimeenpanevan komitean puheenjohtajana 1921 - 1925, Neuvosto-Venäjän opetuskomissariaatin kolleegion jäsenenä v. 1925 ja sosiaalikomissaarina vuodesta 1926.

Neuvosto-Venäjän ravintoaineteollisuuden kansankomissaariksi on nimitetty A.E. BADAJEV ja samalla vapautettu Neuvostoliiton ravintoaineteollisuuden komissaarin sijaisen virasta.

Ulkokomissariaatissa lienee tapahtunut vain harvoja siirtoja. Ensimmäistä läntistä poliittista osastoa, jonka toimipiiriin Suomi kuuluu, hoitaa nykyään G.J. BEŽANOV, joka tähän saakka on ollut toisen läntisen osaston päällikön sijaisena. Kesäkuussa oli tässä virassa nyttemmin vangittu FECHNER ja heinäkuussa B.I. NIKOLAJEV, joka lienee siirretty toiseen virkaan komissariaatissa.

Pidätettynä olleen kolmannen läntisen osaston päällikön NEYMANNin sanotaan taas palaavan virkaansa. Suomen lehdissä 4/8 julkaistu Havasin toimiston tieto oikeudellisen osaston monivuotisen päällikön SABANINin epäsuosioon joutumisesta on ainakin ennenaikainen, sillä SABANIN on juuri palannut lomaltaan ja ryhtynyt hoitamaan virkaansa.

Lähetystön raportissa N 48 tiedoitettiin kahden Ukrainan hallituksen jäsenen pidättämisestä. Nyttemmin on Ukrainan kansankomissaarien neuvoston jäsenet, ehkä paria lukuunottamatta, pidätetty tai ainakin poistettu viroistaan.

Luotettavalta taholta saamieni tietojen mukaan on Turkmenistanin tasavallan "presidentti", Nedyrbai AITAKOV vangittu ja hänen virkaansa hoitamaan määrätty Turkmenistanin maatalouskomissaari Batyr ATAJEV. AITAKOV on syntynyt v. 1894, alkuaan kalastaja, vastuunalaisissa tehtävissä vuodesta 1918, Turkmenistanin "presidentin" sijainen v. 1923, "presidentti" v. 1924.

Tadžikistanin tasavallassa on korkeimpien hallitusmiesten keskuudessa tavattu vieraan vallan palveluksessa olevia vakoilijoita, sabotöörejä ja porvarillisia natsionalisteja. Tasavallan "presidentti" Hirinko HOTENAR, "pääministerin" sijainen Artur KAKTYN ja oikeuskomissaari Nasim HIRINOV on poistettu viroistaan samaten kuin Tadžikistanin kommunistipuolueen sihteeri UMANSKI. Paikallinen sanomalehti, Kommunist Tadžikistana, tuomitsee ankarasti edellämainitut "kansan viholliset" ja vakuuttaa sikäläis-

ten kommunistijärjestöjen uskollisuutta STALINille ja JEŽOVille.

Armenian tasavallan "presidentti" Grigori ANESOGLIAN on eroitettu virastaan ja kommunistipuolueesta.

Valko-Venäjällä, Kaukasiassa ja Uzbekistanissa on paikallisten hallitusten huomattavimmat miehet jo aikaisemmin eroitettu ja korvattu uusilla voimilla.

Koska majuri WAHREN on yleisesikunnalle tiedoittanut armeijassa ja laivastossa tapahtuneista lukuisista muutoksista, rajoitun mainitsemaan, että kauko-idän laivaston päällikön amiraali VIKTOROVin kerrotaan palaavan virkaansa (läh. rap. N:o 50) ja että huhuja punalaivaston päällikön amiraali ORLOVin syrjäyttämisestä ei ole peruutettu. Suomen lehdissä 4/8 julkaistu Havasin tieto kenraali KAŠIRINin pidätyksestä on perätön. Hän toimii nykyään Moskovassa taistelukoulutuksen päällikkönä.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 55.

v.a. Asiainhoitaja Solanko

18/8 1937

1000—7—37. 3448

Moskovassa 19 päivänä elokuuta

1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1380

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 49/263 Sal. D. 1937.
21/8-37 | № | LIIT.
KYHKY | OSASTO | ASIA
5 | C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 55:

Saksan kansalaisten vangitseminen ja konsulinvirastojen lakkauttaminen.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 55

Moskova ssa 18 p:nä elo kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
49 263 Sal. 37.
21/8-37
5 C 18

Asia: Saksan kansalaisten vangitseminen ja konsulinvirastojen lakkauttaminen.

Viime vuoden lopulla alkaneet Saksan kansalaisten pidätykset (läh:n rap. n:o 78, 8/12-36 ja n:o 3, 8/1-37) ovat edelleen jatkuneet, niin että pidätettyjen lukumäärä Saksan suurlähetystöstä saamieni tietojen mukaan tänään on 235 henkilöä. Näistä kärsivät 36 henkilöä heille tuomittuja vankeusrangaistuksia, 159 pidätetyn tutkimukset ovat vielä keskeneräiset ja 15 tapauksessa neuvostoviranomaiset eivät tunnusta pidätettyjä Saksan kansalaisiksi. Eräissä tapauksissa kerrotaan heidän tulleen pidätetyiksi saatuaan jo maastalähtöviisumin. Pidätettyjä syytetään melkein poikkeuksetta vakoilusta.

Koska Neuvostoliitossa nykyään lienee noin 1000 Saksan kansalaista, on siis vapaus riistetty neljänneltä osalta.

Pidätetyt ovat suurimmaksi osaksi spesialisteja, käsityöläisiä ja näihin verrattavia. Saksan ambassaadi on ke-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hoittanut useita heistä hyvissä ajoin muuttamaan pois Neuvostoliitosta, mutta nämä eivät perhe- tai muista syistä ole katsoneet voivansa noudattaa tätä neuvoa. Tavallisesti on syynä ollut se, että he ovat menneet naimisiin venäläisten naisten kanssa, jotka tämän maan lakien mukaan eivät ole vapautuneet neuvostokansalaisuudesta, eivätkä saa ulkomaanpassia kuin aniharvoissa poikkeustapauksissa. Tällaisten perheiden lapset ovat niinikään neuvostokansalaisia.

Saksalaisia on pidätetty pääasiassa Harkovissa, Leningradissa, Moskovassa, Kievissä, Tiflisissä ja Novo-Sibirsk'issä. Ainoastaan kolmessa tai neljässä tapauksessa on Saksan edustustoon kuuluvalle henkilölle annettu tilaisuus tavata pidätettyjä, vaikka, kuten tunnettua, Neuvostoliiton ja Saksan välisessä ystävyys- ja maahanasettumissopimuksessa on Saksalle varattu sellainen oikeus. Näitä tapauksia sekä joku aika sitten maasta karkoitettuja 15 saksalaista lukuunottamatta on yli 200 henkilöä monen kuukauden aikana, eräät viime vuoden lokakuusta alkaen, olleet "tutkintovankeudessa" saamatta oikeutta tavata omaisiaan tai maansa lähetystön edustajaa.

Edellämainitun johdosta on Saksan v.a. asiainhoitaja, kuten lehdet ovat kertoneet, tehnyt asiassa vakavia esityksiä Litvinoville.

Koska Saksan ambassaadin yhdeksän kuukautta kestäneis-

tä ponnistuksista huolimatta pidätykset edelleen jatkuvat, on luonnollista, että Saksassa on koetettu keksiä muita keinoja ratkaisun löytämiseksi. Eräältä varmalta taholta olen erittäin luottamuksellisesti saanut kuulla, että Saksan hallitus jo viime keväänä ryhtyi neuvottelemaan kenraali FRANCON kanssa saadakseen Espanjan kansallisten takavarikoiman neuvostolaisen aselaivan miehistön, johon kuuluu 24 henkilöä, vaihto-objektiksi. Nämä neuvottelut ovat vasta viime aikoina johtaneet positiiviseen tulokseen. Kertojani ei tiennyt, onko asiasta jo ja missä muodossa tehty ehdotus neuvostoviranomaisille.

x x
x

Saksan, Puolan, Japanin ja Italian täkäläiset suurlähetystöt ovat yleensä hyvin informoituja, sillä ne saavat tietoja Etelä-Venäjällä, Valko-Venäjällä, Kaukasiassa ja Siperiassa olevilta konsuleiltaan, mikä lienee neuvostohallitukselle epämieluista, koska se tahtoo supistaa ainakin kolmen ensiksimainitun valtion konsuliedustusta. Englannilla on konsulinvirasto ainoastaan Leningradissa, mutta Ranskalla ja Yhdysvalloilla ei ainoatakaan, mikä ainakin Yhdysvaltojen osalta johtunee haluttomuudesta ottaa vastaan neuvostokonsuleita.

Neuvostoliitossa olevien Saksan konsulien vaihtuessa viime vuosina ovat neuvostoviranomaiset tavallisesti muuttaneet tai supistaneet heidän toimipiirejään niin, että nii-

hin jäisi mahdollisimman vähän Saksan kansalaisia. Näillä toimenpiteillä on, saksalaiselta taholta aikoinaan saamieni tietojen mukaan, koetettu sekä vaikeuttaa ja rajoittaa konsulien työtä että samalla valmistaa maaperää myöhemmin tehtävälle vaatimukselle näiden virastojen lakkauttamisesta.

Muutama kuukausi sitten Potjomkin huomautti Saksan suurlähettiläälle, että Saksalla on Neuvostoliitossa enemmän konsulaatteja kuin Neuvostoliitolla Saksassa, minkä vuoksi neuvostohallitus toivoo Odessassa ja Vladivostokissa olevien konsulaattien lakkauttamista, etenkin kun niiden piireissä ei muka olisi Saksan kansalaisia. Tällöin oli kreivi v.d. Schulenburg m.m. vastannut, että Odessan piirissä asui 300 ja Vladivostokin piirissä 40 Saksan kansalaista.

Asia jäi silloin avoimeksi, mutta viimeaikaiset tapahtumat ovat osoittaneet, miten mainitut konsulipiirit voidaan tyhjentää Saksan kansalaisista.

Vaikkei k.o. virastoilla nykyään liene sanottavaa kaupallista merkitystä, ovat ne tietenkin Saksalle hyödyllisiä tarkkailupaikkoja. Niinpä luulisi, että Saksan konsuli nykyään seuraa Odessan ja Valencian välistä vilkasta laivaliikennettä.

Se seikka, että Puola jo on suostunut lakkauttamaan Tiflisissä ja Harkovissa olevat konsulinvirastonsa, mitä neuvostohallitus on vaatinut m.m. sillä perusteella, että niiden piireissä ei asu Puolan kansalaisia, viittaa siihen, että Saksankin on tässä asiassa peräännyttävä.

A Holsti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön kap. n:o 56.

V.t. Asiainhoitaja Solanko.

1/9 1937.

1000—7—37. 2448

Moskova 2 päivänä syyskuuta
1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1464

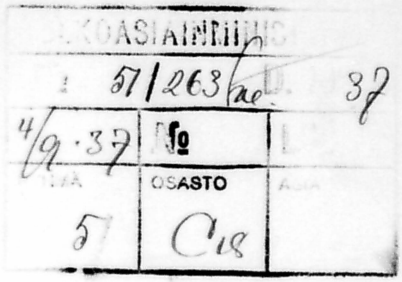

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 56:

Neuvostoliiton-Kiinan hyökkäämättömyyssopimus.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10: A 3/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 56

Moskova ssa 1 p:nä syys kuuta 1937

Asia: Neuvostoliiton-Kiinan hyökkäämättömyyssopimus.

ULKOASIAINMI
5/1263 Pol: 37
4/9.37 No
OSASTO
5 C18

Nankingissa käydyistä neuvotteluista eivät lehdet tienneet mitään ennen kuin 30 päivänä elokuuta, jolloin ilmoitettiin Neuvostoliiton-Kiinan hyökkäämättömyyssopimuksen tulleen allekirjoitetuksi 21/8 ja samalla julkaistiin sopimuksen teksti. Tämän asiakirjan teksti liittyy lähetystön lehtikatsauk seen n:o 96.

Sopimuksen sisältö ja muoto on suurin piirtein samankaltainen kuin Neuvostoliiton muiden maiden kanssa tekemien hyökkäämättömyyssopimuksien. Se sisältää näistä tunnetut hyökkäyksestä pidättäytymis- ja puolueettomuussäännökset.

Verrattaessa sopimusta Suomen ja Neuvostoliiton väliseen vastaavaan sopimukseen, havaitaan, ettei hyökkäyskäsitettä ensinmainitussa ole määritelty niin tarkkaan kuin Suomen sopimuksen 1. artiklan 2. kohdassa. Siinä ei myöskään ole sellaista määräystä kuin Suomen sopimuksen 3. artiklassa, jonka mukaan sopimuspuolet sitoutuvat olemaan osallistumatta toista puolta vastaan kohdistettuihin vihamie-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lisiin välipuheisiin. Kiinan sopimus ei sisällä mitään sovittelumenettelyn soveltamisesta.

Sopimus on voimassa viisi vuotta, mutta uudistuu kerrallaan kahdeksi vuodeksi, ellei sitä sanota irti 6 kuukautta ennen voimassaolon päättymistä.

Tästä sopimuksesta on keskusteltu neljän vuoden aikana, mutta Kiina ei allaselostetuista syistä liene aikaisemmin siihen suostunut.

Japani on viime vuosina, kuten tunnettua, uhannut Nankingia "vakavilla seurauksilla", jos viimeksimainittu tekisi hyökkäämättömyyssopimuksen Moskovan kanssa. Sen ohella Japani on ainakin parin vuoden aikana koettanut taivuttaa Kiinaa samantapaiseen kommunisminvastaiseen sopimukseen, jonka Japani ja Saksa solmivat viime vuonna. Kiina toivoi viime hetkeen saakka kohtuullista järjestelyä Japanin kanssa, eikä senvuoksi tahtonut aikaisemmin tehdä päätöstä asiassa.

Toiselta puolen Moskovan politiikka epäilemättä ei ole miellyttänyt Nankingia, jota politiikkaa kuvaa Neuvostoliiton vaikutusvallan lujittuminen Sinkiangissa, Itä-Kiinan radan kauppa Nankingin myötävaikutuksetta, ja Neuvostoliiton Mongolian "kansantasavallan" kanssa v. 1936 tekemä keskinäinen avunantosopimus, jota vastaan Kiina protestoi selittäen Neuvostoliiton v. 1924 Pekingissä tehdyssä sopimuksessa tunnustaneen Kiinan suvereeniteetin Mongoliassa, x) kommunismin

---

x) Min. Yrjö-Koskisen rap. n:o 29, 11/4 1936

tukeminen Kiinassa j.n.e.

Japanin ryhdyttyä taas sotaan Kiinaa vastaan, on tilanne täydellisesti muuttunut. Kun sovinto näiden molempien maiden välillä ei nykyoloissa tule kysymykseen, on Kiina ahdinkotilassaan halunnut turvata Neuvostoliiton puoleisen rajansa, minkä vuoksi se on mennyt kauan vireillä olleeseen sopimukseen.

Tekemällä hyökkäämättömyyssopimuksen Kiinan kanssa Neuvostoliitto voi taas maailmalle näyttää rauhanrakkauttaan ja korostaa puuttumattomuuttaan Kiinan selkkaukseen.

Kiina on nyt monen vuoden työn jälkeen saatu tekemään vaalinsa Moskovan hyväksi ja Tokiota vastaan. Vaikkakin sopimus on Neuvostoliitolle suurimerkityksellinen, on sille täällä tahallisesti omistettu mahdollisimman vähän huomiota. Moskovan päälehdet ovat vain julkaisseet sopimuksen tekstin ja sitä koskevan kommentaarion, mutta asiasta ei ole julkaistu yhtään johtavaa kirjoitusta.

Sopimuksen käytännöllisiä seurauksia on vielä vaikeata ryhtyä arvailemaan. Selvänä pidetään kuitenkin, että Moskova on kehoittanut Kiinassa olevia kommunistisia sotajoukkoja ja muita järjestöjä kaikin tavoin tukemaan Tšiankaišekiä hänen taistelussaan Japania vastaan. Lähitulevaisuus on näyttävä, onko Nanking vastapalvelukseksi tehnyt joitakin myönnytyksiä Kiinan kommunisteille. -- Siinä tapauksessa, että Tšiankaišek tekisi sovinnon Japanin kanssa, on todennäköistä, että Moskova käyttää kaiken vaikutusvaltansa marsalkkaa vastaan. --

Tänään saapuneet ulkolaiset lehdet luulevat tietävänsä, että sopimukseen liittyisi salaisia määräyksiä aseiden, sotatarvikkeiden ja sotilaallisten neuvonantajien lähettämisestä Kiinalle. Täältä katsottuna näyttää kuitenkin siltä, kuin huomattavien aselähetysten toimittaminen jäisi kokonaan riippuvaksi tilanteen kehityksestä. Neuvostoliitosta on tosin lähetetty aseita ja sotatarvikkeita Madridin hallitukselle, mutta tämä tapahtui toisenlaisissa olosuhteissa. Ainakin sodan alussa aseiden kuljetus Espanjaan oli verraten helppoa ja Madridin hallituksella oli sitäpaitsi vientitavaroita ja ulkolaisissa pankeissa valuuttaa lähetysten maksamiseen. Sotatarvikkeiden, paitsi lentokoneiden, kuljetus Kiinaan tuottaa suuria vaikeuksia ja Nankingin hallituksella tuskin lienee käteisiä varoja tilausten maksamiseen. Näin ollen Moskova antanee muiden maiden toistaiseksi myydä luotolla suurimman osan Kiinan tarvitsemista sotavarusteista.

Kiinan sota on aivan ilmeisesti Neuvostoliitolle erittäin tervetullut, sillä se on kaikissa tapauksissa heikontava Japanin voimia ja vähentävä sen painostusta Neuvostoliiton itärajalla, samalla kun se helpoittaa tilannetta lännessä, jossa syyllä tai syyttä pelätään Saksaa ja Puolaa.

Japanin ja Neuvostoliiton väliset raja- ja konsulaattiselkkaukset, joissa ensinmainittu usein näyttää toimineen provokatoorisesti, viittaavat myöskin siihen, että Moskova tulee välttämään kaikkea sellaista, mikä nykytilanteessa voisi johtaa sen sotaan Japania vastaan.

A. Holsti

V:a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 57.

v.a. Asiainhoitaja Solanko

9/9 1937.

5000—10—35 4361

Moskovassa 9 päivänä syyskuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1505

ASIAKIRJA
53/264 Pol. 37.
11/9-37
5 Ces

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 57:

Matka Kalininin (Tverin) karjalaisalueelle.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.s. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 57

Moskova ssa 9 p:nä syys kuuta 19 37

Asia: Matka Kalininin (Tverin) karjalaisalueelle.

Lisäyksenä lähetystön raporttiin n:o 47, 28/7-37 saattanee olla syytä merkitä seuraavat havainnot käynnistäni majuri Wahrenin ja maisteri Tarkiaisen kanssa Karjalan kansallisen piirikunnan "pääkaupungissa".

Lähdimme autolla Moskovasta 28/8 klo 4 a.p., joimme aamuteen Tverissä ja saavuimme puolenpäivän aikaan Lihoslavliin, jonne matkaa oli lähes 250 km.

Tverin seuduille Stolbovan rauhan jälkeen Käkisalmen läänistä siirtyneiden "loikkarien" x) ja sitä ennen Aunuksen läänin pohjoisista, n.s. Lapin pogostoista muuttaneiden karjalaisten jälkeläisten alueen vastaperustettu hallintokeskus on pieni kaupunkipahanen. Sen ainoa huomattava rakennus, kirkko, lienee nykyään ilmailukerhon käytettävänä, koska temppelin torni oli revitty ja sen tilalle rakennettu teline laskuvarjostimella harjoittelevia lento-oppilaita varten.

---

x) 1600-luvulla muutti 5637 kreikkalaiskatolista perhettä Suomesta Venäjälle, pääasiassa Tverin tienoille.

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja

Hels. Yliop. kielit. os.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Valokuvattuani rautatieasemaa vastapäätä olevan paikallisen toimeenpanevan komitean talon, menin sen vieressä olevaan kirjakauppaan, jossa toinen myyjistä puhui karjalaa ja näytti minulle joukon karjalankielisiä koulu- ja satukirjoja.

Erikoisen maininnan ansaitsee A. Beljakovin laatima keskikoulun seitsemännen luokan kurssiin kuuluva "Literaturnoi Hrestomatja", jossa julkaistaan Kalevalan "Enzimäne Runo". -- Muissa kirjoissa en tavannut suomalaisen kirjallisuuden tuotteita. Siitä päättäen, että Fortunovan "Luvenda Kniigan" toisesta osasta (toine ouasti) jo oli ilmestynyt "kolmas kohennettu izdanja", ei karjalankielinen opetus liene aivan uutta Tverin alueella. Kaikki nämä kirjat oli painettu Moskovassa, eikä Petroskoissa, niin kuin olisi luullut. Mainittu lukukirja on hyväksytty Kalininin alueella käytettäväksi (utverdittu Kalininskoin Oblono). Satukirjojen joukossa oli m.m. H.C. Andersenin ja Grimmin veljesten satuja, "Tuhmapäivälline utjane" (Ruma ankanpoikanen) ja "Grimoin Velleksin Suarnat".

Kirjakaupassa kuulin, että samassa talossa on "Karjalan tieteellis-metoodinen kabinetti", jonne menin tapaamaan tämän laitoksen johtajaa Pjotr Smirnovia. Kabinetissa oli par'aikaa karjalaisten opettajien kokous, jotem ystävälliseltä johtajalta sain ainoastaan vähän tietoja. Hän kertoi minulle, että Kalininin alueella on yhteensä 600 karjalankielistä opettajaa ja 170 karjalankielistä koulua, joista 118 ovat uuden kansallisen piirikunnan alueella. Karjalaisia

hän sanoi piirikunnassa olevan 90.000 henkeä ja antoi minulle paikkakunnan kaksikielisen jokapäiväisen lehden, jonka nimi on "Karelskaja Pravda. Karielan Tozi", minkä jälkeen sovittiin tapaamisesta kokouksen päätyttyä.

Keskustelessamme kirjakaupan ulkopuolella olevien karjalaisten talonpoikien kanssa, tuli paikalle Liheslavlin toimeenpanevan komitean sihteeri tiedustelemaan matkamme tarkoitusta ja tarjoamaan meille "opasta".

Kun opasta ei kuulunut lähdimme kiertelemään kaupunkia, kunnes 5 minuutin kuluttua "opas", sisäasiainkomissariaatin (GPU:n) edustaja pysäytti automme ja kehoitti meitä tulemaan hänen virastoonsa selittämään valokuvaamisemme tarkoitusta. Tähän vastasimme, että narkomindelistä saamiemme tietojen mukaan valokuvaaminen on luvallista ja kieltäydyimme tulemasta mainitun komissariaatin edustustoon. Koska meillä kuitenkin oli hyvin vähän aikaa, emmekä tahtoneet tulla pidätetyiksi, kuten samasta syystä hiljattain tapahtui Romanian lähettiläälle ja Saksan meriasiamiehelle, tarjosimme "oppaalle" paikkaa autossa, mihin hän suostui, jatkoimme kaupungin katselemista, saimme luvan ottaa valokuvia ja söimme lopuksi eväämme eräässä kaupungin lähellä olevassa Kava-nimisessä venäläisessä kylässä. Siellä, kuten muuallakin matkan varrella käytettiin uudenaikaisia maanviljelyskoneita, jollaisia majuri Wahren ei ollut nähnyt Etelä-Venäjällä. Väestö oli mielestämme suhteellisen hyvin puettua.

"Oppaamme" Pjotr Petrov osoittautui karjalaiseksi, joka juuri oli palannut kotiseudulleen palveltuaan Moskovan

GPU:ssa kuutisen vuotta. Hän kertoi meille, että Lihoslavlin kaupungin asukkaitten enemmistö on karjalaisia, vaikka useat heistä puhuvat huonommin karjalaa kuin puhtaasti karjalaisissa kylissä, esim. Novo-Kareliassa ja Maksatihinissa, joissa valitettavasti emme voineet käydä.

Eräiden virastojen ja laitosten venäjän- ja karjalan kieliset nimikilvet todistavat Lihoslavlin kaksikielisyyttä. Niinpä kommunistipuolueen paikallisen organisatiokomitean puhemiehistön talon ovikilvessä oli seuraava kirjoitus: Rab.Krest.Kr.arm.deputaton Sovietan Kalininskoin Oblispolkoman Prezidiuman org.komitetta, Karelskojda okrugua myöt". Tätä lukiessani tuli mieleeni, että STALIN varsin sattuvasti on kuvannut Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikkaa, kun hän eräässä puheessaan luonnehti vähemmistökansallisuuksien kulttuurin „muodoltaan kansalliseksi, mutta sisällykseltään sosialistiseksi".

Huomasimme vielä erään toisenkin karjalankielisen julkipanon, nimittäin eläinklinikan kilven, jossa luimme: "Veterinarnaja Lecebnica".

Lyhyen oleskelumme aikana Lihoslavlissa emme enää tavanneet Karjalan tieteellis-metoodisen kabinetin johtajaa.

Samassa postissa lähetän kunnioittaen edellämainitut kirjat, "Hrestomatjan" ja "Luvenda Kniigan" sekä muutaman kappaleen "Karielan Tozi"nimistä lehteä, jossa kaikki karjalankieliset kirjoitukset on painettu latinalaisin kirjaimin, eikä venäläisin, niinkuin väliin tehdään Karjalan autonomisessa neuvostotasavallassa.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 19

ASIA:

Moskovassa olevan lähetyksen raportti n:o 58.

v. a. Asiainhoitaja Solanko

27/9 1937

5000—10—35 4261

Moskovassa 23 päivänä syyskuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1587

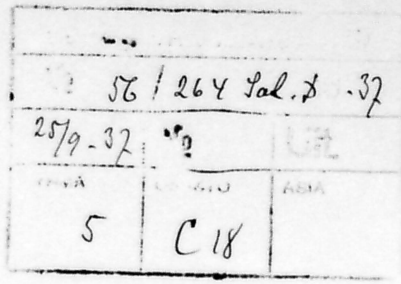

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 58:

Vähemmistökansojen "porvarillisen natsionalismin hävittämisestä.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 58.

Moskova ssa 23 p:nä syys kuuta 1937.

56/264 Sal. 37.
25/9.37
5 C 18

Asia: Vähemmistökansojen "porvarillisen natsionalismin" hävittämisestä.

Kuten ulkomaiden, m.m. Suomen lehdet laajasti ovat kertoneet, on Neuvostoliiton useimmissa osavaltioissa, kuten Ukrainassa, Valko-Venäjällä, Georgiassa, Kasakstanissa, Uzbekistanissa, Turkmenistanissa, Tadžikistanissa ja Armeniassa sekä alemmanasteisissa "autonomisissa tasavalloissa" Karjalassa, Burjaatti-Mongoliassa, Tšerkessiassa, Tšetšeno-Ingušiassa y.m. paljastettu "porvarillisia kansalliskiihkoilijoita", jotka muutaman päivän kuluessa on poistettu toimistaan. Eräissä harvoissa tapauksissa on rajoituttu varoitusten antamiseen syyllisille.

Vähemmistökansoja on aikaisemminkin syytetty n.s. porvarillisesta natsionalismista (läh.san.kats.№ 21 11/3.37), mutta kuluvan syyskuun alusta alkaen lehdet ovat tulvillaan tällaisia paljastuksia.

Voinee olla syytä taas todeta, mitenkä näennäistä mainittujen vasallivaltioiden "sisäinen itsenäisyys" on ja etenkin, millä tavoin nyt alkanutta kampanjaa on hoidettu.

Valtio- ja puoluekoneistossa sekä sanomalehtien

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toimituksissa tavattuja syyllisiä ei ole paljastanut GPU, vaan Moskovan Pravdan paikalliset kirjeenvaihtajat, jotka kaikesta päättäen ovat keskuksesta saaneet käskyn ryhtyä käynnissä olevaan kampanjaan.

Ensimmäinen syytöskirjoitus julkaistiin Pravdassa muistaakseni 3/9 ja käsiteltiin siinä Uzbekistanin "porvarillisten kansalliskiihkoilijoiden suojelijoita ja kanssarikollisia". Siitä alkaen on Pravdassa melkein säännöllisesti joka toinen päivä ollut eri kirjeenvaihtajien saman mallin mukaisia paljastuksia, joissa paikallisia puolue-elimiä kehoitetaan käsittelemään esitettyjä syytöksiä. Tämän jälkeen muutkin lehdet ovat kertoneet n.s. natsionalistien syrjäyttämisestä ja julkaisseet selostuksia tehtaissa, liikkeissä ja kolhooseissa pidetyistä asiaa koskevista kokouksista. Osanottajat ovat maan tavan mukaisesti vaatineet syyllisille ankaraa rangaistusta ja samalla vakuuttaneet uskollisuuttaan STALINille.

×

× ×

Tämän uuden kampanjan syiden arvioiminen on vaikeaa henkilölle, joka lyhyen ajan on ollut Neuvostoliitossa ja täällä nähnyt vain Moskovan.

Näyttää kuitenkin siltä kuin rajamaiden kansat, mikäli ne eivät ennen joutumistaan Venäjän vallanalaisuuteen jo ole olleet tietoisia kansallisuudestaan, useimmissa tapauksissa nyt ovat tässä suhteessa heränneet. Onhan Moskova antanut niille itsehallinnon, omakieliset koulut, sanomalehdet, teatterit, laulukuorot j.n.e. Vallan-

kumouksen jälkeen näiden kansojen kirjallisuus, taide ja musiikki ovat myöskin voineet kehittyä.

Mutta toinen asia on, ovatko vasallivaltioiden kommunistiset johtohenkilöt, kuten väitetään, todellakin ryhtyneet vehkeilemään Moskovaa vastaan. Olen kuullut esitettävän sellaisenkin mielipiteen, että syy pikemminkin olisi itse keskuksessa kuin osavaltioissa. Tämän mukaan olisivat paikalliset johtohenkilöt noudattaneet Kremlin tähänastista verraten suvaitsevaista kansallisuuspolitiikkaa, huomaamatta, että STALINin linja viime aikoina on suuresti muuttunut ja nykyään jo muistuttaa suurvenäläistä isänmaallisuutta, josta on lyhyt askel tsaarinaikaiseen natsionalismiin ja imperialismiin.

Esimerkkejä venäläisen isänmaallisuuden elpymisestä ei tarvitse etsiä.

Kuukausi sitten ilmestyi ulkomaillakin huomiota herättänyt professori ŠESTAKOVin Neuvostoliiton historian oppikirja×), joka on kirjoitettu Kremlistä annettujen ohjeitten mukaan. Tekijä sai STALINilta julkiset kiitokset ja valtion varoista 75.000 ruplan palkkion. Teos on laadittu isänmaalliseen henkeen. Siinä opetetaan koulunuorisoa kunnioittamaan paitsi vallankumoussankareita myöskin sellaisia henkilöitä, jotka ovat luoneet synnyinmaasta mahtavan valtakunnan, kuten ALEKSANTERI NEVSKI, IIVANA JULMA ja PIETARI SUURI. ALEKSANTERI I:n ja NIKOLAI I:n aikaisille valloituksille omistetaan myöskin huomiota.

×) Lähetystön ei vielä ole onnistunut hankkia tätä teosta, joka säännöllisesti myydään loppuun pari tuntia sen jälkeen kuin se saapuu kirjakauppoihin. Teos ilmestyy lähiaikoina m.m. suomeksi.

Aleksei TOLSTOIn filmissä "PIETARI I" ja tekeillä olevassa samannimisessä romaanissa korostetaan sitä, että mainittu hallitsija laajensi valtakunnan rajoja ja teki siitä merivallan.

Hiljattain on lehdissä ollut jopa kokosivun kirjoituksia Venäjän kansan taistelusta NAPOLEONia vastaan suuren "isänmaallisen sodan" aikana. KUTUZOVista on tällöin julkaistu kuvia, joissa marsalkka on virkapuvussa kunniamerkkeineen, ja häntä mainitaan ansioituneena sankarina.

Merkkinä STALINin uudesta politiikasta linee niinikään pidettävä Moskovassa tehtyjä päätöksiä, joiden mukaan eräillä autonomisilla alueilla on siirryttävä latinalaisesta kirjaimistosta venäläiseen. Muutama kuukausi sitten venäläistytettiin parin keskiaasialaisen kansan kielen kirjaimistot ja muutama päivä sitten tehtiin samanlainen "uudistus" Tverin (Kalininin) alueen Karjalassa (läh.san.kats.№ 105, 23/9.37).

Nykyisen puhdistuksen merkitys ei mielestäni ole niin paljon siinä, että ne vähemmistökansojen johtajat, joita ei ole syrjäytetty trotskilaisina, tuholaisina tai vakoilijoina, nyt tuhotaan "porvarillisina natsionalisteina", vaan siinä, että Neuvostoliitto on STALINin johdolla kehittymässä natsionalistiseksi valtioksi.

A Holanka

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 59.

Ministeri Yrjö-Koskinen

11/10 1937

Moskovassa 14 päivänä lokakuuta 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1717

ULKOASIAINMINISTERIÖ
61/265 Sal. 37.
16/10-37
OSASTO
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raportia n:o 59:

Tilanteesta Neuvostoliitossa.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. I. Yrjö-Koskinen

Herra Professori
Väinö V o i o n m a a,
Suomen v.t. ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 59

Moskova ssa llp:nä loka kuuta 1937

Asia: Tilanteesta Neuvostoliitossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
61 265 Sal 37.
16/10.37
5 C 18

Mikäli olen voinut perehtyä tilanteeseen Neuvostoliitossa lomalta palattuani, ei se poissaoloni aikana ole muuttunut. Sama kaos, minkä Stalin'in ja Jeshov'in keväällä alkuunpanema, aikaisempia verrattomasti radikaalisempi puhdistus puolueessa ja hallintokoneistossa, jo kesällä sai aikaan, jatkuu edelleenkin. Eikä liene toivetta siitä, että lähimpänä aikana siitä selvittäisiin. Kaikki virastot, myös Ulkoasiainkomissariaatti, ovat nykyään niin terrorisoituja, että on erittäin vaikeata saada niiltä mitään täsmällisiä vastauksia. Mitä erikoisesti Ulkoasiainkomissariaattiin tulee, ovat tosin keskustelut siellä vähänkin tärkeämmistä asioista jo pidemmän aikaa olleet jotenkin hedelmättömiä, mutta nyt näyttävät erinäiset virkamiehet komissariaatissa suorastaan pelkäävän ulkovaltojen edustajain vastaanottamista. Minulla on tästä jo omakohtainen kokemus.

Eräässä suhteessa on puhdistus ulotettu pitemmälle, kuin mihin se, eräitä toisella nimellä tapahtuneita tai

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muuten poikkeuksellisia ilmiöitä lukuunottamatta, ennen lomalle lähtöäni oli kohdistunut. Se on nimittäin nyttemmin ulotettu myös vähemmistökansallisuuksien puhtaasti kansallisia pyrkimyksiä koskevaksi. (Kts. lähetystöneuvos Solangon rap. no. 58, 23/9-37). Tämä suurvenäläinen puhdistus vähemmistökansallisuuksien piirissä ei rajoitu yksinomaan siihen, että vähemmistökansallisesti ajattelevia toimihenkilöitä erotetaan, vangitaan ja ammutaan, vaan se tähtää pohjimmiltaan ilmeisesti kaikkien vähemmistökansallisuuksien tuhoamiseen Neuvostoliitossa tsaarinaikuisen Venäjän ohjelmalla, mutta paljon tehokkaimmilla voimakeinoilla. Tätä osoittaa mielestäni jo se, että erottamiseen, siitä useimmiten johtuvine muine seuraamuksineen, ei viime aikoina ole tarvittu muuta, kuin että asianomainen esim. on koettanut kirjoituksessa käyttää vähemmistökansallisuuden kansallisia sanoja, suurvenäläisiä sivuuttamalla. Ajatusten esittäminen asianomaisen vähemmistökansallisuuden itsenäisestä sivistysmuodosta suurvenäläisen rinnalla on viime aikoina ollut suorastaan valtiorikoksellista.

Tämän suurvenäläisen natsionalismin uhriksi on joutunut myös Neuvosto-Karjala. Myöskin siellä poistetaan vaikutt tavilta paikoilta ei ainoastaan kaikki ne henkilöt, jotka ovat koettaneet ylläpitää tuntoa siitä, että karjalaisuus on jotakin kansallisesti suurvenäläisyydestä poikkeavaa, vaan myöskin ne, jotka alkuperänsä vuoksi ovat tässä suhtees-

sa epäilyksen alaisia. Tällaiset henkilöt ovat muka suomalaisuudella saastutettuja ja heidän toimintansa väitetään tapahtuvan ulkovallan hyväksi. Seuraus tästä natsionalismin noususta ei ole rajoittunut vain joidenkin virkamiesten poistamiseen tai muuten likvidoimiseen, vaan ilmenee se myös siinä, että Karjalankin, kuten monen muun vähemmistökansan kirjoitettuun sanaan koetetaan väkipakolla viedä venäläisiä sanoja, kansallisia syrjäyttämällä. Lopullisesta tarkoitusperästä ei tarvitse olla epäilystä.

Karjalaa kohdanneesta uudesta suurvenäläisen natsionalismin hyökkäyksestä puhuessani mainitsen vielä, että Edvard Gylling, joka, kuten tunnettua, jo aikaisemmin poistettiin "Karjalan Autonomisen Tasavallan" johdosta, on kaikesta päättäen nyt saanut lopullisesti poistua näyttämöltä. En tosin ole voinut saada hänen kohtalostaan mitään varmoja tietoja, mutta jo se seikka, että lehdet viime aikoina ovat ankarasti hyökänneet hänen kimppuunsa, kutsuen häntä, kuten myös Roviota, Hyppöstä y.m., "Karjalan kansan piintyneeksi viholliseksi", "porvarilliseksi natsionalistiksi", maanpetturiksi" ja "fascistiseksi spioniksi" j.n.e., merkinnee, täkäläisten menettelytapojen mukaan arvostellen, sitä, että hänet ainakin on vangittu.

* * *

Mitä taloudellisen tilanteen kehitykseen Neuvostoliitossa tulee, olen lomalta palattuani voinut, julkisuuteen laske-

tuista tiedoista, todeta, että se erittäin huomattavassa määrässä poikkeaa siitä, mitä talousvuodelle on suunniteltu. Suurin merkitys pannaan täällä, epäilemättä oikein, raskaan teollisuuden kehitykselle. Se on vain joillakin aloilla osoittanut pientä nousua viime vuoden vastaavaan tuotantoon verrattuna, tälläinkin suuresti jälkeenjääden tuotantosuunnitelmista, eräillä toisilla taas on se tuotantomääräänkin nähden taantunut viime vuotisesta. Tuskinpa erehdytään, jos pannaan huonot saavutukset tällä, kuten muillakin tuotannon aloilla tänä vuonna, kaikkiin tuotannon haaroihin kohdistuneitten puhdistustoimenpiteitten tilille.

Saatavissa olevien tietojen mukaan on sato kuluvana kesänä ollut suhteellisen hyvä. Sitä ovat suotuisat sääsuhteet edistäneet -- helteestä ei nimittäin tänä kesänä ole ollut sanottavaa haittaa, -- mutta toiselta puolen ovat korjuutappiot tänäkin vuonna nousseet suuriksi. Kuitenkin kiinnittää neuvostovalta aivan erikoista huomiota korjuutappioiden välttämiseen, sovelluttaen laiminlyönteihin ankaria rangaistuksia ja monin paikoin pitämällä kiväärein varustettuja sotilaita korjuutöitä valvomassa. Että korjuutappiot tästä huolimatta ovat suuret, johtunee yksinomaan siitä, että viljanluovutusvelvollisuus valtiolle muodostaa kohtuuttoman korkean prosentin kokonaissadosta. Mutta edellläsanotunkin huomioonottaen tulee Neuvostoliitto kuitenkin

käsitykseni mukaan elämään ensi talven yli, mitä leipäviljaan tulee, paremmin, kuin parina edellisenä vuonna.

Eräitä ulkopoliittisia kysymyksiä, jotka nykyään kiinnostavat Neuvostoliittoa, saanen tilaisuuden käsitellä erikseen.

A. T. Gyö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 60.

v.a. Asiainhoitaja Solanko

11/11 1937.

1000—7—37. 3468

Moskovassa 11 päivänä marraskuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1889

69 266 Pal. 37
17/11-37
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o 60:

Henkilövaihdoksia Sovjetin ulkoasiain hallinnossa.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 60

Moskova ssa 11 p:nä marras kuuta 19 37

69/266 Sal. 37.

13/11-37

Asia: Henkilövaihdoksia

Sovjetin ulkoasiain hallinnossa.

5 Ca

Puhdistus ulkokomissariaatissa ja ulkoedustuksessa jatkuu edelleen, mistä johtuu, että kaikkien asioiden, niin poliittisten kuin hallinnollistenkin käsittely komissariaatissa vastuun pelosta on uskomattoman hidasta.

Tämä koskee m.m. viisumiasioita, joista kerron pari esimerkkiä. Suomen lähetystötalon arkkitehti sai odottaa kaksi kuukautta yhdeksättä viisumiaan. Englannin ambassadööri on kertonut minulle, ettei hän ole saanut viisumia Foreign Officen arkkitehdille, jonka pitäisi tulla tarkastamaan Englannin sotilasasiamiehelle tarjottua Suomen lähetystön ent. taloa. Kahden diplomaattikunnan jäsenen ei onnistunut saada viisumia usein Moskovassa käyneille lapsilleen ennen kuin asiasta tehtiin vakavia esityksiä ulkokomissariaatin poliittiselle osastolle j.n.e.

Komissariaatin henkilökunnan keskuudessa tapahtuneista muutoksista mainittakoon, että oikeudellisen osaston päällikkö A.V. Sabanin, jonka epäsuosioon joutumisesta on huhuiltu

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viime kuukausien aikana, ei enää ole virassaan. Hän palveli jo keisarivallan aikana Venäjän ulkoministeriössä.

Komissariaatin lainopillinen neuvonantaja G.N. Laškevitš, joka pidemmän ajan on ollut poissa virastaan, on nyt palannut siihen.

Kolmannen läntisen poliittisen osaston päällikkö A.F. Neymann on erotettu.

Apulaisosastopäällikkö J.S. Iljinski, joka noin kymmenen vuoden aikana on toiminut Suomen asioiden esittelijänä, siirrettiin pari kuukautta sitten hoitamaan Skandinavian maiden asioita. Komissariaatista saatujen tietojen mukaan Iljinski nimitetään lehtoriksi johonkin korkeakouluun.

Suomen asioiden esittelijänä toimii nykyään M.F. Smirnov.

Useissa Neuvostoliiton naapurimaissa olevat lähettiläät menettänevät paikkansa.

Michel Karski, joka nimitettiin suurlähettiläksi Ankaraan ulkomkomissariaatin I läntisen poliittisen osaston päällikön paikalta, lienee nyt vangittu. Kaunasin lähettiläs B.G. Podolski ja Riian-lähettiläs S.I. Brodovski ovat kumpikin lähes puolen vuoden ajan olleet Moskovassa. Tallinnan-lähettiläs A.M. Ustinov sai käskyn tulla Moskovaan, mutta hän kuoli ennen paluumatkalle lähtöään. Ministeri Asmuksen loma on jo kestänyt neljättä kuukautta.

Edellämainituista Neymann, Iljinski, Karski, Podolski ja Brodovski ovat juutalaisia, Laškevitš puolalainen, Asmus baltilainen ja Sabanin venäläinen.

V.t. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan Lähetystön raportti n:o 61.

v. a. Asiainhoitaja Solanko

15/11 1937

Moskovassa 18 päivänä marraskuuta 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1920

71/266 Sal. 37.
20/11 - 37
OSASTO
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 61:

Ulkolaiset kommunistit ja puhdistus.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 61

Moskova ssa 15 p:nä marras kuuta 1937

Asia: Ulkolaiset kommunistit ja puhdistus.

71 266 Pal 37.
20/11. 37
OSASTO
5 C 18

"Punaisen Karjalan" mukaan Suomen lehdet ovat seikkaperäisesti selostaneet Neuvosto-Karjalan ja Leningradin alueelle siirtyneiden suomalaisten keskuudessa toimeenpantua puhdistusta, jota ei siis liene syytä selostaa.

Nykyinen puhdistus ei, kuten tunnettua, ole kohdistunut ainoastaan suomalaisiin, vaan, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, yleensä kaikkiin Neuvostoliitossa oleviin ulkolaisiin kommunisteihin, jotka yhtäkkiä on havaittu fascististen valtioitten vakoilujärjestöjen asiamiehiksi.

Seuraavat hajatiedot kuvaavat nykyistä tilannetta.

Moskovassa viime aikoihin saakka oleskelleista suomalaisista O.V. KUUSISESTA, E. GYLLINGistä ja Arvo TUOMISESTA en ole onnistunut saamaan varmoja tietoja.

KUUSISTA vastaan ei tietääkseni ole julkisuudessa

JAKELUOHJE: Tavallinen ja E.K.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

johtajasta Arvo TUOMISESTA, joka muistaakseni "muilutettiin" tänne, ei minulla ole tuoreita tietoja. Viime huhtikuussa TUOMINEN ilmeisesti vielä oli jossakin huomattavssa toimessa, ehkä kominternissä, sillä m.m. hänen nimensä oli Pravdassa julkaistun muistokirjoituksen alla, joka omistettiin eräälle italialaiselle kommunistijohtajalle (läh. pien. tied. n:o 15, 29/4).

Huomattavin vapaalla jalalla olevista ulkolaisista kommunisteista on Saksan eduskuntatalon tulipalojutusta tunnettu bulgarialainen Georgi DMITROV, joka kominternin V:ssä kongressissa v. 1935 valittiin III internationalen pääsihteeriksi. Huhut hänen epäsuosioon joutumisestaan peruutettiin lähetystön raportissa n:o 50, 29/7 1937.

Viimeaikaiset puhdistukset ovat kohdanneet lukuisia latvialaisia kommunisteja, joiden järjestöjä on lakkautettu.

Huomattavin Moskovassa oleva latvialainen järjestö on STUCKAlle[x] omistettu kerho ja teatteri, jotka sijaitsevat aivan keskikaupungilla. Näitä ei ainakaan vielä ole suljettu.

Sitävastoin suljettiin viime syyskuussa Pokrovka-kadulla ollut latvialainen kustannusliike ja kirjakauppa "Prometheus". Moskovassa ilmestyy vielä latviankielinen sanomalehti "Komunaru Cina" (Kommunardien taistelu).

Omituista kyllä, on latvialaisilla aina viime syyskuuhun saakka ollut Moskovassa "kansallinen" elintarvekauppansa

---

x) P. Stucka, latv. kommunisti, asianajaja, 1918 Neuvosto-Venäjän oikeuskomissaari, sitten ulkokomissariaatin kolleegion jäsen, 1918-1919 Neuvosto-Latvian presidentti, 1923 Neuvosto-Venäjän korkeimman oikeuden puheenjohtaja. Kuoli muutama vuosi sitten.

"Produkts", jonka myymälät suljettiin käynnissä olevan puhdistuksen aikana.

Huomattavin latvialainen kommunisti on kominternin Latvian ryhmän puheenjohtaja LENZMANN, joka ainakin syyskuun puolivälissä oli toimessaan.

Ryhmän puheenjohtajan sijaisena on toiminut niinikään tunnettu kommunisti BEIKA. Kesäkuussa teloitettu kenraali EIDEMANN, vaikkei hänellä ollut varsinaista tointa kominternissä, työskenteli kuitenkin innokkaasti Latvian ryhmässä ja julkaisi myöskin latviankielisiä runoja.

Viime syyskuussa "porvarillisia kansalliskiihkoilijoita" vastaan käydyn kampanjan aikana lienee vangittu arviolta 800 (neuvostokansallisuutta olevaa) latvialaista.

Huomattavin täkäläisistä <u>saksalaisista</u> kommunisteista on ent. Reichstagin jäsen Wilhelm PIECK, joka tuli Saksan KP:n keskuskomitean jäseneksi v. 1918 ja vangittiin v. 1919 yhtaikaa kuin Karl LIEBKNECHT ja Rosa LUXEMBURG. Muista Saksan kansalaisuudesta vapautetuista (entbürgert) aktiivisista kommunisteista mainittakoon ent. Rechstagin jäsen Herrman REMMELE, kirjailija ja säveltäjä Erich BUSCH, runoilija Johannes BECHER ja Leningradissa asuva tunnettu bioloogi, professori Julius SCHAXEL.

Moskovan <u>puolalaisten</u> kommunistien kerho, joka sijaitsi puolalaisen kirkon vieressä, suljettiin sen jälkeen kuin pääkaupungin viimeinen puolalainen pappi vangittiin sillä perusteella, että hän 3 päivänä viime toukokuuta toimitti

messun Puolan kansallispäivän johdosta.

Huomattavien puolalaisten kommunistien LAPINSKIN, UNSCHLICHTin ja DOLETSKIN vangitsemisesta mainittiin ministeri Yrjö-Koskisen raportissa n:o 43, 1/7 1937.

Vapaalla jalalla olevista puolalaisista ansainnevat tulla mainituiksi LESCZINSKI-LENSKI, jota pidetään kominternin Puolan ryhmän puheenjohtajana ja Neuvostoliiton Espanjassa oleva ambassadööri GAIKIS.

Neuvostoliitossa, jossa puolalaisia lienee noin 1/2 - 1 milj. henkeä, ilmestyy nykyään yksi ainoa puolankielinen sanomalehti, nim. Trybuna Radziecka. Ukrainassa ilmestyneet kuusi puolankielistä lehteä lakkautettiin viime kuukausien aikana, mikä viittaa siihen, että vähemmistökansallisuuksien "sisällöltään sosialistien" kulttuuri ei enää saisi olla "muodoltaan kansallista".

<u>Itävaltalaisen</u> kolonian muodostavat ent. sotavangit, tänne paenneet kommunistit ja vuoden 1934 helmikuun kapinayrityksen jälkeen Moskovaan saapuneet Wienin eli n.s. 2½ internationaleen kuuluvat suojeluliittolaiset (Schutzbündler) Viimeksi mainittuja saapui yli 800 miestä sekä 600 vaimoa ja lasta. V. 1934 osa suojeluliittolaisia osallistui sotilaspuvuissaan STALINin vastaanottamaan vappuparaatiin. Heidät otettiin avosylin vastaan, he saivat hyviä paikkoja ja erikoisista varoista 250 ruplaa kuukautisen "paikalliskoroituksen" -- kunnes olot muuttuivat. Noin 200 miestä lähti pois Neuvostoliitosta ennen kuin maa alkoi polttaa heidän jalkojensa alla, 200 lähetettiin Espanjan sotaan ja

200 vangittiin. Vapaina olevista on parikymmentä miestä majoitettu Itävallan lähetystöön viisumia odottamaan.

Taatusti kommunistiset suojeluliittolaiset asuvat täkäläisessä "Schutzbündlerheimissa". Moskovan soviettiin on päässyt kaksi suojeluliittolaista, joista toisen nimi on Heinz ROSCHE.

Kominternin Itävallan ryhmän puheenjohtajana lienee nykyään KOPLENIG, joka väärällä passilla usein matkustelee ulkomailla, jopa Itävallassakin. Hänen sijaisensa on Ernst FISCHER. Erittäin aktiivisena kommunistina mainitaan Otto MRAS.

Unkarilaisten kommunistien on käynyt huonosti sen jälkeen kuin Bela KUN viime heinäkuun alussa vangittiin. Heidän sanomalehtensä lakkautettiin ja sen toimittaja Frigas KREJCS vangittiin.

Muista huomattavista unkarilaisista mainittakoon Bela KUNin neuvostohallituksen rahaministeri tri Eugen VARGA. Hän on professorina jossakin moskovalaisessa korkeakoulussa ja toimittaa edellämainittua "Mirovoje Hozjaistvo i Mirovaja Politika" nimistä lehteä. VARGA on kommunistisen akatemian puhemiehistön jäsen.

Unkarilaisten kolonia käsittää noin 500 jäsentä, joista osa on entisiä sotavankeja ja osa, Bela KUNin hallituksen kukistuttua tänne saapuneita kommunisteja. Heidän kerhonsa lakkautettiin noin viitisen vuotta sitten, koska sen jäseniä pidettiin trotskilaisina.

Noin sata unkarilaista lähti enemmän tai vähemmän

vapaaehtoisesti Odessan kautta Espanjan sotaan, jossa heidän mieshukkansa on ollut suuri. Sodassa kaatuneista mainittakoon "kenraali" Lukacs, joka maailmansodan aikana oli luutnanttina Itävalta-Unkarin armeijassa, joutui venäläisten vangiksi ja liittyi täällä kommunisteihin.

Suurin osa Neuvostoliittoon jääneistä unkarilaisista on kesän aikana vangittu. Unkarilainen klubi, joka Bela KUNin toimesta pari vuotta sitten herätettiin henkiin, on toistamiseen lakkautettu.

Muiden maiden m.m. Skandinavian, huomattavimmat kommunistit eivät vakinaisesti asu Moskovassa, mistä johtuu, että he eivät ole sekaantuneet venäläisten aateveljiensä keskinäisiin riitoihin, eivätkä yleensä ole täällä joutuneet oppositioon ja sitä tietä vankilaan.

A Golenko
V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 62.

v.a. Asiainhoitaja Solanko

25/11 1937.

Moskovassa 25 päivänä marraskuuta

1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1965

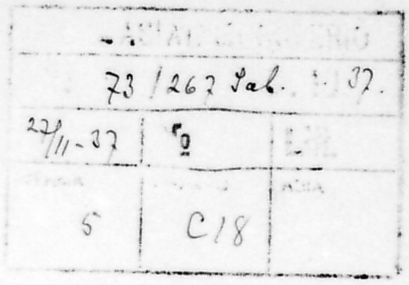

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o 62:

Puhdistus Sovietin ulkomaaedustuksessa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioituksen vakuutus

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,

Suomen ulkoasiainministeri,

Helsinki

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 62

Moskova ssa 25 p:nä marras kuuta 1937

Asia: Puhdistus Sovietin ulkomaaedustuksessa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
73/267 Sal. 37
27/11-37
5 C 18

Kun suuret joukot vanhoja bolševikkeja käynnissä olevan puhdistuksen aikana poistettiin toimistaan, näytti siltä, kuin ulkomaaedustuksessa tapahtuneet henkilövaihdokset, joista minulla oli kunnia tiedoittaa raportissa n:o 60, 11/11-37, eivät rajoittuisi muutamaan henkilöön x). Tämän lisäksi on muistettava, että monet vanhat kommunistit joutuivat diplomaattiuralle sen johdosta, että heidät oppositioon kuuluvina "karkoitettiin" ulkomaille. Politbyroon silloisen kaikkivaltiaan "troikan" (STALIN-ZINOVJEV-KAMENJEV) toimesta nimitettiin vv. 1921-23 m.m. seuraavat puolueen linjalta poikenneet henkilöt lähettiläiksi: KRESTINSKI Berliiniin, OSSINSKI Tukholmaan, JURENJEV Riikaan, KOLLONTAI Osloon ja RAKOVSKI Lontooseen.

En ole saanut tietää, pitävätkö huhut rva KOLLONTAIn epäsuosioon joutumisesta paikkansa, mutta ulkoministeri SANDLERin Moskovan-vierailun aikana ja sen jälkeen lähettiläs

x) Lähettiläät Suomessa, Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Turkissa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikutti varsin hermostuneelta. Rva KOLLONTAI on ainakin pari kertaa poikennut LENINin ja STALINin linjalta. Kun neuvostohallitus teki "häpeällisen rauhan" Brest-Litovskissa, erosi hän kansankomissaarien neuvoston jäsenyydestä, kuten TROTSKI, PJATAKOV ja eräät muut "vallankumouksellisen sodan" kannattajat. Myöhemmin tuleva diplomaatti toimi aktiivisesti n.s. työläisoppositiossa, joka vaatimuksissaan meni niin pitkälle, että se ehdotti paino- ja kokoontumisvapautta "proletariaatin vallankumouksellisille aineksille".

Berliinin-suurlähettiläs K.K. JURENJEV, joka erilaisissa diplomaattisissa tehtävissä on ollut ulkomailla yli 15 vuoden ajan tuli "virkamatkalle" Moskovaan viime syyskuun puolivälissä. Koska JURENJEV ei ole käynyt Saksan täkäläisessä suurlähetystössä, eikä neuvostohallitus ole peruuttanut ulkomaiden lehdissä julkaistuja huhuja hänen erostaan, otaksutaan diplomaattikunnassa hänen joutuneen epäsuosioon.

Varsovassa kolmisen vuotta ambassadöörinä ollut J.K. DAVTIAN, joka käytti lomansa alkukesällä on nyt ollut Moskovassa lähes kuusi viikkoa, ilmeisesti kuulustelta vana. Neuvostolaiselta taholta saatujen tietojen mukaan pitänevät huhut hänen erostaan paikkansa.

Kun Kiinassa toiminut Sovietin suurlähettiläs D.V. BOGOMOLOV viime syyskuun lopulla lentäen lähti virkamatkalle Moskovaan, luultiin eräissä kiinalaisissa piireissä, ku-

ten v.a. asiainhoitaja NISKANEN tiedoitti raportissaan n:o 14, 8/10-37, että oli kysymys Neuvostoliiton aikeista antaa suoranaista apua Kiinalle, mutta nyt tiedetään, että ambassadööriä eivät Moskovassa odottaneet neuvottelut, vaan "Ješovin kintaat", kuten täällä sanotaan. Hänen syrjäyttämisestään neuvostolehdet eivät kerro mitään, mutta julkaisivat pari päivää sitten lyhyen uutisen, jonka mukaan ambassadööriksi Kiinaan on nimitetty J.T. LUGANTS-ORELSKI.

BOGOMOLOV, joka on kreikkalaiskatolisen papin poika, palveli aikoinaan kaukoidässä, nimitettiin 10 vuotta sitten lähettiläänä Varsovaan, josta hän siirtyi ministerin arvolla Lontoon-ambassaadiin ja sieltä suurlähettiläänä Kiinaan.

Monesta neuvostolähetystöstä on myöskin kutsuttu sihteereitä kotiin. Niinikään ovat Lontoossa, Berliinissä, Prahassa, Nankingissa, Riiassa, Tallinnassa ja Helsingissä olleet Neuvostoliiton sotilasasiamiehet viime kuukausien aikana palanneet Moskovaan.

LITVINOV on tuskin voinut vaikuttaa siihen, että näin monta lähettiläästä eroitetaan, joten aloite ilmeisesti on tullut korkeimmalta taholta, jonka määräysten täytäntöönpanijana politbyroon jäseneksi hiljattain nimitetty N.I. JEŠOV on saanut julkista tunnustusta. Nankingiin, Tallinnaan ja Riikaan äsken nimitetyt lähettiläät, joilla ei ole kokemusta diplomaattisella alalla, eivät myöskään voine olla ulkokomissaarin ehdokkaita. Kysymykseen, jääkö LITVINOV edelleen Sovietin ulkopolitiikan nimelliseksi johtajaksi, en kuitenkaan uskalla vastata.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 63.

v.a. Asiainhoitaja Polarko

2/12 1937

Moskovassa 2 päivänä joulukuuta
1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2011

74 267 Sal. 37.
4/12-37
OSASTO
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 63:

Vähemmistökansojen siirtäminen Neuvostoliiton itärajalta Keski-Aasiaan.

Ottakaa vastaan, Herra M i n i s t e r i, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10:AB/2.

M O S K O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 63

Moskova ssa 2 p:nä joulu kuuta 19 37

74 267 Sal. 37.

4/12-37.

Asia: Vähemmistökansojen siirtäminen Neuvostoliiton itärajalta Keski-Aasiaan.

5 Cu8

Sen jälkeen kuin Neuvostoliiton läntisillä rajaseuduilla asuvat kansalliset vähemmistöt, kuten karjalaiset, inkeriläiset ja puolalaiset suureksi osaksi on pakoitettu muuttamaan Neuvostoliiton sisäosiin, viimeksimainittuja arviolta 600 tuh. henkilöä Ukrainasta ja Valko-Venäjältä, sovietthallitus on ryhtynyt suorittamaan samanlaista puhdistusta myöskin itäisellä rajalla.

Viime päivinä on korealaisten siirtäminen Mantšukuon vastaiselta rajalta pääasiassa Turkmenistaniin ja Uzbekistaniin herättänyt Moskovassa huomiota sen johdosta, että Japanin täkäläinen suurlähetystö on protestoinut näitä toimenpiteitä vastaan, jolloin ulkokomissariaatti on ilmoittanut, etteï se tunnusta ambassaadille oikeutta sekaantua neuvostokansalaisuutta olevien korealaisten asioihin.

Vladivostokista länteen ja pohjoiseen asuu noin 170 tuhatta korealaista, jotka muuttivat sinne Japanin valloitettua heidän kotimaansa viime vuosisadan lopulla. Näistä korealaisista on noin 900 henkilöä Japanin alamaisia, vaikka-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kakin heidän kansalaisuutensa luultavasti on riidanalainen. Tämä siirtolaisuus on jatkunut aina viime vuosiin saakka, ja neuvostoviranomaiset suhtautuivat alussa hyvin uusiin tulokkaihin, antaen muutamille heistä alempia virkapaikkojakin. Ainakin osa korealaisia suoritti asevelvollisuutensa korealaisissa joukko-osastoissa, joita korealaiset upseerit komensivat ja joita aikaisempina vuosina nähtiin Moskovassa pidetyissä paraateissakin.

Käynnissä olevat karkoitukset, jotka mahdollisesti käsittävät suurimman osan Neuvostoliiton korealaisia, osoittanevat sitä, ettei Moskova enää luota korealaisiin mahdollisessa sodassa Japania vastaan. Ainakin jokunen korealainen punaupseeri on paennut Japaniin ja korealaisia syytetään vakoilusta mainitun maan hyväksi, vaikkei tästä vielä ole näkynyt tietoja lehdissä.

Erään kertojani tietojen mukaan annetaan karkoitetuille hyvin vähän aikaa matkavalmisteluihin, eivätkä he saa korvausta kiinteästä omaisuudestaan yhtä vähän kuin karjastaan. Sitävastoin heille lienee luvattu kotieläimiä Turkestanissa.

Neuvostohallitus on ilmeisesti tyhjentänyt kaikki itäiset rajaseudut vierasheimoisista kansallisuuksista m.m. Afganistanin vastaiselta osalta, josta väestöä viime vuosina on siirretty Keski-Aasiaan. Afganistanin lähetystön jäsenet ovat matkoillaan voineet todeta raja-asutuksen muuttuneen isovenäläiseksi. Vielä viime kuussa lienee Afganistanin rajan lä-

heisyydestä siirretty Sisä-Venäjälle satakunta henkilöä.

Näiden toimenpiteiden tarkoituksena ei ole ainoastaan poistaa vierasheimoinen asutus itärajoilta, vaan samalla hankkia työvoimaa viisivuotissuunnitelman mukaisesti Keski-Aasiassa laajennettaville puuvillanviljelyksille ja muille alueille, joille työväki ei siirry vapaaehtoisesti.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 64.

Ministeri Yrjö-Koskinen

20/12 1937

Moskovassa 22 päivänä joulukuuta
1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2152

79/268 Sal. D 37.
27/12-37
5 C 18

Herra M i n i s t e r i.

Kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä 6 kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia n:o 64:

Neuvostovaalit.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Herra Tohtori R. HOLSTI,
Suomen ulkoasiainministeri,
Helsinki.

UE 10:A3/2.

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 64

Moskova ssa 20 p:nä joulu kuuta 1937

79/268 Sal. 37.

27/12-37

Asia: Neuvostovaalit.

5 C 18

Tulokset kuluvan kuun 12 päivänä toimitetuista vaaleista Neuvostoliiton Korkeimpaan Neuvostoon ja Kansallisuuksien Neuvostoon alkavat nyt olla selvillä. Ne ovat odotuksien mukaiset. Vaaliin on virallisten tietojen mukaan ottanut osaa 96,5 % äänioikeutetuista ja käytännöllisesti katsoen kaikki äänestäneet n.s. kommunistisen puolueen ja puolueettomien vaaliliiton ehdokkaita. Alempana tähän eräitä kommentaareja.

Vaalia ja niiden tulosta arvosteltaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että Neuvostoliiton väestö nykyään elää lähes vuoden ajan kestäneen äärimmäisen terrorin vaikutusten alaisena. Täten on saatu luoduksi atmosfääri, jossa jokainen yksilö pelkää kaikkea, mikä saattaa tehdä hänet epäilyksenalaiseksi valvontaviranomaisten silmissä. Arvattavasti on väestön myös vaaleja valmisteltaessa annettu ymmärtää, että osanottamattomuus vaaleihin katsotaan osotukseksi vastavallankumouksellisesta mielialasta. Jos julkaistut numerot ovat oikeita, näyttää-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kin siltä, että ainoastaan todella sairaat ovat uskaltaneet olla vaaliuurnille saapumatta.

Kysymykseen voidaan kuitenkin asettaa, ovatko julkaistut numerot oikeita. Tarkoituksenahan on osoittaa mailmalle neuvostovaalien täydellinen menestys. Jos tyydyttävään tulokseen ei päästäisi yksinomaan terrorin avulla ei täkäläinen moraali näe vähintäkään estettä sille, että numerot muulla tavoin saatetaan propagandakelpoisiksi, mihin täällä vaaditaan sitä, että prosenttiluvut osanottomäärään ja keskusvallan kannatukseen nähden ovat suurempia, kuin mitä missään muualla mailmassa koskaan on nähty. Tämähän on tietysti helposti järjestettävissä joko äänestyslautakunnissa vaalilippuja lisäämällä uurniin tai keskuslautakunnassa yksinkertaisesti vain numeroja korottamalla. Kuten sanottu ei täkäläinen moraali aseta mitään estettä tällaiselle menettelylle -- sehän olisi pikemminkin vain lasten leikkiä. En kuitenkaan voi väittää, että näin olisi tapahtunut, koska mahdollistahan voi olla, että yksinomaan terrori on aikaansaanut tuloksen, mutta jos niin ei olisi asian laita, pidän enemmän kuin todennäköisenä, että viimeksimainittuun keinoon on ryhdytty. Sillä Stalin'in vaatima vaalimenestys oli tavalla tai toisella aikaansaatava.

Vaalin tulosta arvosteltaessa on toiseksi syytä pitää mielessä, että vaalipiirit, ainakin pääosaltaan ovat olleet yhden miehen vaalipiirejä, joskin ne sitten vaali-

lain mukaisesti on yhdistetty suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Jokaisella äänestäjällä on siten ollut tilaisuus äänestää vain yhtä valvontaviranomaisten hyväksymää henkilöä. Että keskusvallan kannatus tällaisissa olosuhteissa saadaan 100 %:ksi, on luonnollista, niin kuin se olisi tullutkin, jollei syystä tai toisesta hyljättyjä vaalilippuja olisi ollut. Mikä tarkoitus tällöin on ollut noin viikko ennen vaaleja järjestetyllä kommunistisen puolueen ja puolueettomien välisellä vaaliliitolla, jää minulle käsittämättömäksi. Todennäköisesti tähtää se kuitenkin pitemmälle ja tulee vastaisuudessakin jonkun aikaa, kunnes sanonta on loppuunkulutettu, muodostamaan iskulauseen lähinnä ulkomaiden hämäämiseksi Neuvostoliiton väestön yksimielisyydellä. Eräät lausunnot lehdistössä viittaavat jo tähän suuntaan.

Olen kerran aikaisemmin, selostaessani Neuvostoliiton uutta valtiosääntöä ja siihen sisältyviä määräyksiä vaaleista Neuvostoliiton uuteen edustuslaitokseen, huomauttanut, että kaikki ne kauniit, mitä suurinta demokraattisuutta osoittavat sanat, mitkä valtiosääntö tässä suhteessa ja muutenkin sisältää, ovat vain tarkoitetut ulkomaisen ja ehkä osaltaan myös kotimaisen mielipiteen silmänlumeeksi. Jo valtiosäännöstä näkyy, ettei Stalin'in diktatuuri vähimmälläkään tavalla ole hellittänyt otettaan. Mutta että vaalit muodostuisivat sellaiseksi komediaksi, kuin kyttemmin on osoittautunut niiden muodostuneen, sitä

en silloin vielä osannut arvata. Neuvostoliiton äsken valittu edustuslaitos, kaksine kamareineen, on lyhyesti sanoen vain länsimaisia esikuvia matkien luotu uusi elin, jolla kuitenkaan ei ole mitään muuta tehtävää, kuin keskusvallan toimenpiteiden hyväksyminen. Tässä suhteessa ei mitään aikaisempaan nähden ole muuttunut, jollei ehkä se, että uusi edustuslaitos, jos mahdollista, on vielä nöyrempi diktatuurin orja, kuin edellinen. Ei voitane kuvitellakaan sitä, että tässä edustuslaitoksessa kukaan uskaltaisi kohottaa ääntään keskusvallan ehdotuksia vastaan. Hänen kohtalonsa olisi, kaikista valtiosäännön henkilökohtaisen turvallisuuden vakuuksista huolimatta, ilman muuta selvä. Mitään hyvää ei ennusta se, että Stalin'in jo nyt väitetään lausuneen, että äsken valittujenkin joukkoon on saattanut pujahtaa vastavallankumouksellisia aineksia.

Äsken toimitettujen neuvostovaalien yhteydessä ulkopuolista tarkastelijaa yksinomaan ällöttää, ylläesitetyt seikat tuntien, se itsekehuskelu, mihin neuvostolehdistö vaalin julkaistun tuloksen johdosta on antautunut. En viitsi ryhtyä sitä selostamaan, mutta mainitsen kuitenkin näytteenä, että kaikissa lehdissä kiertää nyt Stalin'in sanomana: "Ei mailmassa milloinkaan vielä ole tapahtunut tällaisia, todella vapaita ja todella demokraattisia vaaleja, ei milloinkaan. Historia ei tunne tällaista esimerkkiä." Muun sisällön voi arvata ilman selostustakin.

Edellä selostettu neuvostovaalikomedia on monissa

kohdin ollut niin karkeasti näyttämöllepantu, ettei olisi luullut ulkomaisen lehdistön ottavan sitä vakavasti. Niin on kuitenkin käynyt eräitten maiden vasemmistolehdistössä mannermaalla. Mikäli olen voinut huomata, ei kotimainen lehdistömme kuitenkaan ole tehnyt tätä erehdystä.

A. S. Gjö-Koskinen.